Liá'a Chuánshi Dios Shínaa

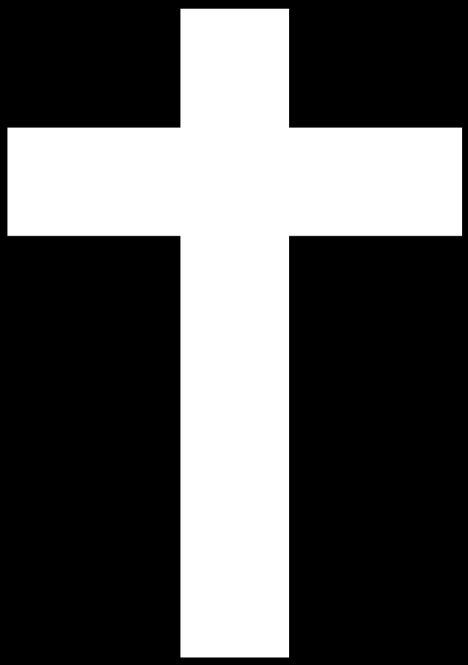

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

Liá'a Chuánshi Dios Shínaa

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 25 Apr 2025
89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 68
SAN LUCAS 106
HECHOS 171
EFESIOS 227
1 TESALONICENSES 236
2 TESALONICENSES 241
1 TIMOTEO 244
2 TIMOTEO 251
SAN JUDAS 256

Evangelio según
SAN MATEO

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)

1 Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.
2 Abrahámcala Isaac sálijinaa,
Isaac Jacob sálijinaa,
Jacob Judá sálijinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshiibimica.
3 Judá Fares ya Zérah sálijinaa, natúwa nárra Tamarca.
Fares Esrom sálijinaa,
Esrom Arám sálijinaa.
4 Arám Aminadab sálijinaa,
Aminadab Nahasón sálijinaa
ya Nahasón Salmón sálijinaa.
5 Salmón Booz sálijinaa, rucúulee ruá'a Rahab;
Booz Obed sálijinaa, rucúulee ruá'a Rut.
Obed Isaí sálijinaa.
6 Isaí rey David sálijinaa.
Rey David Salomón sálijinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa líinumi liá'a Uríasca.
7 Salomón Roboam sálijinaa,
Roboam Abías sálijinaa,
ya Abías Ása sálijinaa.
8 Ása Josafat sálijinaa
ya Josafat Joram sálijinaa
ya Joram Uzías wérrimi.
9 Uzías Jotam sálijinaa náimi,
Jotam Acaz sálijinaa
ya Acaz Ezequías sálijinaa.
10 Ezequías Manasés sálijinaa,
Manasés Amón sálijinaa
ya Amón Josías sálijinaa.
11 Josías Jeconías sálijinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi natée'inaami israelítabini preso Babiloniala.
12 Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatiel sálijinaa ya Salatiel Zorobabel sálijinaa.
13 Zorobabel Abihud sálijinaa,
Abihud Eliaquim sálijinaa
ya Eliaquim Azor sálijinaa.
14 Azor Sadoc sálijinaa,
Sadoc Aquín sálijinaa
ya Aquín Eliud sálijinaa.
15 Eliud Eleazar sálijinaa,
Eleazar Matán sálijinaa
ya Matán Jacob sálijinaa.
16 Jacob José sálijinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a Maríaca,

ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni jí'inaa Mesíasca.* Ne jócani yáa náajcha
wáacoo újnibii.
17 Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia líinu David
néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami israelítabini preso
Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami náa'a israelítabinica cáashia
lijiácoo liá'a Mesíasca.

Jesús jiáctau
(Lc 2:1-7)

18 Quéechanacu'inaa Jesucristo jiácoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca com-
prométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá náajcha wáacoo,
náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu.
19 Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washiálicuerri sáicaica, jócai liwówa
chóniwenai yáa léenaa ruíiwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyái cabáyainta.
20 Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerri ángel Dios shínaa íyadau lirrú
dajuíshi rícueji, limá lirrú: "José, rey David táqueerrimi, ucáarru jitée María újni
jíinucaa, léecaa liárra yéerri ruáwi rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu.
21 María rucúulicuminaa rucúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjoo, liyáca
wásedeerri'inaa lishínaa chóniwenai najíconaa yúchau."
22 Quinínama liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo, liá'a Wawácali
máyu'umica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa:
23 "Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu,
quéenibiminaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerri rucúuleu,
náani'inaa jí'inaa Emanuel"
(liwówau'u limáca: "Dios wáajcha").
24 Néenee licáwia'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú,
lirríshibia María líinuyu.
25 Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quéechanacu sáica,
liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

2

Áabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána íinuenai nacába Jesús

1 Jesús jiá'inau lirrícu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi íta'aa jí'ineerri Judea,
liyáali éerri Herodes máanuica jái reycai. Néenee náiinu Jerusalén néerra
áabi chóniwenai cawíteeni mawí, íinuenai cáiwia jiáctejcoo, nashínaa tráawajo
éewidenaiu sáalii nácu
2 Nasáta'ee néemiu: "¿Tanácucha liyá léji liá'a jiéirricoo judíobinica shínaa
rey'inaaca? Níwata wacábacaala sáalii jiácoo, wayá éebidenai wacába lijiácalawai,
tánda wáiinu wáa lirrú sáicai."
3 Liá'a rey Herodes éemi'inaa liáni, néenee urrúni liwówa léemicani,
chacábacanaa nabésunacoo quinínama náa'a chóniwenaica yéenai Jerusalén rícu.
4 Néenee rey wána namáida nayá quinínama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a
éewidenaica ley shínaaca, ya lisáta léemiu nayá táshia nácucha'inaa lijiáu jiliá'a
Mesíasca.
5 Néenee namá lirrú: "Liyá jiéirri'inau Belénca rícu, Judea cáinaberra íta'aa,
chácate litánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi limá'inaa:
6 Ne jiyá chacáalee Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita píituirri jiyá,
máanuiminaa jíiwana médacojoo náiibicha náa'a chacáalee máanui namánica
líta'aa liáni cáinabica;

* **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, chái wówa limá lécchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

jiníwata jíibichaminaa lijiáu báqueerri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica.”
7 Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri sáica nacába'inaami rujiáctamicoo ruá'a sáalii.
8 Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí:
“Yáau néerra isátada éemiu sáica linácu liárra samálitaca; jáicta íinu linácujoo, íiwa nulíjoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú sáicai lécchoojoo.”
9-10 Néenee nanísa'inaa néemi limáyu'u liá'a reyca, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáaliica, sáicta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia líinu quirrácua yáctalaca, jáiwa rubárruawai liwícau.
11 Néenee nawárruawai cuíta lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuaca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrúi náaque'e lirrú sáicai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa náa lirrúi oro, ya áabai sáictai juménibee jí'ineerri incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra.
12 Liáwinaami Dios íiwa nalí dajuíshi rícueji jócubeecha néejoo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai líinua liá'a quirrácuaca; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai iníjbaa rícu.

Cánaquenaiu Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

13 Quéecha'inaa náacuwai náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: “Jibárroo jiwína liárra samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi ítala, jimáacau néerrajoo cáashia nuíiwa jirrúni, níwata Herodes wówairri libánua namúrru liárra samálitaca náiinuaque'ini.”
14 Néenee licáwiacuwai libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táayee lijiáu Egipto néerra,
15 Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijiácuwai léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: “Numáidaminaajoo nucúuleu Egiptoeji.”

Herodes wána náiinua náa'a sáamanaica

16 Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee íiwirri wérri liwówa, liwána náiinua quinínama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenai Belén rícu, ya quinínama narrícu náa'a chacáaleeca yéenai Belén téeji. Liwána náiinua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa*.
17 Cha licúmpliacuwai liá'a limánimica liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:
18 Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá† néeni,
íchenai wérri cáiwinaa,
ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a natáqueenai'inaaca,
jócau índa sáicta naméda ruwówa,
níwatajani máanalicai.
19 Liáwinaami máanali'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel Dios shínaa, íyadau Josérru dajuíshi rícueji chalé'e Egiptola.
20 Limá lirrú: “Jibárroo, jiwína liárra samálitaca litúwa yáajchau, jéejoo jiácoo Israel shínaa cáinabi ítala, máanalica náa'a wówainaimi náiinua liárra samálitaca.”
21 Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau, léejoo Israel shínaa cáinabi ítala.

---

* **2:16** Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náiinua liá'a samálita Jesúsca jócubeecha ta reyni. † **2:18** Ramá áabai chacáalee píituimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni licúni.

22 Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liáarrumirra liá'a
Heródesca lisálijinaa, néenee cáarru liácoo néerrai liá'a Joséca. Quéecha'inaa Dios
íiwa lirrú dajuíshi rícueji, néenee liáu lirrícula liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea.
23 Ne líinu'inaa néerrai, néenee liáu liyá áabai chacáalee rícu jí'ineerri Nazaret.
Cha licúmpliacuwai liá'a namánimica náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacumi,
namá'inaa náaque'e lijí'inaa Nazaret néeni sái.

3

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca
(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

1 Íchaba camuí liáwinaami líyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi Judea shínaa
wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi lirrú.
2 Lichuáni rícuejiu limá'ee: "¡Éejoo Diosru, jiníwata liá'a Dios wánacaalactalaca
urrúniyii!"
3 Léewa Juanja liérra Dios máni jinácucha lirrú liá'a íiwadedeerri Dios chuáni
báinacu jí'ineerri Isaíasca:
"Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca:
'Ichúni iyáu libéecha quéewique'e irríshibia wawácali jáicta líinui',"
Léjta nachúni iníjbaa libéecha liá'a chóniwerri cawéni íinuerri'inaaca.
4 Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai íimanaayu; ya líiya
langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu.
5 Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca, ya íchaba wérri náa'a yéenai Judea
téeji, ya náa'a yáanai urrúni méeda jí'ineerri Jordán najiáu néemicani.
6 Náiiwanaa najíconau chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a
méeda jí'ineerri Jordán.
7 Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica, náiinu liyáctala
quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: "¡Áai cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma
irrúi iwásedacaala'inau liúcha liá'a carrúnatabeeca máanui wérrica urrúniyaca?
8 Imédau sáica, chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éejuacoo Diosru,
9 ya jócu imá irrúwoo iyá jájiu: 'Jócu cáarru wacába liá'a Dios shínaa
carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi'; Dios éewerri liá irrú
carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá éewerri liquénuda nayá
matuínaami íibicha áawita íiba íibicha.
10 Léjta báqueerri washiálicuerri liwínacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e
áabai áicuba yáirri lítau, ya liúca chichái rículani jócta liá lítau sáica, chacábacanaa
Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni liwíteu.
11 Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiátaiyu quéewique'e numáida iyá éejuacoo
Diosru; ne liá'a íinuerri'inaa nuíshiirricu, yáirri'inaaminaa irrú Espíritu Santo,
quéewique'e icámbia iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani
éebida infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jiní báawita
nutéeyu'inaa lishínaa cotiza.
12 Liá'a wawácalica léjta washiálicuerri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálaniu,
quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiibee yúcha.
Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibee
chichái ricúla jócai chácacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai
machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai
chichái ricúla jócai chácacajiu."

Jesús báutisactau
(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

13 Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani.
14 Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:
—Nuyá jócai sáicanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.
15 Jesús éeba'ee:
—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiníwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a sáicaica Dios náneewa.
Néenee Juan áabenama liyá.
16 Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, lijiáu shiátai yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrúi, licába'ee liá'a Espíritu Dios shínaaca, yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma.
17 Néenee léemi'e áabai chuánshi áacaiji, máirri'e: “Léwa nucúulee caníinai nucábaca, sáicta nuwówa liájcha.”

4

Wawásimi énederri Jesús
(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

1 Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espíritu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani.
2 Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebee, liáwinaami sáamu liwówai.
3 Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:
—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani íibaca íyacaishiyu.
4 Néenee Jesús éeba'ee:
—Jóca'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: ‘Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washiálicuerri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jiéirricoo linúma licuéji.’
5 Liáwinaami, Wawásimi tée liájcha Jesús lirrícula liá'a chacáalee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua íta'aa.
6 Limá'ee lirrú:
—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacula, jái tánacuwai,
‘Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa,
nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu,
jócubeecha jíinua jíibau íiba nácula.’
7 Néenee Jesús ma lirrú:
—Jócai'inaa numéda. Jái tánacuwai lécchu, ‘Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.’
8 Néenee Wawásimi tée liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri ítala, líyada lirrú quinínama chacáalee cáinabi íta sána, sáictani wérri cawéninamani.
9 Limá lirrú:
—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jitúyactau jitájeda jinániu nulí jiá nulí sáicai jiwówa yáajchau.
10 Néenee Jesús éeba'ee lirrú:
—Jócai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: ‘Jiméda lirrú sáicai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.’
11 Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini íinuenai nashírrueda lirrú.

Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu
(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)

12 Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léejoo Galilea cáinaberra ítala.

13 Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm
chacáalee rícula, litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu
Zabulón shínaa ya Neftalí.
14 Liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íiwadedeerri
Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca:
15 “Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí,
bajiála Jordán, manuá tácoowa:
Galilea nayácta náa'a jócani éebida.”
16 Náa'a chóniwenai jínanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu,
nacábaminaa áabai jucámarrabee* máanui;
áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu
máanalinimica.
17 Néenee liyáali Jesús lichánau líiwadeda nalí: “Éejoo Diosru, jiníwata Dios
wánacaalactalaca jái urrúnicai.”

Jesús máida cuatro catésucanica
(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

18 Jesús jínaneerriu litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata
washiálicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa
Pé'eru, ya liá'a báqueerrica Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa
máayau manuá yácula.
19 Jesús má'ee nalí:
—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.
20 Liyáalimi namáaca nashínau máayamiu, jáiwa náau liájchai.
21 Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washiálicuenai néenajinai
wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasálijinaa yáajchau áabai
bónco rícu, chúneenai nayá namáayaniu. Jáiwa Jesús máida nalí.
22 Liyáalimi namáaca nashínaa bónco ya nasálijinaami, jáiwa náau liájchai liá'a
Jesúsca.

Jesús éewida íchaba chóniwenai
(Lc 6:17-19)

23 Jesús lijínaniu quinínama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu
náa'a sinagogaca. Líiwadeda linácu liá'a sáicai chuánshica linácu liá'a Dios
wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quinínama bálinacaalashi ya cáiwibee.
24 Natáania Jesús nácu quinínama náa'a yéenai Siria shínaa cáinabi íta'aa, naínda
lirrú quinínama náa'a bálinenaicoo méenaami bálinacaalashi ya cáiwibee, ya náa'a
wáalenai espíritu máashii, ya náa'a cúcunenaicoo, ya náa'a macáwanica. Yá'ee
Jesús chúni nayá,
25 íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, náa'a Galilea sánaca, ya náa'a
chacáalee Decápolis sánaca, náa'a Jerusalén néenee sánaca, náa'a Judea néenee
sánaca, ya náa'a yáine Jordán cáinaberra ítacha cáiwia jiáctejcoo, najínani'eewoo
Jesús íshiirricu.

5

Jesús éewiderri dúuli íta'aa

1 Licába'inaa íchaba wérri chóniwenai, Jesús íirrau liwáacoo dúuli lítala
quéewique'e léewidaca. Náa'a éewidenaicoo liájcha náiinu liyáctalaca,
2 jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

---

* **4:16** *Jucámarrabee*. Áani táanierri liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wásedeerri'inaa nayá jíconaashi yúcha.

Liá'a yáawaiyi méda washiálicuerri sáicta liwówa
(Lc 6:20-23)

3 “Sáicta wérri nawówa náa'a yáine léenaa narrúnijinaa cáwicaishi Dios shínaa,
jiníwata nashínaa'inaa liá'a sáicaica Dios wánacaalactalaca.
4 Sáicta wérri nawówa náa'a máashiini wówa,
jiníwata Dios yáirri'inaa nalí sáictaque'e nawówa.
5 Sáicta wérri nawówa náa'a imíyanica,
jiníwata Dios yáirri'inaa nalí liá'a cáinabi limánimi líshiirrini'inaa nalí.
6 Sáicta wérri nawówa náa'a wáalianai ínaaishi ya náa'a iméeni wówa namédaque'e léjta Dios wánacaalau'u,
jiníwata liyáminaa liwána licúmpliacoo léjta nawówau'i.
7 Sáicta wérri nawówa náa'a carrúni jináatani cába áabi,
jiníwata Dios carrúni jináataminaa licába nayá.
8 Sáicta wérri nawówa náa'a masáculani wówa,
jiníwata áabai éerri nayáminaa Dios yáctalaca ya nacábaminaa liyá.
9 Sáicta wérri nawówa náa'a múrruenai sáictaque'e nawówa,
jiníwata Dios yáa nají'inaa nayá léenibiyu.
10 Sáicta wérri nawówa náa'a nacánaquedanica namédacala liá'a Dios bánua namédaca,
jiníwata nashínaa'inaa liá'a Dios wánacaalactaca.
11 “Sáicta wérri iwówa, jáicta chóniwenai báulidacta iyá ya nacáitadeda iyá, ya nunácue jíni nawína iyá quinínama númashi yúwicayu.
12 Jáicta libésunau léju liáni, sáicta iwówa, cachúnica iwówa, jiníwata irríshibiacaala'inaa áabai iwéniu máanui áacairra; chái lécchoo nacánacaida náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu yáainaimi ibéecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cáinabi shínaa
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

13 “Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a iwíduma cáinabi shínaa. Ne ya limáacacta lijúwacau, ¿chítashia léewa liwína lijúwacau jíni? Jái jócu sírbia mawiá, náucaminaani bináawala ya chóniwenai báawedani.
14 Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a jucámarrabee cáinabi shínaa. Léjta jucámarrabee chacáalee shínaa yáairrictani dúuli íta'aa, jócai éewa libáyacoo, chacábacanaa náa'a chóniwenai néewa nacába quinínama iyá imédanica.
15 Jócu watúculia áabai lámpara waníquique'e áabai cajón rícuni; mawí sáicaca, wamáacacani áacai íta'aa liquénaque'e quinínama yáanai cuíta rícu.
16 Chacábacanaa, imédau machácani, quéewique'e quinínama náa'a chóniwenai néewa nacába liá'a sáicai imédani iyá, ya quinínama náa sáicai lirrú liá'a isálijinaaca yéeirri áacairra.

Jesús éewida linácu liá'a leyca

17 “Iyá u'éebida nuíinucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai íinu nuá linúmami, nuyá íinuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca.
18 Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo.
19 Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita píituicani, jiní léewidacala náa'a chóniwenaica éewidacani, nacábadedacani'inaa jiní wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida lécchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wérri chaléeni Dios liwánacaalactalaca.

20 Tánda numá irrú, iyá jócta iméda mawí sáica Dios náneewa, náucha náa'a
quéewidacani ley shínaaca ya náa'a fariséobinica, jiní wérri wárroo áacairra Dios
yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a íiwirri wówa
(Lc 12:57-59)

21 “Iyá jái éemicai namá nalí náa'a wawérrinaimica: ‘Ujíinua, ne liá'a íinuerrica
yúquerri'inau carrúnatai rícula.’
22 Ne nuyá ma irrú, tánashia íiwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau.
Tánashia cáitadedeerri léenajirriu, nacábadedani yáawacta cajíconaajani náa'a
nawácanaica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wérri léenajirriu, arrúnai'inaa chichái
infierno shínaaca.
23 “Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íibana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri
wáaliani jiájchau jináculaja,
24 jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya
jiáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiu quéecha. Ta jéewa jéejocoo jitée
jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.
25 “Ya áicta yáirri jijíconaaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénedau
jimédacoo áabenaa liájcha nácula jócu libésunajau, jócubeecha léejueda jiyá
juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léentregaa jiyá nalí náa'a
catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula.
26 Numá jirrú yáawaa, jócala jijiáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a
jimówinianica.*

Jesús éewida linácu liá'a méderri máashii líinaayu

27 “Iyá éemini quéecha namáyu'u: ‘Ujiméda jirrúwoo liá'a máashii jíinayu.’
28 Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a cáberri báquetoo íinetoo liméda rúnainaa, jáiyi
méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.
29 “Chacábacanaa, jituícta sáicaquictejica liwána jicáacoo jíconaashi rícula,
ujiméda máashii, jicábau újnii jijédacchu jituíu ya jiúca jiúchau déecuchalani;
mawí sáicaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaita quinínama jináananaica liúcacoo
infierno rícula.
30 Jicáaji sáicaquictejica wánacta jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii,
jicába újni jiwíchuacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí sáicaca
jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaicta quinínama jináananaica liúcacoo infierno
rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo
(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

31 “Cha lécchoo Moisés litána quéechanacumi: ‘Tánashia máaquerri líinuu,
arrúnaa liá rulí áabai cáashta limáctaca shírrida yáaqueneu.’
32 Ne nuyá ma irrú, báqueerri washiálicuerri máacacta líinuu, ne jócta
ruméda ruíinayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruíinayu, ya liá'a
cásairricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii líinaayu lécchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

33 “Iyá éemenai lécchoo liá'a Moisés tánani nalí náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya
máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juraméntoyu.’
34 Ne nuyá ma irrú: ‘U'ijúrau mawiá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra sáica,
jiníwata liyáwa Dios yáctalaca.’

---

* **5:26** Jédacaniu arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

35 Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa lécchoo; báawita
Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérri reyca.
36 Jiní ijúracalau inácu iyá jájiu, jiníwata jócta éewa iméda cabálai ya cachájulai
báawita bácua iwíta báinau.
37 Imácta iyá ‘jajá’, jajá'inaa; imácta iyá ‘jócai’, jócai'inaa, ne liá'a shírrerriu
liúcha liáni, máashiiyii.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau
(Lc 6:29-30)

38 “Iyá éemini namáyu'u quéecha: ‘tuíshiyu'inaa ya ééshiyu'inaa.’
39 Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderri máashii; mawí sáictaca,
jáicta báseerri jináni sáicaquicteji já'a, jináawida lirrú béema.
40 Ya áicta yáirri jijíconaaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jínda litée lécchoo
liá'a jishínaa cápaca.
41 Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitée jiánairrau áabai déecuchala, jitée
chámaichu lidécuchaca.
42 Jáicta báqueerri sáteerri áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri
sátani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a caníinaa wacába náa'a wajínaica
(Lc 6:27-28,32-36)

43 “Iyá éemenai lécchoo namá irrú: ‘Caníinaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni
icába náa'a ijínaica.’
44 Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa caníinaa icába ijínaiu lécchoo, ya i'óra nanácu náa'a
cánaquedeenai iyá.
45 Iméda liáni, cháminaa léenibi iyá liá'a Dios isálijinaa yéerri áacairra; ya liyá
wáneerri cáiwia jiácoo nanácu náa'a sáicanica ya máashiinica, libánua únia sáicani
nácu ya máashiini nácu.
46 Jiníwata caníinacta jicába náa'a caníinaani icába iyá, ¿tána iwéni irríshibia?
Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru cháni médacajau, ya iyá pénsenai
máashiica wérri nayá.
47 Ne itácta nalí rímija náa'a éenajinaica, ¿tána iméda mawí sáicacai? Báawita
náa'a jócani éewida médenaiu chá'a.
48 Iyáyu machácani, ya caníinaa icába lécchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta
isálijinaa yéerri áacairra machácani.

6

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta sáicai

1 “Ujéneda linácu liá'a jiwíteecoo, quéewique'e chóniwenai cába iyá sáicai.
Jimédacta cháni, isálijinaa liá'a yéerri áacairra, jiníminaa iwéni liéni'inaa irrú.
2 “Tándawa jiyúdacta náa'a carrúni jináatanica, ujíiwadeda matuínaamini,
chaléjta namédani náa'a chámai wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala
chóniwenai natáaniaque'e nanácui sáica. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nísa
nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nalí nawéni mawí.
3 Ne jiyúdacta náa'a rúnenaicani, ujíiwadedani báawita jijúnicairru wáni;
4 jimédaca cabáyaintani. Ya Jisálijinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa
jirrú jiwéni.

Jesús éewida nasátacoo
(Lc 11:2-4)

5 “Jáicta i'órawai, uchá iyá léjta náa'a chámaini wítee, ísenai nabárruacoo
na'óraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéewique'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi
numá irrú, linácu jiliéni jái nísa nawáalia nawéniwai.
6 Jiyá jáicta ji'óra, jiwárroo jíibana licúlau, jibáya cuíta núma ya ji'óra jisálijinau
yáairri bácai jiájcha, ya jisálijinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú
jiwéni.
7 “Jáicta ji'óra ujéneda chuánshi jócai sírbia, chaléjta namédani náa'a jócani
éebida, namá nalíwoo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawíminaa'ee Dios méda nalí
nawánacaala.
8 Uchá cábacanaa iyá léjta nayá, jiníwata isálijinaa jái yáa léenaa liá'a
jirrúnaanica, libéecha isáta liúchani.
9 Ne iyá éewenai i'óra chá'a:
‘Wasálijinaa yáairri áacairra,
chóniwenai cawáunta nacába jijí'inaa.
10 Jíinu chérra jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi íta'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.
11 Jiá walí íyacaishi warrúnaanica éerri jútainchu.
12 Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapérdonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.
13 Ujínda wacácoo máashii rícula,
jitúya wayá liúcha liá'a wawásimica.’
14 “Ipérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isálijinaa
yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá lécchoo;
15 Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isálijinaa pérdonaa iyájoo ijíconaa
lécchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

16 “Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámai
wítee, íyadeneu nayá jájiu máashii naméda nawówau chóniwenai cábaque'e nayá
cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja liérra iwáalia iwéniu.
17 Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu sáica,
18 quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rími
jisálijinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quinínama liá léenaa
linácu, ya yáairri jiájcha, liyá yáa jirrú jiwéniu.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Lc 12:33-34)

19 “Oyáawaqueda warrúwa líta'aa liéni cáinabica, á'a wijíi márdacta'inaa
ya shínaashi amáarrai'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a canédica nawárroo
nanéduca.
20 Mawí sáicaca, iméda liá'a sáictai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta
wáalenai rícucai éerri ítala, níwata Dios yáa iwéniu.
21 Édacaniu, táshia nácucha jiwáaliacta jirrícucau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

Jucámarrabee yáairri wanácu
(Lc 11:34-36)

22 “Náa'a watuíca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami.
Tándawa, ituí sáicai, éewa nacába sáica quinínama. Chái cábacanaa, jócai
camáisani ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quinínama liá'a Dios
wówerri iyá yáni léenaa.

23 Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába sáica matuínaami. Ya liáni
mamáarraca namédacoo chá'a, líinuminaa liá'a éerrica jáicta jiní éewani icábaca.
Iyáminaa quinínama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo
camáisaniniyu, quinínama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quinínamacta iyá
éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quinínamaminaa
liá'a imédanica máashii'inaa.

Dios ya warrúwa
(Lc 16:13)

24 "Jiní éewerri lishírrueda chámatacta liwácali, jiníwata máashii licába
báqueerri, ya caníinaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni
ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírrueda Diosru ya warrúwarru.
Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica
yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

Dios túyerri léenibiu
(Lc 12:22-31)

25 "Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a íyacaishi, ya írra'inaa nácu ya
iyáayu'inaa, jiní íibalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica
mawí yúcha liá'a íyacaishica ya ináanai liúcha liá'a íibalashica?
26 Icába náa'a míshiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani
yáawaqueda, jócani wáalia íyacaishi náabana lícuu; ne liá'a isálijinaa yáairri
áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a míshiiduca!
27 Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau jíni
wadáwineda wacáwicau jíni báawita áabai hóra'inaa? Néeenee iyá jócai urrúni
wówa íyacaishi nácu jócta íibalashi nácu.
28 "¿Tánda bájiala urrúni iwówa íibalashi nácu? Icábau chítashia lidáwinau'u
náa'a íiwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda.
29 Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quinínama lishínaa
chúnica, jócu lisúweda líibalau sáicabeetaica léjta íiwinaashi.
30 Ne Dios súwacta chacábacanaa íiwinaashi sáictani wérri, wáalee liyá bacháida
rícu, ya cajójcha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íibalajoo, chóniwenai
cháuctani éebidaca!
31 Dios caníinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubeecha isátada éemiu:
'¿Tána'ee wáayai?' o '¿Tána'ee wáirrai?' o '¿Tána'ee wasúwai?'
32 Quinínama liéni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai
báqueerri isálijinau yáairri áacairra ya yáirri léenaa liá'a irrúnaanica.
33 Tándawa numá irrú ya liwíbanaa liéni numáni irrú Dios wánacaalactalaca,
imédaque'e lirrú léjta liwówau, chacábacanaa irríshibia quinínama méenaami.
34 U'urrúni iwówa linácu liá'a cajójcha sái éerrica, jiníwata cajójcha ái éerri já'a
urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnsai máashiica. Tándawa,
jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

7

Ojimá báqueerri nácucha máashiicalani
(Lc 6:37-38,41-42)

1 "Ujitáania máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu
litáania máashii linácu liá'a imédani iyá.
2 Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala lécchoo, jimédacta máashii
báqueerrirru; ne liyúja liá'a jénedauca iyá lécchoo, Dios éejoo léneda iyá liyú
lécchoo.

3 ¿Tánda arrúnaa jicába jéenajirri tuí rícu liá'a catábibee liwáalianica, ne jócai
jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírricu yáairri jituí rícu lécchoo?
4 Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírricu, ¿chíta quéewa jimá jéenajirrirru
jíni: 'Jínda nujéda jiúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu'?
5 ¡Chámai wítee! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírricuca yáairri jituí rícu,
cháminaajoo jéewa jicába sáica, jéewaque'e jédaca liwáalia lituí rícu jéenajirrica.
6 "Ujiá nalí náa'a yáawaiyi dujíwala chuánshi sáicai Dios bánuani, nalí náa'a
chóniwenai cháneenai ya jócu nawówai néemica. Liérra léjta wácta áulirru, jócu
náa léenaa néemica ya néewa náamueda iyá; jócta jiá íiba cawénii puítirru, jócani
yáa léenaa íiba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu
(Lc 11:9-13; 6:31)

7 "Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya íinuminaajoni; imáida cuíta núma
lícu, ya liméecuminau irrújoo.
8 Jiníwata liá'a sáterrica, lirríshibiaminaani; liá'a múrruerricani, líinuminaa;
liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.
9 "Néenee Jesús liméda liáni licábacanaa: ¿Ne éenaminaa iyá yáa licúulee íyau
bátui íiba, jáicta lisáta líyau jiúcha páani?
10 ¿O lisátacta líyau jiúcha cubái, jiáminaa líya bácua áai cawálai?
11 Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa sáicai éenibirru, ¡chítashia mawí jíni
isálijinaa sáicai yáairri áacairra liá irrú, méenaami sáicai wérri tánashia nasátani
liúchai!
12 "Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenaica, chaléjta iwówa
naméda yáajcha náa'a áabica; jiníwata cháwa libánuacani liéni leyca,
nashínaaminaa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma píitui
(Lc 13:24)

13 "Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nalí: Iwárroo rícuba liá'a cuíta núma
áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa
máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo rícu, ya íchabaminaajoo
wárroo lirrícubajoo;
14 ne liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa liá'a cáwicaishi jócai amáarra, áulabani
wérri ya tráawajui wérri wáau rícu, ya áulabani rími náiinujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu
(Lc 6:43-44)

15 "Cáwiwa icába yúchau náa'a chóniwenai médenai númashi yúwica,
quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi.
Náiinu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícueji chaléjta cháawi
carrúnatai.
16 ¿Chíta quéewau yáa léenaa tánashia cachálujuedacani? Iyá éewani icúnusiaca
tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre
ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha.
17 Chacábacanaa, quinínama banácali sáicaitani yáairri lítau sáica, ne liá'a
banácali máashictani liá lítau máashii lécchoo.
18 Liá'a banácali sáicaitani jócai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii
éewau liá lítau sáica. Cha lécchoo nabésunau náa'a chóniwenaica.
19 Quinínama banácali jócai yáa lítau sáica, nawíchuani ya náuca chichái rículani.
Cha lécchoo Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujuedacanica.
20 Iyáminaa yáa léenaajoo icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawárroo Dios wánacaalactalaca
(Lc 13:25-27)

21 “Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: ‘Nuwácali, nuwácali’, nawárroominaujoo Dios wánacaalactalaca, nayá rímiminaajoo wárruaujoo náa'a médenai nusálijinaa wánacaala yáairri áacairra.
22 Liyáali éerriminaajoo íchaba ma nulíjoo: ‘Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jída wawárruacoo Dios wánacaalactala, níwata wayá táanianai jijí'inaa nácu, jijí'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jijí'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába cáji.’
23 Néenee nuéebaminaa nachuánijoo numá nalí: ‘Jócuwa nucúnusia iyá; ¡ishírriu núcha iyá camédacani máashii!’ ”

Náa'a chámai dánanica
(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

24 Jesús má'ee chóniwenairru: “Táda numá, tánashia éemerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, chái léjta báqueerri washiálicuerri cawítee bárruedeerri líibanau íiba íta'aa.
25 Néenee únia yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náiinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai, níwata'ee lidáni bárruerriu íiba íta'aa cabálininaa.
26 Ne tánashia éemerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, chái léjta báqueerri washiálicuerri mawítee, bárruedeerri líibanau cáina íta'aa.
27 Néenee únia yúwawai manútai quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náiinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!”
28 Néenee Jesús nísa'inaa litáaniacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús,
29 níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a qéewidacani ley shínaaca.

8

Jesús chúni báqueerri bálinerriu lepra nácu
(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

1 Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa líshiirricu.
2 Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinerriu lepra nácu, jáiwa litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:
—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.
3 Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:
—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!
Liyáalimi, liá'a bálinerricoo lepra nácu limáacacoo masáculai.
4 Jesús má'ee lirrú mawí:
—Jicábate, ówa jíiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a jiá namówai jíyadacoo lirrú liá'a sacerdóteca, jitée liérra ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálinacaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru
(Lc 7:1-10)

5 Jái'inaa Jesús wárruau lirrícula liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha.
6 Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúlirrijui tráawajairri nulí bálinerriu, jócai éewa libárruacoo
ái ruwáirriu núbana néeni, súfrierri cáiwibee.
7 Néenee Jesús éeba'ee lirrú:
—Nuáu nuchúnicani.
8 Jáiwa soldado wácali léeba'ee:
—Nuwácali, nuyá jócai sáicanata jiwárruacoo núbana rícula, jimá cháji'i liárra
chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúlirrijuica.
9 Níwata ái áabi wánacaleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá chái wánacaala lécchoo
soldado. Numácta báqueerrirru jiá namówai, yáairriu. Numácta báqueerrirru jíinu
chérra, íinuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda
liáni, liméda jíni.
10 Jesús nísa'inaa léemiqui jíni, néenee licáarrudau léemiqui jíni sáicta liwówa
lécchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:
—Yáawaiyii numá irrú, jiní nuíinuni nácu náa'a israelítabinica, báawita
bácairrimi, éebiderri'inaa nunácu, léjta liáni washiálicuerri.
11 Numá irrú íchabaminaa chóniwenai íinu déecuchejijoo cáiwia jiáctejcoo ya
cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob,
chaléeni Dios wánacaalactalaca.
12 Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca,
náucaminaa nayájoo bináawala catáwacactaca. Néenee náichaminaajoo ya
náamueda néu licáicha.
13 Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:
—Jiá namówai, jíibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u.
Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau sáica.

Jesús chúni Pé'eru néerru
(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

14 Jesús yáa'eewoo Pé'eru íibana néerra, jáiwa'ee líinu Pé'eru néerru runácue
yáaichoo cama íta'aa bálinechoo licámunayu.
15 Jáiwa Jesús dúnu rucáaji nácui, ya liyáalimi licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee
rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

Jesús chúni íchaba bálineneu
(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

16 Catáwaca'inaa liácuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenaica wáalenai espíritu
máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee lécchoo
lichúni'e quinínama bálineneecoo.
17 Liéni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo líiwadedani báinacu liá'a
íiwadedeerri Dios chuáni báinacu liá'a Isaíasca, limá'inaa:
“Liyá'ee liwína washínaa májinabee
ya litée washínaa bálinacaalashi.”

Náa'a wówenai náacoo Jesús íshiirricu
(Lc 9:57-62)

18 Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéeji chóniwenai, limá'ee wabésunau
bajiála manuá.
19 Libéecha nabésunacoo bájiala, lirrúni lirrúi báqueerri quéewidacai ley
shínanaa, limá'ee lirrú:
—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jiájcha táshia jiáctalau jíni.
20 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai
namúrrubeu, ne nuyá washiálicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau
chúnsai táshia nurrúwaida'inaa nuwítau.

21 Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:
—Nuwácali, jínda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.
22 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Jiáu nuíshiirricu, ya jimáaca namáanalinica* naquéni nashínaa máanalinica.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca
(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

23 Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenaicoo natálideda liyá.
24 Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérri íinu manuá yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liácoo.
25 Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenaicoo, namá lirrú:
—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquétacoo wayácai!
26 Néenee léeba'ee nalí:
—¿Tánda cáarru wérri iyá? ¡Iyá píituirrimi imáaca iwówau nunácu!
Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérri.
27 Néenee nacáarrudau nacábaqui jíni nasáta néemiu wáacoo:
—¿Tána washiálicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manuá éewidani lirrú?

Jesús chúni báqueerri Gerasa sái wáalierri íchaba espíritu máashiini
(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

28 Néenee Jesús íinu'inaa bajiála manuá, nashínaa cáinabi náa'a Gerasaca, jáiwa chámata wáalenai demonio jiáneu útawi rícucha máanalini yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsrui. Nayá carrúnatani wérri, jiní éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a iníjbaaca;
29 Jáiwa nachánau namáidadaca namá'ee:
—¡Ujiníquiu wáajcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jíinu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?
30 Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti íyenai'e nayáca,
31 náa'a demonioca namésuda Jesúsru:
—Jijédacta wayá, jínda wawárruacoo nalí náa'a puítica.
32 Jesús ma nalí:
—Yáa namówai.
Náa'a demonio najiáu náucha náa'a washiálicuenaica, jáiwa nawárroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacánacawai báju rícula cáashia náiinu manuá néerra, néeni'e nasácumawai.
33 Náa'a túyenaimi puíti najiáu nacánacacoo nacárruniu, náiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, nachánau náiiwadedaca liá'a bésuneerricoo, quinínama libésunaucoo náajcha náa'a wáalenai demonio.
34 Néenee bájialanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najiáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jíni namá lirrú lijiáque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáinabica.

9

Jesús lichúni báqueerri macáwai
(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

1 Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, lichuáu bajiála manuá, liyáctala quéecha, jáiwa líinui lishínaa chacáalee rículawai.
2 Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerriu áabai yáarruishi íta'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinerricoo:

* **8:22** Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanali náanai.

—Cadánani jiyá, nucúulee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.
3 Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjiu: “Limáni jiliéni
máashii Dios nácucha, níwata liyá táanierri újni Dios.”
4 Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni nalíwoo, lisáta léemiu nayá:
—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérri?
5 ¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: ‘Jijíconaa jái méetuacuwai’, jócta numá
‘Jibárroo jijínau’? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni
bálinacaalashi.
6 Ne núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáalierri
wánacaalashi líta'aa liéni cáinabi liméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá
macáwairru:
—Jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.
7 Liá'a macáwaica jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líibana néerrau.
8 Nacába'inaa liáni, náa'a chóniwenaica, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa sáicai
Diosrui, liácala lidánaniu nalí náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo limédaque'e liwánacaala
(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

9 Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiálicuerri
jí'ineerri Mateo wáairriu liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús
ma lirrú:
—Jíinu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.
Néenee Mateo bárruawai ya liáu liájchai.
10 Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íibana rícu, jáiwa náa'a íchaba
cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini
íiwanaa, náiinu'e nawáacoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa
éewidenaicoo.
11 Ne nacába'inaa liáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a
éewidenaicoo liájcha:
—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya
náajcha náa'a áabi cajíconaanica?
12 Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nalí:
—Náa'a yáainai sáica ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani
náa'a bálinenaicoo.
13 Yáau éewidacoo chítashia liwówau'i limáqui jíni liá'a tánerricoo: ‘Uwówai
mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca íta'aa.’
Jiníwata nuyá jócaita íinu numáida náa'a namáni nalíwoo majíconaa nayá, nuíinu
numáida náa'a cajíconaanica, quéewique'e nacámbia nawíteu.

Nasáta néemiu ayuno nácu
(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

14 Náa'a jínanenaicoo liájcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e
néemiu liyá namá'ee:
—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnaa bájiala, ¿tánda jishínaa éewidenaicoo
jócu nayúnaa?
15 Jesús éeba'ee:
—¿Ya néewaminau máashii nawówa náa'a nacúmidani áabai bódarru, nácula
liá'a nashínaaca yáa náajcha? Ne líinuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha;
jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáali éerriminaa nayúnaaca.
16 Jiní chúneerri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha,
jiníwata liá'a wáarruma wáaliica liáwaqueda liá'a íibalashi dánumimica jái
lisúbirria jíni, ya liá'a shírricuerriu mawí máanuique'e jíni.

17 Chacábacanaa jócu wachácuma vino wáalii* íimanaashi dánumimica rícu,
jiníwata carrúnatai dúwacoo, chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta íimanaashi
jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanuá liá'a vinoca wáalii lirrícu liá'a íimanaashi
wáaliica, quéewique'e sáica nayá chámainaa.

Jesús chúni Jairo miyácaula, ya báquetoo íinetoo dúnuechoo líibala
(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

18 Nácula Jesús táania liyáca chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a
judíobinica líinu, litúyau lináneewa, limá lirrú:
—Numíyacaula máanaliuyi chóca rímijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu
rucáwiaminaujoo.
19 Jesús bárruawai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau.
20 Néenee báquetoo íinetoo bálinechoo doce camuí, íirrai éechani, rurrúniu
Jesúsru liwójune, rudúnu líibala númacua nácu.
21 Jiníwata rumá'ee rulíwoo: "Lécta nudúnucta líibala nácu, sáicaminaa
nuyájoo."
22 Ne Jesús náawau, licába ruá'a íinetooca, ya limá rulí:
—Cha jiwítemija'a, numíyacaula, jéebidacala nunácu sáica jiyái.
Liyáalimi éerri sáica ruyái.
23 Néenee Jesús íinui'inaami líibana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee
náa'a músicoca ya náa'a chóniwenaica máidadenai náichaca máashiica nawówa,
naméda bájiala nawítamau.
24 Jesús má'ee nalí:
—Ijiáyu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanali,† máichoo ruyáca.
Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenaica, náaca léenaa ruá'a miyácau máanaliu.
25 Jáiwa liwána najiácuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a
miyácauca, liyáalimi rubárruawai.
26 Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, líiwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuíni

27 Jesús jiá'inaamiu Jairo íibana rícucha, chámata matuíni jiáu liánai
namáidadaca:
—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!
28 Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícula, náa'a matuínica narrúniu lirrú, néenee
Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?
—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.
29 Néenee Jesús dúnu natuí nácu, ya limá nalí:
—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.
30 Liyáalimi néewa nacába báaniu. Jesús má'ee nalí bájiala:
—Jiní jibéecha yáa léenaani.
31 Ne, liyáalimi najiáwai, náiiwadeda jíni quinínama cáinabi liá'a Jesús médani
náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

---

* **9:17** Liá'a namédanimi náa'a judíobini báinacumi, léjta nawíteemi, liérra léjta íibalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jiníbinai. Náa'a sáicai chuánshi, náa'a éebidenaica ya wíteeshi Jesús índani, chaléjta áabai wárruma wáalii jócta vino wáalii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wáalii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnaa wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu. † **9:24** Jesús liáni léenaa ruá'a miyácauca máanaliu, ne liyá éewerri licába náa'a máanalinica újni namácchu nayáca ya léewa licáweda nayá.

32 Nácula najiáu náa'a matuínica, áabibi chóniwenai naínda Jesúsru báqueerri
jócai éewa litáaniaca, liwáaliaca demonio.
33 Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaimi éewa litáaniaca, jáiwa
litáania. Náa'a chóniwenaica nacáarruda'eewoo, namá'ee:
—¡Jócai wacába cáji líta'aa liéni Israel shínaa cáinabica chái cábacanaa jí'i!
34 Ne namá'ee náa'a fariséobinica:
—Léeminawa chúnsai demonio wácali, liáni'inaa liéni lidánani lijéda demonio
náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenaica

35 Jesús jínaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca
narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda chuánshi sáicaica liá'a Diosca wánacaleerrica,
ya lichúni quinínama bálinacaalashi ya cáiwibee.
36 Licába'inaa náa'a chóniwenaica, carrúni jináata wérri licába nayá, jiníwata
yáainai urrúni wérri nawówa ya jiní néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta
túyanini.
37 Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:
—Yáawaiyi wéerri liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica
áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaa Dios
nácu, ne náa'a íiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rími.
38 Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta liúcha liá'a shínaashi
wácalica, libánuaque'e mawí tráawajadorbini quéewique'e náawaquedacani.
Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a íiwadedenai Dios chuáni
nalí náa'a chóniwenai.

10

Jesús wína náa'a doce éewidenaicoo liájcha
(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

1 Jesús máida lishínaa doce éewidenaicoo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e
najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quinínama
bálinacaalashi ya cáiwibee.
2 Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstoluca: Quéechanacu lijí'inaa Simón,
lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya limérrerri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúulee
liá'a Zebedeoca;
3 Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbracaica impuesto Romarru;
Santiago Alfeo cúulee, ya Tadeo;
4 Simón liá'a cananita,* ya Judas Iscariote, liáwinaami éntregueerri'inaa Jesús
lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactalaca
(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

5 Jesús bánua náani doce apóstoluca, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca:
Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwárroo lirrícula náa'a chacáalee
Samariaca;†
6 Yáau machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a
chóniwenaica yáainai jicá'a oveja yúquenaiu.
7 Yáayu íiwadedaca urrúnicala liá'a Dios wánacaalactaca.

---

* **10:4** Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judíobini wánacaleenai judíobini íta'aa. † **10:5** Náa'a samaritánobinica jócani chúnsana judíobini, níwata qéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judíobini.

8 Ichúniu náa'a bálinenaicoo, icáweda náa'a máanalinica, iméetua nashínaa
bálinacaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irríshibia mawéni
liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.
9 U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre,
10 jiní chácala'inaa iníjbaa lícu. Jiní itéeca íibalau áabai mawiá, báawita cotiza,
báawita icháque'e, jiníwata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia líya'inau.
11 Jáicta íinu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru
áabi chóniwenai sáicanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lirrícucha liá'a
chacáaleeca.
12 Jáicta iwárroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lirrícu liá'a cuítaca.
13 Náa'a chóniwenaica cuíta narríshibiacta sáica iyá, sáicabee wérri'inaa nalí;
inísa iméda sáicai, ne jócta narríshibia iyá sáica, Dios jócu liméda nalí sáicai
lécchoo.
14 Jócta narríshibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijiáyu lirrícucha liá'a
cuítaca, jócta chacáalee rícucha ya icúsudau íiba nácucha liá'a pucúpucubeeca,
quéewique'e náa'a chóniwenai náaqué'e léenaa Dios íiwirri liwówa náajcha,
níwata nayá nachánicala liyá.
15 Ne éemi sáica numáni irrú, liyáali éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios
cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narríshibia iyá ya jócu néemi
irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi íta'aa Sodoma ya Gomorra
rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa éebidenai Jesús nácu

16 “¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inau béewami cháawirru.
Imédau léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa lécchoo léjta paloma
jócani méda máashii.
17 Cá'wa yúchajoo, jiníwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica,
nabáseda iyájoo narrícu náa'a sinagogaca,
18 ya cáashia náyadaminaa iyá nanáneewa náa'a cawánacaalanica ya reybini
nunácue; cháminaa éewa íiwadeda chuánshi sáicaica nunácu nanáneewa náa'a
jócani judíobini.
19 Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu
liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiníwata jáicta líinujoo táaniacta'inaaca,
Dios yáminaa ichuánijoo.
20 Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isálijinaa shínaa Espíritu táaniaminaa
irrícueji.
21 “Néenajinai néntregaaminaa néenajinaiu náiinuaque'e nayá, ya náa'a
nasálijinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáawaminau
nasálijinaa náculau náiinuaque'ini.
22 Íchabaminaa chóniwenai máashiiminaa nacába iyá nunácueji; ne liá'a
cabálininaa wérri yáca nunácu, liyáminaa liwásedajoo.
23 Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá
irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuíinuminaajoo‡ jóctanaa icánaqueda
quinínama chacáalee Israel shínaaca.
24 “Jiní wérri báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa quéewidacai yúchau, jiní
wérri catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau.
25 O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderri mawí sáicai lishínaa
quéewidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederri mawí sáicai liwácali
yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa quéewidacai, iyá arrúnaa inénda

‡ **10:23** Áani Jesús táanierri liyáca léejoctacoo cáinabi ítala léjta Rey, liáwinaami máanalicani ya licáwiacoo náiibicha náa'a máanalinica.

chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá nacáitadeda nuyá náa nují'inaa Beelzebú,§ néenee yáawaiyii iyá mawí wérri naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Lc 12:2-7)

26 "Ucáarru icába náa'a chóniwenaica. Jiníwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerricoo, áabai éerri'inaa náa léenaani.
27 Liá'a numáni irrú catáwacabee rícu, íiwa jucámarrabee jirrículani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau íiwacani cuíta íta'aa.
28 Ucáarru icába náa'a íinuenai ináanai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; sáicanata cáarru icábaca liá'a éewerri líinuaca* ya lécchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.
29 "¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jiní wérri, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai.
30 Báawita iyá jájiu, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderriu bácuanama.
31 Tánda ucáarru iyá: Iyá cawénini wérri mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

Náa'a íiwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa
(Lc 12:8-9)

32 "Báqueerricta íiwadeda nunácu nanáneewa náa'a washiálicuenaica, nuyá lécchoo nuíiwadeda lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra.
33 Ne liá'a báyeerri nunáawa náucha náa'a chóniwenaica, nuyá lécchoo nubáyaminaa, lináawa lécchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

Jesús linácu liá'a lishírridauca
(Lc 12:51-53; 14:26-27)

34 "U'éebida irrúwoo nuíinucala nuíndacala sáictacta nawówa lítala liéni éerrica; nuyá jócai íinu nuínda sáictacta nawówa, nuyá íinderri jináawiu.
35 Nuyá íinuerri nuwánaque'e liá'a washiálicuerrica lináwacoo lijúnta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa júntau, ya ruá'a runírruca rúneerru júntau;
36 nayáminaa nája nárra éenajinai bácainaa, nayáminaa ijínai'inaa nárra.
37 "Liá'a wówerri wérri lisálijinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wérri licúuleu jócta limíyacaula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca;
38 liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca.
39 Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máirrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cáwiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

Náa'a wénishi'inaaca
(Mr 9:41)

40 "Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierri iyá, ríshibierri nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, ríshibierri liá'a nusálijinaa bánuerri nuyá.
41 Liá'a ríshibierri báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, lirríshibiaminaa liyá liwéniu, léjta liá'a cáiiwadecai Dios chuáni; ne liá'a ríshibierri báqueerri sáicaica, jiníwata sáicacalani, lirríshibiaminaa chacábacanaa áabai liwéniu léjta liyá.

---

§ **10:25** *Beelzebú:* Léwa áabai lijí'inaa liéni Wawásimica. * **10:28** Náa'a chuánshi íinuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

42 Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoo nuájcha
nasíguiaca nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéniujoo.”

11

Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Lc 7:18-35)

1 Quéecha'inaa Jesús nísa líiwadeda nalí náa'a doce éewidenaicoo, liáu néenee
líiwadedaca ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nalí náa'a chacáaleeca liá'a
shínaa cáinabica.
2 Juan, yéerri cuíta manúmai rícula, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca.
Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jínanenaicoo liájcha,
3 nasátaque'e néemiu Jesús liyácta yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadedau
náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu íinuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda
báqueerri.
4 Jesús éeba'ee nalí: “Yáa namówai íiwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica.
5 Íiwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo,
náa'a chorrówai sánaca sáicani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica
éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni
jináatanica náiiwadeda nalí liá'a chuánshi sáicaica wásedeerri'inaa nayá.
6 ¡Ya sáictai wérri liwówa liá'a jócai éejueda liwówau núcha!”
7 Néenee náa'ináamiwai, jáiwa Jesús táania nalí náa'a chóniwenaica linácu
liá'a Juanca, limá'ee: “¿Tána ijiáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri
washiálicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai.
8 Jiníctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri sáictai wérri íibala?
Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi sáictai yáainai nábana rícu náa'a
reybinica.
9 Ya jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá,
yáawaiyi, Juan mawíyi wérri náucha náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacu.
10 Juan léewa liá'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta íta'aa:
‘Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,
quéewique'e lichúni* liá'a iníjbaa.’
11 Ne yáawai numá irrú, jiní náiibicha náa'a washiálicuenaica, jiní wérri mawí
máanui liúcha liá'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai
máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní
nawéni.
12 “Néenee liyáali éerri jáicta Juan Bautista íneda líiwa Dios chuáni chóque'e, liá'a
Dios wánacaalactaca súfrierri jináwiu, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e
namárdacani.
13 Quinínama náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya liá'a leyca yáainai bácai
náiiwadedacanica linácucha liá'a wánacaalactaca, cáashia Juan íinuca;
14 ne iyá iwówaicta éebida liáni, Juan† léjta liá'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni
íinuerri'inaaca.
15 Iyá iwówaicta yáa léenaa liáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica.
16 ¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenaica chóque'e? Iyá cháni léjta
sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yáajcha, wáanenaicoo plaza rícu
namáidadaca najúnicairru:
17 ‘Wáiinuate íiwa,
ne iyá jócuwa iwáilaa;

* **11:10** ‘Jibéecha’ ya ‘lichúni’ líyada Cristoja. † **11:14** Juan liyáwa liá'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee liá'a íinuerri'inaaca lichúnique'e chóniwenai libéecha líinu liá'a Cristoca.

warrábate shímashi cáiwii,
ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta wawówau imédacani.’
18 Jiníwata Juan íinuerri, jócai íya jiní líirraca, iyá imá'ee liwáaliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai néemica lirrú.
19 Néenee nuíinui nuyá washiálicuerri Dios cúuleeca, íyeerrica ya nuíirra, iyá imá'ee cáayacai ya cáirracalai, najúnicai náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa. Ne liá'a Dios wíteeca íyaderriu liyú liá'a méderricoo quinínamarru.”

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Lc 10:13-15)

20 Néenee Jesús, báawita jócu liyá náiibi, lichána liárraca náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca nacába cáji, jiníwata náa'a chóniwenaica yáainai náiibi jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee:
21 “¡Ái jiyámi carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata, Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata éejueda nayáwai Diosru, náayadaminata nasúwa íibalashi cadúrruderri ya nawáta báali nawíteu.
22 Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ya Sidón rícu.
23 Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai, ¡mawíminaa dujíwala wérri jiáu útawica! Jiníwata á'a Sodoma néeni naméda liáni jócai nacába cáji, liá'a méderricoo íibi, liárra chacáaleeca yéerri'inaata chóque'e.
24 Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi íta'aa.”

Íinu nulí iwówa íyaba'au
(Lc 10:21-22)

25 Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jirrú sáicai nusálijinaa cawánacaalacai áacairra ya cáinabi, jiníwata jíyadaca nalí náa'a imíyanica iwíteu, ya jibáyate náucha náa'a yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica.
26 Jajá, nusálijinaa, jiníwata le jiwówau jáni.
27 “Nusálijinaa liá nulí quinínama wíteeshica. Jiní wérri cúnusierri yáawaa nuyá liá'a licúuleeca, léerrimija liá'a lisálijinaaca; jiní wérri cúnusierri yáawaa liá'a lisálijinaaca, léerrimija nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee wówaini liméda nacúnusiacani.
28 Íinu nulí quinínama iyá sámunica ishínaa tráawajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa íyabacoo.
29 Irríshibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni irrú, ya éewidau nunácu, nuyácala sáicai wáaleerri nuwówau imíyai; cháminaa íinu iwówa íyabacoo.
30 Jiníwata liá'a nuwánanica ya liá'a cadúcunibeeca nuá irrú, itéeni'inaa madéjcanamai.”

12

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa íyabactacoo
(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

1 Ne liyáali éerri, áabai éerri nawówa íyabactacoo, Jesús jínaneerriu náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámu nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta.
2 Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru:

—Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa
wamédaca éerri wawówa íyabactacoo.
3 Jesús éeba'ee nalí:
—¿Jócu iliá éemiu liá'a David médanica, liyáali éerrimi liyá ya lijúnicaibinica
sámu'inaa nawówa?
4 Ne liwárruateu Dios íibana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca,
jócai'inaa ta sáicanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a
sacerdótebinica, ya Dios jócai licástigaa naméda linácueji.
5 ¿Jócu iliá éemiu Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdóteca templo rícu jócani
méda cajíconau, báawita natráawajaaca liá'a éerri nawówa íyabactacoo?
6 Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri* mawí cawénica templo yúcha.
7 Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácucha liáni tánerricoo: 'Nuwówa iyá carrúni
jináataiyu, jócubeecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani, jócuminaa ta
yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.'
8 Ne sáicai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wáalierri wánacaalashi lirrícu
liá'a éerri nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo
(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

9 Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáali éerri sábadoca, jáiwa liwárroo
sinagoga† rícula yéerri néeni.
10 Néeni lirrícuja'a báqueerri washiálicuerri cáaji íshiderriu; namúrrucala
chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiu liyá:
—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa íyabactacoo?
11 Jesús éeba'ee nalí:
—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, á'a nawówa
íyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani?
12 ¡Mawí cawénica báqueerri washiálicuerri oveja yúcha! Yáawaiyi sáica waméda
liá'a sáicabeeca éerrica nawówa íyabactacoo lécchoo.
13 Néenee Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerrica:
—Jidáquinia jicáajiu.
Jáiwa dáquinia licáajiu liá'a washiálicuerrica, limáacau lirrú sáica léjta ruá'a
béemaca.
14 Ne náa'a fariséobinica, jócai sáicta nawówa, quéecha'inaa najiácoo nachána
natáania nalíwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jíni.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa líinu

15 Jesús yáa léenaa nawówai náiinua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau
liájcha. Jesús chúni quinínama náa'a bálinenaicoo,
16 limá'ee nalí jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi.
17 Léja liáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu,
jí'ineerri Isaíasca, limá'inaami:
18 "Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica,
liá'a caníinai nucábaca, sáicta nuwówa nucábacani.
Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,
ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi íta'aa.
19 Jócai'inaa litáania chuánshi amuáiyu,

---

* **12:6** Áani Jesús táanierri liyá linácuchau, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáaliacala wánacaalashi mawí liúcha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenaica arrúnaacala naméda liwánacaala liúcha liá'a áabata leyca. † **12:9** Liá'a Sinagogaca yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica, néeni néewidau linácu liá'a táaneerricoo báinacu, néeni natáania comunidad nácu, ya lécchoo lisírbia léjta néewidactacoo.

jócuminaa lécchu limáidada,
jiní lécchoo éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami chacáalee.
20 Limédaminaa‡ nalí sáica náa'a máajinaa néebidauca,
cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,
cháni léjta lámpara íyacua májtarrimi jéda íisa.
Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani liwánacaalactala'inaa quinínama cáinabi íta'aa.
21 Ya chóniwenaica quinínama cáinabi íta'aa sánaca,
namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

Náa Jesús jíconaa lirríshibiaca demonio wítee (Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

22 Natée Jesúsru báqueerri washiálicuerri matuíyii ya jócai éewa litáaniaca, níwata wáaleerri demonio, jáiwa Jesús éejua liwána licába bániwai ya léewa litáaniaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio.
23 Quinínama nacáarrudau nasáta néemiu nalí wáacoo: “¿Liyáminaa léja liáni Cristo, litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”
24 Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee: “Beelzebú, liá'a demonio wácalica, liyája liérra yáairri lidánani liéni washiálicuerri lijédaque'e demonio.”
25 Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nalí: “Quinínama país náawaca yáacaquictau máashii nacába yáacacoo, namárda yáacau nayá jájiu; áabai chacáaleeca o néenajinai yáacoo máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá sáica, amáarrani'inaa.
26 Chacábacanaa, Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu limárdau; ¿chíta quéewau liwáalia lidánaniu jíni?
27 Iyá máinai nujédacala demonio Beelzebú dánaniyu; ne cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaica liá'a danáanshica quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa ináawa iyáca yúqueneu.
28 Jiníwata nujédacta demonio Espíritu Dios dánaniyu, liwówau limáca liá'a wánacaleerri Dios shínaa jái íinu irrúi.
29 “Nuá irrú áabai licábacanaa nuíiwaque'e tádashia nuyá nuéewa nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo liwárruacoo báqueerri shínaa cuíta rícula jíni liá'a washiálicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta libájida liúchau quéechani? Táminaa, libájidaqui jíni léewa lijédaque'e lishínaa.
30 “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerri'inau.§
31 “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a washiálicuenaica quinínama jíconaashi, ya quinínama máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a namáni máashiica Espíritu Santo nácucha.
32 Dios pérdonaaminaa quinínama cha lécchoo táaneerri máashii nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerricta máashii Espíritu Santo nácucha, jócuminaa lipérdonaani nácula cáwi liyá líta'aa liáni cáinabica, ne jiní áabata léerdi liáwinaami liáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu (Lc 6:43-45)

‡ **12:20** Áani wówairri limáca, Jesús yéerri madánainaa lisúfriaca ya máanalicani wáarru rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cajíconaanica, quéewique'e wawáalia wawásedau'inau, ya liá'a machácanibeeca Dios yánica Jesús nácueji. § **12:30** ‘Jiní éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio, yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índa nulí chóniwenai quéewique'e namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenaica náacoo jiní éebidenai nunácu.

33 “Yáabanau sáica áabai banácali, iwáalia'a lítau sáica; yáabanau máashii
iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu.
34 ¡Áai éenajinai! ¿Chíta quéewoo imá chuánshi sáicai jíni, ne iyá jájiu máashiini?
Liá'a yéerri iwówa lícu, litáania inúma licuéji.
35 Liá'a washiálicuerri sáicaica táaneerri chuánshi sáicai, jiníwata sáicaca liyá, ne
liá'a washiálicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii, jiníwata máashii yéerri
linácu.
36 Ne numá irrú liyáali éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa
cuenta quinínama chuánshi mawénii namánica.
37 Ne linácueji liá'a chúnsai jichuánica namáni jiyácta sáicai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji
(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

38 Áabi néenaa náa'a fariséobinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley
shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába
cáji.
39 Néenee Jesús éeba'ee nalí:
—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee
áabai jócai nacába cáji; íyadaque'e nusálijinaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa
nuá mawí señal léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás.
40 Chaléjta Jonás yáayumi matáli éerri ya matáli táayebee liáawi rícu liá'a cubái
máanuica, chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli
éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala.
41 Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicai yúcha
amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigaa
iyá; níwata nárra chóniwenaica yáawani nanáawida nacáwicau néemi'inaami liá'a
chuánshi Jonás íiwani nalí. Ne iyá éemenai nuchuáni ne jócai éebida, báawita
nuyá mawí cáiwanaca Jonás yúcha.
42 Ruá'a reina wánacaleechoo chaléeni sur néerra, rubárruaminau
amáarracta'inaa cáinabi, jáicta liúca chóniwenaica le éerri jiliéni, ya
rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá íinuechoo déecucheji wérri cáinabica,
quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala,
báawita nuyá mawí cáiwanaca Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo
(Lc 11:24-26)

43 “Jáicta áabai espíritu máashii lijiáu báqueerri washiálicuerri yúchai,
jínaneerriu yáarrushi máacarrai rícu múrruerri limáacoo liárruiu; ne jinícta líinuni
limá lirrúwoo:
44 ‘Nuéejo'quictátawai núbana rículau báaniu nujiáctejmicoo.’ Jáicta
léejua'inaawai, líinu linácu liárra washiálicuerrica, léjta áabai cuíta máisaictani,
jíchuderrictau wáni ya nachúndadanini.
45 Néenee liáwai liáwaqueda áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wérri
liúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lirrú liá'a washiálicuerrica,
mawíque'e nawána máashii wérri mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo
nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

46 Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenaica, jáiwa náiinu lirrú lécchoo
ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo
bináaweji,
47 néenee báqueerri íiwa Jesúsru jíni:
—Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha.
48 Néenee Jesús éeba'ee liá'a íiwerri lirrúni:
—¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica?
49 Néenee, lidúcua nátala náa'a lishínaa éewidenaicoo, limá'ee:
—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani.
50 Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra,
nuwówai lécchoo chái cábacanaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

13

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

1 Liyáali éerrimija lijiáu liá'a Jesúsca lirrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca,
néenee liáu liwáacoo manuá tácoowala.
2 Ne íchabaca wérri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucuau
áabai lancha rícula, jáiwa liwáawai léewidaque'e, nácula náa'a chóniwenaica
máaquenaiu cáina íta'aa.
3 Néenee litáania nalí íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nalí:
"Báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi.
4 Ne liáabana'inaa áabata léenaa liá'a líimica cáu inijbaa lícu, náiinu náa'a
míshiiduca, jáiwa náya jíni.
5 Áabata cáirriu íiba íibirra, jinícta sáica cáinabi; jáiwa liárra líimica páquiau
madéjcata, jiníwata jinírru cáinabi dujíwala;
6 ne liá'a cáiwiaca lijiá'inaamiwai, jáiwa léema jíni, jiníwata jiní jíchu sáica, jáiwa
léemawai míishii jíni.
7 Áabata léenaa liá'a líimica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinau náa'a
túwirrica, jáiwa lisácumeda jíni.
8 Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, jáiwa liá lítau sáica;
áabata yáa lítau újni cien líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata
treinta limáanabaca.
9 Ne iwówaicta liwárrueda lirrú liá'a numánica, arrúnaa e'écanicoo sáica."

Tánda Jesús éewida licábacanaayu
(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

10 Náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náiinu lirrú nasáta néemiu liyá,
tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu.
11 Jesús éeba'ee nalí: "Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica,
ne nalí jócai.
12 Cháwajani, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a
jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni
léenaa nácu.
13 Tándawa nutáania nalí licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nuchuáni,
néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nalí limáyuca yáawaiyii
liá'a numáni nácucha.
14 Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a
cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías, limá'inaate:
'Iyá éemiminaa liá'a numánica,
ne jócuminaa liwárrueda irrú.

Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,
ne jócuminaa liwárrueda liéni limáyu'ca.
15 Ne nawítee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,
níwata jócani wówai liwárrueda nalí,
wáalianai nawíbau báyeerriu,
wáalianai natuí báyeerriu,
quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,
ya jócubeecha náa léenaa;
jócubeecha néejoo nulí, nuchúni nayá.'
16 "Ne Dios sáicta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa liá'a numánica.
17 Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai sáicanica, wówenai nacába liáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jíni; nawówai néemi liáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemiqui jíni."

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

18 Liáwinaami, Jesús ma nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo: "Éemite liáni liwówau'i limáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica.
19 Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali íimica cáirricoo iníjbaa lícu; líinu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni liáabanani liwówa lícu.
20 Liá'a banácali íimica cáirricoo íiba íibirra, chái licábacanaa léjta náa'a chóniwenaica éemenai Dios chuáni, narríshibia sáicta néemicani,
21 ne jóca liwáalia lijíchu sáica, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácue liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nalí máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca.
22 Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerrica éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a shínaashica. Libésunau'e nalí namíya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca.
23 Ne liá'a banácali íimi yáabaneerricoo cáinabi sáicai íta'aa, chái léjta náa'a chóniwenaica éemenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru sáica, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda bájialanaa, áabi léjta líimica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta líimica yáirri treinta, naméda píituita."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo íibi

24 Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca chái léjta báqueerri washiálicuerri yáabaneerri banácali íimi sáicai bacháida lícu.
25 Ne quinínama namáa'inaami nayáca, líinu báqueerri najínai, jáiwa liáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo íibi, jáiwa liáwai.
26 Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líiwinaa jiáwai lécchoo, néenee lijiáu lécchoo máashii máashibeeca.
27 Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lirrúni liá'a liwácalica: 'Wawácali, liá'a banácali íimi jiáabananica bacháida lícu sáicaica, ¿chíta lijiáu jiliá'a máashii máashibeeca?'
28 Liá'a liwácalica limá nalí: 'Báqueerri wajínai médaniminaa liáni.' Náa'a catráawajaacanica nasáta néemiu liyá: '¿Jiwówai jiyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashibeeca?'
29 Néenee limá nalí: 'Jóca, éerruacta liá'a máashii máashibeeca, carrúnata éerrua lécchoo liá'a trigoca.

30 Mawí sáica waínda lidáwinacoo áabenaa, cáashia lidáwinacoo
wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni,
nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibeeca, nabáji macáishitani,
wéemaque'ini, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushínaa liárrui
rículau.' "

Liá'a licábacanaa linácu liá'a líimi jí'ineerri mostaza.
(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

31 Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca chái
léjta áabai líimi jí'ineerri mostaza, báqueerri washiálicuerri yáabanani bacháida
lícu.
32 Liéni yáawaiyi, áabau néenaa náa'a mawí píituica quinínama náiibicha náa'a
líimica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica liúcha liá'a yéerri lirrícu liá'a
náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wérri míshiidu íinu
naméda líibanau linácai nácu." Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána
píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.

Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo lijí'inaa levadura
(Lc 13:20-21)

33 Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaayu: "Liá'a Dios wánacaalactalaca
chái léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo íinetoo píilechoo matálinai harina íinabi,
quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a liinábica."

Tánda Jesús táania licábacanaayu
(Mr 4:33-34)

34 Jesús táania quinínama liáni nalí náa'a chóniwenairru linácueji liéni
licábacanaayu, cháiji jócai táania nalí liyáwoo licábacanaayu.
35 Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni
báinacu:
"Nutáaniaminaa liyáwoo licábacanaayu;
nuíiwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi".

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeeca trigo íibi

36 Néenee Jesús íiwa lináwau nalí náa'a chóniwenaica, jáiwa liwárroawai áabai
cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenaicoo narrúniu lirrú, ya nasáta néemiu liyá
namá lirrú líiwaque'e nalí linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeeca yéerri
bacháida rícu.
37 Jesús éeba'ee nalí: "Liá'a yáabaneerri líimi sáicaica, nuyá Washiálicuerri Dios
Cúuleeca,
38 léja liérra bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a líimi sáicaica, wówerri limáca
náa'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeeca wówerri limáca náa'a
médenai Wawásimi wówainica,
39 liá'a wajínai yáabaneerri máashii máashiibee íibi, léwa Wawásimi liérra. Liá'a
lítaca wówerri limáca amáarrau'inaa liá'a cáinabica, náa'a yáawacadenai banácali
íta, náawa ángelbini nárra.
40 Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeeca náucaque'ini chichái
tuírricula léemaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nalí náa'a Wawásimi shínaaca
jáicta amáarra cáinabijoo.
41 Nuyá Washiálicuerri Dios cúuleeca, nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu,
náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, náa'a quinínama wánenai
naméda máashii chóniwenaica cajíconaanica, ya náa'a médenai máashii.
42 Náucani'inaa lirrícula liá'a chichái túculerricoo, náichactala'inaa náamueda
néu quirríquirrinaa licáichau.

43 Néenee náa'a médenaica léjta Dios máyu'uca, quéenenai'inaa chaléjta cáiwia
quéenau chaléeni wánacaalactalaca nusálijinaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenaa
liáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

44 “Jesús má'ee nalí: Liá'a Dios wánacaalactalaca chái jicá'a áabai cawéni wérrica
báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washiálicuerri íinu linácu liá'a cawéni
wérrica, ya léejoo libáya néeni jíni; liwówa chúnicau liáu liwénda quinínama liá'a
liwáalianica, ya liwéni liérra cáinabica, quéewique'e liá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íiba úcuni cawénica

45 “Jesús má'ee nalí lécchoo: Liá'a Dios wánacaalactalaca, chái léjta báqueerri
cawéndacai jínaneerriu limúrruerri íiba úcunini cawéninamai;*
46 jái'inaa líinu linácui liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda
quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a íiba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

47 “Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactaca chái'e léjta áabai máaya
náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínaami cubái cábacanaa.
48 Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina ítala,
nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica; nawáaliani náa'a cubái sáicanica
náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica.
49 Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuaminaa náa'a
ángelbinica nashírridaque'e máashiinica báawachala ya náa'a sáicanica,
50 náucani'inaa náa'a máashiinica lirrícula liá'a infiernoca írranii chicháiyu,
náichactala'inaa ya náamuactala'inaa néu quirríquirrinaa licáichau.”

Cawéninamai wáaliica ya liá'a lidánimimica

51 Néenee Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Éemi jíni quinínama liáni?
—Jajá, wawácali —namá'ee.
52 Néenee Jesús má'ee nalí:
—Jáicta báqueerri quéewidacai ley shínaa léewidau sáica linácu liá'a Dios
wánacaalactalaca, chái léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalianica liá léenaa
lijéda méenaami wáaliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni
(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

53 Ne Jesús nísa'inaa líiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneeji,
54 jáiwa líinui lishínaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau
léewidaca lirrícu liá'a sinagogaca. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:
—¿Tanácucha jéewidau linácu quinínama liéni jiáni léenaa? ¿Chíta quéewau
jéewa jiméda léji liérra jócai wacába cáaji?
55 ¿Jócaita le licúulee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee?
¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas,
56 ya léenajinai íina yéenai lécchoo wáiibi áani? ¿Néenee tána bésunawai
chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa liméda jócai wacába cáji?
57 Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:
—Jáicta báqueerri cáiiwadedacai litáania Dios chuáni nácu, báawachala jócaita
lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenaica cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania

* **13:45** Áani wówerri limáca báqueerri éebiderri Dios nácu, arrúnaa liá lirrú bájialanaa liwéni jáicta Dios shínaa jíni liwánacaalactaca. Arrúnaa limáaca quinínama liá'a méenaami éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jiní néebidaca lirrú.
58 Jiní limédani íchaba jócai nacába cáji néerra, jiníwata náa'a chóniwenaica jócani éebida liyácala liá'a Mesíasca.

14

Juan Bautista máanalicami
(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

1 Liyáali éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu.
2 Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: “Le Juan Bautístaja liérra cha cáwiacoo; tádawa léewa liméda jócai wacába cáji.”
3 Jiníwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéeque'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárrueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, líinu liá'a Felipeca Herodes éenajirri.
4 Jiníwata Juan máirrite Heródesru: “Jócai éewoo jijéda jíinu ruárra íinetooca cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica.”
5 Linácueji Herodes wówai líinua Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenaica, jiníwata quinínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérri líiwadedaca Dios chuáni.
6 Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliacta camuí, rumíyacaula ruá'a Herodíasca rujiáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájialanaa,
7 tánda Herodes ma rulí liwánacaala nácu, liáminaa rulí tánashia rusátani liúchai.
8 Néenee ruá'a miyácauca rutúwa éewidaca'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:
—Jiá nulí áabai mitájia rícu, liá'a liwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.
9 Linácueji liwána máashii wérri liwówa liá'a rey Heródesca; ne jiníwata arrúnaa licúmplia liá'a limánimica nanáneewa náa'a limáidanica, liwána náa rulíni.
10 Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula.
11 Jáiwa natée liwítamica báji mitájia rícu náa rulí jíni ruá'a miyácauca, jáiwa rutée jíni rutúwarru.
12 Néenee náiinu náa'a jínanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jíni.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenaica
(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

13 Jesús éemi'inaa liéni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebidenaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jíni, jáiwa najiáwai chacáalee rícucha, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai.
14 Jesús jiá'inau lancha rícucha, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá, jáiwa lichúni náa'a bálinenaicoo natéenica.
15 Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éewidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:
—Jái táicalacai, liáni júshiquitawa áani. Jíiwana náacoo náa'a chóniwenaica, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacáalee júbininica.
16 Jesús éeba'ee nalí:
—Jócai arrúnaa náacoo; yáa náaya iyá.
17 Néenee néeba'ee lirrú:
—Wawáalia áani bácai cinco páani rími ya chámacua cubái.
18 Jesús má'ee nalí:
—Índa nulíni ájini áani.

19 Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi íta'aa.
Jáiwa liwína licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica, licába
áacairra, liá sáicai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jíni lishínaa
éewidenaicoorru, nayá nashírridaque'ini chóniwenairru.
20 Quinínama náaya cáashia cáawai wérri nayá, ya újnibii nacámusheda doce
canasta lishídanaami máaquerricoo.
21 Namáanabaca náa'a íyenaica cinco mil washiálicuenai nayáwoo, jócani jútada
íina ya sáamanai lécchoo.

Jesús jínerriu shiátai náani nácu
(Mr 6:45-52)

22 Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náurrucococo lancha
rícula, nachuáque'iu bajiála manuá libéecha, nácula líiwa lináwau nalí náa'a
chóniwenaica.
23 Jái'inaa líiwa lináawau nalí náa'a chóniwenaica, Jesús líirrau áabai dúuli ítala
quéewique'e lióraca bácai. Líinu'inaa liá'a catáwacabeeca yéeirri néeni bácai,
24 nácula liá'a lanchaca jái yáacuwai déecuchala litácoowa yúcha. Liá'a
marrádacaca íinuerri lancha nácula cadánani, jiníwata cáuli íinuerri najúnta.
25 Jái'inaa újni cátai Jesús jíinau najúnta shiátai náani nácu.
26 Nacába'inaateni lishínaa éewidenaicoo lijínacoo shiátai náninacu,
nacáarrudau wérri, namáidada nacáarruniu namá'ee:
—¡Wówanaashimi chái jínacoo!
27 Ne Jesús táania nalí, limá'ee:
—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!
28 Néenee Pé'eru éeba'ee lirrú:
—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.
29 —Jesús má'ee lirrú: —Jíinu chérra.
Néenee Pé'eru yúrrucoo barco rícucha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu
Jesús yáctalaca.
30 Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérriyu, jáiwa cáarru jíni;
jái'inaa liwówai liájuacuwai, jáiwa limáidadai:
—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!
31 Liyáalimi'e Jesús wína licáaji nácui, limá'ee lirrú:
—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu sáica! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásedeerri
jiyá?
32 Náirra'inaamiwai lancha rícula, machúnucunaa liá'a cáulica.
33 Néenee liyáali, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurrui juátamiyu
Jesús náneewa, namá'ee lirrú:
—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

Jesús chúni náa'a bálinenaicoo Genesaret néeni
(Mr 6:53-56)

34 Nachuáu bajiála manuá, jáiwa náiinuque'e lishínaa cáinabi ítala liá'a Genesaret.
35 Náa'a chóniwenai néeni sánaca nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni
licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinenaicoo,
36 ya namésuda'ee liwówa namá'ee lirrú jínda nadúnu líibala númacua nácu
cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, sáicani máacacoo.

15

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri
(Mr 7:1-23)

1 Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi quéewidacani ley shínaa, íinuenai
Jerusalén néenee, ya nasáta néemiu liyá:
2 —¿Tánda jishínaa éewidenaicoo jócu néewida nawítee náa'a wawérrinaimica?
¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu quéecha jóctanaa náaya,
chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?
3 Jesús má'ee nalí:
—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, níwata iyá iméda
máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni wánacaala, imédaque'e chaléja
limáyu'u liá'a iwíteeca.
4 Jiníwata Dios má'ee: ‘Cawáunta jiyá jitúya jisálijinau ya jitúwa,’ ya ‘liá'a máashii
núma lisálijinaa nácu, ya litúwa nácu lécchoo, arrúnai'inaa náiinuaca.’
5 Ne iyá máinai yáawaa báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisálijinaarru
jócta litúwarru: ‘Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiníwata liá'a nuwáaliani quinínama
nuáni'inaa Diosru’;
6 ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisálijinau jócta litúwa. Chacábacanaa
iyá jócani éewida Dios chuáni, quéewique'e iméda léjta iwítee wówau'ca.
7 ¡Iyá chámaini iwítee! Sáicai litáania liá'a Isaíasca íiwadedeerrimi Dios chuáni
báinacu, limá'inaami inácu iyá:
8 ‘Náani chóniwenaica éebidenai nanúmayu cháji'i,
ne nawówa déecuchai yáa núcha.
9 Jiní wéni báawita naméda culto nulí;
ne éewida nuchuáni nácu,
ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a nawánacaalactaca,
ne liyáwoo washiálicuenai chuáni bácai.’
10 Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenaica, limá'ee:
—Éemini ya yáa léenaa:
11 Liá'a wárruerricoo washiálicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa.
Ta léja liá'a jiérricoo washiálicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.
12 Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta
néemiu liyá:
—¿Jiá léenaa íiwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?
13 Jesús éeba'ee limá'ee nalí liyú liáni licábacanaaca:
—Nusálijinaa liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a
éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a
cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijíchu yáajchau náa'a banácali jócani
liáabana.
14 Imáacani, matuíyii liérra chái tée áabi matuíyii. Ne báqueerri matuíyii técta
báqueerri matuíyii, chámatanaa nacáacoo útawi rícula.
15 Néenee Pé'eru ma Jesúsru:
—Jichúni jíiwadeda walí liá'a jimánica.
16 Jesús éeba'ee:
—Nuyá máashii wówa níwata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidanica.
17 Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wárruerricoo wanúma lícu, yáairriu
wáayacua rícula, qéewique'e liáwinaami lijiáu wáiibicha.
18 Ne lijiérricoo linúma lícueji, jiérriu liwówa lícueji liá'a washiálicuerrica, léwa
liérra chái wána casácula liyá.
19 Níwata liwówa liá'a washiálicuerrica najiáu náa'a máashii liwíteeca, liá'a
náiinua'inaaca, namáa washiálicuerri yáajcha jócai náanirri, ya íinetoo rumáa
washiálicuerri yáajcha jócai rúnirri; camédacani máashii náiinaayu, náa'a
nédishica, nanúma yúwica, ya liá'a nacáitauca.

20 Léewa liéni wáneerri casácula liá'a washiálicuerrica; ne náayacta ya jócu
nacúmplia nabádeda nacáajiu, jócai wána casácula liyá.

Báquetoo íinetoo bájirra cáinabi ítee sáu éebidechoo Jesús nácu
(Mr 7:24-30)

21 Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra.
22 Báquetoo íinetoo Caná néenee sáu, yéechoo líta'aa liá'a cáinabica jí'ineerri
Tiro, ruíinu Jesúsru rumáidadaca:
—¡Nuwácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá! ¡Numíyacaula
wáalechoo áabai espíritu máashii méderri rulí máashii!
23 Jesús jócai éeba ruchuáni. Néenee lishínaa éewidenaicoo rúniu lirrú, nasáta'ee
liúcha:
—Jíiwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a íinetooca bájialaca rumáidadaca
wáishiirricu.
24 Jesús má'ee:
—Dios bánuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta
oveja yúquenaicta wáni.
25 Ne ruá'a íinetoo ruáu rutúyacoo rúrrui juátamiyu Jesúsru, rumá lirrú'e:
—¡Nuwácali, jiyúda nuyá!
26 Jesús éeba'ee ruchuáni:
—Jócai sáicanata wéda náayanibi náa'a wéenibicoo wáaque'e nalí náa'a áulica.
27 Ruyá rumá'ee:
—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulica íyenai liá'a lítabi cáirricoo nawácanai
shínaa mesa yáajabala.
28 Néenee Jesús ma rulí:
—¡Íinetoo, máanui wérri liá'a jéebidauca! Liméda jirrú léjta jiwówauca.
Liyáalimi rumíyacaula ruá'a íinetooca sáica jíni.

Jesús chúni íchaba bálinenaiu

29 Jesús jiáu néeni, jáiwa líinu á'a litácoowa liá'a lishínaa manuá liá'a Galileaca;
néenee líirrau áabai dúuli ítala, jáiwa liwáawai.
30 Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lirrú macáwani, matuíni, ya
máacarrani cáaji, jócai éewa natáaniaca, ya áabibi wáalenai íchaba bálinacaalashi,
náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayái.
31 Tánda náa'a chóniwenaica cáarrudeneu, nacába natáaniacala náa'a jócanimi
éewa natáaniaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau sáica lécchu, náa'a
macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuínica néewa nacábaca. Jáiwa
nachána náa lirrú sáicai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washiálicuenaica
(Mr 8:1-10)

32 Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:
—Carrúni jináata nucába náani chóniwenaica, jiníwata nawáalia matáli éerri
nayá nuájcha áani, jinícala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá
máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá iníjbaa lícu.
33 Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:
—Ne ¿chíta quéewau wáiinu íyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica,
líta'aa liáni júshiquitaca jinícta yáairri?
34 Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Chíta máanaba páani iwáalia jíni?
—Siete páani ya píitui rími cubái júbinini, —néeba'ee nayá.
35 Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenaica,

36 jáiwa liwína jíni náa'a siete páanica ya náa'a cubái rími, jáiwa liá sáicai Diosrui,
lipúrraida, jáiwa liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, néenee nashírrida jíni nalí náa'a
chóniwenaica.
37 Quinínama náaya cáawaina wérri, néenee náawaqueda néenamiu liá'a
máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo.
38 Náa'a íyenaica cuatro mil namáanabaca washiálicuenaica, jócani najútada
náa'a íinaca ya sáamanai.
39 Néenee Jesús íiwa lináawau nalí náa'a chóniwenaica, jáiwa líirrawai lancha
rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

16

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai nacába cáji
(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

1 Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa
namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába
cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta íinuerri Dios néenee jíni, ne nanúma
yúwicawajani.
2 Ne Jesús éeba'ee nalí: “Táicala imá iyájoo: ‘Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiníwata
liá'a éerrica chunídai wérri'inaa’;
3 manúlacaiba namá'ee: ‘Wáalee máashii'inaa éerri, jiníwata liá'a éerrica
quíirrai ya casáculai’. Ne yácta léenaa icába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta
quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica?
4 Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai
nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawiá léjta Jonás.” Jáiwa limáaca
nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mr 8:14-21)

5 Quéecha'inaami nabésunacoo bajiála manuá, náa'a éewidenaicoo namíya
máecha natée páani.
6 Néenee Jesús ma nalí:
—Icábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.
7 Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha jócu náa léenaa néemicani limánica, táda
cha namá nayá jájiu:
—¡Jócuwa'ee waínda páanii!
8 Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:
—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Píitui rími éebidaca yáawaa!
9 Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri
numéda jócai icába cáji, jiní éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírridani nalí
náa'a cinco mil washiálicuenaica. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jíni?
10 ¿Jiní édacanicalau lécchoo linácu liá'a siete páani, nushírridani nalí náa'a
cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jíni?
11 ¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jíni jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi icá'a
yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.
12 Néenee náa léenaa néemiqui jíni, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu liúcha
liá'a wáneerri páani múrracacoo, jócta quéewique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a
éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca
(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

13 Quéecha'inaami Jesús íinucai lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo
shínaaca, lisáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:
—¿Tána namá nunácu chái náa'a chóniwenai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?
14 Néeba'ee lichuáni:
—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee
Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi
cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.
15 —Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiu nayá.
16 Simón Pé'eru éeba'ee:
—Jiyá waliérra, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.
17 Néenee Jesús ma lirrú:
—Sáicta wérri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiníwata jiní báqueerri washiálicuerri
íiyaderri jirrú liáni, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra.
18 Ne nuyá ma jirrú jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai
íiba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicai shínaa danáanshi
éenaaca limárdaca nushínaa iglesia.
19 Nuáminaa jirrú wánacaalashi áacai sái jicá'a áabai yáawi; liá'a jibájini líta
cáinabi liáni, ne cháminaa limáacacoo libáji áacairrajoo, ne liá'a jiyá liwásedanica
líta cáinabi liáni, cháminaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.
20 Jáiwa Jesús bánua lishínaa éewidenaicoorru jócubeecha náiiwadeda
matuínaamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limáanalicau
(Mr 8:31–9:1; Lc 9:22-27)

21 Liáwinaami liáni Jesús chánau líiwadeda lishínaa éewidenaicoorru,
arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínai, sacerdótebini wácanai,
ya qéewidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájialanaa. Limá
nalí nuyá náiinuaminaajoni, ne nucáwiaujoo matáli éerri rícula.
22 Néenee Pé'eru tée liyá báawachalani, jáiwa lichánau licáita Jesús, limá lirrú:
—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jiájcha!
23 Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:
—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserri ya jitáania jiyáca chaléjta limédau'u
liá'a Wawásimica, linácu jilliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida
nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a
washiálicuenaica.
24 Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:
—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá
báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewaque'e líinu
nuíshiirricu, chaléjta litécta áabai cruz.
25 Jiníwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a
yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji, líinuminaa cáwicaishi jócai amáarra.
26 ¿Tána liwéni lirrúi liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama cáinabi, ya liúca
licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaicoo nuájcha? ¿O chíta
máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní
wérri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca.
27 Tándawa, yáau nuíshiirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo,
jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuíinuminaa nusálijinaa wítee
yáajchau ya nushínaa ángelbinica, ya néenee nupáidaminaa bácainaa tánashia
namédanii.
28 Ne yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanali nayá, cáashia
nacába nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee nuíinu nuwánacaalaca.

17

Jesús báwachactau
(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

1 Seis éerri liáwinaami, Jesús tée liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago
éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wérri ítala.
2 Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéneerri jicá'a
cáiwia, ya líibala náawerriu cabálaiyu jicá'a jucámarrabee.
3 Liyáali nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha.
4 Pé'eru má'ee Jesúsru:
—Nuwácali, ¡sáicai wérri wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálii cuíta rími;
áabai jirrú sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.
5 Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanai quirrámini lirríjcueda nayá
catámuabeeyu, líibee sáanaica áabai chuánshi jiáu, máirri nalí: "Léewa nucúulee
caníinai nucábaca, liérra nuwínanica, éemiu lirrú."
6 Néemi'inaamini liáni, náa'a éewidenaicoo natúyau náurrui juátamiyu, náa
nanániu cáinabi nácula, cáarru wérri nayá.
7 Jáiwa Jesús rúniu nalí, lidúnu nanácu limá'ee nalí:
—Ibárroo, ucáarru iyá.
8 Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.
9 Nácula náurrucoo dúuli ítacha, Jesús ma nalí:
—Jiníqui béecha náiiwadeda rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri
Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íibicha.
10 Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemiu Jesús:
—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías íinucala'ee libéechalawau
liá'a Mesíasca?
11 Jesús éeba'ee:
—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías íinuca quéechanacu, ne liyáminaajoo
lipréparaminaa nawówa nayá quinínamajoo.
12 Ne nuyá ma irrú Elías jái nísa líinucai, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e
jíni, ne naméda liájcha máashii quinínama liá'a nawówaini naméda lirrú.
Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji rícujoo.
13 Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan
Bautista nácucha, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierri espíritu máashii
(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

14 Náiinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu
chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washiálicuerri
rúniu Jesúsru, túyerriu lináneewa limá lirrú:
15 —Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúulee, súfrierri bájiala liwáaliaca
espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiníwata íchabachu licáacoo chichái rícula,
jócta shiátai yáacula lécchoo.
16 Áani nuínda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.
17 Jáiwa Jesús éeba jíni:
—¡Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá
yáajcha jíni? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíni? Índa nulí áani liérra
icúlirrijuica.
18 Néenee Jesús licáita jíni liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijiácuwai
icúlirrijui yúcha, jáiwa limáacau sáicai liyáalimi.

19 Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha
Jesús, jáiwa nasáta néemiu jíni:
—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liá'a espíritu máashii wayá?
20 Néenee Jesús ma nalí:
—Iyá jócani éenaa ijéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida
Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáaliactata liá'a éebidauca,
áawita píitui rími léjta áabai ítashi íimi rími jí'ineerri mostaza, néenee éewa imá
lirrú liáni dúulica: 'Jishírroo chérra, ya jiáu báawachala', ya dúuli lishírroominau.
Yácta léenaa éebidaca, éewa iméda quinínama. [
21 Ne liérra licábacanaa espíritu máashiica, jócai najiáu jócta na'óraa Dios ya
nayúnaca.]

Jesús íiwadeda limáanalica nácuu
(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

22 Nácula lijínaniu náajcha líta'aa liá'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:
—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji rícu'inaa nalí
náa'a washiálicuenai,
23 ya náiinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiaujoo.
Néemi'inaami liá'a chuánshi limáni nalí, máashii wérri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

24 Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo íinu Capernaúmra, náa'a
cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiu liyá:
—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?
25 Pé'eru éeba'ee:
—Jajá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárroo'inaamiu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú
quéechanacu, limá'ee lirrú:
—¿Chíta jimáqui jíni, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawaqueda
yúcha náa'a reyebini cáinabi íta'aa sánaca: Náa'a chúnsana ásana áani o náweji
náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca?
26 Pé'eru éeba'ee lirrú:
—Náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca.
Jesús má'ee mawí:
—Cháwajani náa'a chúnsana ásana áani, jócani rúnaa páidaca.
27 Ne, jiníqui béecha wáucani chuáni, jiá namówai jitésuca manuála, jiúca
jicúlupaniu úniacula, ya jijéda quéechanacu sái cubái wíneerri jirrú. Linúma
lícu liá'a cubáica jíinuminaajoo áabai moneda, liyáminaa éenaa lipáida impuesto
nushínaaca ya jishínaa, jitéeyuni jiáu jipáidaca.

18

¿Tána jiliá'a mawíyii cawénica?
(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

1 Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:
—¿Tána mawí cawéni wérri cái Dios médacta jiyá reyyu?
2 Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini,
3 ya limá'ee:
—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a liéni samálitaca,
jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca.
4 Liá'a mawí cawéni wérri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnaa imíyai
limédacoo, ya limédactau jicá'a liéni samálitaca níwata náa'a sáamanaica jócani
pénsaa nayáca cawénini náiibi náa'a máanui namánica.

5 Ya liá'a ríshibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, lirríshibiaminaa
nuyá lécchoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula
(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

6 “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula, bácai náani júbini
éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuedactatani dujíwala wérri
manuá yáacula, áabai íibayu máanui wérri molino shínaa, nabájini liwáa nácu.
7 ¡Tándawa máashii wérri náani chóniwenai yáainai cáinabi íta'aa íchabacala
máida naméda najíconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími liá'a
washiálicuerri wáneerri naméda najíconau áabica, súfrierri'inaa mawí bájialanaa
castíguca!
8 “Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii,
jicá'a liá'a jiwíchuani ya jiúca jiúchau déecuchalani, mawí sáicaca jiwárrocoo
áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jiáu chámainaa jicáaji ya jíiba, jiácoo
chichái rícula jócai amáarra.
9 Jituícta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a jijéda jiúchau
ya jiúca déecuchalani, mawí sáicaca jiwárruacoo cáwicashi rícula, bátui jituí
yáajchau, ne jócubeecha jiáu chámai jituí yáajchau infierno rícula.

Licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Lc 15:3-7)

10 “Jiní icháanini náani júbini* rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini
yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [
11 Jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íinuerri nuwásedaca náa'a
yúquenaimicoo nayáca.]
12 “¿Chíta icábaqui jiníni? Báqueerricta washiálicuerri wáaliacta cien oveja, ya
áabai yúquerriu liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íibi,
liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jiáchocoo liúcha?
13 Ne léenactata líinu runácu, ne yáawaiyi sáictai wérricta liwówa runácue ruárra
ovejaca, náucha náa'a noventa nueveca jócani yúcau.
14 Cháwa cábacanaa lécchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai
náucacoo liúcha naáani júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jíni
(Lc 17:3)

15 “Ne jéenajirri médacta jirrú máashii, jitáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa
lijíconau. Ne limédacta jiwánacaala, jái jigáana liá'a jéenajirricoo.
16 Ne jócta liméda jiwánacaala, jimáida jiájchau báqueerri o chámata chóniwenai
mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai
chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu.
17 Ne jócta liméda nawánacaala lécchoo, íiwa nalíni náa'a iglesia ísanaca
éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wánacaala, néeneeminaa imáacani
léjta jócai éebida Dios nácu,† o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.
18 “Yáawaiyi numá irrú, liá'a ibájini mayéji áani cáinabi íteeji, lécchoo chalé'inaa
ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, cháminaa
cábacanaa liwásacoo áacairra.

---

* **18:10** Ne litáaniacta nanácu náa'a ‘júbinica’ versículo néeni 6, 10 ya 14 liwówau'inaa limáca quinínama náa'a éebidenaica, báawita náa'a imíyani wérrica. † **18:17** Náa'a judíobinica léjta nawítee séewirrinaa namáaca báawachala náa'a chóniwenaica Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérri.

19 “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi íta'aa,
quéewique'e isáta máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, liáminaa
irrúni.
20 Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néeniminaa nuyá
béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.
21 Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:
—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderricta
nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?
22 Néenee Jesús éeba'ee:
—Jócai numá jirrú siétechucalani, numá jirrú setentachu‡ siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

23 Numéda irrú áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tánda iyá arrúnaa
ipérdonaa liá'a méderri máashii irrú. “Liá'a Dios wánacaalactalaca, chái
cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini
yáajchau.
24 Wáali'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri
mówinierri máanui wérri millones.
25 Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána
nawénda liyái léjta esclavo, chámatanaa líinu yáajcha, ya léenibi, ya quinínama
liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderriu limówiniacalau.
26 “Liá'a catráawajaacaica, jáiwa litúyawai liúrrui juátamiyu lináneewa liá'a
reyca, ya lisáta liúcha cáiwinaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá,
mátaminaa nupáida jirrú quinínamani.’
27 Néenee liá'a reyca, jáiwa carrúni jináata licábaqui jíni, jáiwa lipérdonaa liúcha
quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána liácuwai cuíta manúmai rículai.
28 “Ne quéecha'inaami lijiácoo, liá'a mówinierrimica, jáiwa lijúnta báqueerri
lijúnicai yáajcha, limówinierri lirrú píitui rími warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácui,
lichána lisácumedacani, ta limá lirrúi: ‘¡Jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’
29 Ne liá'a lijúnicaica, litúyau liúrrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirrú cáiwinaa:
‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirrú quinínamajoni.’
30 Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jíni, jáiwa liwána naníquiqui
jíni cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówiniacalau lirrú.
31 Jáiwa cáiwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náiiwa
reyrru quinínama liá'a bésuneerricoo.
32 Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirrúi: ‘¡Máashiicai jiyá!
Nupérdonaa jiúcha quinínama liá'a jimówinianimica, jiníwata jisátawa núchani
cáiwinaa.
33 Ne jiyá lécchoo éewerricta carrúni jináata jicábacani liá'a jijúnicaica,
chacábacanaa léjta carrúni jináata nucába jiyá lécchoo.’
34 Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a reyca, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jíni,
cáashia lipáida quinínama liá'a limówiniacalacoo.”
35 Jesús má'ee nalí mawí:
—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá'a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca
bácainaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

19

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca naníinaiu
(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

‡ **18:22** Jesús liwówau'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda walí máashii.

1 Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa líinu Judea
shínaa cáinabi ítala, yéerri Jordán nácue cáiwia jiáctejcoo.
2 Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa'a bálinenaicoo.
3 Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, ne
nasáta néemiu liyá:
—¿Léewaminau báqueerri máaca líinu matuínaami nácueji?
4 Jesús éeba'ee nalí:
—Léjta iyájani iliá Dios chuáni rícueji, arrúnaa yáa léenaa jái'inaa Dios liquénuda
chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washiálicuerri, néenee liméda báquetoo
íinetoo quéewique'e líinucani liá'a washiálicuerri.
5 Jáiwa limá'ee: ‘Tándawa, liá'a washiálicuerrica lishírriminau lisálijinaa yúchau
ya litúwa, quéewique'e lirrúnicoo líinu yáajchau, ne nayá namédaminau léjta bácai
rími chóniwerri.’
6 Tándawa, jócu chámata nayá mawiá, Dios náneewa nayá léjta bácai rími.
Tándawa liá'a washiálicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá'a Dios rúndanica.
7 Nayá nasáta néemiu liyá:
—¿Ne tánda libánua Moisés liá'a washiálicuerri liwówai limáaca líinu, liyá liá
lirrú ruá'a líinuca, áabai cáashta quéewique'e limáaca ruyái ya libánuacani?
8 Jesús má'ee nalí:
—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá'a íinuca;
ne quéechanacumi jócaimi chárra.
9 Numá irrú liá'a máaquerri líinu, jócaita linácui ruyá médechoo máashii
báqueerri washiálicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii
líinayu. Ya liá'a éederri líinu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii líinayu lécchoo.
10 Namá lirrú éewidenaicoo:
—Cháctaca libésunacoo liáni washiálicuerri líinu yáajchau, jócai sáicanata léda
líinuu.
11 Jesús éeba'ee nalí:
—Jócai quinínama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rími yáa léenaa
néemicani náa'a Dios wánani náa léenaani.
12 Ne ái íchaba nácueji liá'a jócai índa washiálicuenai múrru náiinu: Áabi jiániu
méewi, táda jócu arrúnaa cáinu nayá; ya áabi náa'a washiálicuenai jócu naínda
néewa namúrru náiinu náijudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo
linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca. Náa'a éewenai cáinuca nacásaque'iu, ne
náa'a éewenai nayá bácai, nayáque'e cha járra.

Jesús yáa sáicai nalí náa'a sáamanaica
(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

13 Natée áabi sáamanai Jesúsru, quéewique'e lichánaa licáajiu nanácu ya
lióraque'e nanácu; ne náa'a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa'a téenai
nayá.
14 Néenee Jesús ma nalí:
—Imáaca náiinu nulí náa'a sáamanaica, u'imáisania núchani, jiníwata liá'a
wánacaalactaca Dios shínaa, cháni léjta náa'a éebidenai Dios nácu léjta
sáamanaica.
15 Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácui náa'a sáamanaica, jáiwa liáu náuchai
néeneeji.

Báqueerri icúlirrijui rícuerri litáania Jesús yáajcha.
(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

16 Báqueerri icúlirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána sáicai arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra?
17 Jesús éeba'ee lirrú:
—¿Tánda jisáta jéemiu nuyá linácu liá'a sáicaica? Liá'a sáicaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwicashi jócai amáarra, jicúmplia náa'a wánacaalashi Dios máacanica Moisés nácueji.
18 —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiu liá'a icúlirrijuica.
Ya Jesús ma lirrúi:
—'Ujíinua, ujiméda máashii jíinayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau újnii áabi nácueji,
19 cawáunta jiyúda jisálijinau ya jitúwa, ya caníinaa jicába jiyácchuniu, léjta caníinau jicába jiyá jájiu.'
20 —Quinínama liérra jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúlirrijuica—. ¿Tána cháucta mawí numédacai?
21 Jesús éeba lirrú:
—Jiwówaicta machácani jiyá, jiáu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirrícucau áacairra. Néenee jíinu jiáu nuíshiirricu.
22 Néenee léemi'inaami liáni liá'a icúlirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiníwata bájialai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirrícucau nalí náa'a carrúni jináatanica.
23 Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:
—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nalí náa'a rícubinica namáaca Dios wánacaala nacáwica.
24 Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo lituí rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri rícuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.
25 Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicani,* ya namá'ee:
—¿Néenee tána éewa liwásedacai?
26 Jesús cába'ee nalí ya léeba'ee:
—Washiálicuenairru liéni jócaiminaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quinínama.
27 Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:
—Wayá máaquenai quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jíshiirricu, ¿tána'inaa warríshibia?
28 Jesús éeba'ee nalí:
—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa líinu liyáali éerri quinínama wáaliiminaajoni, jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau nuárrubaishi balíbali íta'aajoo, iyáminaa íinuenai nuíshiirricu, iwáaminau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca.
29 Ne quinínama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasálijinaa, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narríshibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacadanica, ya lécchoo narríshibiaminaa cáwicashi jócai amáarra.
30 Ne íchaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

---

* **19:25** Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nalí áabai señal liá'a Diosca wínanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú sáicai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádawa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérri néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá nalíwoo náa'a rícubinica, nayáwa Dios yáni irrú sáicai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jiní'inaa éewerri líinu áacairra.

20

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

1 “Liá'a Dios wánacaalactalaca chái cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijiáu
manúlacaiba wérri limúrru tráawajadorbini quéewique'e natráawajaa lishínaa uva
yáanai íta'aa.
2 Líinu'inaami nanácui náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha áabai
éerriquictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanai íta'aa.
3 Liáwinaami léejoo lijiácoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáainai nayá
plaza rícu, jiníni médani nayáca.
4 Néenee limá nalí: ‘Yáau iyá lécchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanai ítala,
máta nupáida iyá sáicai.’ Jáiwa náawai natráawajaaca.
5 Uva wácalica léejoo lijiácoo wíyaicumi, ya las tres táicala léejoo lijiácoo lécchoo,
chacábacanaa léejoo liméda náajcha.
6 Léejoo lijiácoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi bániwai
jiníni médani nayáca, lisáta léemiu nayá: ‘¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani
tráawajaa?’
7 Néenee néeba lirrú: ‘Níwata jiní íinuerri litáa wáajcha.’ Néenee limá nalí:
‘Yáayu iyá lécchoo itráawajaa nushínaa uva yáanai ítala.’
8 “Jái'inaa táayebee íinui, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a
tráawajadorbinica, limá lirrú: ‘Jimáida náa'a tráawajadorbinica ya ta jipáidaqui
jíni, quéechanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarractalacani, ya
liáwinaami náajcha náa'a wárruenaimicoo quéechanacu.’
9 Ne náiinu'inaa éenaa, wárruenaimicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta
narríshibia nawéniwai áabenaa áabai éerriquictacani.
10 Liáwinaami náiinu'inaa náa'a wárruenaimicoo natráawajaa quéechanacu,
napénsaa nalíwoo narríshibiacala'inaa mawí, ne bácainaa nayá narríshibia
nawéniu áabai éerriquictacani.
11 Nacóbra'inaamini nachánau namúnumunuacoo linácula liá'a nawácalica,
12 namá'ee: ‘Náani íinuenaimi éerri éenaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa,
jiyá páidenai nayá áabenaa wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amuá
quinínama éerri.’
13 Ne liá'a chúnsai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: ‘Nujúnicai, jiní máashii
numédani nuyá jirrú. ¿Jócute wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí?
14 Ya jiwína jiwéniu ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida liéni wárruerricoo
litráawajaa hóraa éenami nácu, áabenaa léjta nupáidau jiyá,
15 léewa nuwówau'u numédaca nuwárruani yáajchau. ¿O cadéniwee jiyá
sáicacala nuyá?’
16 “Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra;
chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni,
liáwinaami cawéniminaa nayá.

Jesús íiwa báaniu limáanalicau
(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

17 Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbaa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida
báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nalí:
18 —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri
Dios Cúuleeca, néentregaaminaa nuyá nalí náa'a sacerdótebini wácanaica, ya nalí
náa'a quéewidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náiinua nuyá,

19 ya néejuedaminaa nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, quéewique'e
nacáida nacábau nuyá, ya náiinueda nuyá, ya nacuájidaque'e nuyá cruz nácu; ne
matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo máanalicai yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca
(Mr 10:35-45)

20 Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru,
jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e liúcha áabai sáicai.
21 Jesús sáta léemiu ruyá:
—¿Tána jiwówai?
Rumá'ee lirrú:
—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo
báqueerri sáicaquictejica ya báqueerri apáulicue jiájchau.
22 Jesús éeba'ee nalí:
—Iyá jócani yáa léenaa isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfriau'inaa?
Néenee namá'ee lirrú:
—Wéewani.
23 Jesús éeba'ee:
—Iyá yáawani'inaa isúfriaca léjta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuémanacu
sáicaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyáminaa yáa nalíni
náa'a nusálijinaa chúninica.
24 Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íiwirri
nawówai náa'a chámataca léenajinaica.
25 Ne Jesús máida nalí limá'ee:
—Léjta yáayu léenaani, náiibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawácanai
wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenaica, ya náa'a nawácanaica
mawíni máanuica, sáictani wánacaala áabibi.
26 Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íibicha iyá tánashia
wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quinínamarru.
27 Ne liá'a íibicha iyá, tánashia wówerri quéechanacu sái'inaa, arrúnaa línda
nawánacaala liyá.
28 Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócai
nuíinu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá íinuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá
quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni chámata matuíni
(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

29 Najiá'inaamiu nayá Jericó rícucha, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu.
30 Chámata matuíni wáaineu nayáca inijbaa éema nácu, néemi'inaami Jesús
bésunacoo, namáidada'ee:
—¡Wawácali, David táqueerrimi,* carrúni jináata jicába wayá!
31 Náa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada
mawí cadánani:
—¡Wawácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába wayá!
32 Néenee Jesús bárruawai, limáida náa'a matuínica lisáta léemiu nayá:
—¿Tána iwówai numéda irrúi?
33 Néeba'ee lirrú:
—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

* **20:30** David táqueerrimi”, náa'a judíobinica jóca náa lijí'inaa quinínama litáqueerrimi liá'a rey David, bácairrimi liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca íinuerri'inaaca; néenee liéni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca’.

34 Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuínica
néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús íshiirricui.

21

Jesús wárroo Jerusalén néerra
(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

1 Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa
éewidenaicoo yáajchau, náiinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri
áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo
liájcha,
2 limá'ee nalí:
—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu
íinu runácujoo áabai burro nabájini rucúulee yáajchau. Iwáseda wáajooni índa
nulíjoni rucúulee yáajchaujoo.
3 Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújoo, Wawácali rúnaani, liyáalimi
léejuedanijoo.
4 Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íiwadedeerri
Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:
5 "Imá nalí chóniwenaica yéenai lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Sión:
'Icábateni, ishínaa Rey íinuerri liácoo irrú,
imíyayu, íirrerriu burro íta'aa,
áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee shínanaaca.' "
6 Néenee náa'eewoowai náa'a lishínaa éewidenaicoo naméda'ee lirrú léjta Jesús
bánua'u nayá,
7 Natée'e ruá'a búrroca rucúulee yáajchau, namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús
wáa'eewoo líta'aa liá'a búrroca.
8 Íchaba wérri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa iníjbaa lícu,
ya áabi nawíchueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadáquinieda iníjbaa lícu.
9 Náa'a chóniwenai yáainecoo libéecha ya náa'a íinuenai líshiirricu
namáidada'ee namá'ee:
—¡Wáa lirrú sáicai liá'a Rey David táqueerrimi! ¡Sáicai wérri bájialanaa liá'a
íinuerrica lijí'inaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wérri liá'a yáairri áacairra!
10 Jesús wárrua'inaa'eewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai chacáalee
rícu sánaca nacáarralia'eewau, ya íchaba nasáta néemiu:
—¿Tána léji liáni?
11 Néenee náa'a chóniwenaica néeba'ee:
—Léwa Jesús íiwadedeerri Dios chuáni, Nazaret sái wáalierra yéerri Galilea rícu.

Jesús chúndeda liá'a temploca
(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

12 Jesús wárroo templo rícula, jáiwa lijéda náa'a wéndenai nayáca ya náa'a
wénenai nayáca. Lináawida nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá warrúwa
chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas;
13 ya limá nalí:
—Á'a Dios chuáni íta'aa limá: 'Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración shínanaa',
ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.
14 Narrúniu Jesúsru templo rícula, náa'a matuínica, ya náa'a macáwanica, jáiwa
lichúni nayái.
15 Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai sacerdótebinica ya éewidenaica ley
shínaaca, nacába jócai nacába cáji limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo

rícu, namá'ee: “¡Wáa lirrú sáicai liá'a David táqueerrimi!”, jáiwa íiwirri nawówai éemiqui jíni,
16 ya namá'ee Jesúsru:
—¿Jéemi jiyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?
Jesús éeba'ee nachuáni:
—Jajá, nuéemini. Ne ¿jócu iliá icábau Dios chuáni litáaniacta nanácu náani sáamanaica? Limá chá'a:
‘Náa'a sáamanai júbinica,
ya náa'a quirrácua újnibii,
narrábaminaa sáicai wérri jirrújoo,’
17 Néenee limáaca nayái, jáiwa liáu chacáalee rícuchai Betania néerra, libésuneda táayebee.

Jesús máandisierri higuera jiní íta
(Mr 11:12-14,20-26)

18 Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícula, jáiwa ínaaishi lirrúi.
19 Licába'inaami áabai higuera urrúni inijbaa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne líinu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuérarrui:
—¡Jiníminaa jéejoo jiá jítau mawiá!
Ne liyáalimi míishii liá'a higuéramica.
20 Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewidenaicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:
—¿Chíta quéewoo míishii higuérami madéjcanaa jíni?
21 Jesús éeba'ee nalí:
—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda liéni numédani higuera yáajcha, éenaminaa iméda mawíyi liájcha liáni dúulica imácta lirrú: ‘Cachéerra jichácau manuá yáacula’, ya cháminaa libésunacoo irrú.
22 Ne quinínama iyá isátacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátau'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shínaa
(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

23 Liáwinaami liáni, Jesús wárroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica ya náa'a salínai judíobinica, nasáta néemiu wáni:
—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji liéni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?
24 Jesús éeba'ee nalí:
—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai? Ne éewacta éeba nuchuáni, nuyá lécchoo nuíiwaminaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.
25 Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limáminaajoo walí: ‘Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrúi?’
26 Jiní wéewaca wamá washiálicuenai, jiníwata cáarru wacába náa'a chóniwenaica, jiníwata quinínama éebidenai Juan táaniacala Dios chuáni rícueji.”
27 Jáiwa néeba'ee Jesúsrui:
—Jócu wáa léenaa.
Néenee Jesús éebai:
—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

28 Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta liyáyu'u irrú léji liéni? Báqueerri washiálicuerri wáalierri chámata licúuleu, jáiwa limá báqueerrirru: ‘Nucúulee, jiáu wáalee jitráawajaa nushínaa uva yáanai ítala.’
29 Jáiwa licúulee éeba'ee lirrú: ‘¡Jócu nuwówai nuáacoo!’ Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáiwa liáwai.
30 Jáiwa lisálijinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisálijinaa chuániwai: ‘Jajá, nusálijinaa, nuáaminaujoo.’ Ne jócu liáwai.
31 ¿Tána náji náani chámataca méderri lisálijinaa liwówainica?
—Liá'a quéechanacu sáica, néeba'ee Jesúsru.
Néenee Jesús má'ee nalí:
—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rúmbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca.
32 Jiníwata Juan liá'a Bautístaca íinuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jíni, ne iyá jócu éebida lirrúi; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rúmbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éenaa ináawida iwíteu quéewique'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani tráawajadorbinica (Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

33 Jesús má'ee nalí: “Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liáabana áabai shínaashi uva yáanai ya ta lirríjcueda litéejii, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai áabai viaje.
34 Quéecha'inaami líinucai éerri salírriquicta quinínama liá'a lishínaa shínaashica, jáiwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léenaa liá'a lishínaa shínaashica.
35 Ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náiinueda báqueerri, ya náiinua báqueerri, ya báqueerri náiinueda íibayu.
36 Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú quéechasanami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa naméda náajcha léjta licábacanaa.
37 “Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: ‘Yáawaiyiiminaa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.’
38 Ne nacába'inaami licúulee íinuca, náa'a tráawajadorbinica namá nalí wáacoo: ‘Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerriu lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáiinuani quéewique'e wamáacacoo liájcha liáni cáinabica.’
39 Jáiwa nawína jíni, najéda shínaashi ítacha jíni, ya ta náiinuaqui jíni.
40 “Ya chóque'e, jáicta líinu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrúwoowai tánashia liméda náajcha jinárra tráawajadorbini máashiinica?”
41 Néeba'ee Jesúsru:
—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, líinuaminaa nayá limáashiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éenaa lirrú, jáicta léerdi nawína lítai.
42 Néenee Jesús má'ee nalí:
—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni cáashta íta'aa? Limá'ee:
‘Liá'a íibaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta,
náawerriu íiba quéechanacu sáiyu.
Liáni limédani liá'a wawácalica,

tándawa wayá cáarrudenaiu.’
43 Jiníwata iyá yáasacalaca nuyá nuíiwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios
wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenaica namédenai léjta Dios
wówainica. [
44 Ne linácu liá'a íibaca,* tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne
íibacta cáu báqueerri íta'aa, limédaminaa pucúpucunani.]
45 Náa'a nawácanai náa'a sacerdótebini ya fariséobinica, néemi'inaami náa'a
licábacanaa Jesús íiwadedani liyáca, jáiwa náa léenaa néemicani litáania liyá
nanácu.
46 Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiníwata náa'a
chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni.

22

Licábacanaa linácu liá'a sáictacta nawówa liá'a cáserricoo
(Lc 14:15-24)

1 Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nalí: Nanácu náa'a chóniwenai jócai
ríshibia Dios wánacaalactaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa:*
2 “Liá'a Dios wánacaalactalaca chái jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai
sáictacta nawówa cáserricoo licúulee shínaa.
3 Libánua lishínaa náa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida náa'a nawánani
íinuca, ne náani jócu nawówai náacuwai.
4 Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nalí: ‘Imá nalí náa'a
wamáidanica, jáica wanísa waméda íyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya
cuéshinai quéenanica, ya quinínama jái yácai; quéewique'e náiinu licásactalacoo.’
5 Ne náa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néenaa
yáau lishínaa cáinabi ítala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau,
6 ne náa'a áabica jáiwa nawína náa'a shírruedenai reyrru, jáiwa náiinueda jíni
cáashia náiinua nayá.
7 Néenee liá'a reyca íiwirri liwówa bájiala, jáiwa libánua lishínaa soldado
náiinuaque'e'inaa cáiinuacanica ya néema nashínaa chacáalee.
8 Jáiwa limá nalí náa'a lishínaa shírruedenai lirrú: ‘Quinínama jái yácai
cáserri'inaacoo, ne náa'a wamáidanica jócani sáicanata íinuca.
9 Yáa namówai iyá, cáaye cawéni mawí, imáida quinínama náa'a tánashia íinuni
nácui cáserricoo.’
10 Náa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali sáictacta nawówa, najiáu cáaye rícula,
jáiwa náawaqueda quinínama náa'a náiinuni nácu, náa'a máashiinica ya náa'a
sáicanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuítaca.
11 “Jáiwa liwárrua'inaamiu liá'a reyca licába náa'a namáidanica fiestarru,
ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau íibalashi rícu liwárruaque'iu
nacásactalacoo.
12 Liá'a rey sáta'ee léemiu: ‘Nujúnicai, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá
jócai íinu íibalashi cáserricoo shínanaaca?’ Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee
liyá.

---

* **21:44** Liá'a íiba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenaica, nayáwa yáasacalenai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa.

* **22:1** Linácu liáni licábcanaaca, liá'a reyca íyaderri liyá Dios, ya liá'a licúulee liá'a reyca íyaderri liyá Jesús; ya náa'a cashírruedacanica o catéecanica rey chuáni, íyadenai nayá náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni, báawitami léji liá'a Juan Bautístaca. Náa'a namáidanica quéecha, íyadenai nayá judíobini nacháani Dios máidau nayá. Náa'a namáidanica liáwinaami, íyadenai nayá quinínama áabi chóniwenaica, mawí náa'a jócani judíobini narríshibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íibalashica íyaderri liá'a machácanica.

13 Néenee rey má'ee nalí náa'a shírruedenai mesa nácula: ‘Ibáji líiba ya
licáaji, yúca bináawala catáwacactalaca, néeniminaa lícha lirrúwoo liámueda léu
cáiwinaa.’
14 Jiníwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne áulabaniminaa náa'a liwínanica.”†

Nanácu náa'a impuestoca
(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

15 Liáwinaami liáni, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána
Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijíconaa.
16 Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a
chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:
—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios
wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwenaica léjta namáyu'u,
jiníwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani
jicábaca.‡
17 Jíiwate walí, chítashia jimáyu jíni: ¿Sáicai wérri wapáidacta impuesto lirrú
liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?
18 Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nalí:
—Chámai wítee, ¿Tánda imáaca nulí trampa?
19 Íyada nulí liá'a moneda ipáidaniyu impuesto.
Jáiwa naínda lirrúi áabai moneda jí'ineerri denario.
20 Néenee Jesús sáta léemiu nayái:
—¿Tána náani léji liéni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?
21 Néeba'ee Jesúsru:
—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.
Néenee Jesús ma nalí:
—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.
22 Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáiwa nacáarrudau néemiqui jíni, ne lishínaa
léebau'u jócu línda náa lijíconaa.

Nasáta néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo
(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

23 Liyáali éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús.
Náa'a saduceobinica namá'ee jiní nacáwiactau náa'a máanalinica; tánda náiiwa
Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náiibi:
24 —Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca
licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína líinu ruá'a máanali íinirri, liáque'e licúulee
liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a
máanalica.
25 Ne sáicai, áani wáiibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate
líinu, jáiwa máanali jíni. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirriuca
léenajirri líshimirru.
26 Chacábacanaa libésunacoo líshimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya
chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai.
27 Ne liáwinaami quinínama máanali lécchu ruá'a íinetoomica.

---

† **22:14** Dios narrícue náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narríshibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani liníwa. Ne náa'a ríshibiani liá'a limáidauca, ya narrépintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra liníwanica. ‡ **22:16** Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenaica yáainai áabenama náajcha, namá nalíwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nalí náa'a judíobinica; ne néenaa náa'a chóniwenaica lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nalí liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá nalíwoo jócubeecha napáida impuesto judíobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

28 Ne sáicai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalinimica, ¿tána'inaa chúnsai
rúnirri róju ruáni íinetooca, jiníwata quinínamanimi rúnirrica náani siete
néenajinai yáacau?
29 Jesús éeba'ee nalí:
—Iyá yúquenaiu iyáca, jiníwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jiní
icúnusiacala lécchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini.
30 Jáicta máanalinimi cáwiaujoo, náa'a washiálicuenai ya náa'a íinaca jócuminaa
nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra.
31 Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu iliá iyá Diosja chuáni
limáctaca:
32 'Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shínaaca, ya Isaac ya Jacob'? ¡Ya Dios jócai
máanali shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!
33 Néemi'inaami liéni, náa'a chóniwenaica nacáarrudau namáacacoo néemi Jesús
éewidacala.

Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica
(Mr 12:28-34)

34 Náa'a fariséobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma
namáacacoo náa'a saduceobinica.
35 Ne báqueerri néenaa náa'a quéewidacai ley shínaaca, quéewique'e limáaca
áabai trampa Jesúsru, limá'ee:
36 —Quéewidacai, ¿tánawa wánacaalashi mawíyii cawénicai líta'aa liá'a leyca?
37 Jesús má'ee lirrú:
—'Caníinaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quinínama
jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.'
38 Léwa mawí cawéniyi liéni ya quéechanacu sái wánacaalashica.
39 Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta liáni; limá cha: 'Caníinaa jicába
jiyácchuniu léjta caníinau'u jicába jiyá jájiu.'
40 Liéni chámai wánacaalashica§ léwa cawénii ley íta'aa, ya le néewidau'unaa
íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

¿Tána rícueji líinu léju liá'a Mesíasca?
(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

41 Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica,
42 Jesús sáta'ee léemiu nayá:
—¿Chíta imá irrúwoo jíni linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasálijinaa báinacu
sáimi rícueji líinui?
Néeba'ee lichuáni:
—Íinuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.
43 Néenee Jesús má'ee nalí:
—¿Ta quéewoo Espíritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwácali?
Jiníwata David má'ee:
44 'Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca:
Jiwáayuu nuéema nácu sáicaquictejica,
cáashia numáaca jijínai jíiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.'
45 ¿Chíta qéewau Mesías íinu David éenibi rícueji jíni, Davídmija ma lirrú nuwácali?
Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí
cawénica David yúcha.
46 Jiní éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáali éerrimi, jiní yáairri liwówau
lisáta léemiu mawiá jíni.

§ **22:40** Áabai cábacanaa quéewique'e wamá liáni: 'Báqueerricta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderri liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica'.

23

Jesús liá najíconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu
(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

1 Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nalí náa'a chóniwenaica ya lishínaa
éewidenaicoo liájcha:
2 “Náa'a quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya
náiiwa Moisés shínaa ley.
3 Tándawa éewida nalí iyá ya iméda quinínama liá'a namánica; ne u'iwína
nawítee, jiníwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai.
4 Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérri naméda'inaa, ne nayá
jiní wérri namédani nacúmpliani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui
wéerri, náaque'ini naséjcu íta'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju
nacáajiyu.
5 Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa,
nabústani natéeca nanáni íta'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerriu ya naníquini
náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cínta íimanaayu; ya nabústa
nasúwaca náabalau sáictai díirrirri lichílinaa máanui yáajchau manújirrai
númacua.
6 Wówenai nawáalia náarru sáictacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaishi quéecha
nácu sáica ya cawéni wérri sinagoga rícu,
7 ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nalí cawáunta cáaye rícuba ya
namáque'e irrú quéewidacanica.
8 “Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú
quéewidacanica, jiníwata iyá quinínama éenajinai wáacoo, wáalianai bácairrimi
quéewidacai.
9 Ya iyá u'imá áabirru nusálijinaa cáinabi íta'aa sánaca, jiníwata iyá wáalienai
bácairrimi isálijinau: Liá'a Dios yáairri áacairra.
10 Jiní imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiníwata nuyá Cristo
bácairrimi iwácalica.
11 Bácainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawéniyu, arrúnaa ishírrueda
nalí náa'a áabica.
12 Jiníwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jiní'inaa wéni liérra; ne
liá'a imíyai médacoo, liyá'inaawa máanui liérra.
13 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya
fariséobinica, chámaini wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wánacaalactaca,
quéewique'e jócu néewa nawárruacoo náa'a áabica. Jiní iwárruacalau iyá jájiu,
jiní índaca nawárruacoo náa'a wówenai namédacani.
[
14 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya
fariséobinica, chámaini wítee!, jiníwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca,
ya quéewique'e áabi pénsaa sáica inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa
linácu jiliéni irríshibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataica.]
15 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya
fariséobinica, chámaini wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e
igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jíni, imédaminau liá'a
chóniwerrica, chámaichu mawí sáicaminaata liácoo infierno rícula, chaléjta
iyá jájiu.
16 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuínica jínedenai náa'a
chóniwenaica!, imá'ee: ‘Báqueerricta liméda áabai promesa, lijúracoo templo

nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’
17 ¡Iyá mawíteeni ya léjta matuíni! ¿Tána mawí cawénicai: liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a templo mawí cawénica.
18 Iyá máinai lécchoo: ‘Báqueerricta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar íta'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’
19 ¡Matuíni! ¿Tána mawí cawénicai, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucanai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a altar mawí cawénica.
20 Ya liá'a júlerricoo altar nácu, jócaita bábajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar íta'aa;
21 ya liá'a júlerricoo templo nácu, jócaita bábajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata lécchui Dios wánacai liá'a yáairri néeni.
22 Ya liá'a júlerricoo éerri nácu, júlerriu* liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai íta'au néeni.
23 “¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámaini wítee!, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éenaa diezmoyu, áawita banácali píitui léjta menta ya anís ya comino éenaani yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawíyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u sáicai quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia machácanii iwítee. Léwa arrúnaa iméda liérra, jiní imáacacala liá'a áabata lécchoo.
24 ¡Iyá, cajínedacani matuíni, jínedenai chóniwenai wítee, iyá léjta náa'a jíchuenai malíiwi, quéewique'e jócu íya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa íyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!
25 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámaini wítee!, iyá léjta náa'a méetuedenai baso ya mitájia íteeji, quéewique'e nacábacoo majíconaaniyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inédunica, ya liá'a éedani áabi wójunaa íteeji yawíquica iyá.
26 ¡Fariseo matuíyii: quéechanacu iméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji lécchoo!
27 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámaini wítee!, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrui nasáquedani líta'aa, sáictai litéeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarruica cashiámui iyájimiyu ya íchaba cacháninabee lirrícu.
28 Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji íyada jicá'a náa'a sáicani chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a ichálujuedauca ya áabata máashii mawí.
29 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámaini wítee!, médenai nayájide yáarrui sáica náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya ichúni cuíta júbini rími cachílinani náa'a chóniwenai sáicanimica,
30 ya ta imácai: ‘Wayáquictactai liyáali éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, jócaminaata wayúda náiinua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.’
31 Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a íinuenaimi náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

* **23:22** Jesús táanierri cadánaniyu nalí náa'a quéewidacanica ley nácu ya nalí náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeshi mawíteeca linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyiica nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí sáicaca nacúmpliaque'ini.

32 ¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánanimi naméda báinacu!
33 “¡Iyá máashiini wérri! Iyá carrúnatani wérri chaléjta náa'a áaica wáalierri veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástigactala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica?
34 Linácue jiliéni nubánuaminaa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawíteenica, ya náa'a quéewidacanica. Ne iyáminaa íinuaminaa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiinuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútainchu.
35 Cháminaa líinu inácujoo carrúnatai wérri, linácueji quinínama náa'a chóniwenai sáicani náiinuedanimica, rícuete náiinua Abel majíconaica, cáashia Zacarías Berequías cúulee, liá'a íinuanimica templo rícu altar éema nácu.
36 Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quinínama'inaa liáni nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu
(Lc 13:34-35)

37 “¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, íinuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a íinuedanimi íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócani wówai!
38 Ne icábate, liá'a íibanaca† máaquerri'inau juíshi jinícta'inaa yáairri;
39 ne numá irrú, liáwinaami liáni éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, cáashia imáca: ‘¡Sáictai wérri liá'a íinuerrica lijí'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

24

Jesús íiwa linácu liá'a templo máanui cáarralerri'inaacoo
(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

1 Quéecha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícucha, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenaicoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cuítaca máanui liá'a temploca.
2 Néenee Jesús má'ee nalí: ¿Icába quinínama liáni? Yáawaiyii numá irrú, náani íiba máanuica templo shínanaaca, jócani wérri'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quinínama cáarralerri'inau.

Liá'a bésuneerri'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quinínama éerri
(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

3 Jáiwa náawai lítala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenaicoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenaicoo liájcha nasátaque'e néemiu báawachala:
—Wawówai jíiwa walíni chacálitashia libésuna léji liáni. ¿Tánashia jíyada licábacanaajoo jáicta jéejoo jíinucojoo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?
4 Jesús éeba'ee nalí:
—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeecha chálujuedeerri iyájoo.
5 Jiníwata íinujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicau nunácueji, namájoo: ‘Nuyáwaa liá'a Mesíasca’, ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

† **23:38** Ne jíibanaminaa cájbami táaneerri liyá templo nácu, macáishitaque'e nayá judíobini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawínanica. Quéecha'inaa judíobini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáishitaimica lisúbirriawai, néenee limáacau bácai liá'a temploca.

6 Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucojoo áani ya déecuchejijoo;
ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai
amáarra újnibi.
7 Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náiinua yáacau najúnta, ya
bájirra cáinabi, íinua yáacau bájirra cáinabi júnta; ya íinuminaajoo ínaaishijoo, ya
cáinabi cúsuminau matuínaami.
8 Ne quinínama liáni píitui rími cáiwibeeca quéechanacu sái'inaa nalí náa'a
chóniwenaica; néenee libésunauminaajoo áabata máashiica liwánaminaa íchaba
cáiwibee.

9 “Néenee néejuedaminaa iyájoo náiinuedaque'e iyá; ne áabata náiinuaminaa
iyájoo, ya quinínama chóniwenai máashiiminaa nacába iyájoo nunácueji.
10 Liyáali éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacaminaa liá'a néebidauca,
máashiiminaa nacába yáacacojoo, ya íchabaminaa táania nanácu wáacoo.
11 Náyadaminaujoo íchabaminaa cáiiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya
nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai;
12 íchabaminaa máashiijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu caníinaa nacába
áabi.
13 Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarracaa, nayáminaajoo Dios
wásedajoo.
14 Náiiwaminaa linácu liá'a chuánshi sáicaica, linácu liá'a Dios wánacaalau'uca
quinínama cáinabi ítala, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa. Néenee
ta íinuminaa amáarraqui jíni.

15 “Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Daniel, litána linácu liá'a
lijíconaa cacháninai wérrica. Jáicta icába jíni o éemicani á'a yáarruishi majíconai
rícu —liá'a liérrica, liá léenaa—,
16 néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacánacacoo
dúuli íibirra.
17 Tánashia yáairri áacai líibana íta'au, ujiúrrucoo jijéda jishínau cuíta lícucha;
jiá namówai ujiwárruau cuíta licúla;
18 ne tánashia yáairri bacháida lícu, ujéejoo wítau liáwaqueda líibalau.
19 ¡Carrúni jináata náa'a íinaca liyáali éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini
éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérri náucha namánicoo.
20 Isátau Dios yúcha, jócubeecha ijiáu icánacacoo uniábi yáaji, jiní éerdi nawówa
íyabactacoo;
21 Jiníwata líinuminaa áabata carrúni jináata máanui wérri, jiní chái cábacanaa
rícue cáinabi, cáashia chóque'e, jiní liyácala liáwinaami.
22 Ne jóctata Dios wána chúcu éerri jiliérra, jinícata wásedeerriwai; ne
liwánaminaa chúcucani nanácueji'inaa liwínanica.

23 “Néenee áabi mácta irrú: ‘Icábateni Mesías liéni yáa áani,’ o namáweeca,
‘icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani u'iméda liwánacaala.
24 Jiníwata náiinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios
chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérri licábacanaa ya jócai nacába
cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios wínanica.
25 Tándawa nuíiwa irrúni libéecha libésunacoo.
26 Tándawa, namácta irrú: ‘Icábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jiníctala yáairri’, uyáu
néerra; o namáwee irrú: ‘Icábateni, libáyau áani’, u'éebidani.
27 Jiníwata jicá'a áabai éenu cámarraa liquénacta cáiwia jiáctejcoo cáashia
liwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios
Cúuleeca.

28 Jiníwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jíni, néeni wáachuli yáawacau.
Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu
nuyá íinuerri'inaa madéjcanaa.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

29 "Cawíquinta libésunacoo liá'a éerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaca
lichácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarrau, ya sáalii
cáinenau áacaiji, ya espíritu wánacaleenai áacai éerri rícu nachéchinaminau.
30 Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a licábacanaa nuyá Washiálicuerri
Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájiala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi
íta'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca, íinuerri sánai
íibi éerri íteeji quinínama máanui nudánani yáajchau nucáamarrayu.
31 Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, quéewique'e náiinua cadánani
trompeta, quéewique'e náawaqueda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai
éerri rícu, ya náa'a yáainai cáinabi íta'aa cáiwia jiáctejcoo cáashia cáiwia
wárruactalacoo.
32 "Éewidau linácu liéni áicuba higuéraca: Jáicta icába wáalii libáinaa ya icába
libáinaa páquiacoo, yáa léenaa jáica urrúni camuí.*
33 Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama liáni, bésuneerricoo, yáa léenaa
jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
34 Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama libésucala'inau liéni, jóctanaa máanali
náani chóniwenaica liyáali éerri sánaca.
35 Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama liáni numáni irrú bésuneerri'inau.
Liá'a éerrica ya cáinabi amáarrai'inaa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'inaa
cúmpliacoo.
36 "Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, jiní áawita náa'a ángelbinica
yáainai áacairra, báawita Licúulee. Bácairrimi liá léenaa liá'a lisálijinaaca.
37 "Léjta libésuna'inaamiu Noé éerdimica, cháwa cábacanaa lécchoo jáicta
nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
38 Ne liyáali éerrimi libéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco
rícula, náa'a chóniwenaica náaya ya náirra ya nacásau, jócani édacaniu Dios nácu.
39 Ne á'a jócta naméda nayácani, líinu léji liá'a unésaca wérrimica, jáiwa
litée quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejojoo nuyá
Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
40 Ne liyáali éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai
rími náa'a éebidenai nunácu, léjta liéni: Chámata washiálicuenai yáaminaa nayá
bacháidala, báqueerriminaa natée liyájoo, ya báqueerriminaa namáaca liyájoo.
41 Chámata íinaminaa júli nayá molino rícueji, báquetoominaa natée ruyájoo, ya
báquetoominaa namáaca ruyájoo.
42 "Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiníwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia líinu liá'a
iwácalica.
43 Ne yáa léenaa linácu liáni, báqueerri cuíta wácali yáctata léenaa táshia hóraa
táayebee líinu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cái jócata línda liwárruacoo
líibana licúlai linéduca.
44 Tándawa, iyá lécchoo arrúnaa iyá sáica; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios
Cúuleeca íinuerri'inaa jócta inénda iyácani.

Liá'a tráawajador sáicaica ya tráawajador máashiica
(Lc 12:41-48)

---

* **24:32** Cháwa'ee israel shínaa cáinabi íta'aa.

45 “¿Tánawa léji liá'a tráawajador sáicaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali
limáaca lirrú cuíta ísana yáaca, quéewique'e licábadeda áabi ya liá náaya
léerdictaca lécchoo?
46 Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta líinui linácu méderri liyá léjta
limáyu lirrú sáictaminaa liwówa liá'a liwácalica.
47 Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca
licáaji rícu.
48 Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau
49 ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína
yáacacoo náajcha camáiwanaica líya náajcha ya líirraca,
50 liyáali éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, líinuminaa
liá'a liwácalica
51 ya táminaa líinueda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda liyájoo léjta náa'a
chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

25

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanaica

1 “Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji
léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca nuyá, nabésunaaminau
léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai sáictata nawówa nacásactacoo. Náa'a
miyácanai nawína nashínaa lámparau acéiteyu sáica, jáiwa najiáu nashínaa cuíta
najúntedaque'e liá'a nashínaacoo, ya natálideda liyá licásactalacoo.
2 Cinco néenaa mawíteeni, ya cinco cáwini wítee.
3 Náa'a mawíteenica natée nashínaa lámparau, ne jócu natée aceite
nacámushedaque'e báaniwani;
4 ne ta nája náa'a cawíteenica, natée nashínaa aceite botella rícu ya nashínaa
lámpara.
5 Ne lidécudacalau líinu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quinínamai, ya
ta namáacai.
6 Ya wówai'inaami béewami táayebee cái, jáiwa néemi namáidadaca: ‘¡jái líinu
chéjirra nashínaacoo! ¡Ijiáyu irríshibiacani!’
7 Quinínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúndadani
nashínaa lámparau.
8 Néenee náa'a cinco mawíteenica, namá'ee nalí náa'a cinco cawíteenica: ‘Yáa
walí píitui ishínaa aceite éenau, jiníwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.’
9 Ne náa'a cinco miyácanai cawíteenica néeba'ee: ‘Jóca, jiníwata jóca léenaa walí
jiní irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá
jájiwani.’
10 Ne nácula náa'a cinco miyácanaica náau nawéni aceite, jáiwa líinu léji liá'a
nashínaacoo, ne náa'a cinco cawíteeninica nawárroo liájcha boda rícula, jáiwa
cuíta númaca báyeerriwai.
11 Ne liáwinaami náiinu náa'a áabi miyácanaimi namá'ee: ‘¡Wawácali, wawácali,
jiméecu wáajaba cuíta númaca!’
12 Ne léeba'ee nalí: ‘Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai
numéecu cuíta núma.’
13 “Cáwi iwítee yáca, jiníwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri rícu, ya hóraa
nuíinui. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu
(Lc 19:11-27)

14 Linácu liá'a nuéejoocojoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa.
“Dios wánacaalactalaca chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, wówerri
liácoo liyáca áabai cáinabi ítala, limáida lishínaa tráawajadorbiniu, jáiwa
licárgueda nalí natúyaque'e liwárruanica.
15 Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerrirru dos
mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácainaa liá nalí léjta nawítee éenau'u liá
léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra.
16 Liá'a tráawajadorca ríshibierri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú
liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyúi.
17 Chacábacanaa liá'a ríshibierri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí.
18 Ne liá'a ríshibierri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útawi
rícu liméda cáinabi rícu, quéewique'e léejueda liwácalirru wáni.

19 “Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica,
jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta.
20 Quéechanacu líinu liá'a ríshibierri cinco mil moneda, jáiwa léejueda liwácalirru
áabata cinco mil, limá'ee: ‘Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco
mil nugáanani jirrú.’
21 Liwácali má'ee lirrú: ‘Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácanii wítee;
ne machánica jiyá liyú liéni píituica, numáacaminaa jiyá jiwánacaala áabata mawí.
Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.’
22 Liáwinaami líinu liá'a tráawajadorca ríshibierri dos mil moneda, limá'ee:
‘Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirrú.’
23 Liwácali má'ee lirrú: ‘Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee;
ne machácanica jiyá liyú liéni píituica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí.
Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.’

24 “Ne quéecha'inaami líinu liá'a tráawajador ríshibierri mil moneda, limá'ee
liwácalirru: ‘Nuwácali, nuyá yáairri léenaa jiyáca washiálicuerri cabálini wérri,
léjta liyá yáawaquederri ítashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaqueda á'a jócta
jiáabana.
25 Cáarru nuyái wísta jócu nugáana ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu
nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruanica jishínaaca.’
26 Liwácali éeba'ee lirrú: ‘Jiyá tráawajador máashii ya íinui, ne jiácta léenaa
nuáwaqueda banácali á'a jócta nuáabana ya nuáwaqueda á'a jócta nucása,
27 jirrúna'inaa jitée ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta nuéejoowai
nurríshibiacta nuwárruaniu ya ta liá'a ligáanani nulí lítala.’
28 Néenee liwácali ma nalí náa'a yáainai nayá néeni: ‘Éeda liúcha liérra mil
monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierri diez mil.
29 Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita
liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu.
30 Ya liéni tráawajador jiní sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca.
Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a bésuneerri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

31 “Jáicta nuyá washiálicuerri Dios Cúulee, íinujoo quinínama macájirra
nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai
balíbali íta'au.
32 Quinínama chóniwenai cáinabi íta'aa sánaca, náawacaminau nunáneewa, ya
táminaa nushírrida nayái bácainaa, jicá'a báqueerri pastor shírridau'u lishínaa
ovejau cabra íibicha.

33 Léjta pastor máidau oveja sáicaquictejica ya náa'a cabraca apáuliquictéjica;
chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, numáidaminaa
náa'a Dios wínanica sáicaquictejica, ya náa'a chóniwenai máashiinica
numáidaminaa apáuliquictéjica.
34 Numáminaa nuyá Reyca nalí náa'a yáainai sáicaquictejica: 'Íinu chérra iyá,
nusálijinaa yáaque'e irrú sáicabee; irríshibia liá'a wánacaalactalaca níseerri
lichúnicuwai irrúi, rícuete Dios méda éerrica.
35 Quéecha'inaamite ínaaishi nulí, iyáte yáate núya; iméete nuwówa, yáate
nuíirra shiátai; nujínani'inaamiteu jiní núbana, yáate nuárrui.
36 Cháuctate núbala, yáate nulíni; nubálina'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá;
nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, íinute icába nuyá.'
37 Néenee nasátaminaa néemiu náa'a majíconaanica Dios wínanica: 'Wawácali,
¿chacálitate wacába ínaaishi jirrú jíni, ya wáate jíya? ¿O chacálitate wacába imée
jiwówa jíni, ya wáate jíirra shiátai?
38 ¿Chacálitate wacába jiní jiárrui jíni, wáate jiárrui, o cháucta'inaamite jíibala,
ya wáate jirrúni?
39 ¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jíni, ya jiyá cuíta manúmai rícula, ya
wáateu wacába jiyá?'
40 Nuyá Rey nuéebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani
nalí náani nuéenajinai* mawíni rími imíyaca, nulí iméda iyácani.'
41 "Néenee nuyá Rey máminaa nalí náa'a yáainai apáuliquictéji: 'Ishírriu núcha
iyá náa'a Dios nísani limárru nayácala licástigaani'inaa; yáa namówai infierno
rícula méderricoo Wawásimirru ya lishínaa ángelbinica.
42 Iyá'ee éenalicuni yáacoo infierno rícula, níwata ínaaishite nulí, ne jóctate yáa
núya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nuíirra shiátai,
43 nujínaniteu déecucha nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi.
Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubálinateu ya nuyá cuíta manúmai rícula,
ne jóctate íinu iyúda nuyá.'
44 Néenee nasátaminaa néemiu liyá: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi
jirrú, o imée jiwówa, o léjta liá'a jiní yáarrui liyácta'inaa, o cháucta jíibala, o
jibálinacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jiyá?'
45 Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a jócai
iméda nalí náani éebidenaica imíyani rímica, chacábacanaa jóca iméda nulíni.'
46 Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaanica
náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra."

26

Náa'a chóniwenaica napénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús preso jíni
(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

1 Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa
éewidenaicoo:
2 —Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya
nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedaminaa nuyá quéewique'e natáata
nuyá cruz nácu.
3 Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica ya náa'a salínai
judíobinica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnsai sac-
erdótebini wácalica,

* **25:40** Jáicta Jesús táania áani léenajinai nácuchau, wówairri limáca náa'a éebidenaica.

4 namá'ee nalíwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jíni númashi yúwica
nácue jíni, náiinuaque'ini.
5 Ne namá'ee:
—Ne jócu wamédani fiesta éerdi rícu, quéewique'e jócu nacáarraliau chóniwenai.

Báquetoo íinetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee
(Mr 14:3-9)

6 Jesús jínaniu áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca náanimi
jí'inaa chorrówai sái;
7 nácula lirrúwedau, báquetoo íinetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa
rími, namédani íibayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wérri.
Nácula Jesús rúweda liyáu líyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jíni.
8 Náa'a lishínaa éewidenaicoo, nacába'inaamini, jáiwa íiwirri nawówai ya
nachána namá'ee nalí wáacoo:
—¿Tánda ruíinu runuádeda léji liérra juménibeeca?
9 Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuéjica, quéewiquinicta wayúda náa'a
carrúni jináatanica.
10 Jesús éemi'inaani, limá'ee nalí: —¿Tánda ijódia ruáni íinetooca? Liéni
rumédani ruyáca nuájcha sáicai.
11 Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íibijoo, ne nuyá jócainaa
mamáarraca yáa yáajcha.
12 Liéni rumédani nuájcha ruáni íinetooca, runuádedau'u juménibee nutánai,
chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá.
13 Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácucha quinínama cáinabi íta'aa
náiiwadedacta liáni chuánshi wásedeerri'inaaca, natáaniaminaa runácu lécchoo
liá'a rumédani ruáni íinetooca, cháminaa nédacanicoo runácujoo lécchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús júnta
(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

14 Judas Iscariote, báawitate néenaa náa'a doce éewidenaicoo, liáu licába
nayáctala náa'a sacerdote wácanaica
15 ya limá'ee nalí:
—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jíni, nuéntregaaque'e irrú Jesús?
Nayá chánaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu.
16 Lirrícuete liáwinaami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jíni.

Liá'a cena Wawácali shínaaca
(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

17 Quéechanacu sái éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jiní íibisai
wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenaicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiu liyá:
—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a íyacaishi pascua shínaaca?
18 Jesús éeba'ee:
—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washiálicuerrica
nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi
jirrú nácu jái urrúnicai, nuáu jíibana néerra numéda íyacaishi pascua shínanaaca
nushínaa éewidenaicoo yáajchau,'
19 Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda íyacaishi
pascua shínanaaca.
20 Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce
éewidenaicoo yáajchau;
21 ne nácula náaya nayáca Jesús ma nalí: —Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri
éenaa náawerri'inau nujúnta.
22 Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácainaa nasátada néemiu liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?
23 Jesús ééba'ee nalí:
—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicai mawíyica, lé'inawa náawerriu nujúnta liérra.
24 Nuyá washiálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnaa máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¡ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerricoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijiáu liúchau cáinabi ítala.
25 Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiu Jesús:
—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?
—Jesús ééba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyu'u.
26 Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji rícuu páani, linísa'inaami liá sáicai Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, limá'ee:
—Íyau, léwa nuíinaa liéni.
27 Jáiwa liwína licáaji rícuu áabai copa, liá sáicai Diosru, lidúcua nalíni limá'ee:
—Íirrau quinínama iyá liéni cópaca,
28 níwata léwa nuíirranaa, liéni nuéejo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni íirraica nuádedeerri'inaaminau íchaba nácueji, quéewique'e najíconaa méetuacoo.
29 Ne numá irrú jócuminaa nuéejoo nuíirra liábi liáni uvaca, cáashia liyáali éerri nuíirra yáajchani liá'a vino wáalii nusálijinaa wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa
(Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)

30 Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli ítala jí'ineerri Olivos.
31 Ya Jesús má'ee nalí:
—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta íta'aa:
‘Nuwánaca nuíinuaminaa liá'a pastorca,
ya táminaa oveja nacáarraliacojoo.’*
32 Ne quéechanacu jáicta nucáwiaujoo, nuáaminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.
33 Pé'eru má'ee lirrú:
—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.
34 Jesús má'ee lirrú:
—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee béwaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.
35 Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:
—Arrúnacta máanali nuyá jiájcha, jócuminaa nubáya jináawa.
Ya quinínama éewidenaicoo liájcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni
(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

36 Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaicoo yáajchau, áabai yáarruishi jí'ineerri Getsemaní, limá'ee nalí:
—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.
37 Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisíntia limáashii wérri liwówai ya cáiwi licábacoo.
38 Limá'ee nalí:

---

* **26:31** Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaicoo liájcha, cháni léjta náa'a ovejaca.

—Nusíntia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaiyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.
39 Liyáalimi Jesús yáau píituirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lióra'eewoo limá'ee: “Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.”
40 Jáiwa léejuawai licába lishínaa matálitai éewidenaicoo néerrawai, líinu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:
—¿Ne jócuwita éenaa cáwi áabai hóraa nuájchai?
41 Cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá sáicani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.
42 Chámaichu léejocoo lióraca chá'a: “Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jimédau léjta jiwówau'u.”
43 Léejua'inaamiu, líinu nanácu náa'a éewidenaicoo máinai nayá báaniu, jiníwata natuí báyeerriu dajuíshiyu.
44 Limáaca nayái léejoo liácoo li'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi chái cábacanaa.
45 Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaicoo, limá'ee nalí:
—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa íyabactacoo? Jái íinu liá'a léerdicai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícula náa'a cajíconaanica.
46 Ibárroo, wayúwai; jái urrúnicai liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

Nawína preso Jesús
(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

47 Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas íinu'inaami, báqueerri néenaa náa'a doce éewidenaicoo, íinuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu nawánacaala nácu náa'a sacerdótebini wácanai ya salínai judíobini wácanai.
48 Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nalí áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaqui jiníni, limá'ee nalí: “Tánashia icábanii nushíshi wídani, liyáwa léju liárra; iwínani preso áani.”
49 Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsrui, limá'ee:
—¡Yáali, quéewidacai!
Jáiwa'ee lishíshi liwídani.
50 Jesús éeba'ee lirrú:
—Nujúnicai, liá'a jíinuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jíni.
51 Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nalí náa'a sacerdótebini wácanaica.
52 Jesús má'ee lirrú:
—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiníwata quinínama náa'a íinua yáaquenaicoo espadayu, espadayu lécchu máanali nayá.
53 ¿Jócu jiá léenaa nusátactata nusálijinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrímitaja'a setenta y dos mil ángelbini?
54 Ne cháctatani, ¿chítashia quéewaucta licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?
55 Liyáalimi Jesús sáta léemiu náa'a chóniwenaica:
—¿Tánda íinu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? Éerri jútainchu nuéewida templo máanuica, ne jiníwaa iwínacta nuyá.

56 Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u
náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta íta'aa. Ne liyáalimi,
quinínama éewidenaicoo liájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

Jesús natéeni najúnta náa'a judíobini wácanaica
(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)

57 Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íibana néerra, liá'a sacerdote
wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacanica ley shínaa ya náa'a
salínaica.
58 Pé'eru yáau líshiirricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica.
Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyenai liá'a templo máanuica,
quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.
59 Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru
áabai chuánshi jicá'a liá'a sáicaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána
náiinuacani liá'a Jesúsca,
60 ne jócai náiinu, áawita íchaba chóniwenai íyadacoo ya náa lijíconaa jócai
yáawaiyii. Ne máayabaca náyadacoo chámata mawí,
61 namá'ee:
—Ne liáni washiálicuerrica limá'ee: 'Nuéewa nucáarralia liá'a templo Dios
shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.'
62 Néenee libárrua'eewoo liá'a sacerdote wácalica, lisáta léemiu Jesúsru: ¿Jiní
jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácucha?
63 Ne Jesús máaquerriu manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:
—Lijí'inaa nácu Dios cáwiica mamáarraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica.
Jíiwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.
64 Jesús éeba'ee lirrú:
—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú lécchoo iyá icábaminaajoo nuyá
Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu sáicaquicteji liá'a Dios
cadánani wítee, ya líinu sáanai íibeji áacaiji.
65 Néenee lishírricua líibala liá'a sacerdote wácalica, líyadaque'e liyáu íiwirri
wérrica liwówa, ya limá'ee:
—¡Liéni washiálicuerrica táanierri léjta liyácchu Dios! ¿Tánda warrúnaa
wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá inísa éemi lichuáni, jócala
cawáunta licába Dios;
66 ¿chíta icábau jiníni?
Jáiwa néeba'ee:
—Jái cajíconaacai, arrúnaa máanalicani.
67 Néenee'e nawísada lináni ya náiinuedani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda
lináni,
68 namá'ee lirrú:
—Jiyáwa liá'a Mesíasca, ¡jidíwinate tánashia íinua jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca
(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

69 Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo
íinetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:
—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee sái.
70 Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee rulí:
—Jócu nuá léenaa liá'a jitáaniani jiyá nácu.
71 Jáiwa liáwai cuíta núma néerra, néeni báquetoo íinetoo cábani, ya rumá nalí:
—Liérra jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee sáica.
72 Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérra washiálicuerrica!
73 Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenai néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:
—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jínaneneecoo Jesús yáajcha, níwata jitáaniacala chaléjta nayá.
74 Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:
—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérra washiálicuerrica!
Liyáalimi já'a, áabai gáayu máidai.
75 Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jiáu néeni, lícha cáiwinaa wérri.

27

Jesús néntregaani Pilatorru
(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

1 Quéecha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a salínai Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náiinua Jesús jíni.
2 Naté'inaa jíni nabájini ya néntregaa Pilatorru jíni, liá'a wánacaleerri Roma néenee sái.

Judas máanalica

3 Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náiinua liá'a Jesúsca, jáiwa cáiwi liyá lirrú. Néenee lipénsaa léejueda náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica.
4 Limá'ee nalí:
—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washiálicuerri majíconai.
Néenee néeba'ee lirrú:
—Jiní wéni walí. ¡Jiyáiwa méda jirrúwoojani!
5 Néenee'e Judasca liúca náa'a moneda templo rícula, ya lijiáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.
6 Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:
—Liéni warrúwaca yáairri casáculai íirraiyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai línda.
7 Jáiwa'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washiálicuerri méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca.
8 Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi íirrai shínaa.
9 Cha libésunacuwai léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: "Nawína'inaa náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namáacani náa'a israelítabini wácanaica.
10 Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa liáni níwata nuwácali cháa liwówaicani." Cháwate limá liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa
(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

11 Náa'a soldádobini natée Jesús lijúnta liá'a wánacaleerrica, néenee wánacaleerri sáta léemiu jíni limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?
Jesús léeba'ee lirrú:
—Chái já'a, léjta jimáyu'u.
12 Nácula náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a salínaica náa lijíconaa, Jesús jiní
jócai éeba.
13 Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:
—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?
14 Ne Jesús jiníwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérri
licábacani liá'a wánacaleerrica.

Jesús nawánani náiinuaca
(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

15 Nácula liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrinaa
liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai wínanii.
16 Ái báqueerri preso cáiwanai jí'ineerri Jesús Barrabás;
17 ya nácula náawacaida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:
—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri
Mesías?
18 Jiníwata liáca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha
liwáseda.
19 Nácula Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, líinu rubánua namá lirrú:
"Ujiméda máashii lirrú liérra washiálicuerrica sáicaica, jiníwata táayee nudájuni
áabai dajuíshi cáarrui wérri linácueji."
20 Ne náa'a chóniwenaica nawówai'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa
soldádobini náiinuaque'e Jesús, léjta sacerdótebini wácanai ya salínai wówau'u.
21 Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:
—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca?
Néeba'ee liúchani:
—¡Barrabás!
22 Pilato sáta léemiu nayá:
—¿Ya tánaque'e numéda liájcha liérra Jesús, namáni nácucha Mesías?
Quinínama néeba'ee:
—¡Jitáata cruz nácuni!
23 Pilato limá'ee nalí: Ne ¿tána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu:
—¡Jitáata cruz nácuni!
24 Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóniwenaica, mawí'e
naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátai ya libádeda licáajiu quinínama
náneewa, limá cháa:
—Nuyá jócai wárroo limáanalicau nácu liáni washiálicuerrica; ishínaa ítalashi
iyá jájiu.
25 Quinínama chóniwenai néeba'ee:
—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!
26 Néenee Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya
léntregaa nalí náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.
27 Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús líibana máanui
néerra, ya náawacau litéeji quinínama náa'a áabibi soldádoca.
28 Namídu líibala, nasúwa linácu áabai capa quíirrai, léjta báqueerri rey,
29 ya namáaca liwíta nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara
licáaji sáicaquicteji léjta nawáaliani reybinica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida
liyá namá'ee lirrú:
—¡Jiyá yéerri íchaba camuí, jiyá rey judíobini shínaa!

30 Yá'ee nawísada lécchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwíta nácu.
31 Liáwinaami nacáidaqui jíni, namídu'e liúcha íibalashi quíirrai, néejo'e nasúwa
linácu líibala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz nácuni.

Jesús natátani'inaa cruz nácu
(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

32 Quéechanacu'inaa najíau náacoo, Jesús litécta liácoo lishínaa cruz, náiinu
linácu báqueerri washiálicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee sái jí'ineerri
Cirene, ne liáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.
33 Náiinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca:
"Iyájimi yáarru").
34 Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewiderriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa
linísa'inaa'ee liprówaqui jíni, jócai liwówa líirraqui jíni.
35 Néenee namídu líibala ya nanísa'inaa natáataniqui jíni cruz nácu,
náa'a soldádoca náuqueda tánashia wíshii, náaque'e léenaa tánashia máacau
nashírdaque'e nalí wáacoo líibala liá'a Jesúsca.
36 Jáiwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca.
37 Namáaca liwíta wícau áabai tánerriu íiwerri tándashia náiinua jíni, máirri'e:
"Le Jesúsja liáni, rey Judíobini shínaa."
38 Natáata cruz nácu lécchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri
sáicaquicteji ya báqueerri apáuliquictéji.
39 Náa'a chóniwenaica bésunenaicoo néeni nacáitani ya nacúsuda nawíta
nacáidaque'e,
40 ya namá'ee:
—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrrucoo cruz nácucha! ¡Jiyá máirri jéenacala
jicáarralia liá'a temploca, jéejoo jinácuda báaniujoni matálii éerri rícula,
jiwásedateu jiyá jájiu!
41 Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdótebinica wácanaica náajcha náa'a
qéewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai lécchoo. Namá'ee nalí
wáacoo:
42 —Jiyá chúneerri náa'a bálineneecoo ya jicáweda náa'a máanalica, ne jócu
jéewa jiwásedacoo náinueda'echa jiyá. Israel shínaa reyca waliérra: ¡icúwaa
liúrrucuacoojoo chóca já'a cruz nácucha, ya wéebidaque'e linácu!
43 Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¡ne Dios wáseda chócu jiní'i, yáawaicta
caníinaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?
44 Chacábacanaa lécchoo natáania máashii linácu náa'a canédibinica
táateneecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica
(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

45 Néenee'e catáawaca quinínama cáinabi wíiyaicumi cáashia las tresca.
46 Liyáali hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: "Elí, Elí, ¿lema sabac-
tani?" (wówerri limáca: "nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá
bácai?")
47 Néenee nanísa'inaa néemiqui jíni náa'a áabica namánabaca yáainai néeni,
namá'ee:
—Liáni washiálicuerri máiderri liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri
Elías.
48 Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línda esponja, újni espumaca. Néenee'e
lisábida jíni liyú liá'a vino ijíshiiyu,* jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús

* **27:48** Liá'a vino ijíshiica áabai íirracaishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jináatanica ya báawita lécchoo náiirrani náa'a soldádoca quéewique'e léda nawówa méeca.

íirraqui jíni.
49 Ne náa'a áabica namá'ee:
—Jimáacani, wacába'aa Elías íinucta liwásedacani.
50 Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanali jíni.
51 Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu sáica, lishírricuawai† béewami áaqueji
cáinaculanaa. Cáinabi cúsuwai yá'ee íiba wérri páquiawai.
52 Yá'ee útawi namáacacta máanalinimi méecuenai'eewoo, néenee íchaba
washiálicuenai Dios shínaa máanalicai néejoocoo nacáwiacoo.
53 Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najiáu útawi rícucha náa'a
mashíquishimica, nawárruau lirrícula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri
Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábacta nayá.
54 Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús,
nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quinínama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérri'e
nayá ya namá'ee:
—¡Yáawaiyii liáni washiálicuerrica Dios Cúulee!
55 Íchaba íina yáa néeni cábenai nayá déecucheji, íinuenai Jesús yáajcha Galilea
rícucha nayúda liyá.
56 Náiibi ruyá lécchoo ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Maríaca
natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

Jesús naquénini
(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

57 Jái'inaa catáwacai, líinu báqueerri washiálicuerri rícuerri jí'ineerri José,
Arimatea néenee sái, liá'a lécchoo éebiderri Jesús nácu.
58 José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta liúcha Jesús máshicaimi quéewique'e
liquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaimi Josérru.
59 Jáiwa José ya áabi nawína limáshicaimi, nawówanaani áabai wárruma íibi
jí'ineerri lino, masáculai,
60 ya liwárrueda útawi wáalii rícula José shínaa, liwánani naquéni íiba máanui
rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyu jíni, jáiwa liáwai.
61 Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Maríaca namáacau nawáanicoo
útawi júntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

62 Cajójchanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa íyabactacoo, náa'a sacerdote
wácanaica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato,
63 ya namá lirrú:
—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami
liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa
báaniu.
64 Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri
bésunacoo, jócubeecha náiinu táayee náa'a lishínaa éewidenaicoo ya nanédu
limáshicaimi, ya liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésunactau
liáni chá'a, liá'a amáarractalacani númashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a
quéechanacu sáimica.
65 Pilato limá'ee nalí:
—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

† **27:51** Liéni wówerri limáca, chóque'e méenaami chóniwerri éewerri liwárruacoo Dios náneewa. Nanácu nawítee náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdóteca éewerri liwárruacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

66 Náau nachúni sáica wérri útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau
liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jíni, jáiwa namáaca
soldádoca túyacani.

28

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha
(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

1 Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucámarrai liá'a éerri
quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi.
2 Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiníwata báqueerri ángel wawácali
shínaa yúrrucuerriu áacai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma,
jáiwa liwáau líta'aa.
3 Liá'a ángelca licámarra quéenaca újni éenu bérrudau'i, ya líibala cabálai wérri.
4 Nacába'inaa ángel, náa'a soldádoca nachéchinau nacáarruniu ya namáacau újni
máanalinica.
5 Liá'a ángel limá nalí náa'a íinaca:
—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a natáatanimi cruz nácu.
6 Jiní áani, cáwierriwai, léjta limáyu'umi. Íinu icába áani namáacactami
limáshicaimi.
7 Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaicoo: ‘Cáwerriwai, ya
liáu ibéecha Galilearra, néerra icábajoni.’ Léwa arrúnai'inaa nuíiwa irrú liáni, —
limá'ee liá'a ángelca.
8 Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne sáicta wérri nawówa,
ya nacánacau natée chuánshi sáicaica nalí náa'a éewidenaicoo.
9 Liyáalimi rímija Jesús jiáu nalí najúnta yáa litáa nalí. Narrúniu Jesúsru natúyau
nanánimiyu lirrú ya nashíquia licáwa nácu.
10 Jáiwa Jesús ma nalí:
—Ocáarru iyá. Yáau íiwa nalí náa'a éewidenaicoo nuájcha, náaque'iniu
Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerricoo

11 Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaicoo, néenaa náa'a
soldado túyenai útawi, náiinu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru
quinínama liá'a bésuneerricoo.
12 Náani nawácanaica náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaica
quéewique'e áabenaa nawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nalí náa'a
soldádoca, quéewique'e áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a
nawácanaica.
13 Náa'a nawácanaica néewida nawítee náa'a soldádoca chá'a:
—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús
shínaaca, náiinu nanédu Jesús máshicaimi.
14 Ya wánacaleerri wérri yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jiní
éecha ibésunau'iu.
15 Náa'a soldádoca nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nalí.
Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadedeerriu, ya cáashia chóque'e éerri náa'a
judíobini namá chá'a.

Jesús íiwata nalí náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i
(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

16 Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii
Jesús máni nácucha nalí.

17 Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo
napénsaa nalíwoo jócai liyá liá'a Jesúsca.
18 Jesús rúniu nalí ya limá'ee:
—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi íta'aa.
19 Yáau nalí náa'a chóniwenai yéenai quinínama cáinabi ítala, ya éewida nayá
quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; ibáutisa nayá nusálijinaa jí'inaa nácu,
ya licúulee ya Espíritu Santo,
20 ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá.
Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.

Evangelio según
SAN MARCOS

Liá'a Juan Bautístaca jiníctala yáairri
(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9,15-17)

1 Quéechanacu sáicai chuánshi bangéliu* Jesucristo Dios Cúulee shínaa.
2 Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaías litánanimica limáni Licúuleerru:
“Nubánua nubéechau íiwerri'inaa nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni iníjbaa.
3 Báqueerri chóniwerri máidaderri jiníctala yáairri:
Ichúni iníjbaa íiwaca lirrú;
iméecu áabai iníjbaa machácani”.
4 Libésunate'eewoo Juan Bautista íyadau wáunamactaca libáutisa chóniwenai; limá'ee nalí, arrúnaa éejuederri iyáu Diosru ya ibáutisacoo, quéewique'e Dios méetuerri ijíconaa.
5 Íchaba náa'a yáainai Judea shínaa cáinabi íta'aa, ya liá'a chacáalee Jerusalén najiáu néemicani. Náiiwa najíconaa Diosru, ya Juan báutisa nayá méeda Jordán yáacula.
6 Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líiwali rícu áabai íimanaayu, ya líya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu awáca íibisai.
7 Léewidacala limá'ee: “Nuáwinaami báqueerri íinu mawí cadánani núcha, jócaita cawówanaa nutájiacoo nuwáseda lishínaa sandalia báji.
8 Nuyá báutiseerri iyá shiátaiyu; ne liyá liáminaa irrújoo iyá Espíritu Santoyu.”

Jesús báutiseerriu
(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

9 Liyáali éerrimite, Jesús jiáu Nazaret rícucha yáairri cáinabi Galilea rícu, ya Juan báutisa méeda Jordán yáacu jíni.
10 Quéecha'inaami lijiácoo shiátai yáacucha, Jesús cába éerri méecucoo ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma.
11 Jáiwa'ee Jesús éemi Lisálijinaa chuániu éerri rícueji, máirri'ee: “Jiyáwa Nucúulee caníinai nucábaca, liá'a nuwínanica”. —Cháwa'ee Dios ma licúuleerru.

Wawásimi wówairri licába Jesús cáacoo
(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

12 Liáwinaami liáni, liá'a Espíritu Santo libánua Jesús liáque'iu jiníctala yáairri.
13 Néerra liyá cuarenta éerri, liyá cuéshinai cawálani íibi ya Wawásimi wówairri licába licáacoo liá'a Jesúsca; ya ángelbini íinuenai ya nasírbia lirrú.

Jesús prínsipia lishínaa tráawaju Galilea rícu
(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

14 Liáwinaami naníqui Juan cuíta manúmai rícula, Jesús yáau Galilea néerra líiwa liá'a chuánshi sáicaica Dios bánuani líiwaca.
15 Jesús má'ee chóniwenairru: “Jái íinucai liá'a léerdica, ya liá'a Dios wánacaalauca urrúnii. Éejoo Diosru ya irríshibia éebidayu liá'a sáicai chuánshica”.

Jesús máida cuatro catésucani
(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

---

* **1:1** *bangéliu*Bangéliu liwówai limá liá'a chuánshi sáicaica.

16 Áabai éerri Jesús bésuneerriu liácoo Galilea shínaa manuá tácoowa, licába'inaa
Simón ya léenajirri Andrés. Yúquenai nayá nashínaa máaya shiátai yáacula.
17 Jesús limá'ee nalí:
—Yáau nuájcha, ya nuyá numéda iyájoo catésucani washiálicuenai.
18 Liyáalimi namáaca namáayaniu ya náau liájchai.
19 Píitui rími libéechalata, Jesús cába Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi,
yéenai áabai lancha rícu nachúni nashínaa máayau.
20 Liyáalimi limáida nalí, ya jáiwa'ee namáaca nasálijinaa Zebedeo lancha rícu
náajcha náa'a yúdainai liyá, ya náau Jesús yáajchai.

Báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii
(Lc 4:31-37)

21 Náiinu Capernaúm néerra, lirrícula éerrica liwówa íyabactacoo, Jesús wárroo
sinagoga† rícu (cuíta náawacatau náa'a judíobini) ya lichána léewida'ee nayá
chóniwenaica.
22 Náa'a chóniwenaica nacáarrudau nacába léewidacala, jiníwata limédacala
quinínama wánacaalashiyuni, ya jócala léewida léjta náa'a éewidenai ley nácu.
23 Chacáalee shínaa sinagoga rícu ái báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai
espíritu máashii, liyá limáidada'ee Jesúsru:
24 —¿Táda jiwárroo wáajcha Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá íinuerri limárda
wayá? Nucúnusia jiyá, nuá léenaa jiyá Santo Dios shínaa. Chá'ee limá Jesúsru liá'a
espíritu máashiica.
25 Jesús cáita liá'a espíritu limá lirrú:
—¡Manúmata jimáaca washiálicuerri liéni!
26 Liá'a espíritu máashiica licúsuda liá'a washiálicuerrica, ya limáidada cadánani
lijiáu liúchai.
27 Quinínama nacáarrudau, ya nasáta néemi nayá wáacoo:
—¿Tána léji liéni? ¡Léewidaca wáaliyu, ya wáalierri quinínama libánuaca!
¡Lécchoo liá nalí bánua náa'a espíritu máashii ya naméda liwánacaala!
28 Ya liyáalimi náa léenaa Jesús íiwanaa quinínama Galilea shínaa cáinabi íta'aa.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Lc 5:38-39)

29 Quéecha'inaami najiácoo sinagoga rícucha, Jesús yáa'eewoo Santiago ya Juan
yáajcha, náabana néerra náa'a Simón ya Andrés.
30 Ruá'a Simón néerruca rúwechoo cama íta'aa bálinechoo ruwáalia licámuna.
Jáiwa náiiwa Jesúsru jíni,
31 jáiwa lirrúniwai, liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; liyáalimija léedau rúcha
liá'a licámuna, jáiwa rusírbia nalí.

Jesús chúni íchaba bálineneu
(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

32 Wówai'inaami cáiwia wárruacuwai samáaque'e, natée quinínama náa'a
bálineneecoo ya náa'a wáalianai demonio Jesúsru,
33 ya quinínama chacáalee náawacau cuíta núma lícu.
34 Jesús chúni matuínaami bálinacaalashi chóniwenai wáalianica, ya lijéda íchaba
demonio; ne jócai línda natáaniaca náa'a demonioca, níwata nacúnusiani.

Jesús éewiderri sáicai chuánshi náa'a sinagoga rícu
(Lc 4:42-44)

† **1:21** *sinagoga* Yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica.

35 Ujnicáta'inaa, catáwacai újnibii, Jesús bárroo ya lijiáu chacáalee rícucha
quéewique'e liácoo lióracoo chalée jiníctala yáairri.
36 Simón ya lijúnicai náau namúrru Jesús,
37 ya náiinu'inaami jíni namá'ee lirrú:
—Quinínama namúrru jiyá.
38 Ne léeba'ee nachuáni:
—Wáau áabata chalée urrúnicta mawí; néeni lécchoo nurrúnaa nuíiwa sáicai
chuánshica, linácuejiwa nujiáu liáni.
39 Cháwa'ee Jesús jínanicoo quinínama Galilea, líiwa limácoo sáicai chuánshica
sinagoga rícuba ya lijéda demonio.

Jesús chúni báqueerri leproso
(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

40 Báqueerri washiálicuerri bálinerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra‡
nácu, irrúniu Jesúsru, ya litúyau liúrruiu íta'aa limá'ee:
—Jiwówaicta jéewa jichúni nushínaa bálinacaalashi.
41 Jesús carrúni jináata licábacani; lidúnuni licáajiyu wáni limá:
—Jajá, nuwówai ¡Jimáacau sáica!
42 Liyáalimi léedau liúcha lepraca bálinerrimicoo ya limáacau sáica.
43 Jesús wána liácoo liyáalimi, ya líiwa lirrú bájialanani:
44 —Jicábateni, ujíiwa áabirruni; bácai rími jiáu jíyadacoo sacerdóterru, ya
jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi imédaca, quéewique'e
quinínama yáa léenaa jáica sáica jiyái jibálinacaala yúchau.
45 Ne liá'a washiálicuerri liáwai, jáiwa líiwadeda quinínamarru jíni liá'a
bésuneerricoo. Tándawa Jesús jócai éewa liwárruacoo matuínaami chacáalee rícu,
arrúnaa limáacacoo bináaweji, á'a báawachala jinícta chóniwenai; ne quinínama
matuínaami náiinu nacába liyá.

2

Jesús lichúni báqueerri macáwai
(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)

1 Áabi éerri liáwinaami, Jesús éejoo liwárruacoo Capernaúm rícula. Quéecha'inaami
náa'a chóniwenai náa léenaa liyá cuíta lícu,
2 jáiwa náawacau íchaba chóniwenai jócani éenaa cuíta nánibala; ya líiwa nalí
sáicai chuánshica.
3 Néenee, cuatro washiálicuenai tée lirrú, báqueerri macáwai.
4 Ne bájialaca chóniwenai jóca néewa narrúnda Jesúsruni, jáiwa náirrau cuíta
íta'aa néeda áabai libáinaa á'a liyáctaca, súwarra rícueji náurrucueda liá'a
bálinerricoo liárrubai íta'au lirrú wáctacoo.
5 Jesús cába'inaami néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinerricoo:
—Nucúulee, jijíconaa máaquerriu liméetuacoo.
6 Áabi éewidenai yáaine léenaa ley wáaineu nayáca, napénsaa:
7 ¿Chíta quéewoo litáaniaca cháji liéni? Lichuáni táanierri máashii Dios nácula.
Bácairrimi Dios éewerri liméetua jíconaashi.
8 Ne Jesús liyáalimi liá léenaa liá'a napénsani nayáca, néenee lisáta léemiu nayá:
—¿Tánda ipénsa chárra?
9 ¿Tána mawí jócai tráawajui, numá macáwai: "Jijíconaa máaquerriu
liméetuacoo", o numá lirrú: "Jibárroo, jiwína jiárrubaiu jijínau"?
10 Ne núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáalierri
wánacaalashi cáinabi íta'aa liméetua'inaa jíconaashi.

‡ **1:40** *lepra* Bálinacaalashi íyeerri náinaa.

Néenee limá macáwairru:
11 —Numá jirrú, jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.
12 Liá'a bálinerricoo libárroo cawíquinta, ya liwína liárrubaiu lijiáu néenee, natuími rícula quinínama. Linácue jiliéni, nacáarrudau quinínama, jáiwa náa sáicai Diosrui, namá'ee:
—Jócai wacába cáji chái bésunacoo.

Jesús máida Leví lishírruedaque'e lirrú
(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

13 Liáwinaami Jesús yáu báaniu manuá tácoowala; náa'a chóniwenai yáawacau lirrú, ya liyá léewida nayá.
14 Libésuna'inaamiu licába Leví, licúulee liá'a Alfeo, wáairriu liyáca náarrui náa'a cóbrenai impuesto Romarru. Jesús ma lirrú:
—Jíinu nuájcha.
Leví bárroowai liáu liájchai.
15 Jáiwa'ee Jesús íyeerri liyáca Leví íibana néeni, ya íchaba cóbrenai impuesto Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, wáaine'eewoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo, jiníwata íchabani náa'a yáainecoo liájcha.
16 Áabi éewidenai ley shínaa, náa'a fariséoca, nacába'inaami Jesúsca íyeerri liyáca náajcha quinínama náa'a, nasáta néemi náa'a éewidenaicoo:
—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a cajíconaanica?
17 Jesús éemi'e jíni, yá'ee limá nalí:
—Náa'a sáicanica jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinenaicoo. Chacábacanaa, nuyá jócai íinu numáida náa'a máinai sáicaca nayá, náwa nuíinu numáida náa'a cajíconaanica.

Nasáta néemiu ayuno nácu
(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

18 Báitate yúnenai nayáca náa'a éewidenaicoo Juan Bautista ya náa'a fariséoca, néenee áabi chóniwenai náa'a'eewoo Jesús néerra nasáta néemiu wáni:
—Náa'a Juan shínaa éewidenaicoo ya náa'a fariséoca yúnenai: ¿Tánda jóca jishínaa éewidenaica nayúna?
19 Jesús éeba'ee nachuáni:
—¿Ya néewa nayúnaa náa'a nabítani áabai boda, nácula nashínaa novio yáa náajcha? Nácula liyá náajcha nashínaa novioca jócani éewa nayúnaaca.
20 Ne líinuminaa liá'a éerrica natécta'inaa nuyá léjta nashínaa novio; jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáali éerriminaa nayúnaa.
21 Jesús íyada chuánshi mawí litáania linácu liá'a wáalii léewidani jinácu ya liá'a ajuítaimi nawáalianica quéecha. Jiní chúneerri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiníwata liá'a wáarruma wáaliica liáwaqueda liá'a íibalashi dánumimica jái lisúbirria jíni, ya liá'a shírricuerriu mawí máanuique'e jíni.
22 Jiní lécchoo yáa vino wáalii íimanaashi lidánumimi rícu, jiníwata liá'a vino wáaliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashica, ta lipérdiacoo liá'a vinoca ya íimanaashica. Tándawa arrúnaa yáa vino wáalii íimanaashi wáalii rícu.

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue sábado rícu

23 Áabai sábado* Jesús jínaneerriu náabanacta banácali, ya lishínaa éewidenaicoo nabésunau náacoo, jáiwa néerrua trigo dácue.

---

* **2:23** Éerri nawówa íyabactacoo nashínaa náa'a judíobinica

24 Jáiwa náa'a fariseo nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:
—Jicábate, ¿Tánda naméda náa'a jishínaa éewidenaicoo jócai wéewa waméda sábado rícu?
25 Ne limá nalí:
—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni nácu, liá'a David médanimica áabai éerrite quéecha'inaamite liyá ya lijúnicaibinica jáiwate nawáalia jiní rúnijinaa ya nasíntia ínaaishi?
26 Quéecha'inaami Abiatar yáairri sacerdote wácaliyu, David wárroo Dios íibana rícula, jáiwa líiya liá'a páanica Diosru sáica; bácai sacerdótebini éewa náayacani, jáiwa liá náaya lécchoo náa'a chóniwenai yáainecoo liájcha.
27 Jesús túculeda mawí:
—Dios limáaca liá'a sábadoca chóniwenairru, ne jócai chóniwenai sábadorru. Náa'a chóniwenai jócai arrúnaa néndaca táanashia namédani sábado rícuii, jiníwata wawácali nísani limáacai.
28 Linácueji liéni, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáalierri wánacaalishi lécchoo éerri nawówa íyabactacoo.

3

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo
(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

1 Jesús wárroo báaniu sinagoga rícu; lirrícu báqueerri washiálicuerri wáalierri áabai licáaji íshiderriu.
2 Náa'a fariseo néda lituínaa Jesúsca lichúnicta nacába sábado rícu, quéewique'e néewa náa lijíconaa.
3 Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo:
—Jibárroo jimédau béewami.
4 Jáiwa lisáta léemiu náa'a áabica:
—¿Tána wéewa waméda sáica mawí éerri wawówa íyabactacoo: Liá'a sáicaica o léewee jiliá'a máashiica? ¿Wawáseda áabai cáwicashi o wamárdacani?
Ne jáiwa manúma nayái.
5 Néenee Jesús cába nalí íiwirri liwówa náa'a yáaine litéeji, máashii liwówa cabálinica nawówa, limá lirrú liá'a washiálicuerrica:
—Jidáquinia jicáajiu.
Liá'a washiálicuerri dáquinia jíni, ya licáaji chúniwai.
6 Quéecha'inaami najiácoo fariséoca, nachánau naméda natáaniaca náajcha náa'a heródesbinica quéewique'e náiinua Jesús.

Íchaba chóniwenai manuá tácoowa

7 Jesús, náaniu íshiirricu íchaba chóniwenai Galilea sánaca, ya liáu lishínaa éewidenaicoo manuá tácoowala.
8 Quéecha'inaami náa léenaa máanui limédanica, jáiwa íchaba lécchoo náau nacábacani náa'a Judea sánaca, ya Jerusalén, ya Idumea, cáiwia jiáctejcoo Jordánca ya náa'a cáinabi Tiro ya Sidón.
9 Tádawa linácu jiliéni, Jesús bánua jishínaa éewidenaicoorru nawáaliaque'e libéecha madánainaa áabai lancha, quéewique'e jóca chóniwenai bádadani.
10 Jiníwata íchaba lichúni, quinínama náa'a bálinenaicoo náiinu linácula nadúnuque'ini.
11 Quéecha'inaami espíritu máashiini cábacani, nacáu náurruimiyu lináneewa namáidada'ee:
—¡Jiyáwa Dios Cúulee!
12 Ne Jesús liwána jócu natáania linácu quinínama chóniwenai náneewa.

Jesús níwa doce apóstolubinica
(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

13 Liáwinaami Jesús írrerriu dúuli ítala, jáiwa limáida léjta liwówau. Báitate náawacau,
14 liníwa náiibicha doce, quéewique'e natálidedacani ya quéewique'e libánua náiiwa sáicai chuánshica. Náani liá nají'inaa apóstolubinica.
15 Ya liá nalí wánacaalashi najédau'inaa demonio chóniwenai yúcha.
16 Náawa liníwani doce náani: Simón, liáni jí'inaa Pé'eru;
17 Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, limáni jí'inaa Boanerges (liwówa limáca "túrrunerriu éenibi");
18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, ya Santiago, Alfeo cúulee; Tadeo, Simón cananeo sái,
19 ya Judas Iscariote, liáwinaami wáneerri'inaa náiinua Jesús.

Náa Jesús jíconaa
(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

20 Liáwinaami Jesús wárroo áabai cuíta rícu, éejoo náawacacoo íchaba chóniwenai, jócai éewa líiyaca ya lishínaa éewidenaicoo.
21 Náa'inaami léenaani náa'a Jesús éenajinaica, náau natéecani, namá'ee lócucala éewani.
22 Lécchoo quéewidacani ley shínaaca íinuenai Jerusalén néenee namá'ee: "Beelzebú, chúnsai demonio wácalica, léewa yáairri lirrú liéni washiálicuerrica wánacaalashi léewau'inaa lijédacani chóniwenai yúcha".
23 Jesús máida nayá, jáiwa liá nalí áabai licábacanaa limá'ee nalí: "Wawásimi jócai jéda chúnsai Wawásimica.
24 Áabai país shírrerriu yáaineu grupoyu máashiini cába yáacacoo, jócani éewa nayá machúnuca;
25 ya áabai éenajinai shírreneu, jócai éewa nayáca.
26 Cháwa lécchoo ya Wawásimi lishírrictau ya libárroo lináculawoo, jóca éewa liyáca; líinuminaa amáarractala liyá.
27 "Litáania chítashia wéewau'inaa wagáanaqui jíni Wawásimica, liá'a cadánani wérrica, Jesús má'ee: Jiní éewerri liwárruacoo líibana rícula washiálicuerri cadánanirru ya linédu lishínaa, jóctaca libájidaque'e cháani; bácai cha já'a léewa linéducani.
28 "Nuíiwa irrú Dios éewerri liméetua quinínama washiálicuenai jíconaa ya quinínama liá'a máashii namánica:
29 Ne liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácu, jócuminaa lédacaniu linácu liá'a limédanica, máaquerriminau cajíconaiyu mamáarraca."
30 Liéni Jesús máni'e, jiníwata namácala'ee liwáaliacala espíritu máashii.

Litúwa ya Jesús éenajinai
(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

31 Néenimichu ruíinu ruá'a litúwaca ya Jesús éenajinai, jáiwa namáacau bináaweji nabánua namáidacani.
32 Náa'a chóniwenai wáainecoo Jesús téeji namá lirrú'e:
—Jitúwa, ya jéenajinai ya jéenajetoo yáaine bináawa, namúrru jiyá.
33 Jesús éeba nachuáni:
—¿Tána nutúwai ya nuéenajinai?
34 Jáiwa, licába náa'a wáainecoo litéeji, lidúcueda'ee:
—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani.
35 Quinínama náa'a médenai Dios wánacaala, léewa nuéenajirri liérra, ya nuéenajetoo ya nutúwa.

4

Jesús méderri licábacanaa liá'a cáabanacaica
(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

1 Báaniu lichána léewidaca calísa tácoowa liá'a Jesúsca. Jáiwa náawacau lirrú íchaba wérri chóniwenai, néenee Jesús írrau áabai lancha rícula liérra calísa yáacu, jáiwa liwáawai, nácula chóniwenai máacau litácoowa.
2 Néenee léewida nayá íchaba nácu chá'a licábacanaayu. Liyú liá'a léewidau'u limá nalí:
3 "Éemi liáni: báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi.
4 Liáabana'inaa liyáca áabata líimi cáu liúcha iníjbaa lícu, náiinu náa'a míshiiduca jáiwa náaya jíni.
5 Áabata cáu líibi íibaca, jinícta sáica cáinabi, liérra banácalica, jáiwa lipáquiau madéjcata, jócala sáica cáinabi, dujíwalanaa liá'a cáinabica;
6 Néenee cáiwia éema jíni lipáquia'inaamiu jiníwata lijíchui, máacarra jíni.
7 Áabata léenaa liá'a banácalica cáirriu túwirri íibi, jáiwa túwirri dáwinawai líinua jíni jócu liá lítawai.
8 Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, lidáwinawai liá lítau sáica; áabata yáa lítau léjta treinta bátuinaa, áabata sesenta lítau ya áabata cien."
9 Ne Jesús túculedani mawí: "Náa'a wáalianai nawíbau, néemi'a."

Jesús ma tánda liméda licábacanaa
(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

10 Néenee liáwinaami, Jesús máaca'inaamiu bácai, náa'a yéenai urrúni lirrú náajcha náa'a doce léewidanicoo, nasáta néemiu Jesús tánashia liwówai limá léji liéni licábacanaaca.
11 Jesús éeba'ee limá'ee nalí: "Iyá Dios wána yáa léenaa jócai náa léenaa liwánacaalactaca shínaaca; ne náa'a jócani éebida Dios nácu numá nalí quinínama licábacanaayu,
12 quéewique'e nacába mawí, ne jócai nacába, ne mawícta éemica jócai éemi, quéewique'e jócai éejoo Diosru, ya tándawa jócai Dios pérdonaa nayá."

Jesús íiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

13 Jáiwa limá nalí: "¿Iyá jócani yáa léenaa éemi licábacanaa liéni? ¿Chíta quéewoo yáa léenaa éemi quinínama áabata?"
14 Liá'a yáabaneerri líimi chaléjta liá'a íiwadedeerri Dios shínaa chuánshi.
15 Ái áabi chaléjta líimi cáirricoo iníjbaa lícu: Néemini liá'a Dios shínaa chuánshi, ne liáwinaami néemicani líinu liá'a Wawásimi ya lijéda liá'a Dios chuáni yáairri nawówa lícu, léjta míshiidu íyau'u banácali íimi cáirricoo iníjbaa lícu.
16 Ái áabi já'a léjta líimi liá'a náabanani íiba íibi: Éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajchau ya néejoo Diosrui,
17 ne jócala liwáalia lijíchu sáica, léjta banácali íimi cáirricoo íiba íibi, jócu léewa machácani liyáca; táda linácueji, Dios chuáni nácueji naméda máashii nalí, jócai namáaca nawówa Dios nácu, tánda néewa nacáacoo Dios chuáni yúcha.
18 Áabi chaléjta náa'a líimi náabanani túwirri íibi: Éemenai Dios chuáni,
19 ne náa'a shínaashica yéenai áani cáinabi íta'aa, nawána urrúni liwówa bájiala, lináinaa liá'a rícucai lichálujueda nayá, nawówaicta nawáalia quinínama cábacanaa. Quinínama liáni liwárroo nanácu, ya jócu línda nadáwinacoo Dios chuáni nácu, léjta banácali jócai éewa liá lítau.

20 Ne ái áabi éemenai Dios chuáni ya narríshibiani, nayá médenai sáicai, chaléjta
líimi náabanani sáicacta cáinabi. Áabi néenaa náani chái léjta lítau yáainai treinta
lítau bátui líimi nácu, naméda píituica, áabi chaléjta yáirriu lítau sesenta, naméda
íchaba mawí, ya áabi chaléjta yáairri cien lítau, naméda bájialanaa.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Lc 8:16-18)

21 Ne limá'ee nalí lécchoo: "¿Ne léquichoo naínda áabai lámpara namáacani
cajón yáajaba ya cama yáajaba? Jócai, áabai lámpara namáacani áacai,
liquénique'e.
22 Chacábacanaa, jiní éenaa libáyacoo liúcha quinínama liá'a léenaajoo, jiní
cabáyaintai máacacoo.
23 Náa'a nawáalianai nawíbau, néemique'e."
24 Ne limá'ee nalí lécchoo: "Yáa liwówanaa linácu sáica liá'a éemini lécchoo. Ne
liá'a néenee dáuca liyú Dios éeneda iyá lécchoo; ya liáminaa irrú mawíjoo.
25 Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita
liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu."

Jesús táania licábacanaa liá'a líimi dáwinerricoo

26 Jesús má'ee lécchoo: "Dios wánacaala chacábacanaa jicá'a báqueerri
washiálicuerri yáabaneerri liáabanacaalau cáinabi íta'aa:
27 Chacábacanaa újni jimácta, chacábacanaa újni cábichu liyá, chacábacanaa
léjta táayee, léjta éerrinacu, liá'a líimi páquerriu dáwinerriu jócai liá léenaa
dáwinau'iu.
28 Liyá jájiu liá'a cáinabica liwána: Quéechanacu lipáquiau áabai máashiibeeca,
néenee lidáwinau liwínaca, néenee liáwinaami líta cámushederri'inaa lináanaa.
29 Jáicta salírrii lítai, liwína jíni, jiníwata jái yácai léerdi rícuwai." Cháwa
jáicta amáarra liáni éerrica, Dios yúcaminaa wayájoo, o lirríshibiaminaa wayájoo
áacairra.

Jesús táania licábacanaa liá'a mostaza íimica
(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

30 Jesús má'ee lécchoo: "¿Chíta licábacanaa irrú jíni Dios wánacaala? ¿Tánayu
ta wéewa wacómparaqui jíni?
31 Chaléjta mostaza íimi náabanane cáinabi íta'aa. Léwa áabai banácali íimi mawí
píituica yáairri quinínama cáinabi íta'aa.
32 Ne liáwinaami náabana'inaa jíni, jáiwa lidáwinawai mawí máanui quinínama
banácali yúcha, léjta áabai áicuba, linácai máanui namái míshiidu éenaa naméda
nábanau, libáinaa yáajba. Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána
píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai."

Liá'a limédani Jesús licábacanaayu
(Mt 13:34-35)

33 Chacábacanaa Jesús éewida nayá linácu liá'a lichuánica, léewida nayá
chacábacanaa léjta licábacanaa, limáyu liáni táshia náctala néemiqui jíni.
34 Ne jócai limá jiní licábacanaa, báawita éewidenaicoo íiwa quinínama
báawachala.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

35 Liyáali éerri táayeemi, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:
—Wáau bajiála manuá, —limá'ee nalí.
36 Néenee namáaca náa'a chóniwenaica ya natée Jesús lirrícu liá'a lancha liániu
liácoo rícu; ya áabi lancha natálideda náacoo liyá.

37 Cawíquinta íinuerri cáuli wérri, áabai cáuli cadánani wérri marrádaca íserriu
lancha rícula, jái wáuwai cashiámu shiátaiyui.
38 Ne Jesús máairri liáju néenee, ruwáirriu liwíta yáarrubai íta'au. Jái nacáweda
jíni, namá'ee lirrú:
—¡Quéewidacai! ¿Tánda jiní jiwéni jicába wayá báawita jicába waquétacoo
wayáca?
39 Jesús bárruawai limá'ee cáulirru, ya limá'ee manuárru:
—¡Jibórroo! ¡machúnuca!
Néenee libárroo cáuli, ya quinínama machúnucai.
40 Liáwinaami Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:
—¿Tánda bájiala cáarru iyá? ¿Ái újnibii jócu éebida nunácu já'a?
41 Ne nayá bájialani wérri cáarruca, ya nasáta néemiu nayá wáacoo:
—¿Tánashia léji liéni, cáuli ya manuá éewidani lirrú?

5

Jesús chúni báqueerri Gadara sái wáalierri íchaba espíritu máashiini
(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

1 Jesús bésunau bajiála manuá náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo, áabai
cáinabi ítala, urrúni áabai chacáaleerru jí'ineerri Gerasa.
2 Jáyaali Jesús jiáu lancha rícucha, néenee báqueerri washiálicuerri rúniu lirrú,
wáalierri espíritu máashii, íinu lijúnta lirrícucha náa'a útawi yéenai máanali íibi.
3 Ne liyá yéerri narrícu náa'a útawica liáni washiálicuerrica, jiní éewa libájica,
báawita cadénayu.
4 Nabájidanimi íchabachu cadénayu licáaji nácu ya jiárruyu líiba nácu, jiníwata
carrúnatai, ne liwíchua náucha liá'a cadénaca ya liá'a jiárruca liwíchua liúchau
lécchoo, jiní éenaa libárruedaca.
5 Limáu séewirrinaa éerrinacu ya táayee limáidada narrícula náa'a útawica ya
náiibi náa'a dúulica, ya íinuederriu íibayu.
6 Licába'inaa Jesús déecucheji, néenee licánacau litúyau Jesúsru.
7 Néenee liá'a espíritu máashii máidada cadánani limá'ee: ¿Táda jiwárruau
nuájcha, Jesús, licúulee liá'a Diosca yéerri áacairra quinínama íta'aa? ¡Nusáta
Dios yúcha jócubeecha carrúni jináata nuyá bájiala!
8 Limáni liáni Jesúsca ma liyá lirrú:
—¡Espíritu máashii, jijiáu liúcha liárra washiálicuerrica!
9 Néenee Jesús ma lirrú:
—¿Tána jijí'inaa?
Ne liyá ma Jesúsru:
—Nují'inaa íchabani, jiníwata wayáca íchabani.
10 Néenee liá'a espíritu máashiica lisáta'ee bájiala Jesús yúcha, jócu lijéda nayá
báawachala liúcha liá'a cáinabica nayáctaca.
11 Ái íchaba puíti urrúni nalí íyenai dúuli íta'aa.
12 Táda nasáta Jesús yúcha namá'ee:
—Jibánua wayá nanácula puíti náa'a wawárruaque'iu nawówa rícula.
13 Néenee línda náacoo nawárruacoo. Néenee náa'a espíritu máashiinica najiáu
liúcha liá'a washiálicuerrica nawárruaque'iu narrícula náa'a puítica, újni dos
mil namánabaca, néenee nacánacau danáanshiyu carrátalia íteeji, náa'a puítica
nacáacoo manuá yáacula nasácumactala'inau.

14 Néenee náa'a natúyenai puíti nacánacawai náiiwaque'e chacáalee rículani ya
nalí náa'a yéenai bacháida lícu. Néenee náa'a chóniwenai éemenai liáni íinuenai
nacába liá'a bésuneerricoo.
15 Náiinu'inaa Jesús néerra, néenee nacába liá'a washiálicuerrica wáalierrimi
náa'a espíritu máashiica, náa'a espíritu máashiini íchabanica. Nacába liyá
wáairriu, líibala rícu, jái sáica wítee, cáarru nacábaqui jíni.
16 Néenee náa'a cábeneemi liá'a bésuneerricoo, náiiwadeda nalí chítashia
libésunau'u jiliá'a washiálicuerri wáalierrimi náa'a espíritu máashiinica, ya nanácu
lécchoo náa'a puítica.
17 Táda linácueji nasáta Jesús yúcha nawówa yáajchau, quéewique'e liácoo
nashínaa cáinabi ítacha, jiníwata cáarrui nacábaca linácu liá'a Jesús médanica.
18 Jesús wárrua'inau liyáca lancha rícula liáque'iu, néenee liá'a wáalierrimi náa'a
espíritu máashiini lisáta liúcha liwówa yáajchau liáque'iu liájcha.
19 Ne Jesús jócai índa liácoo liájcha, limá lirrú:
—Jiáu jíibana néerrau jéenajinai íibirrau, jíiwadeda quinínama liáni jiwácali
médani jirrú ya chítashia carrúni jináatau'u licába jiyá jíni.
20 Néenee liá'a washiálicuerrica liáwai, íineda lichánacoo líiwadedaca narrícuba
náa'a chacáaleeca Decápolis shínaaca, liá'a Jesús médanica lirrú, ya quinínama
namáacau nacáarrudacoo.

Jesús chúni Jairo míyacaula, ya báquetoo íinetoo dúnuechoo líibala (Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

21 Quéecha'inaa Jesús éejuacoo lichuácoo bajiála manuá, náawacau lirrú íchaba
chóniwenai, liyá yáairri manuá tácoowa.
22 Liyáalimi líinu liá'a liwácali liá'a báqueerrica nawácanai náa'a sinagogaca,
jí'ineerri Jairo, licába'inaa Jesús litúyau líiba néeni.
23 Liyá sáteerri wérri, liwówa limá lirrú:
—Numíyacaula máanaliuyaca; jíinu jicháanaa jicáajiu runácu sáicaque'e ya
cáwique'e ruyá.
24 Jesús yáau liájcha, ya íchaba chóniwenai yáau liájcha bádada yáaquenaiu
litéeji.
25 Náiibi náa'a chóniwenaica báquetoo íinetoo bálinechoo doce camuí, íirrai
éechani.
26 Carrúni jináatau bájialanaa íchaba médico cáaji rícueji, rugástaa quinínama
liá'a ruwáalianimica, jiní wéni rulí, mawíu rubálinacuwai.
27 Ruéemi'inaami cáiwanaa Jesús chúnica, jáiwa ruáni íinetooca rurrúniu
liwójuna íteeji, chóniwenai íibi, jáiwa rudúnu Jesús íibala nácu.
28 Jiníwata rumá'ee rulíwoo: “Nudúnucta líibala nácu, sáicaminaa nuyájoo”.
29 Liyáalimi, liá'a íirraica libárroo rúcha, ya rusíntia rutácai rushínaa
bálinacaalashi sáica ruyái.
30 Jesús, yá'inaa léenaa lijiácoo liá'a lidánanica lináwau licába chóniwenairru, ya
lisáta léemiu nayá:
—¿Tána dúnu núbala nácui?
31 Lishínaa éewidenaicoo ma lirrú:
—Jicába chóniwenai bádada yáaquenaiu, ya jisáta jéemiu “¿Tána dúnu nuyái?”
32 Ne Jesús licábadeda litéejiu, tánashia licába dúnu liyái.
33 Néenee ruá'a íinetooca, cáarru wérri chéchinecho ruáca léenaa liá'a
rubésunaucoo, jáiwa ruáwai rutúyacoo lináneewai, ruíiwa lirrú quinínama
yáawaiyi.
34 Jesús ma rulí:
—Numíyacaula, jéebidaca nunácu jisánawai. Jiá namówai chajiwíteemija'a ya
sáica jiyái.

35 Újnibii Jesús táaneerri liyáca, náiinu lirrú áabi líibana néenee liá'a sinagoga
wácanaica, namá'ee lirrú liá'a samáshta sálijinaacarru:
—Jimíyacaula máanaliuyi. ¿Táda jijódia liá'a quéewidacaica?
36 Ne Jesús, jiní limédaca nawánacaala, limá sinagoga wácalirru:
—Ocáarru jiyá, jéebida nunácu cháji'i.
37 Ya nayárrimi já'a tálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan, Santiago éenajirri.
38 Líinu'inaa liácoo líibana néerra liá'a sinagoga wácalica, Jesús éemi nawítama
ya licába chóniwenai íchaca ya namáidadaca.
39 Liwárroo ya limá nalí:
—¿Táda bájiala iméda iwítamau ya ícha chárra? Ruá'a samáshta jócau máanali,
máichoo ruyáca.
40 Náa'a chóniwenai nacáida Jesús nácu, ne liyá liwána najiácoo bináawala
quinínama, ya liwína rusálijinaa ya rutúwa ya náa'a liájcha sánaca, liwárroo
ruyáctala ruá'a samáshtaca máanaliuca.
41 Liwína rucáaji nácu ya limá rulí:
—Talita, cumi (liwówau'i limáca: “miyácau, numá jirrú jibárroo.”)
42 Liyáalimi, ruá'a miyácau, wáalechoo doce camuí, rubárroowai ya rujínawai.
Ya chóniwenai nacáarrudau nacábacani.
43 Ne Jesús bánua wérri nayá jiní éecharru náiiwani, ya jáiwa libánua náaque'e
rúya ruá'a samáshtaca.

6

Jesús Nazaret néeni sái
(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

1 Jesús jiérriu lítacha cáinabi néenee liáwai lishínaa cáinabi néerrau, ya lishínaa
éewidenaicoo yáaineu liájcha.
2 Líinu'inaa liá'a éerri nawówa íyabactacoo, lichána léewidacai sinagoga
rícu. Manuábani chóniwenaica, néemi ná'ee Jesús éewidaca, nasáta néemiu
nacáarrudau néemicani:
—¿Tanácucha léewidau léji liéni bájiala liá'a léenaa? ¿Tanácucha lijéda léji liéni
liwíteeshica ya léji liéni jócai wacába cáji limédanica?
3 Léwa carpintero liáni, María cúuleeca, Santiago, José ya Judas ya Simón
léenajirri, léenajinai íina yáainai wáiibi áani.
Tánda jóca néewa naméda liwánacaala.
4 Ne Jesús má'ee nalí:
—Quinínama cáinabi naméda liwánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu,
ne jócaita lishínaa cáinabi íta'au, jócaita léenajinai íibi ya líibana rícu.
5 Jóca léewa liméda jócai wacába cáji, bácai rími licháanaa licáajiu nanácu áabi
nabálineneecoo ya lichúnique'e nayá, jiníwita jócala quinínama néebida linácu.
6a Licáarrudau licába nayá jócala chóniwenai éebida linácu.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactala
(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

6b Jesús jínaniu chacáalee júbini rími urrúni léewida limácoo.
7 Limáida nayá náa'a doce éewidenaicoo Jesús yáajcha, jáiwa libánua jíni
chámatanaa, liá nadánani najédau'inaa espíritu máashiini.
8 Jáiwa limá nalí jiní béecha natéeni inijbaa lícu, báajui rími licháque'e. Jóca
néewa natée chácala ya páani ya warrúwa.
9 Néewa nasúwa cotiza, ne jóca natée íibalashi áabai rími.
10 Limá'ee nalí:

—Jáicta iwárroo áabai chacáalee rículai, imáacau áabai cuíta lícu já'a cáashia yáacoo néenee.
11 Táshia jócta nawówai narríshibia iyá jíni, jócta nawówa néemirru, ijiáu liúcha icúsudau íiba tábiu, quéewique'e jái náiiwa nalí bésuneerri'inaacoo.
12 Néenee najiáwai náa'a éewidenaicoo namá'ee chóniwenairru néejuedaque'e nayáu Diosru.
13 Íchaba espíritu máashii najéda lécchoo, ya íchaba nachúni bálineneu nachánaa nanácu aceite.

Herodes bánua náiinua Juan Bautístaca
(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

14 Rey Herodes léemi natáania Jesús nácu, líiwanaa cáarralia'eewoo quinínama. Ya limá'ee Heródesca: “Juan Bautista jái cáwiacuwai báaniu, tánda liwáalia lidánaniu, limédau jócai wacába cáji.”
15 Áabi má'ee: “Léewa liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elías ya áabi: Chaléjta íiwadedeerri Dios chuáni báinacu sánamica.”
16 Ne Herodes, léemi'inaa lé'ilieni, limá'ee:
—Juan waliérra, nuyá wána nawíchua liwíta, ne léejoo licáwiacuwai.
17 Ruwánaca ruá'a Herodíasca, Herodes wána nawína Juan ya nawána nabájicani cadénayu ya nawárrueda cuíta manúmai rícula, Herodías líinu liá'a Felipeca, éenajirri liá'a Herodes, ne Herodes cáaserriu ruájcha.
18 Juan má'ee Heródesru: “Jóca jéewa jiwáalia jíinuyu wáni, jiníwata jéenajirri íinu.”
19 Herodías máashii rucába Juan limáca rulí jóca ruéewa rumáacoo liá'a Herodes, ne ruwówaine ruíinuaca; ne jócai ruéewa ruíinuaca.
20 Jiníwata cáarruca Herodes, yáa léenaa liyá washiálicuerri sáicai wítee ne litúyani. Libánua namáidaca quéewique'e litáaniani lirrú, báawita léemicani jiní léewa limédacani, Herodes sáictaimi éemi Juan mánica.
21 Né'e Herodías rucába'inaami éerri íinu rulí léjta ruwówau ruíinua Juan, ne líinu'inaa'ee lirrú liá'a Herodes licúmplia camuí, liméda áabai fiesta máanui nalí náa'a nawácanai mawí máanuica ya nalí náa'a chóniwenaica cawéni wérri náa'a Galilea sánaca.
22 Né'e Herodías míyacaula, ruwárroo sáictacactala wérri nawówa rícula, Jáiwa'ee ruwáila, jáiwa'ee Herodes ligústaa wérri ya náa'a íyanai liájcha, ne rey má'ee rulí íinetooca:
—Jisáta núcha tánashia jiwówaini, nuáni'inaa jirrú.
23 Yá'ee lijúra'eewoo limá'ee rulí yáawaiyi numá jirrú, nuáminaa jirrú tánashia sátani núchai, báawita arrúnaa nuá jirrú béewami cáinabi.
24 Jáiwa'ee rujiáwai rusáta ruéemiu rutúwau:
—¿Tána nusátai?
Jáiwa'ee rumá rulí:
—Sáta Juan Bautista wíta.
25 Ruá'a íinetooca jáiwa'ee ruwárroo madéjcanaa liyácta liá'a reyca, ya rumá'ee lirrú:
—Nuwówai madéjcanaa jiá nulí Juan Bautista wítami mitájia rícu, quéewique'e quinínama cábacani.
26 Rey éemi'inaami ruchuáni, jáiwa máashii liwówai; ne lijúracala'eewau nanáneewa náa'a chóniwenai limáidanica, jócai liwówa liásacala rúcha liá'a rusáta liúcha.
27 Néenimichu'e libánua báqueerri soldado lishínaa wánacaleerri rícueji litéeque'e lirrú Juan wítami.

28 Liá'a soldado liáu cuíta manúmai rícula, jáiwa liwíchua Juan wítai, jáiwa litée
mitájia rícu jíni. Jáiwa'ee liá rulí jíni ruá'a íinetooca, ne ruyá jáiwa ruá rutúwarru
jíni.
29 Náa'inaa léenaa jíni náa'a máinecoo Juan yáajcha, jáiwa nawína
limáashiicaimi, jáiwa'ee náau nabáyaqui jíni.

Jesús yáa cinco mil washiálicuenai íya
(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17)

30 Quéecha'inaami néejoocoo chacáalee rícucha náa'a Jesús bánuani náiiwadeda
Dios chuáni, náawacau Jesús yáajcha, náiiwadeda lirrú quinínama liá'a
namédanica ya liá'a néewidauca.
31 Jesús má'ee nalí:
—Íinucherra, iyáawoo iyábitau wá'au wawówa íyabactacoo íchaitaa á'a
wáunamactaca.
Jiníwata íchaba chóniwenai yáainaiu ya éejuenaiu, nayá jiní nalí yáarrushi
náayau'inaa.
32 Jesús ya lishínaa éewideneubinica yáainaiu áabai lancha rícu chaléenii
wáunamactalaca.
33 Ne íchaba cába náacoo, ya nacúnusia nayá; néenee quinínama náa'a chacáalee
rícu sánaca nacánacau néerra, náiinu'e nabéecha.
34 Liúrrucua'inaawai lancha rícucha, licába íchaba chóniwenai, jáiwa'ee carrúni
jináata licába nayái, jiníwata yáainai bácainaa léjta oveja jinícta shínaa pastor,
ya jáiwa léewida nayái íchaba Dios chuáni nácu. 35 Táicala náawacau lirrú náa'a
lishínaa éewideneu namá lirrú:
—Jái táicala cái áani jiníctawa yáairri liáni.
36 Jíiwa jináwau nalí náa'a chóniwenaica, quéewique'e náau bacháidala ya
chacáalee júbini yáainai litéeji ya nawéni íyacaishi náayau.
37 Ne Jesús má'ee nalí:
—Yáa náaya iyá.
Namá'ee:
—¿Jiwówai wáa'au wawéni páani, chái léjta tráawajo doscientos éerri tácani
liwéni, quéewique'e wáa náaya? Íchabani, jócani wéenaa wáa íya.
38 Jesús má'ee nalí:
—¿Ta mánabaca páani iwáalia jíni? Yáau icábacani.
Quéecha'inaa nacábaqui jíni, namá lirrú:
—Cinco páani rími ya chámai cubái.
39 Jáiwa limá nalí libánua nayá nawáaque'eu macáishita imíshi ulé íta'aa.
40 Jáiwa nawáawai macáishita áabi wáau cien ya áabi cincuéntanaa.
41 Néenee Jesús wína licáaji rícuu, liá'a cinco páanica ya náa'a chámai cubáica,
jáiwa licába áacairra, liá sáicai Diosru, litúcueda liá páanica lishínaa éewideneurru
nachújidaque'ini chóniwenairru. Lichújida lécchoo liá'a chámai cubáica quinínama
chóniwenai nácu.
42 Quinínama náaya cáawaina wérri namáacau sáicta nawówa.
43 Jáiwa náawaqueda léenaami liá'a máaquerricoo páanica ya cubái ya
nacámusheda doce canastas.
44 Náa'a íyenaicani liá'a páanica cinco mil washiálicuenai.

Jesús jínerriu shiátai náani nácu
(Mt 14:22-27)

45 Jesús nísa'inaa'ee liá chóniwenai íyai, liwána'ee nawárruacoo náa'a lishínaa
éewideneu lancha rícula nabésunaque'iu libéecha bajiála áabai chacáaleerra
jí'ineerri Betsaida, nácula libánua náacoo náabana néerrau náa'a chóniwenai.

46 Linísa'inaa'ee libánua náacoo náabana néerrau, lijiáu dúuli ítala li'óraca.
47 Néenee samásama'inaa, liá'a lanchaca jái ya béewami manuá. Yá Jesús
máaquerriu macáshtai bácai;
48 licába'ee tráawaju natéeniaca, cáuli cánacacaa'eewoo najúnta.
Ujnicáta'inaa'ee, lirrúni'eewoo nanácula jínerri'eewoo shiátai náninacu jái'e
wówai libésunacuwai.
49 Nacába'inaa'ee lijínacoo shiátai náninacu, napénsa'ee natuí rícusai chái léjta
wówanaashi, néenee namáidada'ee;
50 jiníwata nacába'ee quinínama cáarru'e nacábacani. Ne madéjcanaa litáania
náajcha limá'ee nalí:
—¡Nuyácani, sáicta iwówa! ¡O'icáarrudau!
51 Linísa'inaa'ee litáania náajchai, liwárrua'eewoo náajcha lancha rícula.
Linísa'inaa'ee liwárruacuwai, cáuli íyaba'eewoowai, nacáarrudau wérri'e
nacábacani.
52 Jócta néenaa nédacanicoo linácu páanimica, nawítee cabálini, jócala néenaa
náa léenaa sáica Jesús nácu.

Jesús chúni'inaa bálineneecoo Genesaret rícu sánaca
(Mt 14:34-36)

53 Jesús lishínaa éewideneu yáajchau nabésunau bajiála manuá náiinu lijí'inacta
Genesaret, nabájita nashínaa lancha manuá tácoowa.
54 Cawíquinta najiá'inau lancha rícucha náa'a chóniwenai náa léenaa Jesúsqui
jíni.
55 Najiá'eewoo quinínama lirrícu liá'a nayáctaca, nachána'ee natéeca liárrubai
íta'au náa'a bálineneecoo nácta léenaa Jesús yáaca.
56 Táshia Jesús wárruactau liácoo jíni, báawita báawachalacani, chacáalee júbini
rícula, o chacáalee rícula o bacháida lícu, najéda náa'a bálineneecoo bináawala
ya namésuda Jesús wówa nadúnuque'e líibala númacua nácu; ya quinínama
nadúnuenai linácu namáacau sáica nayái.

7

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri
(Mt 15:1-20)

1 Narrúniu lirrú fariséoca Jesúsru, náajcha náa'a áabi quéewidacani ley
shínanaaca íinuenai Jerusalén néenee.
2 Náani, nacába'inaa néenaa náa'a Jesús shínaa éewidenaicoo, náaya nacáaji
sáculau, liwówau'i limáca, jócu nabádeda nacáajiu éerri jútainchu, natáania
máashii nanácu.
3 Jiníwata náa'a fariséobini ya quinínama judíobinica nasíguia naméda nawítee
báinacu sáimi, jócani íya jócta nabádeda nacáajiu léjta arrúnaa nabádedacani.
4 Ya néejo'inau nawéniqui téejica, jócau íya jóctanaa nabádeda icáajiu libéecha.
Ya lécchoo nawáalia íchaba áabi wíteeshi, léjta nabádedau báasu, náa'a jáarru,
náa'a mulíquia jiárru shínaa ya náa'a camaca.
5 Táda, náa'a fariséobini ya náa'a quéewidacani ley shínaa nasáta néemiu Jesús:
—¿Táda jishínaa éewidenaicoo jócani síguia naméda nawítee báinacu sáimi,
jócta náaya nacáajiu masáculai?
6 Jesús éeba'ee nayá:
—Sáicai litáania nácu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca ishínaa
chámai wítee, litána'inaa linácu:
‘Liéni chacáalee nanúmayu natáania nanácu sáica,
ne nawówa déecuchai ya núcha, jócani éemi nulí.
7 Jiní sírbiani naméda culto nulí,

nashínaa néewidacala washiálicuerri wánacaala.’
8 Táda iyá imáaca liá'a Dios bánuani namédacala, quéewique'e nasíguia naméda
nawítee báinacu sáimi washiálicuerri shínaa.
9 Lécchoo limá nalí:
—Quéewique'e nawáalia mamáarraca naméda nawítee báinacu sáimi, iyá
bésuneneu liwícau liá'a Dios bánuani imédaca.
10 Táda Moisés ma: ‘Caníinaa jicába jisálijinau ya jitúwa’, ya liá'a mándisierri
jisálijinau ya jitúwa, éewerri máanalica.
11 Ne iyá imá yáawacaala báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisálijinaarru
o litúwarru: “Jócu nuéwa nuyúda jiyá, jiníwata quinínama liá'a nuwáalianica
‘corbán’ (liwówau'i limáca, fréserriu Diosru”);
12 ya lécchoo yáawacaala tánashia máirri liéni jái jócai arrúnaa yúda jisálijinau
o jitúwa.
13 Chái liérra iyá quiní wéni liá'a Dios bánuanica liyú liá'a naméda liwítee
báinacu sáimi liá'a ibésunaidani irrú wáacoo. Ya iméda áabata íchaba méenaami
áabenamai.
14 Jáiwa Jesús máida chóniwenai ya limá:
—Éemi nulí quinínama ya yáa léenaa éemica:
15 Jiní liá'a wárruerricoo bináaweji (íyacaishi wáayanica) léewa máashii liméda
chóniwenai. Liá'a liérricoo washiálicuerri wówa lícueji liyáwa wáneerri máashii
chóniwenai. [
16 Iyá wáalenee iwíbau éemiu.]
17 Quéecha'inaa Jesús máaca chóniwenai ya liwárroo cuíta lícula, lishínaa
éewidenaicoo nasáta néemiu liyá linácu liáni léewidauca.
18 Liyá ma nalí:
—¿Cha iyá lécchoo jócai yáa léenaa? ¿Jóca yáa léenaa éemi quiní liá'a
wárruerricoo bináawe éewa máashii liméda chóniwenai,
19 táda jócai wárroo wówashi rícula, jócta yáawaishi rícula, quéewique'e
liáwinaami lijiácoo tácaishi yúcha?
Liyú liáni léewidauca liwówa limá quinínama íyacaishi masáculani.
20 Limá lécchoo:
—Liá'a jiérricoo washiálicuerri yúcha, ta liyá méderriu casáculai liá'a
washiálicuerri.
21 Táda lirrícueji, liwówa limáca, nawówa licuéji náa'a washiálicuenaica, najiáu
náa'a máashiini íinuerri nawíta lícu, máashii namédani náinaayu, náa'a nédishi,
cáiinuacabini,
22 náa'a báawachala líinu yúchau, wówairri lirrúwoo quinínama, náa'a
máashiicaica, liá'a cháluedacalashi, náa'a ísadenecoo naméda máashii, cadéni
cába áabi shínaa, náa'a númashi yúwica, sáictai cábacoo áabi yúcha, ya cháucta
liwítee pénsaca.
23 Quinínama náani méenaami máashiinica jiáneu narrícueji ya naméda máashii
chóniwenairru.

Báquetoo báawatau éebidechoo Jesús nácu
(Mt 15:21-28)

24 Néenee lijiáu Jesús lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro. Liwárroo áabai cuíta
rícula, jiní liwówaini yáa léenaa; ne jócai léewa libáyacoo.
25 Madéjcanaa ruá léenaa rutúwa ruá'a báquetoo miyácauca wáalechoo áabai
espíritu casáculai, ruyá ruáni íinetooca ruíinu rutúyacoo Jesús íiba néeni.
26 Ruá'a íinetoo áabai cáinabi báawata ítesana, yéechoo sirofenicia rícu.
Néenee ruáu, ya rusáta bájiala Jesús quéewique'e lijéda rumíyacaula yúcha liá'a
demonioca.
27 Ne Jesús ma rulí:

—Jída náaya quéecha náa'a néenibica náa'a judíobinica, jiníwata jócai sáica néda náucha páani náa'a néenibica náaque'e nalí náa'a áulica, náa'a báawacha sánaca.
28 Ruyá ruéeba liúchani:
—Jajá, nuwácali, ne cáashia áuli íyene mésa yáajaba lítabi náidani cáacoo náa'a néenibica.
29 Jesús ma rulí:
—Jiyá táaniechoo sáica; jéewa jiácowai. Liá'a demonioca jái jiácoo jimíyacaula yúchai.
30 Jái'inaa ruíinu rúbana néerrau, ruíinu rumíyacaula cama íta'aa, ne demonio jái jiácoo rúchai.

Jesús chúni báqueerri jócai éemi ya jócai táania

31 Jesús éejoo lijiácoo lítacha liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro, ya libésunau Sidón, ya náa'a chacáalee yáaine lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Decápolis, líinu Galilea shínaa manuá néerra.
32 Néeni naínda lirrú báqueerri jócai éemi ya jócai táaniaca, ya nasáta liúcha lichánaque'e licáajiu linácu.
33 Jesús tée báawachala, náucha náa'a chóniwenaica, liníqui licáaji shíwianaa liwíba rícu, ya jáiwa lérrueyu lidúnu líinane.
34 Jáiwa, licába áacairra, léejueda licálesau máanui ya limá lirrú liá'a washiálicuerrica: “¡Efata!” (liwówa limáca, “¡jiméecu!”).
35 Liyáalimi, liwíba liá'a jócani éemi liméecuwai, ya líinane máacau sáica léewa litáaniacai sáicai.
36 Jesús bánua nayá jiní éecharru náiiwani; ne áawita libánua jócubeecha náiiwani, mawí náiiwadedaca.
37 Bájialai nacáarrudacoo nacábaca, namá: “Quinínama liméda sáicai. ¡Cáashia léewa liméda náa'a jócani éemi néemique'e ya náa'a jócani táania natáaniaque'e!”

8

Jesús yáa cuatro mil chóniwenai íya
(Mt 15:32-39)

1 Áabai éerri báaniu náawacau íchaba chóniwenai ya jiní nawáalia náaya'inaaca, Jesús máida lishínaa éewidenaicoo ya limá nalí:
2 —Nusíntia carrúni jináata náani chóniwenai, jiníwata jái matálii éerri nayá nuájcha áani ya jiní wáaliani náaya'inaa.
3 Ya nubánuacta nayá jiní náayaca nábana néerrau, néewa májina nayá inijbaa lícu, jiníwata áabi íinuene déecucheji.
4 Lishínaa éewidenaicoo néeba liúcha:
—¿Ne chíta quéewoo wáa náaya áani, jinícta yéerri?
5 Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Chíta máanaba páani iwáalia iyá jíni?
—Siete —néeba nayáni.
6 Néenee libánua nawáacoo náa'a chóniwenaica cáinabi rícu, liwína licáaji rícu náa'a siete páanica, ya néenee liáwinaami liá sáica Diosru, lipúrraida ya liá lishínaa éewidenaicoorru, ya nayá jáiwa nashírrida chóniwenai nácu.
7 Nawáalia lécchoo jócai íchaba cubái rími; Jesús yá sáicai Diosru nanácu, ya lécchoo libánua nashírrida.
8 Quinínama náayaca cáashia namáacacoo cáawaina, ya újnibii cashiámui siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo.
9 Náa'a íyeneca urrúnini yáca cuatro mílru. Jáiwa Jesús líiwa lináwau,

10 liwárroo lancha rícula lishínaa éewideneu yáajchau, ya liáu liá'a cáinabi jí'ineerri Dalmanuta.

Náa'a fariséobini nasáta áabai señal jócai nacába cáji
(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

11 Náiinu náa'a fariséobinica naméda yáacacoo Jesús yáajcha. Ya quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, nasáta liúcha limédaque'e áabai jócai nacába cáji, quéewique'e néeneda yáawacta Dios bánuajani.
12 Jesús léejueda licálesau máanui ya limá:
—¿Táda nasáta náani chóniwenai áabai jócai nacába cáji? Nuyá yáawai numáca irrú jiníminaa numédani icába.
13 Néenee limáaca nayá, ya léejoo liúrrucococo lancha rícula liáu bajiála manuá.

Éewidacaishi jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mt 16:5-12)

14 Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha namíya máecha natée íyacaishi, ya bánai rími báshida páani nawáalia lancha rícu.
15 Jesús íiwa nalí:
—Icába, yúchau liá'a levadura fariséobini shínaaca ya lécchoo liá'a Herodes shínaaca.
16 Ne jócu náa léenaa néemi Jesús wówaini limáca, náa'a lishínaa éewidenaicoo Jesús yáajcha, natáania'ee nalí wáacoo:
—Limá walí liáni jócala waínda páani.
17 Jesús yáa'inaa léenaa, limá nalí:
—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¿Újnibii jócai yáa léenaa éemica jiní yáaca léenaa? ¿Iwáalia iwíteu cabálini wérri?
18 ¿Iwáalia ituíu ya jócai icábaca, ya iwíba jócai éemi? ¿Jócu édacaniu?
19 Quéecha'inaa nuchújida cinco páani nanácu náa'a cinco mil washiálicuenai, ¿chíta máanaba canasta cashiámui lishídami yáawacaida jíni?
Nayá éeba:
—Doce.
20 —Ya quéecha'inaa nuchújida náa'a siete páani nanácu náa'a cuatro mílca, ¿chíta máanaba canasta cashiámui yáawacaida jíni?
Nayá éeba:
—Siete.
21 Néenee limá nalí:
—¿Újnibii jócu yáa léenaa?

Jesús chúni báqueerri matuíyii lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida

22 Liáwinaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo náiinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Betsaida, néenee náinda lirrú báqueerri matuíyii nasáta liyá nawówa yáajchau lidúnuque'e linácu, lichúnique'ini.
23 Néenee Jesús wína licáaji nácu liá'a matuíyiica lijéda báawachala chacáalee yúcha jíni. Néenee liwísa lituí íta'aa lichánaa náa'a licáajicoo linácu lisáta léemiu liyá áicta léewani licábaca já'a.
24 Néenee licába liá'a matuíyiica limá'ee:
—Nucába washiálicuenai újnini áicubaca ne jíneneu.
25 Néenee Jesús chánaa náa'a licáajicoo lituí íta'aa bániu néenee liwána licábacai. Néenee lichúniwai liá'a matuíyiica licába quinínama jucámarranaa.
26 Néenee Jesús bánua líibana néerra jíni limá lirrú:
—Ojiwárruau chacáalee rículajoo, jiní jíiwanirru néerrajooni.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesías
(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

27 Liáwinaami liéni, Jesús ya lishínaa éewideneu náau náa'a chacáalee júbini lítala
liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaa. Iníjbaa lícu Jesús sáta léemiu lishínaa
éewidenaicoo:
—¿Tána namá náa'a chóniwenaica tánashia nuyá?
28 Nayá éebani:
—Áabi ma jiyácala liá'a Juan Bautista, áabi ma jiyácala liá'a íiwaderri Dios chuáni
báinacu Elías, ya áabi ma jiyácala báqueerri néenaa náa'a éewidenai Dios chuáni
báinacumi.
29 —Ya iyá ¿tánashia imá nuyái? —lisáta nayá.
Pé'eru éeba liúcha:
—Jiyáwa liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani liméda sáicai chóniwenairru.
30 Ne Jesús bánua nayá jócubeecha natáania linácu, liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limánalicau
(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

31 Jesús chánau léewida nayá, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca arrúnai'inaa
carrúni jináata'inaa médacoo bájiala, ya nacháani nuyá náa'a salínaica, náa'a
sacerdótebini wácanai ya náa'a quéewidacani ley shínaa. Limá nalí, nuyá
náiinuani'inaa, ne matálii éerri ricúla nucáwiaujoo.
32 Liáni líiwani nalí jucámarranaa. Néenee Pé'eru tée liyá báawachalani ya
licáitacani.
33 Ne Jesús linácuau, licába nalí náa'a éewidenecoo ya licáita Pé'eru, limá lirrú:
—¡Jidánau núcha, Wawásimi! Jiyá jócai cába léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta
washiálicuenai cábau'u.
34 Jáiwa Jesús limáida náa'a lishínaa éewidenaicoo ya chóniwenai, ya limá:
—Tánashia wówairri limédacoo nushínaa éewidenaicoo, limíya máecha liyá
jájiu, liánaida lishínaa cruz ya jiáu nuíshiirricu.
35 Jiníwata liá'a wówerri liyá léjta liwítee wówau'u, jócuminaa líinu licáwicau
sáica Dios yáajcha; ne liá'a yúquerri licáwicau nunácueji ya linácueji liá'a chuánshi
wásedeerrica, liwásedaminaujoo.
36 ¿Tána lisírbia washiálicuerrirru ligáanacta quinínama éerri, ya liúcacta
licáwicau Dios yúcha báawachala?
37 Jiní éeneerri washiálicuerrica lipáida quéewique'e liwáalia licáwicau Dios
yáajcha.
38 Áicta áabi báini nunácueji ya nushínaa chuánshi nácueji nanáneewa
náani chóniwenai jócani éebida ya mamáarraca cajíconaani, cha lécchoo nuyá
Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nucába liyá, jáicta nuíinu nusálijinaa
balíbalicta lichúnicayu ya nuájcha majíconaani náa'a ángelbini.

9

1 Jesús lécchoo limá nalí: Numá irrú yáawaiyi néenaa náani yáaine áani
nunáneewa jócani'inaa máanali cáashia nacába liá'a Dios wánacaalaca líinu
lidánaniyu.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

2 Seis éerri liáwinaami, Jesús yáu áabai dúuli áacai ítala, litée liájcha yáu Pé'eru,
ya Santiago ya Juan. Néeni, nanáneewa, libáwachau licábacanau liá'a Jesúsca.
3 Líibala náawerriu quirrámini, cabálai wérri quinínama yúcha liá'a
nabádedaniquictani.

4 Jáiwa nacába Elías ya Moisés táanianai nayá Jesús yáajcha.
5 Pé'eru má'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, ¡sáicai wérri wayá áani! Waméda matálii cuíta rími: áabai jirrú sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.
6 Jiníwata náa'a éewidenaicoo cáarrudenaiu, ya Pé'eru jócai liá léenaa liá'a limáni liyáca.
7 Liyáalimi, áabai sáanai yúrrucoo nanácu catámuana. Jáiwa áabai chuánshi, jiáu sáanai íibeji limá'ee: "Léewa nucúulee caníinai nucába liéni, éemiu lirrú".
8 Liyáalimi, nacába'inaami natéejiu, jiní nacábani náajcha, Jesús bácai rími.
9 Nácula náurrucoo náacoo dúuli ítacha, Jesús yáarra nayá jócubeecha náiiwadeda nayá áabi rúni liá'a nacábanica, cáashia Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanali íibicha.
10 Linácu jiliéni nawáaliadani nawíta lícuu, áawita nasáta néemiu nayá jájiu tánashia léji liá'a licáwiacoo máanalini íibicha.
11 Nasáta'ee néemiu Jesús:
—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elíasca'ee arrúnai íinu quéecha nácu?
12 Néenee léeba nachuáni:
—Yáawaiyi arrúnaa Elías íinu quéecha nácu, liyáminaajoo lichúni quinínamani. Tándawa namá náa'a cáashtaca arrúnaacala Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca carrúni jináatayu ya nacháani nuyá.
13 Ne nuyá ma irrú Elías jái íinucai, ne nayá naméda liájcha léjta nawówau, léjta litánau'inimi limáyu'u linácu cháa.

Jesús chúni báqueerri icúulirrijui wáalierri espíritu máashii (Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

14 Quéecha nácu'inaami néejoocoo náacoo nayáctala náa'a áabi néenaaca éewidenaicoo Jesús yáajcha, náiinu nanácu íchabani wérri chóniwenai natéeji, ya áabi quéewidacani ley shínaaca méda yáaqueneu nayá náajcha.
15 Ne nacába'inaami Jesús, quinínama nacánacau natáa lirrú nacáarrudacalau.
16 Néenee Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Tána ijútau iméda iyá náajchai?
17 Ne báqueerri yáairri liyá néeni léeba:
—Quéewidacai, nuínda nucúuleu áani, wáaleerri áabai espíritu máaquerri liyá machuáni.
18 Táshia nácucha liyácta jíni, liá'a espíritu liwínani liúcani cáinabi rícula; ya cacáli jiáu liwálicueji, liwána liá'a muéda léu, ya limáacau cadácani. Ne nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha najédaque'e liúcha liá'a espírituca, ne jócai néenaa.
19 Jesús éeba'ee:
—¡Chóniwenai jócani éebida! ¿Cachálita arrúnaa nuyá yáajcha mamáarraca jíni? ¿Cachálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíni? Índa liérra icúlirrijui máyala áani.
20 Néenee natée liá'a icúulirrijui Jesúsru. Ne quéecha'inaami espíritu cába Jesús, liwána icúulirrijui cúcunacoo, jáiwa licáu cáinabi ricúla liwówanaanicoo cacálibee jiáu liwálicueji.
21 Jesús sáta léemiu lisálijinaa:
—¿Cachálitami liwáalia cháiqui jiliérra?
Lisálijinaa éeba:
—Rícue samálitaqui jíni.
22 Ya íchabachu liérra espírituca liúcani chichái ricúla ya shiátai yáacula, líinuaque'ini. Jéewacta jimédacani walí, carrúni jináata jicába wayá ya jiyúda wayá.

23 Jesús má'ee lirrú:
—¿Chíta ‘Jéewacta jimédacani’? ¡Quinínama éewacoo lirrú liá'a éebiderri nunácu!
24 Néenee lisálijinaa liá'a icúulirrijuica limáidada:
—Nuyá éebiderri. ¡Jiyúda nuéebida mawí!
25 Jesús cába'inaami náawacacoo íchaba chóniwenai, licáita liá'a espíritu máashii, limá'ee:
—Espíritu jócai índa táaniaca ya mawíbai nuyá wána jijíacoo liúcha liérra icúulirrijuica ya ujéejoo jiwárruacoo linácu mawiá.
26 Liá'a espíritu limáidada, liwána icúulirrijui cúcunacoo. Jáiwa lijiáu liúchai, limáacani jicá'a máanali, tánda íchaba ma máanalicalani.
27 Ne Jesús wína licáaji nácu, libárruedaque'ini; jáiwa libárroo liá'a icúulirrijuica.
28 Néenee Jesús wárroo áabai cuíta licúla, jáiwa lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyái nayá bítau:
—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liérra espírituca?
29 Ne Jesús éeba'ee:
—Liéni demonio cháica'a jiáirriu bácai oración ya ayúnoyu.

Jesús íiwadeda chámaichu limáanalicau
(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

30 Quéecha'inaami náacoo chéni, nayáctami nayáca nabésunau Galileai. Ne Jesús jócai liwówai áabi yáa léenaa táshia nayá jíni,
31 jiníwata éewiderri liyá lishínaa éewidenaiu liájcha. Limá'ee nalí:
—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nayá nalí náa'a washiálicuenaica, ya náiinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiaujoo máanalicai yúcha.
32 Ne nayá jócai náa léenaa néemica liúcha cáarru nasáta néemiwani.

¿Tánaji liá'a mawíyii cawénica?
(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

33 Néenee náiinu chacáalee jí'ineerri Capernaúm. Nayá'inaami cuíta ricúla, Jesús sáta léemiu nayá éewidenaicoo liájcha:
—¿Tána ijútau yáacoo inijbaa lícui?
34 Ne jáiwa manúma nayái, jiníwata inijbaa lícuu jútenaiu náiinuca tánashia mawí cawénii wérri náiibicha.
35 Néenee Jesús liwáawai, limáida náa'a doceca, limá nalí:
—Tánashia wówerri quéecha nácu, arrúnai'inaa náishiirricuu quinínama yúcha, ya lishírrueda nalí quinínama.
36 Jáiwa libárrueda béewami nalí báqueerri samálita, jáiwa liwína liná licúlau jíni limá nalí:
37 —Tánashia ríshibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, ríshibierri nuyá; ya liá'a ríshibierricta nuyáni, jócai bábaujta lirríshibia nuyá, ya lécchoo liá'a bánuerri nuyá.

Ne liá'a jócaicta yáa wajúntani, yáairri wáajcha
(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

38 Juan má'ee lirrú:
—Quéewidacai, wacába báqueerri jéderri demonio jijí'inaa nácu, ne jócaica wáajcha sái jíni, jáiwa waprúbibia liúcha jíni.
39 Jáiwa Jesús éeba'ee:
—Jócai iprúbibia liúchani, jiníwata liá'a méderri jócai nacába cáji nují'inaa nácu, jócai éewa litáania máashii nunácueji.

40 Ne liá'a jócaicta ya wajúntami, yáairri wáajcha.
41 Matuínaami tánashia yáairri írra áabai báasu shiátai iyá Cristo shínaaca, yáawai numá irrú liwáaliaminaa liwéniujoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula
(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

42 “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula náani áabi júbini éebidenai nunácu, Dios cástigaa liyá, sáictami náuca manuá yáaculani áabai íiba wérri liwánacoo nabájini linácula.
43 Ne jicáajiquicta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerri jicáajiu; sáicai jiwárruacoo macáaji áacairra, ne jócubeecha chámai jicáajiyu jiáu jibárruacoo infierno rícula, chaléeni jóctala chichái éewa lichácacoo. [
44 Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.]
45 Ne jíibacta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerri jíibau; sáicai jiwárruacoo áacairra macáwa, ne jócubeecha chámai jíibayu jiáu jibárruacoo infierno rícula. [
46 Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácau.]
47 Ne jituícta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jijédanica jituíu; sáicai jiwárruacoo bátui tuíshiyu Dios wánacaalactaca ricúla, ne jócubeecha chámatui jituíyu jicáu infierno ricúla.
48 Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.
49 “Jiníwata quinínama mináajoo nasálau chicháiyu, liwówau limáaca arrúnaa wabésunacoo íchaba cacháninai íibeji.
50 Iwíduma sáicai; ne jáicta majúwacani, ¿chíta quéewau éewa iwána lisírbia bániu jíni? Iyá léjta iwíduma sáicaica, sáica iyá iyáwaacoo.”

10

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca yáacau
(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

1 Jesús jiáu Capernaúm néenee, jáiwa liáu Judea shínaa cáinabi ítala, cáiwia jiáctejcoo Jordán shínaa cáinabi ítala. Néeni néejoo náawacacoo lirrú náa'a chóniwenaica, jáiwa léejoo léewida nayái léjta limédau'uni séewirrinaa.
2 Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e néneda nacába wáni, nasáta néemiu wáni washiálicuerri léewacta limáaca líinu, léjta wawítee báinacu.
3 Jáiwa léeba nachuáni:
—¿Tána Moisés bánua imédacai?
4 Namá'ee:
—Moisés máca néewaca namáaca naníinaiu, liá nalí áabai cáashta namáaca yáaca'inau.
5 Néenee Jesús ma nalí:
—Moisés yáa irrú liérra wánacaalashica liyá júrricacala iyá.
6 Ne quéechanacu'inaami Dios quénuda cáinabi, Dios quénuda washiálicuerri ya íinetoo,
7 Linácu jiliéni washiálicuerri shírriu lisálijinaa yúcha ya litúwa quéewique'e cáinu liyá.
8 Ne nayá chámata léjta chóniwenaica áabaiminaa nayája. Chá'a jóca chámata nayá mawiájani bácaicai.
9 Linácue jiliéni liá'a washiálicuerrica jócai éewa lishírrica liá'a Dios rúndanica.
10 Jái'inaami nayá cuíta rículai lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyá linácue jiliéni.

11 Jesús má'ee nalí:
—Tánashia liá'a máaquerri líinu ya licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii líinayu runácula ruá'a quéecha nácu sáumica.
12 Ya íinetoo mácacta rúneerriu ya rucásau báqueerri yáajcha, chái cábacanaa ruméda ruíinayu máashii.

Jesús yáa sáicai nalí náa'a sáamanaica
(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

13 Natée Jesúsru áabi sáamanai lidúnuque'ini; ne náa'a éewidenaicoo jáiwa nacáita náa'a téenei lirrúni.
14 Jesús cába'inaami jíni liáni, íwirri liwówa ya limá nalí:
—Imáaca sáamanai íinu nulí, ya u'ipróbibia núchani, jiníwata náa'a éebidenai Dios nácu, léjta náani sáamanaica, jócai éewa náiinuminaa Dios néerra.
15 Yáawai numá irrú jócta éebida Dios nácu léjta náani sáamanaica, jócai éewa liwárroocoo néerra.
16 Jáiwa linácuda limá licú sáamanai, jáiwa liá nalí sáicai nayái lichánaa licáajiu nanácu.

Báqueerri washiálicuerri rícuerri táania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

17 Jái'inaa Jesús jiáu liwína liájabau, báqueerri washiálicuerri cánacau líinuca litúyau lirrú, lisáta léemiu jíni limá lirrú:
—Quéewidacai sáicai, ¿tána arrúnaa numédacai quéewique'e nuyá Dios yáajcha mamáarraca?
18 Néenee Jesús ma lirrú:
—¿Táda jiá nují'inaa sáicai? Jiní sáicai, bácai Dios.
19 Jiá léenaa náa'a Dios wánacaalau'uca: 'Ujíinua; Ujimá báquetoo yáajcha jíinu yúchau, (ujimá báqueerri yáajcha jíinirri yúchau lécchoo); ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau báqueerri nácucha; ujichálueda; cawáunta jisálijinau ya jitúwa lécchoo.'
20 Néenee limá Jesúsru liá'a washiálicuerrica:
—Quéewidacai, quinínama liáni numédani icúulirrijuicteji nuyá.
21 Néenee Jesús cába lirrú caníinaa licába liyái limá lirrú:
—Cháucta jirrú áabai rími mawí: Jiáu, jiwénda quinínama liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Jiwáaliaminaa méenaami chaléeni áacairrajoo. Néenee jíinu jijínanicoo nuájcha.
22 Néenee liá'a washiálicuerrica, linísa'inaa léemi liá'a Jesús máni lirrú, liúrrucueda liwówau liáwai máashii wérrica liwówa yáacoo, bájialaca rícuerricani.
23 Néenee Jesús cába náa'a lishínaa éewidenaicoo yéenai litéeji limá nalí:
—¡Tráawajui wérri nalí náa'a rícubinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!
24 Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo nacáarrudau néemi lichuáni, ne Jesús éejoo limá nalí:
—Nuéenibi, ¡tráawajui wérri nalí náa'a máaquenai nawówau warrúwa nácu nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!
25 Tráawajui mawí báqueerri rícuerrirru liwárrua'inau Dios wánacaalactalaca liúcha léjta áabai caméeyu jócai éewa libésunacoo ishídui tuí rícueji.
26 Néenee nacárrudau wérri néemicani namá'ee nalíwaacoo:
—¿Yáawaicta liáni, tána éewa líinu Dios néerra?
27 Néenee Jesús cába nalí limá nalí:
—Chóniwenai jócai néewa naméda liáni, ne Dios, léewaca liméda, ne Dios léewaca liméda quinínama.
28 Jáiwa Pé'eru ma lirrúi:

—Wayá wamáacani quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wéewa wasíguia jiyá.
29 Jesús éeba'ee:
—Ne yáawaiyi namá irrú matuínaami máaquerricta nunácueji o nuchuáni nácueji sálwerrica limáacacta líibanau, o léenajinai, o léenajetoo, o litúwa, o lisálijinaa, o léenibi, o cáinabi,
30 lirríshibiaminaa lirrícu liéni éerrica, cien cuíta yúcha mawí, léenajinai, léenajetoo, litúwanai, léenibi ya cáinabi, báawita namúrru iyá namédaque'e irrú máashii; ya liá'a éerri íinuerrica iwáaliaminaa cáwicashi jócai amáarra.
31 Ne íchaba náa'a chóque'e cawéninica, nayáminaa mawénini'inaa; ya íchabaminaa chóque'e náa'a mawéninimica, nayáminaa cawénini'inaa.

Jesús íiwadedeerri matálichu máanalicala'inaa liyá
(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

32 Ná'eewoo Jerusalénra, Jesús jínerriu éewidenaicoo béecha. Ne nayá cáarrudenaiu, ne náa'a yáainecoo líshiirricu cáarruni. Jesús éejoo limáida náa'a doce éewidenaicoo báawachala, jáiwa líiwa nalí liá'a libésuna'inaacoo.
33 “Léjta icábau'uni, wayá yáaineu Jerusalénra, chaléeni nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee'inaaca néntregaani'inaa nuyá nalí náa'a sacerdótebini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacai ley shínaa, nawánaminaa náiinuacojoni nuyá, ya néntregaaminaajoni nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca.
34 Nacáidaminaa nuyájoo, nawísadaminaa nuyá, náiinuedaminaa nuyá ya náiinuaminaa nuyájoo; ne matáli éerri yáwinaami nucáwiaminaujoo máanalicai yúcha.”

Santiago ya Juan sátenai áabai sáicai
(Mt 20:20-28)

35 Santiago ya Juan, Zebedeo éenibi, narrúniu Jesúsru namá'ee lirrú:
—Quéewidacai, wawówai jiméda walí áabai sáicai wasátani'inaa jiúcha.
36 Ne lisáta léemiu nayái:
—¿Tána iwówai numéda irrúi?
37 Namá'ee lirrú:
—Jimáca walí jiwána wawáacoo jiwánacaalactaca balíbalictaca báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáulicueji.
38 Jesús éeba'ee:
—Iyá jócai yáa léenaa isátanica. Nuyá carrúni jináata'inaa namédaca ya náiinua nuyá. ¿Iyá éenaa iméda carrúni jináata ya máanali iyá léjta nuyá?
39 Jáiwa néebai:
—Wéenani.
Jesús má'ee nalí:
—Iyá carrúni jináatani namédaca ya máanali iyá léjta máanali nuyá;
40 Ne iwáayu'inau sáicaquictejica o apáulicueji, jócai nutóca nuá irrú, ne náa'a nusálijinaa wínani quéecha, náwa wáaine'inau néeni nárra.
41 Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo, jáiwa íwirri nawówai Santiago yáajcha ya Juan.
42 Ne Jesús máida'ee nalí limá'ee:
—Léjta yáayu léenaani, náiibi náa'a jócani éebida, ái wánacaleerri nayá já'a mawí máanui cábacoo náucha, ya náa'a máanuini cábacoo áacai nacábacoo áabi yúcha.
43 Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Báawacha wáucha, iyá, liá'a wówerri máanui limédacoo íibicha, arrúnaa lisírbia quinínamarru.
44 Ne liá'a íibicha wówerri limédacoo cawéniyu arrúnaa lishírrueda áabirru.

45 Jiníwata Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íinuca jócai nasírbia nulí, nuyá
íinuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba
jíconaa.

Jesús chúni Bartimeo matuíyiica
(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

46 Liáwinaami Jesús íinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Jericó náajcha náa'a
lishínaa éewideneu. Jáyaali najiáu Jericó rícula, íchaba chóniwenai yáajcha,
néenee báqueerri matuíyii jí'ineerri Bartimeo, licúulee liá'a Timeoca, wáairriu
liyáca iníjbaa éemanacu sáteerri warrúwa chóniwenai yúcha.
47 Léemi'inaa liyáca Jesús Nasaret sái, néenee limáida liá'a matuíyiica limá'ee:
—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!
48 Néenee íchaba cáita liyá quéewique'e manúmata liyáca, ne limáidada
danáanshiyu mawí:
—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!
49 Néenee Jesús bárruawai limá'ee:
—Imáida lirrú.
Néenee namáida lirrúi matuíyiica namá lirrú:
—Cadánani, jiwówa, jibárroo, limáida jirrú liá'a Jesúsca.
50 Néenee liúca lishínaa sábanawai léjta ruana liá'a Bartimeoca léenu libárruacoo
líinu Jesús néerra.
51 Néenee Jesús sáta léemiu jíni limá lirrú:
—¿Tána jiwówai numéda jirrúi?
Liá'a matuíyiica limá Jesúsru:
—Nuwácali, nuwówai nucábaca báaniu.
52 Néenee Jesús ma lirrú:
—Jéewa jiácuwai. Nunísa nuchúni jiyái jéebidacala nunácu. Madéjcanaa léewa
licábaca liá'a matuíyiica liáu Jesús yáajcha iníjbaa lícui.

11

Jesús wárroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40)

1 Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, á'a chacáalee Betfagé ya Betania
rícu, urrúni lirrú liá'a Olivos shínaa awácaca, Jesús bánua chámata lishínaa
éewidenaicoo,
2 limá'ee nalí:
—Yáayu'u áabai chacáalee píitui rími júntami, iwárruaminau néerrajoo
íinuminaa áabai burro bájerriu, jiní írracajiu íta'aa újnibii. Iwásedani ya ta
índaque'e jíni.
3 Ne áabi sátacta néemi iyá tánda imédani, imá nalí wawácalirru náani, ne
liyáalimin léejueda irrújoni.
4 Jáiwa náawai, náiinu linácu liá'a búrroca cáaye rícu, bájerriu cuíta núma lícu,
jáiwa nawáseda jíni.
5 Áabi yáaine nayá néeni nasáta néemiu nayá:
—¿Tána imédai? ¿Tánda iwáseda liárra búrroca?
6 Ne néeba nachuáni léjta Jesús máyu'u nalí; jáiwa naínda náacuwai.
7 Néenee namáaca náabalau burro íta'aa ta natée Jesúsru jíni. Jáiwa Jesús írrau
burro íta'aa.
8 Íchaba dáquinia náabalau iníjbaa lícu, liá'a Jesús bésunactacoo, ya áabi
dáquinia áicuba nácai nawíchua bacháida lícu.
9 Ya náa'a yáainecoo libéecha ya líshiirricu, namáidada'ee:

—¡Cawéni wérri! ¡Sáicai wérri íinuerri lijí'inaa nácu Wawácali Diosca!
10 ¡Sáicai wérri líinuca liá'a wánacaleerrica, léjta wawérri Davidmi wánacaalactamica lishínaami sáictai wérri! ¡Cawéni wérri Jesúsru áacairra!
11 Jesús wárroo Jerusalénra jáiwa liáu templo néerra. Licábadeda litéejiu néenee ta liácoo Betania néerra náajcha náa'a doce éewidenaicoo, níwata jái táicalacai.

Jesús mándisierri higuera jiní íta
(Mt 21:18-19)

12 Áabai éerri ricúla, najiá'inaamiu Betania rícueji, Jesús síntia ínaaishi.
13 Déecucheji licába áabai higuera cabáinai, jáiwa lirrúniwai licába cátactani, ne líinu licába liyáwoo libáinaaca, jócala léerdi liá'a lítau.
14 Néenee limá higuérarrui:
—¡Jiníminaa mawiá éejoo líiya jíta mawiá!
Lishínaa éewidenaicoo néemini.

Jesús yúca templo rícucha náa'a wéndenaica
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48)

15 Liáwinaami Jesús íinu Jerusalénra náajcha náa'a lishínaa éewidenaicooca. Quéecha'inaa liwárruacuwai (lishínaa patio ítala liá'a) templo máanuica, néenee licába náa'a wéndenai néeni ya náa'a wénenai lécchoo. Néenee ya ta liúca bináawala jíni. Lináawida nashínaa mésa náa'a cámbianai warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai paloma,
16 jócu línda jiní'eecha bésuneerriu templo rícueji tánashia natéenii.
17 Néenee léewida nayá limá nalí:
—Jái tánacuwai,
‘Núbana jí'inaaminaa cuíta na'óracta'inaa náa'a quinínama chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa’,
ne iyá médani léjta áabai útawi canédibini shínaa. (Jesús ma nalí liáni náa'a wéndenaica nachálujuedacala chóniwenai.)
18 Néemi'inaa liá'a Jesús médani náa'a sacerdote wácanai ya náa'a quéewidacai ley shínaa, néenee namúrru chítashia náiinuau'u'inaa Jesús jíni, cáarrucaa nacábacani, níwata quinínama chóniwenai cáarrudau néemi léewidacala, sáicta néemi lécchuni.
19 Ne catáawaca'inaa, Jesús jiáu lirrícucha liá'a chacáaleeca lishínaa éewidenaicoo yáajcha.

Higuera máataica míishiyii
(Mt 21:20-22)

20 Manúlacai'inaami néejoo nabésunacoo higuera júntami, jáiwa nacába jíni míishii lijíchu yáajchau.
21 Néenee Pé'eru, lédacaniu bésuneerricoo, limá'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, jicábate, liá'a higuera jimándisiani míishiyii.
22 Jesús éeba'ee:
—Éebida Dios nácu.
23 Ne báqueerri chóniwerri éebidacta liwówa yáajchau Dios nácu éewerri limá lirrú liáni dúulica: ‘¡Cachéerra, jichánau manuá yáacula!’, ya yáawaa léebidaca cháminaa libésunacoo léjta limáyu.
24 Tándawa numá irrú quinínama liá'a isátani Dios yúcha, éebidani jái íinucai, ya irríshibiaminaajoni.
25 Ne jáicta isáta iyá Dios, ipérdonaa yáacau jáicta máashii imédani irrúwacoo, quéewique'e isálijinaa yáairri áacai liméetuaque'e ijíconaa lécchoo. [

26 Ne jóctaca ipérdonaa, chacábacanaa isálijinaa yáairri áacai jócai lipérdonaa
ijíconaa lécchoo.]

Liá'a wánacaalacta Jesús shínaa
(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

27 Liáwinaami liáni néejoo Jerusalénra. Nácula Jesús jínaniu templo rícu, jáiwa
narrúniu lirrúi náa'a sacerdótebini wácanai, náa'a quéewidacai ley shínaaca, ya
náa'a salínaica,
28 ya nasáta néemiu wáni:
—¿Tána wíteeshiyu jiúqueda nashínaa náa'a cawéndacani templo rícu? ¿Tána
yáa jirrú wíteeshi jimédau'inaani?
29-30 Jesús éeba'ee nachuáni:
—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá: ¿Tána bánua Juan Bautístaca, Dios o
washiálicuenai? Éeba nulíni. Ne íiwacta nulíni, nuyáminaa lécchoo nuíiwaminaa
irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.
31 Jáiwa nachánau najútacoo nayá wáacoo: "Ne wamácta lirrú Dios bánuani,
limáminaajoo: 'Néenee, ¿ne tánda jóca éebida lirrúi?'
32 Ne wamácta washiálicuenai bánuani," íiwirriminaa chóniwenai wówa
wáajcha, quinínama yáine léenaa yáawaiyii, Juan táania yáawaiyi Dios rícueji.
33 Jáiwa néeba Jesúsrui:
—Jócu wáa léenaa.
Néenee Jesús éebai:
—Ya nuyá chajá'a jóca nuíiwa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

12

Liá'a licábacanaaca náa'a catráawajaacanica máashiicanica
(Mt 21:33-36; Lc 20:9-19)

1 Jesús litáania nalí licábacanaayu. Limá'ee nalí: "Báqueerri washiálicuerri
liáabana uva yáanai, jáiwa lirríjcueda litéejii; lichánau lichúni liárrui
limédacta'inaa vino, jáiwa libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani
quinínama. Néenee liá nalí jíni lishínaa shínaashiwai áabi tráawajadorbinirru,
jáiwa liáwai.
2 Léerdi'inaami náawaqueda banácali íta, libánua báqueerri lishínaa
tráawajadorru yáairri liájcha, lisáta náucha náa'a cáabanacani lishínaa cáinabi
íta'aa, léenaa liá'a shínaashi éenaaca banácali íta litócani'inaaca.
3 Ne jáiwa nawína liyái, náiinuedaque'ini nabánuani cháaji macáaji rícu sái.
4 Néenee liá'a liwácalica libánua báqueerri léenaa, ne liáni nawánani catúca
liwíta nácu ya nacáitadeda liyá.
5 Libánua báqueerri jáiwa náiinua jíni. Liáwinaami libánua áabi íchabani; ya
áabi nabásedani ya áabi náiinuani.
6 "Újnibii limáacau lirrú báqueerri: Licúulee, caníinai wérri licábaca. Último
libánua liyá lipénsaa lirrúwoo: 'Cájbami cawáunta nacába liáni nucúuleeca.'
7 Ne namá nalíwoo, náa'a cáabanacanica: 'Lé'inaa léju liáni ríshibierri'inaa liá'a
máacaderricoo jáicta máanali lisálijinaajoo, wáiinuani washínaa áani quinínama.'
8 Jáiwa'ee nawína jíni, náiinua jíni ya náuca jíni limáashiicaimi bináawala
banácali yúcha.
9 "¿Ya tána imá irrúwoo tána liméda liá'a liwácali liá'a banácalica? Ya liáminau
líinuaca náa'a cáabanacánica, liáminaa liá'a banácalica áabirru.
10 "¿Jóca iliá icábau liá'a Dios chuánica? Limáctaca:
'Cristo léjta liá'a íibaca nacháninica náa'a camédacaica,
liyá'inaawa íiba chúnsai sáicaca.

11 Liáni limédani liá'a Wánacaleerrica,
ya wayá cárrudenaiu.’ ”
12 Néenee náa'a wánacaleenai judíobini nawówai'e natée Jesús preso, jiníwata
náaca léenaa liméda licábacanaa nanácula. Ne cáarru nayái chóniwenai nácueji,
néenee namáaca jíni, ya náawai.

Linácu liá'a napáidau impuesto
(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

13 Nabánua Jesús náa'a áabica fariséobinica ya lishínaa néenaa náa'a Heródesca,
quéewique'e nawána limá áabata náucaque'e linácue jíni.
14 Nayá janárra ma lirrúni:
—Quéewidacai, wáa léenaa jimáni yáawaiyi, jócala jínda natée jiwítee jiní
cáarrucala jicába chóniwenaica, áabenaacala jimédacoo quinínama chóniwenai
yáajcha. Jiyá éewiderriu yáawaa léjta Dios máyu'u. ¿Sáicai wérri wapáidacta
impuesto lirrú liá'a romano wácalirru, o jócta wapáida? ¿Arrúnaa wapáida o
jócuwee wapáidani?
15 Ne Jesús, yáirri léenaa nawówaicala naméda lirrú máashii, limá nalí:
—¿Tánda iméda nulí trampa? Índa nulí áabai moneda nucába áani.
16 Natée jíni, ya Jesús ma nalí:
—¿Tána náani léji liérra ya liérra jí'inaa tánerricoo lináni nácu?
Namá'ee néebacani:
—César, romanobini wácali.
17 Néenee Jesús ma nalí:
—Ne yáa lirrú liá'a César tánashia lishínaa, ya Diosru liá'a lishínaa lécchoo.
Ya liá'a léebau náuchani nacáarrudau wérri néemicani.

Liá'a nasátau néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo
(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

18 Néenee náau nacába Jesús áabi néenaa náa'a saduceoca. Namá'ee náani náa'a
máanalinica jócani éewa nacáwiacoo mawiá; táda náau nalí namá chá'a:
19 —Quéewidacai, Moisés máacani tánerriu báqueerri washiálicuerri máanali
cáinui ya jiní licúulee ruájcha ruá'a líinuca, liá'a léenajirrica liwínaminaa líinu
ruá'a máanirriuca, náa'a léenibi jiáinecoo, máaquenaimicoo léenibiyu liá'a
léenajirri máanalimica.
20 Wée sáicai wérri, áitee já'a siete léenajinai, liá'a quéecha nácu sáica cáserriu,
jáiwa máanali jíni jócai máaca licúuleu.
21 Néenee liá'a líshiirricusaica licásau ruájcha ruá'a mánirriuca, liyá chái
máanalica jiní máacani licúuleu. Chacábacanaa liá'a báqueerri léenajirri
líshiirricusai lécchoo,
22 ya náajcha náa'a sieteca; ne jiní wérri éeneerri limáca licúuleu. Néenee
máanali ruá'a líinumica.
23 Wée sáicai wérri, jáicta rucáwiaujoo, nayá náajcha wáacojoo báaniu,
¿Tánashia néenaa náani rúnirri'inaa náani sieteca yéenaimi ruájcha cásenaimiu?
24 Jesús má'ee nalí:
—Iyá yúquenaiu wérri iyáca, jócala yáa léenaa liá'a tánerricoo ya liá'a Dios
wíteeca.
25 Jáicta máanalini cáwiaujoo, náa'a washiálicuenaica ya náa'a íinaca jócuminaa
nacásau, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yéenai áacairra.
26 Léjta jáicta máanalini cáwiawai, ¿Jócu iliá iyá, liá'a cáashta Moisés tánanimica?
Moisés cába'inaami áabai banácali éemacoo liyáca ne jiní bálanaa. Dios má'ee
Moisésru: —Nuyá jáa liérra Dios néebidanimi nácu liá'a Abrahámca, ya Isaac ya
Jacob.

27 ¡Ya Dios jócai máanalini shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica! Tándawa iwítee
wérri iyá yúquerriu liyáca. Dios má'ee chá'a áawita máanalini nayá, cáwiniyaca.

Liwánacaala mawí cawéni wérrica
(Mt 22:34-40)

28 Lirrúniu Jesúsru báqueerri néenaa náa'a éewidenai Moisés chuáni éemerrimi
Jesús méda yáacau'u chóniwenai yáajcha. Liá'inaa léenaa Jesús éeba nachuáni
sáica, néenee lisáta léemiu jíni lécchoo limá'ee lirrú:
—¿Tána náiibicha náa'a Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha?
29 Ne Jesús ma lirrú:
—Le Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni: 'Israel shínaa
chóniwenai, éemite liáni: Wawácali, washínaa Dios, Wawácali Dios bácai rími.
30 Táda arrúnaa caníinaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau,
quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jiwítee yáajchau ya quinínama jidánani
yáajchau.' Liyáwa Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni.
31 Ya liá'a yéerri líshiirricu liá'a Dios wánacaalau'u cawéniica cha léjta liáni:
'Arrúnaa caníinaa jicába áabi léjta jiyá jájiu.' Jiní áabai Dios wánacaalau'u mawí
cawéniica náuchaja liáni.
32 Néenee liá'a éewiderri Moisés chuáni ma lirrú liá'a Jesúsca:
—Sáicai jimáca, Quéewidacai. Yáawaiyi jimácaa bácai rími Dios, jiní báqueerri
mawí liúcha.
33 Arrúnaa caníinaa wacába Dios quinínama wawówa yáajchau, ya quinínama
wawítee yáajchau, ya quinínama wacáwica yáajchau ya quinínama wadánani
yáajchau. Arrúnaa caníinaa wacába wayácchuniu léjta wayá jájiu. Cawénii mawí
náucha náa'a cuéshinai wéemani wáa Diosruni, ya quinínama náucha náa'a áabata
náiindani altar ítala.
34 Jesús cába'inaa liá'a quéewidacai ley shínaaca, léeba liwítee sáicaiyu jíni,
néenee limá lirrú:
—Jócai déecucha yáaca Dios wánacaalactalaca.
Néenee náa'a éemenai nayácani, jócu náa'a nawówau nasátau néemiu liá'a
Jesúsca.

¿Tána lisálijinaa báinacu sánami liá'a Mesíasca?
(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

35 Jesús yéerri liyáca templo rícu éewiderri liyáca, ya lisáta léemiu:
—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca lécala liá'a Mesíasca néenaa
náa'a Davidca?
36 Le Davidja liérra, táanierri Espíritu Santo dánaniyu limá'ee:
'Liá'a Diosca limá nushínaa cawánacaalacai:
Jiwáau nulí sáicaquictejica,
cáashia nuwáalia jijínaiu jiájabalau'.
37 ¿Chíta quéewau liá'a Mesíasca David cúuleequi jiníni, liyá jájiu limáni liwácalica?
Náa'a chóniwenai, íchabani néemi nawówa yáajchau Jesús chuáni.

Jesús liá najíconaa náa'a quéewidacani ley shínaaca
(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

38 Jesús má'ee já'a léewidacta liyáca: "Itúyau náucha náa'a quéewidacani shínaa
leyca, náa'a wówenai namáacoo machénita náabala ya natáaque'e sáica nawówa
yáajchau plaza rícu.
39 Níiwenai yáarrubaishi mawí sáicaca sinagoga rícu, ya níiwenai liá'a yáarrushi
mawí sáitaca ya íyacaishi sáicaica.
40 Ya néda náabana náa'a máanirrinica, nawówaiyu ta náa'a óraca machéni. Nayá
rishíbenai'inaa carrúnatabee máanui mawí."

Ofrenda rushínaa ruá'a máanirriuca ruyá carrúni jináatau
(Lc 21:1-4)

41 Jesús yéerrite lijúntami náa'acaja náawaquedani rícu warrúwa nachúnique'e
liyú templo, licába liyáca náayu'u warrúwa lirrícula. Íchaba rícubini yáa íchaba
warrúwa.
42 Jáiwa'ee ruíinu báquetoo máanirriu carrúni jináatau, jáiwa'ee ruácaja rícula
chámai moneda rími cobre, jiníjtai wéni.
43 Néenee Jesús máida lishínaa éewidenaicoo, ya limá nalí:
—Ne yáawaiyi numá irrú ruáni máanirriuca carrúni jináatau yáichoo lirrícula
mawí máanui náucha náa'a áabibica;
44 ne yáainai quinínama liá'a sóbrerri nalí, ne ruyá carrúni jináatau ruáni
quinínama carrúni jináataiyu ruyáu'inaa.

13

Jesús íiwadeda linácu liá'a templo cáarralerri'inau
(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

1 Jesús jiá'inaamiu templo rícucha, báqueerri néenaa náa'a lishínaa
éewidenaicoo limá Jesúsru:
—¡Quéewidacai, jicábateja íiba ya cuíta máanui namáni sáiquitani!
2 Jesús éeba'ee lirrú:
—¿Jicába náani cuíta máanui namánica? Ne jócai éenaa lichánacu linácula íiba
líta'aa wáacoo. Quinínama cáarralerri'inau.

Jócai icába cáji libéechalau amáarractala'inaa cáinabi
(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

3 Jáiwa náawai awáca íibirra jí'ineerri Olivos, yéerri templo júntami. Jesús
wáairriu ya Pé'eru ya Santiago ya Juan ya Andrés nasátani néemiu báawacha
4 chacálita'inaa libésunau jiliérra, tánashia lishínaa señal liá'a
bésuneerri'inaacoo urrúniquictacani.
5 Jesús éeba'ee limá'ee nalí: “Cá'wa yúchaujoo jiní béecha chálujueda iyájoo.
6 Jiníwata íinuenai'inaa íchaba ménai nuyája liéni Cristo. Namá'ee nuyája liáni
Cristoca, nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.
7 “Jáicta éemi jináawiu íibana áanijoo ya chaléenii, u'icáarrudau. Arrúnaawa
chácani, libésunacoo, ne jócai amáarra újnibi.
8 Jiníwata áabi cáinabi íinua yáacaminau áabi cáinabi júnta, ya áabi chóniwenai
naméda jináwiu nalí wáacoo, ya cáinabi cúsuu matuínaami, já'inaa ínaaishi.
Liyáminaa wacábani quéechanacu carrúnatabeeca.
9 “Itúya iyáu; jiníwata náa'inaa iyá nalí náa'a wánacaleenaica carrúnatanica
ya básaida iyá sinagoga rícu lécchoo. Nawánaminaa yáacoo nanáneewa náa'a
wánacaleenaica ya reybini náneewa éebidacala nunácueji; cháminaa éewa itáania
éebidau'u nunácu nanáneewa.
10 Quéechanacu jóctanaa amáarrajani, liá'a chuánshica wásedeerrica arrúnaa
cáiiwanacani quinínama cáinabi.
11 Ne u'urrúni iwówa iyá linácue liá'a imánica jáicta néntregaa iyájoo lirrú liá'a
carrúnataica. Jáicta nasáta néemiu iyá, imáyu liá'a Dios wánani imáca, jiníwata
jócta iyá táania léja liá'a Espíritu Santo táanierri'inaa nalí irrícueji.
12 Néenajinai wáacoo néntregaaminaa néenajinaiu náiinuaque'inini, ya
nasálijinaa néntregaa néenibiu lécchu; ya náa'a néenibica nanáwaminau náiinua
nasálijinau.
13 Quinínama chóniwenai máashii nacába iyá éebidacala nunácu; ne liá'a
bárruerricoo machácani cáashia quiníctala mawiá, liyáminaa wásedeerri'inau.

14 “Jáicta icábajoo líinuminaa liérra chóniwerri máashiicai wérrica, Dios jínaica.
Liwárruaminau Dios íibana licúla, jóctala léewa liwárruacoo, —Liá'a liérrica
léemini—, jáicta libésunau léju liáni, náa'a yéenai Judea rícu, náau awáca íibirra
nabáyacoo,
15 ya liá'a yéerrica líibana lícu jócu limúrru lishínau, jiníwata liyáali éerri
carrúnatai wérri'inaaca, cánacau ibáyacoo.
16 Néenee liá'a yéerri bacháida lícu jócu léejoo líibana néerra liáwaqueda
líibalau.
17 ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca máanuini yáawai, ya náa'a wáalenai sáamanai
írrenai náini!
18 Isátau Dios yúcha jócubeecha uniábi yáajini,
19 jiníwata liyáali éerrica bájialai cacháninaca, jócai wacábacaji líta'aa liéni
cáinabi limédanica, jiníminaa mawiá chái.
20 Jóctata Dios wána amáarraitai liyáali éerrica, jiníminata wásedeerriwai; ne
amáarraitai nanácueji, náa'a lishínaacoo liníwanica, jócubeecha carrúni jináata
bájiala nayá.
21 “Ne jáicta máirri irrú já'a ‘Cristo liéni yáa áani, o icábateni liá'a yáa á'a’,
u'éebidani”.
22 Jiníwata náiinuminaa chóniwenai máinei'inaa nayáca'ee Cristo, ya íiwadedenai
chuáni báawachala. Namédaminaa íchaba señal ya méenaami, quéewique'e
nachálujueda chóniwenai, áawita néewacta náa'a Dios wínanica.
23 ¡Cá'wa yúchaujoo! Quinínama liáni nunísani nuíiwa irrúi jóctanaa libésunajau.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42,44; Lc 21:25-36)

24 “Ne liyáali éerri'inaa, libésunactacoo carrúnatacaica, liá'a cáiwiaca
lichácaminau, liá'a quéerrica jócai'inaa quéena,
25 ya sáalii cáinenau áacai ya náa'a quinínama yáinai áacai nachéchinaminau
lécchu.
26 Néenee nacábaninaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca líinu'inaa sáanai íibeji
lichúnicayu lidánaniyu.
27 Nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaminaa náa'a nushínaa
chóniwenaica quinínama cáinabi íta'aa, quinínama licúchui rícu liá'a cáinabica
cáashia último licúchui rícueji áacairranaa.
28 “Éewidau linácu liáni licábacanaa áicuba báinaca: Jáicta icá'a libáinaa
páquiawai wáa léenaa ái urrúni camuí. (Cháwa'ee Israel shínaa cáinabi íta'aa).
29 Chacábacanaa, jáicta icábai libésunacoo liá'a nuíiwani irrú, yáa léenaa urrúni
nuíinuca, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
30 Numá irrú yáawaa quinínama liérra bésuneerri'inau yáawaa jóctanaa máanali
náa'a chóniwenaica cábenai liáni bésuneerricoo liyáca.
31 Quinínama cáinabi ítasai ya éerri rícu amáarrai'inaa, ne nuchuáni arrúnaa
licúmpliacoo.
32 “Ne liá'a éerrica ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, báawita náa'a ángelbinica
yéenai áacai, báawita Licúulee. Bácai yáa léenaa liá'a Lisálijinaaca.
33 “Tanda, arrúnaa iyá cáwitui yáca icábadeda iyáca, jócta yáa léenaa chacálishia
nuíinujoni.
34 Chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, yáairrictau liyácani bájirra
cáinabi ítala, licárgueda lishínaa tráawajadorbiniu natúyaque'e líibana. Bácainaa
nabánua natráawajaaca ya libánua liá'a catúyacai cuíta núma cáberri liyá
líinuquicta.

35 Chacábacanaa, cáwitui yáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuíinojoni nuyá
cuíta wácalica, jócta samásamanaa, jócta béewami táayebee, jócta á'a cawáamai
máidactaca, jócta manúlacaiba;
36 jócubeecha nuíinu walíqueda nuíinu'inaacu máinei iyáca.
37 Liéni nuíiwani irrú, nuíiwani irrú quinínama: ¡Cáwique'e ituí yáca
quinínama!”

14

Nacúmida yáacau nawínaque'e Jesús preso
(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2)

1 Cháucta chámai éerri liyáali lishínaa sáictacta nawówa lijí'inaa pascuaca,
náayacta'inaa liá'a páanica jócai múrracau. Náa'a nawácanaica, náa'a sac-
erdótebinica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca náawacau natáania nalí wáacoo,
chítashia néewoo nawínaque'e Jesús natéeque'e cuíta manúmai rículani, númashi
yúwica nácueji ya náiinuaque'inini.
2 Ne áabi má'ee:
—Jócaita fiesta éerdi rícu, jócubeecha íiwirri chóniwenai wówa naméda máashii.

Báquetoo íinetoo nuádeda juménibee Jesús nácu
(Mt 26:6-13)

3 Jesús yáairriu Betániala, Simón íibana néerra, liá'a Simónca wáalierrimite
lepra; nácula liwáau mésa nácula, ruíinu báquetoo íinetoo índechoo áabai frasco
alabastro yúsai cashiámui juménibeeyu jí'ineerri nardo liyáwoo, cawéni wérri.
Lisúwirria liá'a frascoca léewaque'e liméecucoo ya linuádeda liá'a juménibeeca
Jesús wíta nácu.
4 Áabibi náa'a yéenei néenee íiwirrini wówa, namá'ee nalí wáacoo:
—¿Táda namáshida liá'a juménibeeca?
5 Éewerricta wawéndaca áabai camuíta liwéni liá'a tráawajuca, quéewique'e
nayúda náa'a carrúni jináatanica.
Ya táania máashii runácula ruá'a íinetooca.
6 Ne Jesús má'ee:
—Imáacani; ¿tánda ijódiani? Liáni rumédani nulí sáicai wérri.
7 Ne náa'a carrúni jináatanica arrúnaa iyá íibi, ya éewani iméda irrú sáicai táshia
éewacta jiníni; ne nuyá jócai'inaa nayá íibi mamáarraca.
8 Ruáni íinetooca le ruénani rumédacaja liáni: Rujúsueda nunácu juménibee
jóctanaa naquéni nuyá.
9 Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácucha cáinabi jíni táshia náiiwadedacta
liá'a chuánshica wásedau'inaacoo, natáaniaminaa runácu ruá'a íinetooca liá'a
rumédanica, cháminaa nédacanicoo runácujoo.

Judas fréserri léntregaa Jesús
(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

10 Judas Iscarioteca, néenaa náa'a doce éewideneu, yáairriu licábaca nawácanai
náa'a sacerdótebinica quéewique'e chítashia léewoo'u léntregaa nalí Jesús.
11 Néemi'inaami, sáita nawówa ya nafrésia náa lirrú warrúwa liá'a Judasca, liyá
prínsipierri limúrru liyáalimi sáica léntregaaque'e Jesúsca.

Liá'a santa cena Wawácali shínaaca
(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23)

12 Quéechanacu áabai éerri liá'a fiestaca náayacta liá'a páanica jócai náarru
limúrracau'u, quéecha'inaa náiinua liá'a cordéroca pascua shínanaaca, náa'a
éewidenaicoo nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai jiyá jíni wáacoo waméda liá'a íyacashica pascua shínaaca jirrú jíni?

13 Néenee'e libánua chámata lishínaa éewidenaicoo ma nalí:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca. Néeni íinujoo báqueerri washiálicuerri téerri áabai cántaru shiátai; yáau liánai,

14 táshia liwárruactau jíni, imá lirrú liá'a cuíta wácalica: ‘Liá'a quéewidacai lisáta léemiu: ¿Tanácucha liyá jíni liá'a cuartoca núyacta'inaa nushínaa éewidenaicoo yáajchau pascua íyaninaaca?’

15 Liyá líyadaminaa irrú liá'a piso áacaica áabai cuarto máanui, ichúnini ya listo náayacta'inaa cena. Iméda árra quinínama liá'a arrúnai'inaa wáayaca.

16 Néenee náa'a éewidenaicoo jáiwa náawai chacáalee rícula. Náiinu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí, ya naméda liá'a cenaca pascua shínanaaca.

17 Quéecha'inaa samáacai, líinu liá'a Jesúsca cuarto rícula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau.

18 Nácula'ee nawáacoo náayaque'e Jesús má'ee nalí:

—Yáawai'inaa numá irrú, ái báqueerri íibi já'a íyeerri nuájcha éntregueerri'inaa nuyá náiinuaque'e nuyá.

19 Néenee máashii nawówai náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu liyá bácainaa namá'ee:

—¿Nuyáminaani? Báqueerri ma lécchoo: —¿Nuyáminaani?

20 Jesús ma nalí:

—Báqueerri íibi iyá doceca íyeerri nuájcha lirrícu liáni mitájiaca.

21 Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íinuerri Dios néenee yáairri'inau máanalica léjta litánau'u Dios chuáni rícu. Ne máashii wérri lijiácoo lirrú liá'a washiálicuerri léejueda'inaa náiinua nuyá. Sáictaminaata jíni jóctata lijiáwai liá'a washiálicuerrica cáinabi íta'aa.

22 Nácula náaya náa'a éewidenaicoo liájcha liá'a Jesúsca, liwína páani, liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica, litúcuedani liá nalí, limá'ee:

—Íyau, nuíinaa waliérra.

23 Néenee liwína vino áabai báasu liá Diosru sáicai linácu. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácui, liá jíni nalí náiirra quinínama báasu rícueji.

24 Limá nalí:

—Liáni wówerri limáaca nuíirranacaalani, nuádedani'inaa íchaba jíconaashi nácueji. Liyú liáni íirraica, numéda nuyá léjta Dios máyu'u numédaque'ini quéewique'e numéetua íchaba jíconaa.

25 Yáawaayii numá jóca nuíirra liábi liá'a uvaca mawiá ne liyáali éerri'inaajoo nuíirra liábi liá'a wáaliica chaléeni áacairra Dios wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru libáyaque'e lináawa liá'a Jesúsca
(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34)

26 Quéecha'inaa narrába áabai shímashi, jáiwa najiáu cuíta lícucha náau áabai dúuli néerra jí'ineerri Olivos.

27 Néenee'e Jesús má'ee nalí náa'a éewidenaicoo:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaajoo iwówaujoo nunácueji wáalee táayee, imáaca nuyá bácai, jiníwata jái tánacuwai wanácu:

‘Nuíinuaminaajoo léju liá'a pastorcojoo,
náju náa'a ovejaca nacáarraliaminaujoo.’

28 Ne quéechanacu jáicta nucáwiaujoo, nuáuminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

29 Néenee'e Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Áawita náurrucueda nawówaujoo quinínamajoo namáaca jiyá bácai, nuyá jócai'inaa.
30 Néenee'e Jesús éeba'ee Pé'eru chuáni: —Yáawaiyii numá jirrú jiyá, wáalee táayee, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, jibáya jináawaujoo matálichujoo nunácueji, jócala yáa léenaa nunácu.
31 Ne limá'ee Jesúsru danáanshiyu mawí:
—Áawita rúnaa máanali nuyá jiájchajoo, jóca nuéjoo nubáya jináawa mawiá.
Quinínama cha namácai.

Jesús óreerri Getsemaní néeni
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

32 Jáiwa náawai chaléeni jí'ineerri Getsemaní. Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:
—Iwáayu íchaitaa áani nácula, nuáu nu'óracoo.
33 Ya litée Pé'eru, ya Santiago ya Juan, ya néenee lisíntia bájiala máashii liwówa cáiwi licábacoo lécchu.
34 Limá nalí:
—Nusíntia nácuu máashii máanalicai. Imáacau áani, úwa imáajoo.
35 Liyáalimi Jesús yáu libéechalawoo mawí, litájiau cáashia lináni dúnu cáinabi, lisáta'eewoo Dios yúcha, jócubeecha línda carrúni jináata limédacoo bájiala.
36 Á'a li'óractacoo limá'ee: Nusálijinaa, jiyá éewerri jiméda quinínama: Jéda nútacha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.
37 Néenee léejuawai chaléeni nayáctalaca ya líinu nanácu máainai. Limá'ee Pé'erurru:
—Simón, ¿jimáa jiyáca? ¿Jócu wíta áabai hóraa jéewa jiyá cáwi jitálideda nuyá?
38 Arrúnaa cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha licáu irrú liá'a máashiica. Iyá sáicai iwówa, ne íinaa wáneerri cáarru iyá.
39 Ne liáu báaniu, ya li'orau lirrípitia liyája chuánshicaja.
40 Néenee léejua'inau báaniu, líinu nanácu náa'a éewidenaicoo báaniu máainai, jiníwata dajuíshi báya wérri natuí. Jiní náa léenaa namá lirrú.
41 Léejoo matálichu, ya limá nalí:
—¿Isíguia imáaca ya iwówa íyabacoo? Cái ája árra, líinu léji liárra hóraaca Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nacáaji ricúla náa'a cajíconaanica.
42 Ibárroo, wáawai; ái urrúnicai liá'a éntregueerri'inaa nuyá nujínairru.

Natée preso liá'a Jesúsca
(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53)

43 Jesús táania'inaa liyá újni'ii, líinu néerrai liá'a Judasca néenaa náa'a doce éewidenaicoo, íchabani chóniwenai yáajcha índenai espada ya áicuba. Ínuenai nawánacaala nácu náa'a sacerdote wácanaica, náa'a íiwadenai Moisés chuáni, yá'ee náa'a salínaica.
44 Liá'a Judasca éntregueerri nalí Jesús linísa líiwa nalí chítashia quéewo'oo náa léenaa Jesúsqui jíni:
—Léju liárra nushíshi lináni jóo, liyáwa léju liárra. Iprésudani itée sáicani.
45 Líinu'inaa liá'a Judasca, lirrúniu Jesúsru madéjcalicunaa limá lirrú:
—¡Quéewidacai!
Néenee lishíshi jíni.
46 Linísa'inaa lishíshiqui jíni, néenee nawína jíni natée preso jíni.
47 Néenee báqueerri néenaa yáainai néeni, lijéda lishínaa espada líimanaca licúchau, jáiwa líiju le jiliá'a sacerdote wácali shínaa chóniwerri tráawajairri lirrú liwíchua liwíbai.
48 Ya Jesús lisáta léemiu náa'a chóniwenaica:

—¿Tánda índa espada ya áicuba quéewique'e iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica?
49 Éerri jútainchu nuyá yáajcha nuéewida iyá lirrícu liá'a templo máanuica, jócai iwína nuyá preso. Ne liáni imédani iyáca léjta limáyu'u liá'a Dios chuánica.
50 Néenee quinínama náa'a lishínaa éewidenaicoo namáaca jíni liá'a Jesúsca nacánacau liúchai.
51 Ne báqueerri icúlirrijui yáau liánai, dájiderriu áabai éeyaishiyu. Ne liárra jáiwa nawína jíni.
52 Ne liyá jáiwa liwáseda lishínaa éeyaishimiwai jáiwa licánacau jushícai.

Jesús náajcha náa'a judío wácanaica
(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71)

53 Natée Jesús lirrú liá'a sacerdote wácalirru, ya náawacau quinínama náa'a wácanaica sacerdótebinica, náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca.
54 Pé'eru yáau líshiirricu déecuchata, cáashia líinu patio ítala lishínaa cuíta liá'a sacerdote wácalica, ya jáiwa limáacawai náajcha náa'a catúyacani templo, licámudau liyá chichái téeji.
55 Náa'a sacerdótebini wácanaica ya quinínama nawácanaica, namúrru'e chítashia quéewau'inaa cajíconaa nalí Jesús náiinuaque'inini; ne jócai jiáu nalí léjta nawówau.
56 Jiníwata báawita namá íchaba ne jócai yáawaiyi, namá'ee nalí wáacoo bácainaa.
57 Áabi bárroo namáca újnii namé'e nanúma yúbicau:
58 —Wayá éemenai limáca: ‘Nuyá cáarralerri'inaa liáni temploca namédani náa'a washiálicuenaica, ya matáli éerri nubárrueda áabai ya jócai namédacala náa'a washiálicuenaica.’
59 Ne jiní éewiderrini liá'a namánica.
60 Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica libárroo béewami nalí quinínama, ya lisáta léemiu liá'a Jesúsca:
—¿Jiní éebaca? ¿Tána léji liéni namáni nayá jáica jiyá jíni?
61 Ne Jesús máacau manúma, jiní éebacta; jiníwata náa'aca léenaa jócu liwáalia ítalashi. Liá'a sacerdótebini wácanaica léejoo lisáta léemiuni:
—¿Jiyá jiliérra Mesías, liá'a licúulee Dios sáicaica?
62 Jesús ma lirrú:
—Jajá, nuyá. Ya iyá icábaminaajoo nuyá Licúulee liá'a Washiálicuerrica wáairriu chéni sáicaquictejica liá'a Dios cadánani wítee, ya líinu sáanai íibeji.
63 Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica jáiwa lishírricua líibalawai liwówau limáca íiwirricala liwówa, ya limá'ee:
—¿Tána arrúnaa warrúnaacai nacábaque'e mawí jíni?
64 Iyá éemenai limá chuánshi máashii Dios nácu. ¿Chíta icábau jiníni? Quinínama namá cajíconaacalani ya arrúnaacala máanalicani.
65 Áabibi chánau nawísadacani, ya nabáya lituí ya nabásaida liyá, namá lirrú:
—¡Jiácta léenaa tánashia básaida jiyái!
Ya náa'a catúyacani templo nabáseda liná ni.

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca
(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62)

66 Nácula Pé'eru yáa liyáca cáinacula patio íta'aa, néenee ruíinu ruá'a báquetoo néenaa náa'a sacerdote wácali shínaa chóniwenai néeni sána yáca.
67 Rucába'inaa Pé'eru nábeerri liyáca chichái dáninacu, néenee'e rucába'ee lirrú rumá'ee lirrú:
—Jiyácani yáairrimi liájcha lécchoo liá'a Jesús Nazaret sáica.

68 Ne Pé'eru báya jíni limá'ee:
—Jócai nucúnusia liyá, jiní nuá léenaa liá'a tánashia jitáaniaca.
Néenee lijiáu bináawalai cuíta núma licúla néenee gáayu máidai.
69 Rucába'inaa lirrú báaniu ruá'a chóniwetooca, néenee rumá nalí náa'a yáinai néerra:
—Léwa báqueerri néenaa liárra náa'a yéeneemi Jesús yáajcha.
70 Néenee Pé'eru léejoo libáya báaniu jíni liá'a Jesús náwa. Íchaitaa rími liáwinaami, náa'a yáainai néerra namáwee Pé'erurru báaniu:
—Yáawaiyii, jiyá báqueerri néenaa, níwata jiyá Galilea sái lécchoo, jitáaniacala léjta nayá.
71 Néenee'e lijúrawai limá'ee:
—Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyiica. “Dios yáa léenaa jócai nucúnusia liá'a washiálicuerrica chái itáania iyá nácu”.
72 Liyáalimi já'a, gáayu éejoo limáida báaniu. Néenee'e líinu Pé'eru liwíta lículai liá'a chuánshica Jesús mánimi lirrú:
—Jóctanaa gáayu máida chámaichu, jibáya nunáawa matálichu.
Ne lédacani'inau linácu liáni, néenee líchai.

15

Jesús Pilato náneewa
(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5)

1 Jucámarra'inaami liácuwai, nawáca yáacau náa'a sacerdótebini wácanaica náajcha náa'a salínaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca, quinínama judío wácanaica. Ya natée Jesús libáji rícuu, jáiwa néntregaa jíni Pilatorru.
2 Pilato sáta léemiuni:
—¿Jiyá jiliérra rey judíobini shínaaca?
—Jiyái máca, —Jesús éeba'ee.
3 Jiníwata sacerdótebini wácanaica náani nalíta'aa íchaba chuánshi,
4 Pilato éejoo lisáta léemiuni:
—¿Jiní jéebacta? Jicába chítashia mánaba najútacoo jíni.
5 Ne Jesús jócai éeba lichuáni; jáiwa'ee Pilato cáarrudawai.

Jesús nawána náiinuaca
(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25)

6 (Nuwówai nuíiwa irrú áabai chuánshi rími). Lijútainchu liá'a fiestaca jí'ineerri pascua, Pilato wáseda nalí náa'a judíobinica báqueerri preso tánashia nasátani.
7 Ái báqueerri cuíta manúmai rícula já'a jí'ineerri Barrabás náajcha náa'a limánabacaca, íinuenai chóniwenai lirrícu liá'a jináwiuca namédani náajcha náa'a gobierno shínaa chóniwenai, ya náiinua báqueerri chóniwerrite.
8 Néenee narrúni'inau Pilatorru náa'a chóniwenai íchabanica, néenee nasáta limédaque'e nalí léjta liwítee séewirrinaa.
9 Néenee Pilato má'ee nalí:
—¿Iwówai nuwáseda irrúni liá'a Judíobini shínaa reyca?
10 Pilato liáca léenaa náa'a sacerdótebini wácanaica, néejueda Jesús lirrú cadénica nayá.
11 Ne náa'a sacerdóteca wáneenai nacáarraliacoo náa'a chóniwenaica quéewique'e nasáta Pilato wáseda sáica mawí liá'a Barrabásca.
12 Néenee Pilato má'ee nalí báaniu:
—¿Tánawa iwówai numéda liájcha liá'a imáni liá'a imáni nácucha judíobini shínaa reyca?
13 Néenee namáidada báaniwai namá'ee:

—¡Jíinua cruz nácuni!
14 Néenee Pilato má'ee nalí:
—¿Tánawa máashii limédai?
Ne namáidada danáanshiyu mawí namá'ee:
—¡Jíinua cruz nácuni!
15 Néenee Pilato wówai limáacacoo sáica chóniwenai yáajcha, néenee liwáseda nalí jíni liá'a Barrabásca. Néenee'e liwána nabása liyá danáanshiyu mawí liá'a Jesúsca. Nanísa'inaa nabásaqui jíni, néenee'e liá nalí jíni quéewique'e máanali cruz nácuni.
16 Néenee náa'a soldádoca nanísa'inaa natée Jesús lítala liá'a cuíta wérrica shínaa bináawaca, néenee náawaqueda yáacuwai náa'a soldado íchabani mawí.
17 Néenee nasúwa lirrú liá'a líibala quíirrai wérrica léjta rey íibala, jáiwa'ee nanísa'inaa nayáaqui jíni liá'a túwirrica macájcuiyu újni corónaca, nasúwa liwíta nácu jíni.
18 Néenee'e ya ta nachána namáidadaca namá'ee lirrú:
—¡Yáali, Judíobini shínaa Rey!
19 Nanísa'inaa natáa lirrúi jíni, néenee nabáseda náacoo jíni liwíta nácu varayu, nawísadani náacoo natúyau náacoo náurrui íta'au lirrú naméda náacoo lirrú nacáidaque'inini.
20 Nanísa'inaa nacáidaqui jíni, néenee namídu líibalami liá'a quíirrai wérrica néenee nasúwa lirrú le jiliá'a líibalaca. Néenee natée jíni náiinuaque'e cruz nácuni.

Jesús natáatani'inaa cruz nácu
(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43)

21 Báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, liá'a lisálijinaa liá'a Alejandro ya Rufo, íinuerri bacháideji. Libésuna'inaamiu á'a, nawána litée máashiiyu Jesús shínaa cruz.
22 Natée Jesús áabai sitio jí'ineerri Gólgota (wówerri limáca: “iyájimi yáarru”);
23 Náa líirra vino éewiderriu mirra yáajcha, áabai debé cáiwibeeyuca, jí'ineerri mirra, ne Jesús jócai líirra náuchani.
24 Ne jáiwa natáata jíni. Ya náa'a soldádoca jáiwa nachújida nalí wáacoo líibalami liá'a Jesúsca, nacába tánashia natée nalí wáacuwai.
25 Manúlacaiba las nueve natáata'inaamini liá'a Jesúsca.
26 Ya nachánaa áabai letra cruz nácu wówerri limáca tándashia nácueji náiinua jíni, limá: *“Rey judíobini shínaa”.*
27 Liájcha natáata chámata máashiinini lécchoo, báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. [
28 Cha licúmpliacoo liá'a tánerricoo: “Naníquini náiibi náa'a máashiinica”.]
29 Náa'a bésunenaicoo náacoo nacáita liyá, nacúsuda nawítau ya namá lirrú:
—¡Jéemite, jiyá cáarralerri templo ya matáli éerri jinácuda báaniu wáni,
30 Jiwásedateu jiyá jájiu ya jiúrrucoo cruz nácucha!
31 Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdótebinica wácanaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca. Namá'ee: —liwáseda áabi, ne liyá jájiu jócai éewa liwásedacoo.
32 ¡Jiúrrucoo cruz nácucha liá'a Mesíasca, Rey Israel shínaa, quéewique'e wacábacani ya wéebidaque'ini! Ya náa'a chámataca táatenaicoo liájcha nacáitade liyá.

Jesús máanalica
(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49)

33 Ne wówai'inaami wíyaicumi cái, quinínama cáinabi máaquerriu catáwaca cáashia las tresca.

34 Liyáali hóraami Jesús máidada cadánani: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?”
(wówerri limáca: “Nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿Tánda jimáca nuyá bácai?”)
35 Áabi náa'a yéenai á'a, néemini namá'ee:
—Éemite, máiderri liá'a íiwadedeerri Dios chuáni Elíasca.
36 Néenee báqueerri néenaa jáiwa licánacawai, jáiwa lisábida áabai esponja vino
ijíshiiyu, libájini báju shitúwa juáta lícu, jáiwa lidúcua Jesúsru jíni quéewique'e
líirracani, limá'ee:
—Imáacani, wacába Elías íinucta liúrrucueda cruz nácuchajoni.
37 Ne Jesús jáiwa limáidada cadánani wérri, jáiwa máanali jíni.
38 Ne liá'a cortinaca templo núma lícu sáica jáiwa lishírricuawai béewami
cáinacueji áacairra.
39 Liá'a wánacaleerri romanoca, yéerri Jesús júntami, licába'inaa máanali Jesús,
limá'ee:
—Yáawaiyi liéni washiálicuerrica Dios Cúulee.
40 Lécchoo ái áabi íina já'a cábenai nayá déecucheji; náiibi ruyá ruá'a María
Magdalena, María litúwa liá'a Santiago líshiimica ya José, ya Salomé.
41 Náani íinaca yáainaiu Jesús yáajcha ya nayúda liyá quéecha'inaa liyá Galilea
néeni. Ái áabi mawí já'a áani íchaba áabi yéenaiu liájcha Jerusalén néerra.

Jesús naquénini
(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56)

42 Jesús máanali'inaami liyáali éerrica náa'a judíoca nachúnicta quinínama
nayáca liá'a éerrica sábadoca, liwówai limá walí, libéecha liá'a éerri nawówa
íyabactacoo, táda samáabee béecha.
43 Jáiwa, báqueerri washiálicuerri Arimatea sái jí'ineerri José íinuerri. Liá'a
Joséca wánacaleerri áacai náiibi náa'a wánacaleenai judíobini, néenderri Dios
wánacaalau'u lécchoo, jócai cáarrunaa wárruacoo Pilato néerra lisátaque'e liúcha
Jesús náanaimi.
44 Néenee Pilato cáarrudau léemi jáica máanali liá'a Jesúsca néenee limáida lirrú
liá'a soldado wácalica lisátaque'e léemiu liyá jáicta máanali jíni.
45 Jáyaali soldado wácali íiwa lirrú jíni, néenee Pilato línda áabi éntregaa
Josérruni Jesús náanaimi.
46 Néenee José wéni bájirra wáarruma mawíyii cawénica. Liúrrucoo Jesús
cruz liúcha jíni, linísa'inaa lidájidaqui jíni, néenee libáyani útawi rícu wáalii jíni
naquénini íiba íibi. Linísa'inaa libáya útawi rícu jíni, néenee liwówaneda áabai
íiba libáyaque'e útawi núma.
47 Ruá'a María Magdalena ruájcha ruá'a María José túwaca nacábani liá'a
namáacactacani.

16

Jesús cáwiactau
(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12)

1 Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, ruá'a María Magdalena, ruájcha
ruá'a María Santiago túwaca ya ruá'a Saloméca, nawéni juménibee náaque'iu
najúsua Jesús náanai nácuni (jócubeecha máashii líisaani).
2 Domingo manúlacaiba wérri, cáiwia wáalii jiácuwai, náau útawi néerra.
3 Namá'ee náacoo nalíwaacoo:
—¿Tána wówanaida walí útawi núma rícucha liá'a íibaca?
4 Ne nacába'inaa nabéechau, nacába liá'a íibaca shírruerriu liárru rícuchau liá'a
íiba máanui wérrica.

5 Néenee nawárrua'inau útawi rícula, nacába báqueerri icúlirrijui wáacoo liyáca
sáicacaquictejica wáalierri líibalau cabálai díirrirri néenee nacáarrudau bájiala.
6 Ne limá nalí:
—O'icáarrudau. Imúrru imácoo liá'a Jesús Nazaret sáica liá'a náiinuanimi cruz
nácu. Ne cáweerriwai, jiní áani. Icábateni áani namáacactamicani.
7 Yáa namówai, íiwa nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo ya Pé'erurru lécchoo:
'Liácalau nabéecha Galilearra. Icába néerrajoni, léjta limáyu'umi irrúni.'
8 Néenee najiáu nacánacacoo útawi yúcha náa'a íinaca, níwata chéchineneu,
nacáarrudacalau. Jiní namá áabirru jiníwata cáarrucaa nayá.

Jesús íyaderriu María Magdalenarru

[
9 Quéecha'inaa Jesús cáwiacuwai domingo manúlacaiba wérri, líyadau rulí
quéechanacu ruá'a María Magdalenaca, lijédanimi yúcha siete espíritu máashiini.
10 Néenee ruáu ruíiwa nalí náa'a yéenaimi Jesús liájcha náa'a máashiini wówa
íchenaica.
11 Néemi'inaa cáwicaa Jesús báaniu rucábacalani, ne nayá jócai néebida rulí.

Jesús íyaderriu chámata lishínaa éewidenaicoo
(Lc 24:13-35)

12 Liáwinaami, Jesús íyaderriu nalí áabaiyu nalí náa'a chámata limáanabaca
yéenaimi liájcha yáaineu náacoo náibayu bacháidala.
13 Néenee néejoo náaque'iu náiiwa áabi apóstolu Jesús yáajcha, ne nayá jócai
néebida nalí lécchoo.

Jesús íiwacta nalí náa'a apóstoluca namédaque'e léjta liwówau'i
(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49)

14 Liáwinaami, Jesús íyadau nalí náa'a once éewidenaicoo nalí já'a nácula náaya
nayácacaa, néenee licáita nayá cháuctacaa néebidaca ya cabálinicala nawówa
níwata jócai néebida nalí náa'a cábeneemi licáwiacoo.
15 Néenee limá nalí: "Yáau quinínama cáinabi íiwa liáni chuánshica
wásedeerri'inaa quinínamarru.
16 Tánashia éebiderri liá'a chuánshi sáicaicojoo libáutisacoo, liáminaa Dios
néerra, ne tánashia jócai éebida liá'a chuánshijoo, jócani liwásedaujoo, liúcaminau
máashiiquictalaca.
17 Namédaminaa léju liáni, náa'a éebidenai nuchuáni: Nují'inaa nácu
najédaminaa espíritu máashii chóniwenai yúchajoo; natáaniaminaa chuánshi
wáaliiyujoo;
18 Nawínaminaa áai nacáaji rícujoo; ya náiirracta'ee méenaami máanalicaica,
jócuminaa máashii liméda nalíjoo; ya mawí'inaajoo jáicta nachánaminaa nacáajiu
nanácu náa'a bálineneecoo sáicaminaa nayájoo."

Jesús íirrerriu áacairra
(Lc 24:50-53)

19 Linísa'inaa litáania náajcha liá'a Nawácali Jesúsca, néenee linácudawai
narríshibia áacairra jíni, liwáau Dios éemanacu sáicaquictejica, wáaque'e léenaa
Dios máaca liyá áacai wérri.
20 Néenee najíau náa'a éewidenaicoo náiiwa liá'a chuánshi sáicaica
matuínaamirru. Liyá Nawácali yúda nayá líyadaque'e quinínamarru lichuáni
sáicai nayú náa'a méenaami libánuani lichuáni yáajchau. Chácajani.]

Evangelio según
SAN LUCAS

Quéechanacu sái

1 Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáiibi.
2 Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narríshibia
liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca.
3 Nuyá Lucas, lécchoo nujúnicai cawéni wérri Teófilo, nunísa nuá léenaa
quinínama sáica quéechanacu sáimica, nucába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána
jirrú quinínama liáni nuchúni jirrú sáicani,
4 quéewique'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiyiica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel íiwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

5 Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi
jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri
Abías táqueerri éenaami. Líinu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi.
6 Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios
wánani namédaca, táda jiní éewa liá najíconaa.
7 Ne jócai nawáalia néenibiu, jiníwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani
salínai cái.
8 Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios
náneewa,
9 léjta séewirrinaa nawítee nayáwacoo náa'a sacerdótebinica, naníwani
náiibiu tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijiáwai Zacaríasru arrúnaa
liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani
Diosru.
10 Nácula léema liá'a juménibeeca Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca
bináaweji.
11 Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa íyadau Zacaríasru, bárruerriu altar
éema nácu sáicaquictejica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso.
12 Jái'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai.
13 Ne ángel má'ee lirrú:
—Zacarías, ocáarru jiyá, jiníwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jíinu
Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jiáujoo jiáni'inaa jí'inaa Juan.
14 Iyá sáictai wérri'inaa iwówa, ya íchabaminaa sáicta wówajoo jáicta lijiáujoo.
15 Jiníwata jicúulee cadánani'inaa wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra íirracaishi
cáiwii, cashiámui'inaa Espíritu Santoyu jóctanaa lijiájau.
16 Liwánaminaa íchaba éejueda nawíteu nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel
rícu sánaca.
17 Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espíritu dánaniyu ya liwítee léjta
liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejoocoo
áabenaa nawówa nasálijinaa néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu
naméda sáicai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narríshibia'inaaque'e
Wawácali. —Limá'ee liáni ángelca.
18 Zacarías sáta léemiu ángelca:
—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucúuleu níwata nuyá
bájialai salírranica ya nuíinu lécchoo.
19 Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jiájcha, ya nuíiwa jirrú liáni sáicai chuánshica.
20 Ne wáalee, níwata jócai jéebida liáni chuánshica numáni nácucha jirrú, jiyá manúmai'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quinínama liáni.
21 Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemiu nayá jájiu táda lidécudau bájiala lijiácoo templo rícucha.
22 Lijiá'inaawai, jócai éewa litáania nalí; néenee náa léenaa jíni licábaca lituírricu sáiu templo rícu, litáania nalí señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.
23 Linísa'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líibana néerrawai.
24 Liáwinaami liáni, ruá'a líinu Isabelca ruáwi rícui, ya nácula cinco quéerri jócau jiáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá rulíwoo:
25 “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nulí liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubeecha nacháani nuyá mawiá.”

Báqueerri ángel íiwa Maríarru linácu liá'a Jesús jiácta'inaacoo

26 Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi rícucai ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai cáinabi íta'aa judíobini shínaa jí'ineerri Galilea,
27 quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyácau jócai yáacaji washiálicuerri yáajcha, jí'ineechoo María, comprométechoo rucásacoo báqueerri washiálicuerri yáajcha jí'ineerri José, litáqueerrimi liá'a rey David.
28 Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá rulí:
—¡Nutáa jirrú, Dios wówairri liméda jirrú áabai sáicabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderri sáicai mawí náucha náa'a íina quinínama.
29 Ne rucába'inaa ángel ruá'a Maríaca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá rulíwoo tádashia líinu limá rulí cháji'i.
30 Néenee liá'a ángel ma rulí:
—Ocáarru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirrú sáicai.
31 Jiáwi rícuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjoo.
32 Liyá sáicai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúulee liá'a Dios yéerri áacairra wérri, ya Wawácali Dios méderri'inaa liyá reyyui liwánacaalaque'e léjta liwérrimi David.
33 Liwánacaalaminaa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.
34 Néenee ruá'a Maríaca rumá ángelrru:
—¿Chítai'inaa libésuna'inau liáni? nuyá jócai yáacaji washiálicuerri yáajcha.
35 Néenee limá rulí liá'a ángelca:
—Liá'a Espíritu Santoca íinuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wérri liúrrucoominau lidájida jiyájoo léjta áabai sáanai. Tándawa liá'a samálita jiéirri'inaacoo jí'ineerri'inaa majíconai Dios Cúulee.
36 Ya jéemite liáni: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu lécchoo, báawita salítueni ruyá. Namánimi nácucha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri,
37 “níwata Dios éewerri liméda quinínama.”
38 Néenee rumá ruá'a Maríaca:
—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nulí léjta jimáyu'u nulí.
Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

39 Liyáali éerrimica, María yáau madéjcanaa áabai chacáalee rícula yéerri dúuli
namáctalaca Judea shínaa cáinabi íta'aa.
40 Ruwárroo Zacarías íibana rícula ya rutáa Isabelru.
41 Jái'inaa Isabel éemi María táa rulí, liá'a samálita ruáwi rícu sáica jáiwa
lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashiámu Espíritu Santoyu.
42 Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¡María, Dios túya jiyá mawí
náucha náa'a quinínama íinaca, ya litúya jicúulee!
43 ¿Tána nuyái? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jíinu jipáshia nuyáctalaca
Nuwácali túwaca.
44 Nuéemi'inaa jitáa nulí, nucúulee chúnuniu liwówa chúnicau nuáwi rícu.
45 ¡Sáicta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni
nácucha jirrú!
46 María má'ee:
“Nucáwica méda sáicai lirrú liá'a Nuwácali máanui wérrica;
47 nushínaa espíritu sáicta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.
48 Jiníwata Dios cába nulí sáica, nuyá imíyau, cashírruedacau jirrú,
ya chóquejoo chóniwenai ma nunácucha sáictau wówa;
49 jiníwata liá'a Dios éewerri liméda quinínama liméda nulí máanui wérri sáicaica
majíconaa lijí'inaa.
50 Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.
51 Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu,
licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.
52 Liúrrucueda náa'a reyebini náarrubai ítachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.
53 Dios yáa sáicai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu sái náa'a
rícubinica.
54 Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sírbeerri lirrú,
ya jócai limíya máecha nayá liméda sáicaica carrúni jináataca licába nayá.
55 Dios íiwanimi báinacu wawérrinaimirru,
ya Abrahámru ya náa'a jitáqueenemi jiénecoo liáwinaami liéni.”
56 María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo
rúbana néerrau.

Juan Bautista jiácta'inaacoo

57 Líinu'inaa liá'a éerrica, Isabel cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia rucúuleewai.
58 Náa'a yéenai urrúni ya náa'a ruéenajinai náau nawána sáicta ruwówa náa'inaa
léenaa Dios méda rulí sáicai, liá rucúulee.
59 Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náiju nachíipi
juáta líimana, ya nawówai náa lijí'inaa léjta lisálijinaa, Zacarías.
60 Ne litúwa rumá nalí:
—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.
61 Néeba'eerru chuáni:
—Jiní jéenajinai wáaleerri lijí'inau chárra.
62 Néenee natáania nacáajiyu samálita sálijinaarru, náaque'e léenaa tánashia
jí'inaashi liwówai licúuleerru.
63 Zacarías sáta náucha áabai tablero píitui litánaque'e ya jáiwa litána: ‘Lijí'inaa
Juan’. Ya jáiwa báawata liyá nalí quinínama.
64 Liyáalimi rímija Zacarías léewa litáania báaniuwai, ya lichána liá sáicai Diosru.
65 Quinínama náa'a yéenai urrúni báawatai wérri yájnali, ya quinínama liá'a
cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadeda liá'a bésuneerricoo.
66 Quinínama náa'a éemenai liáni nasáta néemiu nayá jájiu: “¿Tánashia liméda
liáni samálitaca jáicta máanui jíni?” Níwata yáawaiyi Dios íyada liwítee dánaniu
liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

67 Zacarías, samálita sálijinaaca, cashiámui Espíritu Santoyu, ya litáania lijí'inaa
nácu, limá:
68 “¡Nuá lirrú sáicai nuwácalica, Dios Israel shínaaca,
jiníwata líinuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaque'e náacoo áacairra!
69 Libánua walí báqueerri cadánani wítee wásedeerri'inaa wayá wajíconaa yúchau,
báqueerri David táqueerrimi sírbeerrimi lirrú.
70 Liyáwa limánimi liá'a walí báinacu, náiiwanimi náa'a majíconaani íiwadedenai
Dios chuáni báinacu.
71 Liwásedaque'e wayá wajínai yúcha,
ya quinínama náucha náa'a máashiini cába wayá,
72 ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica,
ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca wawérrinaimi yáajcha.
73 Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácucha lirrú liá'a wasálijinaa Abrahámmica:
74 Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a wajínaica,
quéewique'e wasírbia lirrú jócu cáarru wayá,
75 ya wayá lináneewa machácaniyu ya majíconaani,
ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.
76 Ya jiyá, nucúulee rími, jiyá jí'ineerri'inaa cáiiwadedaca Dios chuáni,
lishínaa liá'a Diosca máanui wérri yéerri áacairra wérri,
níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali jichúnique'e libéecha iníjbaa.
77 Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a lishínaa chóniwenaica Dios méetuerri
najíconaa ya línda nawárruacoo liyáctalaca.
78 Jiníwata washínaa Dios, carrúni jináataca wérri,
liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wáalii.
79 Quéewique'e liá nalí cámarrashi náa'a yéenai dujíwala catáwacabee rícu,
quéewique'e litée wayá lirrícuba liá'a iníjbaa sáictactaca wawówa.”
Limá liá'a Zacarías.
80 Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá
jiníctala yéerri, cáashia líinu liá'a éerri líyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

Jesús jiáctau
(Mt 1:18-25)

1 Liyáali éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César,
liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai cáashta íta'aa lijútadaque'e
nayá.
2 Liáni quéechanacu sái natána najiá'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya
lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria.
3 Quinínama arrúnaa náacoo natána nají'inau chúnsai nashínaa chacáalee rícula.
4 Tándawa José jiáu liúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi
rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'iu áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri
áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamicoo, Josécala David táqueerrimi.
5 Liáu néerra quéewique'e litána lijí'inau cáashta íta'aa ruájcha ruá'a líinu'inaa
Maríaca comprométechoo rucásacoo liájcha, liyáali éerri jáu yáawi rícucai.
6 Néenee nácula nayá'inaa Belénra, líinu liá'a éerdi María cúlicucta'inaaca,
7 jáiwa lijiáu néenii quéechanacu sái rucúuleeca, jáiwa rudájida jíni wáarruma
shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jíni, jinícala náarrui nayácta'inaa
cuíta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

8 Urrúni Belénru áabi washiálicuenai catúyacani ovejas, nají'inaa pastorbini, nayá
bésunedenai táayebee bacháida rícu túyenai nashínaa ovejaca.
9 Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa íyadacoo nalí náa'a pastorbinica ya Dios
shínaa cámarrashi quéena natéeji, jáiwa cáarru bájiala nacábacani.
10 Ne ángel ma nalí: “Ocáarru iyá, nuínda irrú áabai chuánshi sáicai, quéewique'e
sáicta wéerri iwówai quinínama chóniwenai.
11 Wáalee lijiáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri
cawásedacai iyá cáarrunatai ijíconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca.
12 Ne quéewique'e yáa léenaa tánashia jíni, íinuminaa iyájoo linácu liá'a
quirrácuaca dájiderriu wáarruma shídami íibi ruwáirriu cuéshinai íibana rícu.”
13 Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána íyadacoo mawí liájcha liá'a
ángelca náa Diosru sáicai namá'ee:
14 “¡Wáa lirrú sáicai liá'a Diosca yéerri áacai!
¡Sáictaque'e nawówa quinínama yéerri áani cáinabi íta'aa, sáicaque'e
chóniwenai!”
15 Quéecha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini
namá'ee nalí wáacoo:
—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali íiwani walí.
16 Néenee náau madéjcanaa náiinu María ya José ya quirrácua ruwáirriu
cuéshinai íibana rícu.
17 Nacába'inaa jíni, náiiwadeda liá'a ángel máni nalí linácu liáni samálitaca.
18 Ya quinínama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a
pastorbinica.
19 Né'e ruá'a Maríaca ruwáalia ruwówa lícuu quinínama liáni rupénsani'e nácu
séewirrinaa.
20 Náa'a pastorbinica néejua'inaa'eewoowai náa'ee sáicai Diosru quinínama
linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quinínama bésunau léjta náa'a
ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

21 Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús,
liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Maríarru jóctanaa quéenibi ruyá.
22 Líinu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca
masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra náyadaque'ini Diosruni.
23 Cha namédaqui jíni, jiníwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerriu:
“Quinínama quéechanacu sái samálitaca arrúnaa nashírri Wawácalirruni.”
24 Néenee náawai nafrésia sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali
mánica: Chámai paloma wérri o chámai paloma éenibi.
25 Liyáali éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simeón.
Liéni washiálicuerri machácani ya sáicai wítee, ya yáairri sáicai Diosru, ya liméda
léjta Dios wówau'i, ya linénda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo
liyá Simeón yáajcha.
26 Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia
lijiáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani'inaaca.
27 Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícula; ya jái'inaa litúwanai liá'a
samálita Jesúsca natée liyá lécchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiinu
Simeón nácu. Nawíchua lichípi íimanaa dácu.
28 Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru sáicai limá chá'a:
29 “Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi;

---

* **2:21** *Nacírcuncida:* Nawíchua lichípi íimanaa dácu

ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jirrú.
30 Jiníwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,
31 lichána limédacoo quinínama chóniwenai tuími rícula,
32 liá'a cámarrashica liquénaminaa nawítee rícuejijoo quinínama chóniwenai,
yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca."
33 Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácucha liéni samálitaca.
34 Néenee Simeón liá nalí sáicai, ya limá Maríarru, Jesús túwaca:
—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárroo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháani liyá,
35 quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu líyadaque'iu. Ne quinínama liéni jirrú'inaa cáiwi wérri'inaa, chaléjta áabai espada dúurruerri jicáwica íbeeji.
36 Cha lécchoo ruyá néeni báquetoo íinetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulami liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájialau salítuenica, ya rucása'inaamiu miyácau wáaliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí;
37 liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócau jiáu templo rícucha, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu.
38 Ana íinu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru sáicai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quinínama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

Néejoo Nazaret néerra

39 Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret.
40 Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirrú sáicai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

41 Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri pascua.
42 Quéecha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta léjta nawíteeyu.
43 Ne amáarrai'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa.
44 Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najínactacoo áabai éerri inijbaa lícu. Quéecha'inaa namúrruqui jíni náiibiu náa'a néenaaca náa'a nacúnusianica lécchoo,
45 jócai náiinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.
46 Liáwinaami matálii éerri rícula, náiinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náiibi náa'a éewidenaica Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteerri liyá léemiu nayá.
47 Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni.
48 Litúwanai cába'inaa jíni, nacáarrudau nacábaque'e jíni, litúwa ma lirrú:
—¿Nucúulee rími, táda jiméda walí liárra? Jicá'ateni, jisálijinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.
49 Jesús ma nalí:
—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusálijinaa wówainica?

50 Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.
51 Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícuu.
52 Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo lináanaica, ya liwítee, ya sáicta liwówa Dios yáajcha chóniwenai yáajcha lécchoo.

3

Juan Bautista yáairri jiníctala yáa
(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)

1 Jái'inaa quinse camuí liwánacaala liá'a chúnsai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáali éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisinias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia.
2 Anás ya Caifás sacerdótebini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa,
3 ya Juan libésunau quinínama cáinabi urrúni méeda jí'ineerri Jordán, limá liácoo chóniwenairru arrúnaa néejoocoo Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa.
4 Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:
“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa jiníctala yáairri:
‘Ichúni liá'a inijbaaca Wawácalirru,
iméecu áabai inijbaa machácani.
5 Quinínama sájaba máanui wérri báyeerri'inau,
quinínama dúuli wérri ya dúuli rími naquénini nabáyaque'e liyáque'e áabee,
náa'a inijbaa cúwaneerricoo arrúnaa machácanicani,
ya áabee naméda inijbaa dujíwanamaica.
6 Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a Dios bánuani wáseda wayá.’ ”
7 Najiá'inau náa'a chóniwenai quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: “¡Iyá léjta áai éenajinai! ¿Tána ma irrúi ibáutisaacalau iwásedacaalau liúcha liá'a carrrúnatai rúneerricoo liácoo? Ipénsacta chárra iyá yúquenaiu iyáca.
8 Iyá sáica, nacábaque'e yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá irrúwoo: ‘¡Wayá Abrahám táqueenaimi wásedeenai'inau!’ Ne yáawaiyi numá irrú, Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám táqueenaimiyu.
9 Ya mawí, liá'a chúushi jái ya cái quéewique'e liwíchua áicuba lijíchu yáajchau. Quinínama áicuba jócai yáa lítau sáica, wíchuerriu ya náuca chichái rículani.”
10 Néenee chóniwenai sáta néemiu liyá:
—¿Tána wéewa wamédacai?
11 Juan éeba nachuáni:
—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jiá lirrú áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri íyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.
12 Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru narrúniu Juanru quéewique'e nabáutisacoo ya nasáta néemiu liyá:
—Quéewidacai, ¿tána wéewa wamédacai?
13 Juan ma nalí:
—Jócai cobra bájiala liúcha liá'a léjta nawánau icóbraca.
14 Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu lécchoo:
—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamédacai?
Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya sáicta iwówa liájcha liérra iwénica napáida iyá.
15 Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca;
16 Ne Juan ma nalí quinínama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri íinuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai sáicaminaata nutájiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji.
17 Línda licáaji rícuu léjta áabai pala, quéewique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibee liúcha. Liwáaliaminaa trigo líibana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeca chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírri náa'a sáicanica, ya máashii liúcani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.
18 Cháwate Juan íiwa nalíni, ya áabi íchaba wítee lécchoo, Juan íiwa nalí sáicai chuánshi chóniwenairru.
19 Ya lécchoo licáita Herodes wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi, jiníwata liwáaliaca líinuyu ruá'a Herodíasca, léenajirri Felipe íinucoo, ya lécchoo quinínama máashii limédanica;
20 Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a Juanca, litúculeda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cuíta manúmai rícula.

Juan Bautista báutiseerri Jesús
(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

21 Jóctanaa Juan yáa cuíta manúmai rícula, báutisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús báutisau lécchoo; ya nácula li'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú,
22 ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai mérri lirrú:
—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Mt 1:1-17)

23 Jesús wáalia'inaa újni treinta camuíca lichánau liméda lishínaa tráawajo.
Léjta néebidau'u José cúuleecani.
José Elí cúuleemi,
24 Elí Matat cúuleemi,
Matat Leví cúuleemi,
Leví Melqui cúuleemi,
Melqui Jana cúuleemi,
Jana José cúuleemi,
25 José Matatías cúuleemi,
Matatías Amós cúuleemi,
Amós Nahum cúuleemi,
Nahum Esli cúuleemi,
Esli Nagai cúuleemi,
26 Nagai Maat cúuleemi,
Maat Matatías cúuleemi,
Matatías Simei cúuleemi,
Simei Josec cúuleemi,
Josec Judá cúuleemi,
27 Judá Joanán cúuleemi,
Joanán Resa cúuleemi,
Resa Zorobabel cúuleemi,
Zorobabel Salatiel cúuleemi,
Salatiel Neri cúuleemi,
28 Neri Melqui cúuleemi,

Melqui Adi cúuleemi,
Adi Cosam cúuleemi,
Cosam Elmadam cúuleemi,
Elmadam Er cúuleemi,
29 Er Jesús cúuleemi,
Jesús Eliezer cúuleemi,
Eliezer Jorim cúuleemi,
Jorim Matat cúuleemi,
30 Matat Leví cúuleemi,
Leví Simeón cúuleemi,
Simeón Judá cúuleemi,
Judá José cúuleemi,
José Jonam cúuleemi,
Jonam Eliaquim cúuleemi,
31 Eliaquim Melea cúuleemi,
Melea Mena cúuleemi,
Mena Matata cúuleemi,
Matata Natán cúuleemi,
32 Natán David cúuleemi,
David Isaí cúuleemi,
Isaí Obed cúuleemi,
Obed Booz cúuleemi,
Booz Sala cúuleemi,
Sala Nahasón cúuleemi,
33 Nahasón Aminadab cúuleemi,
Aminadab Admin cúuleemi,
Admin Arni cúuleemi,
Arni Esrom cúuleemi,
Esrom Fares cúuleemi,
Fares Judá cúuleemi,
34 Judá Jacob cúuleemi,
Jacob Isaac cúuleemi,
Isaac Abrahám cúuleemi,
Abrahám Taré cúuleemi,
Taré Nacor cúuleemi,
35 Nacor Serug cúuleemi,
Serug Ragau cúuleemi,
Ragau Peleg cúuleemi,
Peleg Heber cúuleemi,
Heber Sala cúuleemi,
36 Sala Cainán cúuleemi,
Cainán Arfaxad cúuleemi,
Arfaxad Sem cúuleemi,
Sem Noé cúuleemi,
Noé Lamec cúuleemi,
37 Lamec Matusalén cúuleemi,
Matusalén Enoc cúuleemi,
Enoc Jared cúuleemi,
Jared Mahalaleel cúuleemi,
Mahalaleel Cainán cúuleemi,
38 Cainán Enós cúuleemi,
Enós Set cúuleemi,
Set Adán cúuleemi,
Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau
(Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

1 Jesús Espíritu Santo cámusheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu
litée jiníctala yáairri.
2 Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús
jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia ínaaishi.
3 Néenee Wawásimi ma lirrú:
—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íibaca páaniyu.
4 Jesús éeba'ee:
—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuwai: 'jócai bácai íyacaishiyu liyá liá'a
washiálicuerrica.'
5 Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu,
6 limá lirrú:
—Nuá jirrú quinínama jiwánacaalaque'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá
nunísani nurríshibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jíni.
7 Jitúyactau nulí ya jiá nulí sáicai, quinínama jishínaaminaa.
8 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Nuyá jócai túyau jirrú, jiníwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya
jisírbia lirrú bácai.'
9 Liáwinaami Wawásimi tée Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo ítala
mawíta áacaica ya limá lirrú:
—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani;
10 Jiníwata limá liá'a tánerricoo:
'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.
11 Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu,
jócubeecha jíinuau íiba nácula'.
12 Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:
—Limá lécchoo liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'
13 Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijíconau, néenee
Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu
(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

14 Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi ítalau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo
dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lirrícu liá'a cáinabica yéerri litéeji.
15 Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama
sáicai.

Jesús Nazaret néeni
(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

16 Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa
íyabactacoo liwárroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libárruawai
quéewique'e liliá Dios Chuáni.
17 Náa liliá cáashta litánanimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca,
limécu'inaamini líinu linácu liá'a tánerricoo chá'a:
18 "Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu,
jiníwata liníwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nalí náa'a carrúni
jináatanica;
libánua nuyá nuíiwadeda chítashia éewau'inaa mabáji náa'a presoca ya nuéejueda
natuí náa'a matuínica;
nuchánaa nuéda nabáji náa'a nabádadanica;

19 nuíiwa liá'a camuí sáictaica Wawácali shínaaca.”
20 Liáwinaami Jesús támu liá'a cáashta, jáiwa liá lirrú jíni liá'a yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'a yáaine néeni nacába lirrú.
21 Jáiwa lichánau litáaniacai limá'ee:
—Wáalee éerri linísa licúmpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.
22 Quinínama natáania Jesús nácu sáica ya nacáarrudau nacába liá'a limánica sáictaica. Nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:
—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?
23 Jesús éeba'ee nalí:
—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: ‘Médico, jichúni jiyá jájiu.’ Mawí imáminaa nulíjoo: ‘Liá'a wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda lécchoo ája áani chúnsai jicáinabeerra íta'au.’
24 Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jiní báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai sáica narríshibia lishínaa cáinabi íta'au.
25 Yáawai méetaa íchabate máanirrini Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba íinaishi quinínama Israel cáinaberra íta'aa;
26 ne Elías Dios jócai libánua nalí náa'a máanirrinica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'a chacáalee Sidónca.
27 Chacábacanaa íchabate bálinenaiu liyú liá'a chorrówa íyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jiní éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria sáica.
28 Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'a yáaine sinagoga rícu íiwirri wérri nawówa bájialanaa.
29 Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee rícucha Jesús, natée'e wáni dúuli áacai ítala chacáalee yáctaca, quéewique'e najúsunedacani cáinacula néenini.
30 Ne Jesús bésunau nadécumi quinínama, jáiwa liáu néenee.

Báqueerri washiálicuerri wáalierri áabai espíritu máashii
(Mr 1:21-28)

31 Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai chacáalee Galilea sái, ne léerdi nawówa íyabactacoo léewida náa'a chóniwenaica.
32 Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába léewidacalaca, jiníwata táanierri quinínama wánacaalashiyu.
33 Sinagoga rícu báqueerri washiálicuerri yá'ee wáalierri demonio, jáiwa'ee limáidada lidánaniyuwai:
34 ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiníquiu wáajcha, Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá íinuerri'e jimárda wayá? Nuyá cúnusierri jiyá, nuá léenaa jiyá majíconaica Dios shínaaca.
35 Jesús cáita'ee liá'a demonioca limá'ee lirrú:
—¡Manúmata ya jimáaca liéni washiálicuerrica! Néenee liá'a demonio liúca liá'a washiálicuerrimica cáinabi rícula nanáneewa quinínama, ya jáiwa lijiáu liúchai jiní limédacta lirrú máashii.
36 Quinínama nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nalí wáacoo:
—¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama liá'a wánacaleerrica ya liwítee dánani liéni washiálicuerrica liwána najiácoo náa'a espíritu máashiinica, ¡ya nayá jiáneu!
37 Ya natáania sáica Jesús nácue quinínama líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

38 Jesús jiá'inaamiu sinagoga rícucha ya jáiwa liwárroo líibana lícula liá'a
Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálinechoo'eewoo ruyáca, máanui wérri
licámuna, nasáta Jesús yúcha runácui.
39 Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunacaa, jáiwa licámuna
éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nalí.

Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálineneu
(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

40 Éerri wárruau'inaami liyá cái, quinínama náa'a nawáalia bálinacaalashi,
matuínaami bálinacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa licháanaa licáajiu
nanácui bácainaa, jáiwa lichúni nayái.
41 Ne náiibicha náa'a bálinenaicoo íchaba lécchoo najiáu náa'a demonioca,
namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa liérra Dios Cúuleeca! Ne Jesús cáita náa'a
demonioca, ya jócu línda natáaniaca, jiníwata náaca léenaa liyá liá'a Mesíasca.

Jesús íiwa liá'a chuánshica sinagoga rícu
(Mr 1:35-39)

42 Jucámarra'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícucha, áabai yáarruishi jiníctala
yáairri. Ne náa'a chóniwenaica namúrru liyá, jáiwa náiinu liyáctala liyáca.
Nawówai náayabedacani jócubeechata liáu,
43 ne Jesús má'ee nalí:
—Lécchoo arrúnaa nuíiwa liáni chuánshi sáicaica linácue sái liá'a Dios
wánacaalactalaca nalí náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá
máyala áani.
44 Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuba cáinabi nashínaa
náa'a judíobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji
(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

1 Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Genesaret, lisíntia
nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni.
2 Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica
yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau.
3 Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidáanaa
píituita litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícu liá'a lanchaca néenee lichánau
léewida náa'a chóniwenaica.
4 Linísa'inaami litáaniacai, limá'ee Simónru:
—Jitée liá'a lanchaca chaléeni bachátala dujíwactalaca, ya ta yúca ishínaa
máayawai itésuque'e.
5 Simón éeba'ee:
—Quéewidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jiní wérri wajédani; ne
jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáayaniu.
6 Ne naméda'inaami jíni, náawaqueda bájialanaa cubái liá'a namáayani
atéwanamai súbirriacoo.
7 Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu,
quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a
chámai lanchaca atéwa namácta natámucoo.
8 Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:
—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!
9 Jiníwata Simón ya quinínama cáarrudenaiu nacába liá'a najédau cubái,
máanaba náami jócai nacába cáji.

10 Lécchoo cáarrudenaiu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón
máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:
—Ocáarru jiyá; léjta jinísau jitésucai, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e
chóniwenai nasíguia nuyá.
11 Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús
yáajchai.

Jesús chúni báqueerri bálinerriu lepra
(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

12 Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, líinu báqueerri
washiálicuerri bálinerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami
Jesús litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lisáta'ee liúcha:
—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.
13 Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee:
—Nuwówai, ¡jichúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri líinaa
éedau liúcha,
14 Jáiwa Jesús ma lirrúi:
—Jiníwaa jíiwani jiyárrujoni; bácai rímii jiáu jíyadacoo sacerdote náneewa, ya
jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi imédaca, quéewique'e
quinínama yáa léenaa jáica sáica jiyái jibálinacaala yúchau.
15 Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba
chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala.
16 Ne Jesús lishírriu jiníctala yáairri quéewique'e li'óracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai
(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

17 Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini
ya quéewidacanica ley shínaabinica íinuenai quinínama chacáalee rími Galilea
shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee íyadau Jesús nácu lichúni
náa'a bálinenaicoo.
18 Néenee áabi washiálicuenai íinu índenai báqueerri macáwai liárrubai íta'au.
Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani;
19 Ne jócu náiinu táshia nácucha nawárrua jíni, jiníwata bájialaca íchaba
chóniwenai; jáiwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájirra cuíta báinaa ya
náurrucuedaque'e liyá néenee bálinerricoo liárrubai íta'au, néeni béewami nalí
quinínama, Jesús náneewa.
20 Quéecha'inaami Jesús yáa léenaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a
bálinerricoo:
—Nujúnicai, jijíconaa jái méetuacuwai.
21 Néenee náa'a quéewidacanica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica
nachánau napénsaaca: “¿Tána léji liéni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios
nácula? Bácai rími Dios éeneerri liméetua jíconaashi.”
22 Ne Jesús yáirri léenaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiu nayá:
—¿Tána ipénsa irrúwoo chárra?
23 —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácai: ‘Jijíconaa máaquerriu liméetuacuwai’,
o numáca: ‘Jibárroo jijínau?’
24 Ne núyadaminaa irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca wáalierri
wánacaalashi cáinabi íta'aa liméetua'inaa jíconaashi.
Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:
—Numá jirrú, jibárroo, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.
25 Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína
liárrubaiu lirrú wánimicoo íta'aa, jáiwa liáu líibana néerrawai liá sáicai Diosru.

26 Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáiwa náa sáicai Diosrui ya bájialanaa
nacáarrudacoo namá'ee:
—Wáalee wacába watuíyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírru
(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

27 Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáiwa licába báqueerri cacóbracai impuesto
Romarru. Jí'ineerrimi Leví, wáairriu liyáca yáarrubaishi íta'aa licóbra liyá
impuesto. Jesús má'ee lirrú:
—Jisíguia nuyá.
28 Néenee Leví bárroowai, limáaca quinínama, jáiwa liáu Jesús yáajchai.
29 Táicala'inaami mawí, Leví méda áabai fiesta máanui wérri líibana néeniu
Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru, náajcha náa'a áabi
chóniwenaica, wáaineu nayáca mesa nácula náajcha.
30 Ne náa'a fariséobinica ya náa'a quéewidacanica ley shínaabinica néenaacajaa,
nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nalí:
—¿Tánda íya ya írra náajcha nárra cacóbracani impuesto ya cajíconaanica?
31 Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a sáicanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a
bálinenaicoo.
32 Nuyá jócai íinu numáida náa'a sáicanica, nuíinu numáida náa'a cajíconaanica,
quéewique'e néejueda nayáu Diosru.

Linácue sái liá'a ayúnoca
(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

33 Néenee namá'ee Jesúsru:
—Náa'a casíguiacani Juan ya fariséobini shínaaca yúnenai bájialanaa ya naméda
bájialanaa oración, ne jishínaa éewidenaicoo jiájcha éerri jútainchu náaya ya
náirra.
34 Jesús éeba'ee nalí:
—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru,
nácula liyá náajcha néeni liá'a novioca?
35 Ne líinuminaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioca; jáicta líinu liá'a éerrica,
liyáaliminaa nayúnaajoo.
36 Chá'a lécchoo líiwa nalí áabai licábacanaa:
—Jiní dáulerri áabai íibalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íibalashi
dánumimi. Ne limédactacala cháni'i, ya táminaa liúca liá'a íibalashi wáaliimica;
mawíyi liá'a shídanaamica wáalii, jócai sáicta máacacoo íibalashi dánumimi
yáajcha.
37 Ne jiní lécchoo wanuácala vino wáalii áabai íimanaashi salírrani rícula, níwata
liá'a vino wáaliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashi dánumimica, léjta liá'a
íimanaashi ya liá'a vinoca jái liúcawai.
38 Tádawa arrúnaa wanuá vino wáalii lirrícula liá'a íimanaashi wáaliica.
39 Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wáalii, jiníwata jái
limái: 'Liá'a vino salírranica mawí sáictaca.'

6

Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha éerruedenai trigo íta léerdi nawówa íyabactacoo
(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

1 Áabai éerri nawówa íyabactacoo Jesús jínaniu nabáanacaala íibi. Lishínaa
éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárra nacáaji rícuu jíni ya ta
náaya líimii.

2 Jáiwa áabi fariséobini nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:
—¿Tánda iméda iyá liérra jócai wéewa waméda éerdi wawówa íyabactacoo? Jiníwata jócai ley índa wamédaca.
3 Jesús éeba'ee nachuáni:
—¿Jócai iliá icábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáaliate ínaaishi?
4 Jáiwate liwárruawai Dios íibana rícula, jáiwa liwína náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya liyái ya liá náaya lécchoo náa'a limánabaca, báawita bácai rími ta náa'a sacerdótebinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.
5 Néenee Jesús ma mawí:
—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji
(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

6 Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judíobinica, Jesús wárruerriu sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerri yáairri néeni máacarrai cáaji ché'e sáicaquictejica.
7 Néenee néeda lituínaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley ya fariséobini lécchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarrai cáaji, lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaque'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca.
8 Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawítee jíni, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji:
—Jibárroo, jimédau béewami.
Néenee libárruawai.
9 Néenee Jesús ma nalí náa'a áabica:
—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirrícu liá'a éerrica wawówa íyabacoo, wéewa waméda sáicai o máashii? ¿Wawáseda cáwicaishi o wamárdacani?
10 Linísa litáania náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejiu limá lirrú liá'a washiálicuerrica:
—Jidúcua jicáajiu.
Liméda jíni, sáicai báaniu jíni licáajica.
11 Ne náa'a áabica íiwirrini wérri nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijíconau litráawajaaca lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo). Táda natáania nalí wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenaicoo
(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

12 Liyáali éerrite, Jesús yáau áabai dúuli ítala li'óracoo, libésuneda quinínama táayebee li'óracoo Diosru.
13 Quéecha'inaami jucámarra cái, limáida lishínaa éewidenaicoo, jáiwa liwína doce néenaa, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuani naméda áabai tráawajuca).
14 Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,
15 Mateo, Tomás, Santiago, licúulee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote,
16 Judas, Santiago cúuleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderriu liwítee máashii éejuederri'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai
(Mt 4:23-25)

17 Jesús yúrrucoo dúuli ítacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa limáacau áabai
bacháida lícui. Néeni náawacau íchaba náa'a síguianai liyá, ya íchaba chóniwenai
Judea shínaa cáinabi ítesanaca ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón.
Íinuenai néemique'e Jesús chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálinacaalashi.
18 Ya náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai lécchoo
sáica.
19 Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai nadúnu Jesús nácu, níwata
lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios wítee jiáirricoo linácucha.

Liá'a sáictacta nawówa ya máashicta nawówa
(Mt 5:1-12)

20 Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenaicoo liájcha, ya limá'ee nalí:
"Sáicta iwówa iyá carrúni jináatanica,
níwata liá'a Dios wánacaalactalaca ishínaa.
21 Sáicta iwówa iyá chóque'e ínaaishinirru,
jiníwata imáacaminaujoo cáawai.
Sáicta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
jiníwata liáwinaamiminaa icáidaminaajoo.
22 "Sáicta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta nawáana
yáacuwai, jáicta máashii nanúma irrúi ya jáicta nacháani iyái jicá'a náa'a
máashiinica, nunácueji nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca,
23 Sáicta wérri iméda iwówau, cashiámu iméda iwówau liyú liá'a sáicai liyáali
éerri, níwata iyá ríshibianai'inaa máanui wérri sáicai áacairra; cháwa cábacanaa
náiinueda náa'a nawérrinaibimi chóniwenai náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni
báinacu nabéecha.
24 "Ne, ¡ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá rícubinica, jáni nísa sáicta iméda
iwówawai!
25 "¡Ái éenaa já'a carrúni jináata iyá chóque'e nísenai cáawaica, ne
liáwinaami'inaa ínaaishi irrújoo!
"¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne liáwinaami'inaa
ícha irrúwoo máashii'inaa iméda iwówau!
26 "¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi ítesana náa irrú
sáicai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha náa'a chóniwenai ibéecha
sánaca, náajcha náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawaiyi!

Caníinaa wacába wajínaiu
(Mt 5:38-48; 7:12)

27 "Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Caníinaa icába ijínaiu, iméda nalí sáicai náa'a
máashiini cába iyá.
28 Yáa nalí sáicai náa'a mándisieni iyá, i'óra nanácu náa'a máashiini numá
inácucha.
29 Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee éederri jisácuni
já'a, jimáaca lécchoo litée jicámisani.
30 Ne matuínaami tánashia nasátani jiúcha, jiá lirrúni, ne léedacta jishínaa,
ujisáta liúchani.
31 Iméda náajcha náa'a chóniwenaica, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a
áabica.
32 "Ne iyá caníinacta icába iyá jájiu liá'a caníinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí
sáicacai? Áawita náa'a cajíconaanica caníinaa nacába yáacacoo.
33 Ne imédacta nalí sáicai náa'a médenai irrú sáicai iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí
sáicacai? Áawita náa'a cajíconaanica naméda sáicai nalí wáacoo.

34 Ne ipréstacta nalí bácai náa'a ipénsani éejueda irrú lijúnta náa'a sái, ¿tána
íyada néenii iwíteecoowai? Lécchoo náa'a cajíconaanica préstenai nashínaa
wáacoo bácainaa napénsaa narríshibia lijúnta sái náucha wáacoo.
35 Iyá éewenai caníinaa icába ijínaiu, ya iméda nalí sáicai, ya éewa iprésta ishínau
jiní inéndacala néejueda irrú lijúntanaa sái. Cháminaa máanui ishínaa sáicabee
ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai sáica, liá'a lécchoo sáicaica náajcha náa'a
chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica.
36 Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isálijinaa Dios cába
iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala
(Mt 7:1-5)

37 "Ojiúca áabi máashiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiquictala
lécchoo. Jócu jiá áabi jíconaa, ya Dios jócuminaa liá ijíconaa lécchoo. Jimíya
máecha áabi jíconaa, ya Dios pérdonaaminaa iyá.
38 Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu
áabai léenedayu'inaa sáicai wérri, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios
éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi."
39 Jesús máaca nalí liéni licábacanaa: "¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda
báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámatanaa útawi rícula?
40 Jiní báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa quéewidacai yúchau; jáicta
limárda lishínaa estúdiowai líinuminaa limédacoo léjta lishínaa quéewidacai.
41 "¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba
dánumimi yáairri jituí rícu?
42 Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnsai jituí rícu, ¿chíta
jéenau'u jimá jéenajirrirru jíni: 'Nuéenajirri, jínda nujéda'aa jituí rícucha liérra
catábibeeca'? ¡Chámai wítee! Jijédau quéechanacu liérra áicuba dánumimi yáairri
jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába sáica quéewique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí
rícucha catábibee.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu
(Mt 7:17-20; 12:34-35)

43 "Jiní banácali sáicai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewa liá lítau
sáica.
44 Quinínama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejiu: Jócu wéewa wawína
ítashi sáicai áabai túwirri náanai ítacha, jiní wéewaca wawína uva catícali ítacha.
45 Liá'a washiálicuerri sáicaica, táanierri chuánshi sáicai, níwata sáicacala liá'a
yáairri liwówa lícu, liá'a washiálicuerri máashiica, táanierri chuánshii cacháninai,
jiníwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa
lícu, léewa linúma táaniani liérra.

Náa'a chámai cuíta dánanica
(Mt 7:24-27)

46 "¿Tánda imá nulí, 'nuwácali, nuwácali', ne jócani méda léjta numáyu'u irrú?
47 Nuíiwa'ee irrú liá'a chái cábacanaa íinuerri nulí léemi nuchuáni ya limédani
liá'a numáni lirrú:
48 chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, jáicta libárrueda líibanawai,
quéechanacu liméda dujíwala útawi, ya ta limáaca lidánani íiba íta'aa.
Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca íinu linácula liá'a cuítaca, ne jócu
léenaa lichúndaqui jíni, níwata bárruerriu sáica íiba íta'aa.
49 Ne liá'a éemerri nuchuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, chái cábacanaa
léjta báqueerri washiálicuerri bárruedeerri líibanau cáina íta'aa, jáiwa jócu liá'a

lidánani dujíwalai; quéecha'inaami manútaa méedai unésaca íinu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwai limáacacoo licáarraliacoo.”

7

Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano sái (Mt 8:5-13)

1 Jesús nísa'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenaica, jáiwa liáwai Capernaúm néerra.
2 Néeni báqueerri yáa Roma sái nawácali náa'a soldádoca, wáalierri báqueerri shírruederri lirrú caníinai wérri licábaca, bálinerriuminaatanaa atéwacta máanalicani.
3 Quéecha'inaami romanobini wácali éemi natáania Jesús nácu, libánua áabi salínai judíobini shínaaca, quéewique'e nasáta liúcha liácoo lichúni liá'a shírruederri lirrú liá'a romano wácalica.
4 Jáiwa náiinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:
—Liéni wawácalica sáicanatai jiyúdaca,
5 jiníwata caníinai licába washínaa chóniwenai quinínama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.
6 Jesús yáau náajchai, ne quéecha'inaami urrúni líinu cuítarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninaiu namá lirrú: “Nuwácali, chaijiwítemija, jiníwata nuyá jócai sáicanata jiwárruacoo núbana rícula;
7 tándawa, jócu nuáu nuyá jájiu numúrru jiyá. Bácai rími jiá wánacaleerri chuánshi quéewique'e jichúni shírruederri nulí.
8 Jiníwata nuyá jájiu yáairri nuwánacaala nácu lécchoo, liyáalimi lécchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalaninica. Jáicta numá néenaa báqueerrirrui jiáyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirrui jíinuu, arrúnaa líinuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nulí liméda nuwánacaala, jái liméda jíni.”
9 Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábadeda nalí náa'a chóniwenai yáaineu líshiirricu, limá'ee nalí:
—Ne yáawaiyi numá irrú, jiníwita Israel rícu nuíinuni nácu éebiderri wérri léjta liáni washiálicuerrica.
10 Quéecha'inaami néejoocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náiinu linácu liá'a cashírruedacaica, jái sáicacai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoo íinetoo máanaliu íinirrimi

11 Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Naín, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai liájcha mawí.
12 Líinu'inaa urrúni chacáalee numá lícula, licába náinda náacoo báqueerri máanalii naquénique'inini. Liyámi'e bácairrimi rucúuleeca ruá'a máanaliu íinirrimi, ya íchaba chóniwenai chacáalee rícu sána yáaineu ruájcha.
13 Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:
—Ujícha.
14 Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:
—Icúlirrijui, numá jirrú: ¡jibárroo!
15 Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litáaniaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jíni.
16 Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenaica náa Diosru sáicai namá'ee:
—Báqueerri cawénii cáiiwadedacani Dios chuáni jiárriu wáiibi.
Namá'ee lécchoo:
—Dios íinuerri liyúda lishínaa chóniwenaiu.

17 Néenee náiiwadeda liá'a namáni Jesús nácucha quinínama lirrícu liá'a Judeaca rícu lécchoo liá'a cáinabi yéerri Judea téeji.

Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Mt 11:2-19)

18 Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiiwacala lirrúnini náa'a máinecoo liájcha. Limáida chámata néenaa,
19 jáiwa libánua Jesús néerra jíni, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani nayáca, o wanéendawee báqueerri.
20 Náa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:
—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.
21 Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinenaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuíni cábaca.
22 Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadeda lirrú náa'a matuínica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica méetuerriu náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wásedeerri'inaaca.
23 Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.
24 Quéecha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litáania chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: "¿Tána ijiáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani?
25 Ne jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri cawéni namái íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi cáwena namái yáainei nawíteeyu, yáainai nábana rícu náa'a wánacaleenaica.
26 Ne cháctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyii, ne báqueerri ta mawíyii máanui liúcha liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu.
27 Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:
'Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni jibéecha ingíjbaa.'
28 Ne yáawaiyi numá irrú, náiibicha quinínama náa'a washiálicuenaica, jiní máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí píitui Dios wánacaalactalaca mawíyii máanui liúcha."
29 Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii;
30 Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca, jócani índa Juan báutisa nayá, nacháani quinínama liéni Dios wóweni liméda nawícaubali.
31 "¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíni?
32 Cháni cábacanaa léjta náa'a sáamanaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicairruwai:
'Wáiinuate irrú butútu,
ne iyá jócani báaweda;
warrábate shímashi cáiwii wítama,
ne iyá jócani ícha.'
33 Áawita Juan Bautista íinuca, jócai íya páani jiní líirraca vino, ne iyá máinai jáica liwáalia áabai demonio.

34 Néenee liáwinaami nuíinu nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya
nuíirra, ne iyá máinai jáica yawíqui jíni ya cáirracalai, najúnicai náa'a chóniwenai
máashiini íiwanaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru.
35 Ne Dios íyada quinínama liwíteu linácueji liá'a limédanica.”

Jesús líibana néerra liá'a Simón fariséoca

36 Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líibana néerrai.
Liwáau liyá mesa nácula,
37 jáiwa báquetoo íinetoo máashiu íiwanaa yáichoo lirrícu léja liá'a chacáaleeca,
jáiwa ruá léenaa Jesús yáacoo líiya líibana néerra liá'a fariséoca, ruíinda áabai
frasco jí'ineerri alabastro* cashiámu juménibee.
38 Ruchánau ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra
ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai, jáiwa runuádeda juménibee linácui.
39 Liá'a fariseo cúmideerri Jesús, licába'inaamini liéni limá'ee lirrúwoo: “Liéni
washiálicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta
léenaa tánashia chóniwetooca róji ruárra dúnuechoo ruyá linácu: báquetoo íinetoo
máashiu íiwanaa.”
40 Néenee Jesús ma lirrú liá'a fariséoca:
—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nuíiwani'inaa jirrú.
Léeba'ee liá'a fariséoca:
—Jíiwate nulíni, quéewidacai.
41 Néenee Jesús má'ee lirrú: —Chámata washiálicuenai mówiniate warrúwa
báqueerri capréstacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni liéni quinientos
éerrictaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerrictaca;
42 ne jócala néenaa napáida lirrúni, liá'a capréstacai nalíni, jáiwa jócu liwána
néejueda lirrúi liérrumirrai náa'a chámataca jíni. Ya ta jíiwa nulí jíni, ¿tána néenaa
caníinaa licába mawí?
43 Simón éeba'ee lichuáni:
—Nulí tá'ee liá'a washiálicuerri mawíyii mówiniaca.
Jesús má'ee lirrú:
—Yáawaiyi jimácaa.
44 Néenee licába rulí ruá'a íinetooca, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni
íinetooca? Nuwárroo jíibana rícula, ne jócu jiá nulí shiátai nubádeda'inaa nuíibau;
ne ta rója ruáni íinetooca bádedeechoo nuíiba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra
ruwíta báinayu jíni.
45 Jócai shíshi nuyá, ne ruyá rícue ruwárruacuwai jócau máaca rushíshi nuíiba.
46 Jóca jíinu nuwíta nácu aceite, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuíiba nácu.
47 Tándawa numá jirrú íchaba wérri rujíconaa méetuerriu, níwata bájialaca
caníinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri píitui mówiniaca, píitui líyada caníinau'u
licá'aca.
48 Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a íinetooca:
—Jijíconaa jái méetuacuwai.
49 Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiu nayá jájiu:
—¿Tána léji liéni éeneerri liméetua jíconaashi?
50 Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a íinetooca:
—Jéebidacala jiyá'au jíconaa méetuacuwai; jiáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a íinaca yúdenai Jesús

* **7:37** Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

1 Liáwinaami liéni, Jesús jínaniu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbininica,
lichánau léewidaca ya líiwadeda Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu
natálideda liyá.
2 Ya lécchoo áabi íina tálideda liyá, náa'a liwásedani espíritu máashii yúcha ya
áabata bálinacaalashi; náiibicha lécchoo ruáu ruá'a María jí'ineechoo Magdalena,
siete demonio jiánimicoo yúcha;
3 lécchoo Juanaca, líinu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana,
ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

4 Íchaba jiáu chacáalee rícucha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai
íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nalí liéni áabai licábacanaa:
5 "Báqueerri cáabanacai jiáu licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini,
áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaqui jíni.
6 Áabata léenaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiacoo, jáiwa máacarra jíni
cháuctacala lirrú shiátai.
7 Áabata léenaa liá'a líimica cáu túwirri íibirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwai
túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni.
8 Ne áabata cáu sáicai cáinabi íta'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítau manuába,
cáashia liá cien líimiu líta nácuu." Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí
cadánani: "¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!"

Tánda Jesús léewida chacábacanaayu
(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

9 Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a
licábacanaa.
10 Jesús má'ee nalí: "Iyá Dios íyadani irrú liá'a báyeerricoo liwánacaalactalaca;
ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába
sáica, ya áawita néemica jócai néenaa náa léenaa.

Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

11 "Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali íimica wówerri limáca
léewa Dios chuáni liérra;
12 ne liá'a áabata líimi liá'a banácalica cáirricoo iníjbaa lícu, wówerri limáca
náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi íinu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa
rícucha, jócubeecha néebida ya jócu néewa nawárruacoo Dios yáctalaca.
13 Liá'a líimi cáirricoo íiba íibi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni
narríshibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia sáica najíchu; néebida áabata
éerri rími, ne jáicta carrúnatai íinu náatalai jái namáaca Dios chuáni.
14 Liá'a líimi cáirricoo túwirri íibirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios
chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuánica nafánacalau
éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya sáicta nacába liá'a éerri íyadanica,
chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda sáicai Diosru.
15 Ne liá'a líimi cáirricoo sáicai cáinabi íibirra, náwa chóniwenai méecuenai
nawówau sáica máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u,
ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau sáica.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Mr 4:21-25)

16 "Jiní túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaqui jíni o limáaca cama
yáajbalani, litúculiactani limáacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee
náa'a wárruenaicoo.

17 Ne cháwa cábacanaa, jiní báyeerriu néenaani'inaa náa léenaa, jiní liá'a
cabáyaintaica éeneerri'inaa náa léenaa ya limáacacoo jucámarranaa.
18 Cháwa jáni, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a
jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni
léenaa nácu.”

Jesús túwa ya léenajinai
(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

19 Jesús túwa ya léenajinai náiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú,
íchabaca wérri chóniwenai.
20 Áabi náiibicha íiwa Jesúsruni:
—Jitúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.
21 Jesús éeba'ee:
—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya
nuéenajinai nárra.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

22 Áabai éerri, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicoo
yáajchau, limá'ee nalí:
—Wáau bajiála manuá. Jáiwa náawai.
23 Nácula nachuáu manuá íiwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérri
íinu manuá yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashiámu shiátaiyu, ya atéwacta
natámucoo.
24 Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:
—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai! ¡Watámucoo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu
litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quinínama
chawítemija'a.
25 Néenee limá lishínaa éewidenaicoo liájcha:
—¿Ta liáu éebidaumi jíni?
Ne nayá, cárdaneeneu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:
—¿Tánashia léji liéni, táanierri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wáalierri íchaba espíritu máashiini
(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

26 Déecu'inaami wáali náiinu licáinaberra ítala liá'a Gerasaca, yáairri bajiála
manuá, lijúntami liá'a Galileaca.
27 Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícucha cáinabi ítala, báqueerri washiálicuerri
jiáu chacáalee rícucha, wáalierri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru. Íchaba wérri
éerri jócai súwa líibalau jiní liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuba
máanalini yáarruica.
28 Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiyu Jesús náneewa, limáidada'ee:
—¡Ujníquiu nuájcha, Jesús Dios Cúulee áacai sáica! ¡Nusátani wérri jiúcha
jócubeecha jiwána nusúfria bájiala!
29 Limá liáni jiníwata Jesús wáneerri lijiácoo liá'a espíritu máashiica liúcha.
Íchabachu liá'a demonioca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líiba
cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio
wána licánacacoo liácoo jiníctala yáairri.
30 Jesús sáta'ee léemiu wáni:
—¿Tána jijí'inaa?
Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiníwata íchaba wérri demonio cha wáarruacoo lirrú.
31 Náa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícula chaléeni cástigu yáctala'inaa nalí.
32 Ne néeni íchaba puíti íyenai namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha líndaque'e nawáarruacoo puítirru; jáiwa Jesús índa nawárruacoo nalí.
33 Néenee najiáu náa'a demonioca liúcha liá'a washiálicuerrica, jáiwa nawáarroo puítirrui, najiáu nacánacau najúsunacoo cáinacula shiátai yáacula, jáiwa néeni nasácumacuwai.
34 Náa'a túyenai nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadeda chacáalee rícula jíni ya litéejibaa.
35 Náa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náiinu Jesús yáctalaca, náiinu linácu liá'a wáalierrimi demonio, wáairriu liyáca Jesús íiba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawiá, jáiwa cáarru nayái.
36 Náa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadeda chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wáalierrimi demonio.
37 Quinínama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra íta'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácoo nacáinaberra ítacha, níwata bájialaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrrucoo lancha rículai, jáiwa liáwai.
38 Liá'a washiálicuerri demonio jiánicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácoo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú:
39 —Jéejoo jíibana néerrau ya jíiwadeda quinínama liá'a Dios médani jirrú.
Liá'a washiálicuerrica, jáiwa liáwai ya líiwadeda quinínama chacáalee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

Jairo míyacaula ya báquetoo íinetoo dúnuechoo Jesús íibala nácu (Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

40 Quéecha'inaami Jesús éejuacuwai báaniu bajiála manuá, náa'a chóniwenai sáicta nawówa níwata nanéndacala nayácani.
41 Liyáalimi báqueerri íinu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washiálicuerrica litúyau Jesús íiba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líibana néerra,
42 níwata liwáaliacala bácau rími limíyacalau, wáaliachoo doce camuí, wówechoo máanali ruyáca. Nácula Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu líshiirricu.
43 Náiibicha náa'a chóniwenaica báquetoo íinetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálinacaalashi íirrai éechani, [ya rugástaa quinínama ruwáalianica nanácula náa'a médicoca,] ne jiní éeneerri lichúni ruyá.
44 Ruáni íinetooca rurrúniu Jesúsru liwójuna itéeji, jáiwa rudúnu líibala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a íirrai éechau'u ruyá.
45 Néenee Jesús sáta léemiu:
—¿Tána dúnu nunácui?
Ne quinínama nabáyaca liúchani, nadúnu, Pedro má'ee:
—Quéewidacai, náa'a chóniwenaica nabádeda jiyá, ya nadáanaida jiyá matuínaami.
46 Ne Jesús má'ee mamáarraca:
—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácucha jiérriu liá'a cadánani wíteeshica.
47 Ruá'a íinetooca ruá'inaa léenaa jócu ruéenaa rubáyaqui jíni, jáiwa ruchéchinau ruácoo rutúyacoo Jesús íiba néeni. Ruíiwa quinínama náneewani tánashia rudúnu jíni, chítashia sáicau ruchúnicoo liyáalimi jíni.

48 Jesús má'ee rulí:
—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu sáica jiyái, jiá namówai chaijiwítemija'a.
49 Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri íinu índeerri chuánshi limá'ee lirrú liá'a sinagoga wácalica:
—Jimíyacaula máanaliuyii; ujijódia mawiá liérra quéewidacaica.
50 Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:
—Ucáarru jiyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula sáicaminaa ruyájoo.
51 Quéecha'inaami náiinu cuíta néerra, jiní líndani wárruacoo liájcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca.
52 Quinínama íchenai nayáca ya cáiwi wérri nacábacoo runácueji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nalí:
—U'ícha, ruárra samáshta jócauwa máanali ruárra, máichoo ruyá cháji'i.
53 Quinínama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá.
54 Néenee Jesús wína rucáaji nácui, limá'ee danáanshiyu:
—¡Miyácau, jibárruau!
55 Jáiwa rucáwica éejoo rulí; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa rúyai.
56 Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeecha náiiwadedanirruni liá'a bésuneerricoo.

9

Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios wánacaalactalaca
(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

1 Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nalí néewaque'e najéda quinínama demonio ya nachúnique'e bálinacaalashi.
2 Libánua náiiwadeda chítashia Dios wówau'u liwánacaala cáinabi íta'aa jíni, ya nachúni náa'a bálineneecoo.
3 Limá'ee nalí:
—Jiní itéeni inijbaa lícujoo, jiní áicuba icháqui'inaa, jiní chácala, jiní íyacaishi, jiní warrúwa, itée áabai rími íibalashi, jiní mawiá.
4 Tánashia cuíta íinuni nácu, iyá néenijoo cáashia ijiácoo néenee.
5 Ne tánashia chacáalee jócai wówai narríshibia iyá, ijiáu lirrícucha liérra chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íiba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu sáica nayá náa'a chóniwenaica jóca narríshibia iyá.
6 Néenee najiáu nawárruanicoo narrícula náa'a chacáaleeca quinínama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai lécchoo.

Herodes jócai éenajta éebidaca
(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

7 Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quinínama liá'a limédanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoo licáwiacoo,
8 áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Elíasca cha íyadacuwai, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérri cha éejoocoo licáwiacoo.
9 Ne Herodes má'ee:
—Nuyá jájiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa númami. ¿Tánashia léji liérra, cha nuéemi náiiwadeda íiwanaa bájiala?
Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenaica
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

10 Quéecha'inaa'ee néejuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadeda'ee lirrú
liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewoowai báawachala chaléeni
urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida.
11 Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jíni, náa'eewoo líshiirricu, jáiwa Jesús
lirríshibia nayái, litáania nalí chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jíni ya
lichúni náa'a bálinenaicoo.
12 Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce
éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:
—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa íyabacoo ya namúrruque'e
náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúnii nalí, níwata áani wayáctaca
jinícta yáairri.
13 Néenee'e Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo:
—Yáa náaya iyá.
Néenee namá'ee lirrú:
—Wawáalia rími cinco páani ya chámacua cubái, yáshiawa wáacoo wawéni
náaya'inaa náani quinínama chóniwenaica.
14 Léjta'ee cinco mil washiálicuenai máanabaca. Ne Jesús má'ee nalí náa'a
lishínaa éewidenaicoo:
—Iwána nawáacoo cincuéntanaa namáanabaca.
15 Chá'ee namédaqui jíni, jáiwa nawáau quinínamai.
16 Néenee'e Jesús wína náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya
licába'ee áacairra, liá'ee Diosru sáicai linácueji liá'a íyacaishica. Linísa'inaami
liá Diosru sáicai, lisúbirreda jíni, jáiwa liá nalí jíni náa'a lishínaa éewidenaicoo
quéewique'e nachújida chóniwenai íyani.
17 Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa
náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro íiwa jucámarranaa Jesúscala liá'a Mesíasca
(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

18 Áabai éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha,
lisáta'ee léemiu nayá:
—¿Tána chóniwenai ma nunácuchai tánashia nuyái?
19 Néeba'ee lichuáni:
—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei
jiyáca'ee liá'a báqueerri íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo
licáwiacoo.
20 Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:
—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?
Jáiwa'ee Pé'eru éebai:
—Jiyáwa liérra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús íiwa limáanalicau
(Mt 16:20-28; Mr 8:30–9:1)

21 Ne Jesús má'ee nalí jiní béecha íiwerri liyácani liyáwa Mesías.
22 Limá'ee nalí linácu cháu:
—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájialanaa, ya
nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdótebinica, ya
náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náiinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula
nucáwiaminaujoo.
23 Néenee limá nalí quinínama:

---

* **9:20** *Mesías* Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, chái wówa limá lécchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájiu liwánacaalacoo, ya línda Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútainchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji.
24 Jiníwata liá'a caníinai cába licáwicau líta'aa liéni éerrica, liúca licáwicau jócai
amáarra, ne liá'a jócai caníinaa cába licáwicau lítacha liéni éerrica nunácueji,
ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra.
25 ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái
yáca, ya liúca lishínaa licáwicau ya licáarraliau liyá jájiu?
26 Ne tánashia báiyii nunácueji ya nuchuáni nácueji, nuyá lécchoo Washiálicuerri
Dios Cúuleeca báiminaa nuíiwa lináawa lécchoo, jáicta nuíinujoo quinínama
nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a
majíconaa ángelbini shírruedenai nulí.
27 Ne yáawaiyii numá irrú áabi néenaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa
máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactaca.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

28 Liáwinaami ocho éerri néenee litáaniactami liyá nalí, Jesús íirrau áabai dúuli
ítala li'óracoo, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan.
29 Ne nácula li'óracta liyáca, lináni cábacanaa báwachau, ya líibala náawau
cabálai ya úcuni lécchoo.
30 Jáiwa najiáu lirrúi chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee
Moisés ya Elías.
31 Yáainai nayáca natéeji áabai cáamarrashi úcuni sáictai wérri, ya natáania
linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra.
32 Áawita Pé'eruca ya náa'a limánabacaca cadájuni wérri nayá, jáiwa cáwi
nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washiálicuenai yáainai liájcha
néeni.
33 Qéecha'inaami náacoo náacuwai náa'a washiálicuenaica Jesús yúcha, limá'ee
Pé'eruca Jesúsru:
—Quéewidacai, ¡sáictai walí wayáca áani! Waméda'aa matálii cuíta rími: áabai
jirrú, áabai Moisésru ya áabai Elíasru.
Ne Pé'eru jócai yáa léenaa tánashia limácai.
34 Nácula litáania liyáca, áabai sáanai yúrrucoo libáya nayái, nacába'inaami
sáanai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái.
35 Néenee sáanai íbeeji lijiáu áabai chuánshi máirri'e: “Léewa Nucúulee,
nuníwani, éemiu lirrú.”
36 Linísa'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a
éewidenaicoo jiní wérri náiiwadedacta liá'a nacábanimica liyáali éerri.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

37 Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaamiu dúuli ítacha, chóniwenai
máanabanaami jiáu najúnteda Jesús.
38 Ya báqueerri washiálicuerri máidada náiibicha limá'ee cadánani wérri:
—Quéewidacai, jiméda nulí sáicai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica.
39 Áabai espíritu wínani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee
jiáu linúma licuéji, liwána líinuedacoo jócai liwówai limáacaca.
40 Nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha, najédaque'e liúchani liérra espírituca, ne
jócai néenaa najédaca.
41 Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálita iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jíni ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda liérra jicúuleecoo áani.
42 Quéecha'inaami lirrúnicoo liá'a icúlirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi ricúla, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúlirrijuimica, ya ta léejueda lisálijinaarru jíni.
43a Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús íiwa chámaichu limáanalicau nácula quinínama
(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

43b Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenaicoo:
44 —Éemi sáica liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.
45 Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee nájbeecha léenaa néemicani; mawí lécchoo cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalíni jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náiibicha?
(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

46 Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo nalíwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náiibichai.
47 Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nédacanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálita, libárrueda'ee léema nácuu wáni.
48 Jáiwa limá'ee nalí:
—Liá'a ríshibierri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, lirríshibiaminaa lécchoo liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íibichau, léewa cawénii wérri liérra.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha sái liérra
(Mr 9:38-40)

49 Juan má'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jíni, jiníwata jóca wáajcha sáini.
50 Jesús éeba'ee lichuáni:
—U'imáisaniani liúchani, jiníwata liá'a jócai médau wajúnta, léewa wáajcha sái liérra.

Jesús cáita Santiago ya Juan

51 Quéecha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús íirractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra.
52 Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru liárrui limáacacta'inaacoo.
53 Ne náa'a samaritánobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo Jerusalénra.
54 Quéecha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:
—Wawácali, ¿jiwówai jiwána wáurrucueda chichái áaqueji, quéewique'e wamárda nayá quinínama?
55 Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee.
56 Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai íinu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá íinuerri nuwáseda nayá najíconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús
(Mt 8:19-22)

57 Nácula náau náacoo iníjbaa lícu, báqueerri washiálicuerri má'ee Jesúsru:
—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jiáctalau jíni.
58 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa íyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jiní wíta wáaliacta nuwíta yáarrubai nuwówa íyabacta'inaacoo.
59 Jesús má'ee báqueerrirru:
—Jíinu nuíshiirricu.
Ne léeba'ee:
—Nuwácali, jínda nuáacoo quéecha nuquéni nusálijinau.
60 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Jínda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jiáu jíiwadeda Dios wánacaalactaca.
61 Báqueerri má'ee Jesúsru:
—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéecha jínda nuáacoo nuíiwa nunáawau nuéenajinairru.
62 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Liá'a caníinai cába éerri shínanaa, chái jicá'a liá'a tráawajeerricta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

1 Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwína lécchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámatanaa, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa liácoo.
2 Limá'ee nalí: “Chái cábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani.
3 Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru.
4 U'itée chácala ya warrúwa yáarrui, jiní zapatos; ya jócu ibárroo itáa déecu ijúntacta báqueerri iníjbaa lícu.
5 Jáicta iwárroo áabai cuíta lícui, itáa ibéechau quéechanacu ya ta imácai: ‘sáica iyáca quinínama lirrícu liáni cuítaca’.
6 Ne áicta néeni chóniwenai sáicani wítee já'a, liá'a nawítee sáicaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta sáica nawítee, jócuminaa licúmpliau nalí.
7 Imáacau néeni já'a lirrícu liá'a cuítaca, ya íya ya írrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íiwerri Dios chuáni, rúni jínerri liwéniu. U'ijínaniu cuíta jútainchu.
8 Jáicta íinu áabai chacáalee rículai narríshibiacta iyá sáica, íyau tánashia náani íyai;
9 ichúni náa'a bálinenaicoo néeni, ya imá nalí: ‘Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.’
10 Ne íinucta áabai chacáalee rícula ya jócu narríshibia iyá, ijiáyu imáidada cáaye rícula chá'a:
11 ‘¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerricoo wáiiba nácu, watútuda ináneewani! Yáaque'e léenaa linácu liéni, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.’

12 Numá irrú liyáali éerriminaa liá'a carrúnatabeeca lirrú liéni chacáaleeca
mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenaibini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Mt 11:20-24)

13 "¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áachunu carrúni jináata jiyámi
Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios médactata liá'a jócai
nacába cáji médanicta íibini, báinacuminaata néejueda nayáwai Diosru, ya nasúwa
náabalau jarrájarrai ya nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néejueda nayáu
Diosru.
14 Ne éerri amáarrau'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú,
náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro rícu ya Sidón.
15 Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jirrúminaata jéenaa jinácudacoo áacairra?
¡Jiúrrucuaminau mawí cáinacula wérri dujíwala jiúcacoo!
16 "Liá'a éemerri ichuáni, léemiminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, licháani nuyá;
ne liá'a cháaneerri nuyá, licháaniminaa liá'a bánuerri nuyá."

Néejuactacoo náa'a setenta y dosca

17 Náa'a setenta y dosca néejua'inaamiu sáicta wérri'e nawówa, namá'ee:
—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánacaala najiácoo jijí'inaa
nácu!
18 Jesús má'ee nalí:
—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu íimi únia
shínaaca.
19 Nuyá yáirri irrú wíteeshi cadánani quéewique'e ijínanicoo áai íibi ya
aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quinínama danáanshi lishínaa liá'a wajínaica
Wawásimica, jócubeecha liméda irrú máashii.
20 Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, sáicta iméda
iwówau mawí jáicala ijí'inaa tánau áacairrai.

Jesús sáictai wówa
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

21 Ne liyáalimi éerri, Jesús sáictai wérri liwówa Espíritu Santoyu, limá'ee: "Nuá
jirrú sáicai nusálijinaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi íta'aa,
jíyadacala nalí náa'a imíyanica liá'a báyeerrimicoo náucha náa'a yáine léenaa ya
néemica. Jajá, Nusálijinaa, léewa jiwówau jáni.
22 "Nusálijinaa éejueda nulí quinínama. Jiní yáirri léenaa tánashia Licúulee nácu,
Lisálijinaa rímii; jiní yáirri léenaa tánashia Lisálijinaa, bácai rími Licúulee yáa
léenaa jáni, ne tánashia Licúulee wówaini líyadarru jíni licúnusiaque'ini."
23 Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nalí báawachala:
"Sáicta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca;
24 níwata nuíiwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a
reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jíni; nawówai
néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jíni."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano sáicaica

25 Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e
licábau limá'ee:
—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai
amáarra?
26 Jesús má'ee lirrú:
—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley rícu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?
27 Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Caníinaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwítee yáajchau; ya arrúnaa caníinaa jicába jiyácachuni chóniwenai léjta caníinau jicába jiyá jájiu.
28 Jesús ma lirrú:
—Jéebani sáica liáni. Jimédacta liáni, jiwáaliaminaa jicáwicau mamáarraca.
29 Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo sáica, lisáta'ee léemiu Jesús limá'ee
—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?
30 Néenee Jesús éeba'ee lirrú:
—Báqueerri washiálicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalicu Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jíni néedacta liá'a líibalaca; náiinueda jíni, jáiwa náawai atéwai náiinuaca.
31 Chítashiawa wánaca jíni báqueerri sacerdote bésunau néenee jíni lirrícu liá'a iníjbaaca, jáiwa licába jíni, jáiwa líshiirriu liúcha liáawai.
32 Cha lécchoo báqueerri néenaa náa'a levítaca libésunau néeni, ne licába'inaamini líshiirriu liúcha, jáiwa liáawai.
33 Ne báqueerri washiálicuerri Samaria néenee sái yáairriu lirrícuba léja liá'a iníjbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jíni.
34 Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lídabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lírda jíni lishínaa éema ítalau, litée jíni áabai cuíta rícula litúya jíni.
35 Cajójchanaami, liá'a samaritánoca lijéda léjta chámai éerricta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jíni liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: ‘Jitúya liáni washiálicuerrica, ne jigáastacta áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejojoo.’
36 Sáicai wérri, ¿tána néenaa náani matálitaica caníinai cába liá'a washiálicuerri canédi íinuedanimica?
37 Liá'a quéewidacai ley shínaaca léeba'ee:
—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.
Jesús má'ee lirrú:
—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Maríaca

38 Jesús síguia lishínaa iníjbau (náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo áabai chacáalee rími, báquetoo íinetoo yácta jí'ineechoo Marta rurríshibia liyá rúbana rícula.
39 Marta wáalia báquetoo ruéenajetoo jí'ineechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruéemique'e liá'a limáni liyáca.
40 Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:
—Nuwácali, ¿jiní wéni jirrú nuéenajetooca rumáacau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.
41 Ne Jesús éeba'ee rulí:
—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji.
42 Ne ái áabai mawíyii chúnsaica já'a. Maríaca ruwína mawíyii sáictaca, ya jiní'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

1 Báitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne quéecha'inaami linísa li'óracuwai, báqueerri néeenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú:

—Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.
2 Jesús má'ee nalí:
—Jáicta i'órawai imá chá'a:
‘Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jijí'inaa.
Jíinu chérra liá'a jiwánacaalactaca.
3 Jiá walí íyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.
4 Jimíya máecha wajíconaa níwata wayá lécchoo wamíya máecha najíconaa quinínama náa'a médenai walí máashii.
Jáicta máashii íinu wáatalai ujínda wacácoo jíconaashi rícula.’
5 Jesús má'ee lécchoo nalí:
—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierri báqueerri lijúnicaiu, yá'ee béewami táayebee'inaa liá'eewoo jíibana néerra ya limá'ee jirrú: ‘Nujúnicai, jiprésta nulí matálii páani,
6 níwata báqueerri nujúnicai chóca rímii nísa líinu déecucheji núbana néerra, ya jiní nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.’
7 Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirrú: ‘Ujijódia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuéenibi ya nuyájani rúwacuwai; jócu nuéewa nubárruacoo nuá jirrúni.’
8 Ne numá irrú áawita jócu libárroo liá irrúni liá'a jirrúnaanica áawita jijúnicaicani, liáminaani jimésudacta liwówa, ya liáminaa jirrú quinínama liá'a jirrúnaanica.
9 Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya íinuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú.
10 Jiníwata liá'a sáterrica, lirríshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, líinuminaa linácu; ya liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.
11 “¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúulectani, ya licúulee sátacta liúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácua áai?
12 ¿O lisátawee jiúcha bátui éewishi, éenaaminaa jiá lirrú áabai aquétu?
13 Ne iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru sáicabeeca, ¡chítashia ta mawí jíni Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isátacta liúchani!”

Náa Jesús jíconaa lirríshibia demonio wítee
(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)

14 Jesús jéderrite liyáca áabai demonio báqueerri washiálicuerri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijiácoo liá'a demonioca, jáiwa léewa litáaniacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani.
15 Ne áabi má'ee: “Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washiálicuerrica léewaque'e lijéda demonio.”
16 Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji.
17 Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nalí:
“Quinínama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá sáica nayá wáacoo, cháiminaa cábacanaa nalí, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo.
18 Cháminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéewau'u cadánani liwítee cábacoo jíni? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu.

19 Ne cháctacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrúi wíteeshi danáanshi
najédaque'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala
yúquenaeu iyáca.
20 Jiníwata nuyácta jéda demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri
limáca Dios wánacaalactaca jái íinu irrúi.
21 “Áicta báqueerri washiálicuerri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya
líibanau, liá'a liwáaliani líibana lícuu jiní éenaa linédu liúcha.
22 Ne áicta báqueerri íinuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani,
léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama línda litée
liá'a liwáalianimica limédaque'e léjta liwówau'u.
23 “Liá'a yáa nuájcha áabenaa, léewa nujínai liérra, ne liá'a jócaicta yáawaqueda
nuájcha, léewa cacáarraliacai liérra.

Liá'a espíritu máashii éejuerricoo
(Mt 12:43-45)

24 “Jáicta áabai espíritu máashii jiáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jínaneerriu
yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa íyabacta'inaacoo; ne jinícta líinuctani,
lédacanictau lirrúwoo: ‘Nuéejoctawai núbana rículau nujiáctejimicoo.’
25 Jáicta léejuawai, líinu linácu liá'a washiálicuerrica léjta áabai cuíta máisai
jíchuderriu ya nachúndadanini sáica.
26 Néenee liáu liáwaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiicaca liúcha, ya
quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána
máashii wérri liyá quéecha yúcha.”

Wówashi sáictai wérri yáawaiyiica

27 Nácula Jesús táania liyáca linácueji quinínama liáni, báquetoo íinetoo
chóniwenai íibicha rumáidada'ee rumáca:
—¡Sáicta ruá'a íinetooca cúlicuechoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!
28 Jesús éeba'ee:
—¡Sáicta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jiní éenaa limédaca
(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

29 Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús téeji, jáiwa
lichánau léewida nayái limá'ee: “Náani chóniwenai chóque'e sánaca bájialani
máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo
liméda nalí léjta limédau Jonás yáajcha.
30 Ne léjta Jonás liyá señal nalí náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa
lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, núyadaminaa nuyáu léjta áabai señal
nalí sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca'a.
31 Jáicta amáarra cáinabijoo limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai
chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca íinuechoomi déecucheji
rumáminaa jóca sáica nayáca; jiníwata ruyá íinuechoo déecucheji wérri bájirra
cáinabi íteeji, quéewique'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha
chóca rími áani, mawíyii cawéni Salomón yúcha.
32 Chacábacanaa lécchoo jáicta amáarra cáinabijoo, nabárruaminaujoo náa'a
Nínive sánaca quéewique'e namá náani chóniwenai jócani sáicayaca; níwata náa'a
Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néejoo Diosrui, ne nuyá yáairri
chóca rími áani, mawíyii cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu
(Mt 5:15; 6:22-23)

33 “Jiní túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jíni, jiní limáacalani áabai
cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, quéewique'e náa'a wárruenaicoo nawáalia
jucámarrabee.
34 Jituí chái cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; sáicaquicta jituí,
quinínama jináanai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama
jináanai yáairri catáwacacta.
35 Jicáwaa jiúchaujoo quéewique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu
lináwau catáwacabeeyu, quéewique'e quinínama liá'a jimédanica lijiáque'iu jirrú
sáica.
36 Ne quinínama jináanai liwáaliacta jucámarrabee sáicaica, jiní éewo'u jiyá
catáwacacta, jicábaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai
lámpara jáicta liquénai quinínama cábani cámarraa.”

Jesús má'ee nanácucha náa'a fariséobinica ya quéewidacaica ley shínaabinica jócala machácani nawítee
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

37 Quéecha'inaami Jesús nísa litáaniacai, báqueerri fariseo cúmida líya líibana
néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula.
38 Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca liméda liwánacaala liá'a nawítee
nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa.
39 Ne Jesús má'ee lirrú:
—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu
cashiámui yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica.
40 ¡Chóniwenai jócani éewa nédacanicoo sáica! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri
bináawe sái ya liméda liá'a yáairri lirrícu lécchoo?
41 Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.
42 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru
diésnaa méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca píituinamai
jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda
machácanica ya caníinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda liárra, ya jócu imáaca
iméda lécchu liá'a áabataca.
43 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia
yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga rícu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú
sáicai wérri cáaye rícuba.
44 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini
yáarrui, jócai íyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa
léenaa jíni!
45 Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:
—Quéewidacai, liéni jimáni jiyá nalí náani, jócai sáica cáacoo walí lécchoo.
46 Ne Jesús má'ee:
—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá lécchoo, quéewidacaica ley shínaaca!,
yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai
iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.
47 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a
íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi íinuanimi báinacu.
48 Liyú liárra iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani
báinacu, ne nayá íinuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá
médenai bárrueda náutabee.
49 “Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: ‘Nubánuaminaa irrú íiwadedeerri
nuchuáni ya quéewidacani, ne íinuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa
icánaquedanijoo.’

50 Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue sái
liá'a náirranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuete cáinabi
quénucuwai,
51 rícuete Abel íirranaami néenee cáashia Zacarías íirranaami néerra, liá'a
náiinuanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba sái
liá'a limáanalicaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa
nayá.
52 "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta
náa'a túyenai cuíta núma Dios shínaa, jiní yácala léenaa linácu sáica, jiní ijínacalau
Dios yáajabalicu, jiní índaca áabi jínacoo.
53 Jesús nísa'inaami limá nalí léji liéni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya
fariséobinica, jáiwa íiwirri wérri nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu
liyá íchaba chuánshiyu,
54 naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujuedaca liyá cháquinicta
néewa náa lijíconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta sái liá'a chámaini wítee
(Mt 10:26-27)

1 Nácula íchaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájialacalani nadánaida
yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litáaniacai, limá'ee lishínaa éewidacoo
quéechanacu: "Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u
limáca, chámaica nawítee.
2 Jiníwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a
báyeerrimicoo arrúnai'inaa jiácoo jucámarrai rícula náaque'e léenani.
3 Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jiéirri'inau jucámarrai
jíirricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita ibáya íibana númau, arrúnai'inaa
namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Mt 10:28-31)

4 "Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanaliu wanáanai, ne
jiní léewani liméda mawiá.
5 Nuíiwa irrú sáica liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: 'Cáarru icába liá'a
wáalierri wánacaalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua infierno*
rícula jíni. Léewa éewani cáarru icába liérra.'
6 "¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai moneda nácueji rími? Ne áawita chácani
Dios jócai míya máecha áabai néenaa.
7 Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútadani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu
éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani bái Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai bái íiwa nunáawa chóniwenai
náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa bái
nuíiwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.
9 Ne liá'a báiyii íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nuíiwa lináawa
lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

---

* **12:5** *infierno* Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

10 “Dios méetuaminaa lijíconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha
nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijíconaa liá'a táanierri
máashii Espíritu Santo nácueji.
11 “Jáicta natée iyái sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa
léemi sáicani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau
chítashia éewo'inaa ijiácoo o imáqui jíni,
12 jiníwata jáicta líinu liá'a éerrica itáaniacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca
léewidaminaa iyá, tánashia itáaniani'inaa.”

Carrúnatai nawáaliacta narrícucau

13 Báqueerri náiibicha náa'a chóniwenaica limá'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liáque'e nushínaa léenaa liá'a
shínaashi máaquerricoo walí.
14 Jáiwa'ee Jesús éeba lichuánii:
—Nujúnicai, ¿tána máaca nuyái irrúi léjta liá'a yaárri léenaa licába sáicani o
máashictani o cashírruedacaica?
15 Limá'ee lécchoo: Itúyau iyá quinínama liúcha liá'a iwówau'u iwáalia
méenaami quinínama; níwata liá'a cáwicaishica jócai íinu lirrícueji liá'a
wawáaliacta méenaami.
16 Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washiálicuerri
rícuerri, yáte lirrú lishínaa cáinabi banácali manuábai íta.
17 Liá'a rícuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: ‘¿Tána'ee numédajoo? jócai
nuwáalia liárru nuwáaliacta'inaa nushínaa shínaashi íta.’
18 Limá'ee lirrúwoo: ‘Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa
nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, quéewique'e
nuwáaliada néeni nushínaa banácali íta, ya quinínama liá'a nuwáalianica.
19 Ne ya ta numá nulíwoowai nuyá jájiu: Nujúnicai, jiwáalia íchaba wérri
shínaashi éeneerri'inaa jirrú íchaba wérri camuí; jiwówa íyabau, jíyau, jíirra,
sáicta jiméda jiwówau.’
20 Ne Dios má'ee lirrú: ‘Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájoo, ya liá'a
jiwáaliadanica ¿tánarru sái'inaa jíni?’
21 Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a washiálicuerri yáawaquederri
lirrícucau liyá jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa.”

Dios túya léenibiu
(Mt 6:25-34)

22 Liáwinaami Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: “Liáni numá irrú: O'urrúni iwówa
linácueji liá'a íyacaishica éewau'inaa cáwi iyá, jiní íibala nácuu isúwani'inaaca.
23 Liá'a cáwicaishica mawí cawénica íyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí
cawénica íibalashi yúcha.
24 Éeda natuínaa náa'a míshiiduca: Jócani yáabana, jiní nawáaliacala nashínau,
jócani wáalia nábanau nawáaliadacta'inaa náaya'inau; ne áawita chácani, Dios
yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí jíni iyá cawénini míshiidu yúcha!
25 Ne áawita chácani, iméda urrúni iwówau, ¿tána éenaa idáwineda icáwicau
áabai hóraa mawí?
26 Ne jócta éenaa imédacani liá'a mawí píituica, ¿tánda urrúni iwówa linácueji
liá'a mawí méenaamica?
27 “Éeda natuínaa náa'a íiwinaashica chítashia nadáwinau'u jíni: jócani
tráawajaa jiní natíticala. Ne áawita chácani, numá irrú liá'a rey Salomónimica,
áawita liwáalia quinínama lishínaa méenaami cawéninamaica, jócai súweda
líibalau léjta íiwinaashi.

28 Ne Dios yácta sáicta nacábacanaa náa'a íiwinaashica yáaine chóque'e bacháida
lícu, ya cajójchanaami léemawai, ¡chíta mawí iyá jíni liáminaa irrú íibala
irrúnaanica, iyá chóniwenai jócai éenaa éebidaca!
29 Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia íinuni'inaa íyawai ya
írra'inaa.
30 Jiníwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri
rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri isálijinau áacai, yáirri léenaa tánashia
irrúnaanica.
31 Iyá imáaca iwíteu linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irríshibia
quinínama léji liéni.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Mt 6:19-21)

32 “Ucáarru iyá nushínaa oveja jínanenaiu nuájcha, iyá áulabani rími, ne
Nusálijinaa sáicalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi.
33 Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalíni náa'a carrúni jináatanica; éeneda
iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, cháminaa máanui wérri rícucaishi áacairra
jócai amáarra, jóctala canédi éewa liwárruacoo jiní camárra íyacala shínaashi
néerra.
34 Táshia nácucha iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniya lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

35 “Léjta náa'a cashírruedacanica súwedenai nábalau sáica ya nashínaa lámpara
túculerriu, nanénda nawácali íinuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta líinu léji liá'a
Wawácalica.
36 Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejoocoo
áabai boda yúcha, jáicta líinueda cuíta númai le naméecu lirrú jiliá'a.
37 Sáicta náa'a cashírruedacanica jáicta líinu léji liá'a nawácalica, ya líinu nanácu
cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya
táminaa lishírrueda náayai.
38 Sáicta wérri nayá, líinucta nanácu cáwi béewami táayebee o mésactala éerri.
39 Yáa léenaa sáica linácu liéni: Liá'a cuíta wácalica liáctata léenaa táshia hóraa
líinu léji liá'a canédica, jócata línda naméecu líibanai nanéduque'e lishínaa.
40 Iyá lécchoo ichúniu; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuíinuminaa
jócta nanénda nayá nuyá.”

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca
(Mt 24:45-51)

41 Pé'eru sáta'ee léemiu Jesús:
—Nuwácali, ¿jíiwadeda liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru
sái'inaa wéeca?
42 Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacanica
machácani liyáca ya cáwi wíteeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líibana,
quéewique'e liá íyacaishi éerdi náayaca?
43 Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali íinui méderrii liyá léjta limáyu'u
lirrú.
44 Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa liwánacaala quinínama liá'a
liwáalianica.
45 Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau,
lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani ya náa'a íinaca
cashírruedacani, ya lichánau líyaca ya líirraca licámadectalaca,

46 liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá léenaa nácu,
liwácali íinuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jíni, liúcaminaa liyá chacábacanaa léjta
náa'a jócani machácaniyaca.
47 “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda
liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jiní léewidacala, licástigaaminaani
libásaidaminaa liyá íchabachu.
48 Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami
náa bájiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí íchaba, chacábacanaa lécchoo nasáta
liúcha íchaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawítemija'a, chacábacanaa
nawána liméda mawí máanui lécchoo.

Náa'a chóniwenai shírridenaiu Jesús nácueji
(Mt 10:34-36)

49 “Nuyá íinuerri éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u nucába
léemau'u jíni!
50 Arrúnaa nusúfria bájialanaa, ¡ne máashii wérri nuwówa nunénda libésunacoo
quinínama liérra!
51 ¿Éebida nuíinucala éerri rícula nuínda sáictaque'e iwówa iyáca? Numá irrú
jócala, índeerri quéewique'e ishírrida yáacaque'iu.
52 Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinai wáacoo áabai cuíta lícu
máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnta, chámata matálitai júnta.
53 Liá'a lisálijinaaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa
licába lisálijinau; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába rumíyacalau ya
rumíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau; ruá'a rúneerruca máashiiminaa
rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru.”

Chíta quéewau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica
(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

54 Jesús má'ee lécchoo chóniwenairru: “Jáicta icába sáanai nácudacoo chéni éerri
wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inau, ne yáawaiyi imácaa.
55 Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amuábeecala'inaa chunídanaa, ne yáawaiyi
imácaa.
56 ¡Chámaini wítee!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo
cáinabi íta'aa, ¿chíta quéewau'u jócu yáa léenaa icába liéni éerri Dios íyadani liyá
icába?

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha sáica liá'a jijínaica
(Mt 5:25-26)

57 “Jesús má'ee nalí: ‘¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo sáicacta o máashicta iyá
jájiu imá tánashia sáicai?
58 Báqueerri yácta jijíconaa, ya litée jiyá jíyadacoo nalí náa'a wánacaleenaica,
arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaque'e jichúnicani,
quéewique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába sáicactani o
máashictani; léejuedaminaa jiyá nalí náa'a soldado, ya táminaa naníqui jiyái cuíta
manúmai rícula.
59 Ne numá jirrú jócuminaa jijiáu néenee, cáashia jipáida quinínama liá'a
jimówinianica.’ ”

13

Liá'a mawí cawénica wéejuacoo Diosru wajíconaa yúchau

1 Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadeda'ee lirrú Pilato bánuaca
náiinua áabii washiálicuenai Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a
cuéshinai íirranaa íibi sacrificioyu.
2 Jesús má'ee nalí: "¿Imáuminau irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a
washiálicuenaimica yáainaimi Galilea rícu, níwata nalí mawíni cajíconaaca náucha
náa'a ishínaa cáinabi íta sánaca?
3 Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, chái'inaa cábacanaa
máanali iyá.
4 ¿O imáuminau irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalinimica licá'inaamiu
nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nalí mawíni cajíconaaca
náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu?
5 Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, chái'inaa cábacanaa
máanali iyá."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jiníyii íta

6 Jesús íiwa'ee nalí liáni licábacanaaca: "Báqueerri washiálicuerri wáaliate áabai
banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi íta'au, liá'inaamiu licába liácta higos,
ne jiní líinucta líta.
7 Jáiwa'ee limá lirrú liá'a washiálicuerri túyerri lishínaa shínaashi: 'Jicábateni,
matáli camuí nuíinuca numúrru líta liáni higuéraca, ne jiní wérri nuíinucta líta.
Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?'
8 Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újnibini
le camuícaja liáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono.
9 Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni."

Jesús chúni báquetoo íinetoo mulídu wójunaa éerdi nawówa íyabactacoo

10 Áabai éerri, éerdi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga
rícu;
11 ya néeni báquetoo íinetoo bálinechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai
espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo sáica.
12 Quéecha'inaami Jesús cába ruyái, limáida rulí limá'ee:

—Íinetoo, jiyá'au chúnicuwai jishínaa bálinacaalashi yúcha.

13 Néenee lichánaa licáajiu runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiquiniacoo, jáiwa
ruchánau ruá sáicai Diosrui.
14 Ne liá'a sinagoga wácalica íiwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá éerdi
nawówa íyabactacoo, limá'ee nalí náa'a chóniwenaica:

—Ái seis éerri já'a éerdi natráawajaaca; íinu liyáali éerri quéewique'e ichúnicoo
ibálinacaala yúcha, ne jócai éerdictaca nawówa íyabactacoo.

15 Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa íyabactacoo,
quéewique'e itée líirra shiátai?
16 Ne ruáni íinetooca, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí liéni
bálinacaalashica dieciocho camuí, ¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda
rúcha léerdi nawówa íyabactacoo?
17 Quéecha'inaami Jesús ma léji liéni, lijínai máaqueneu báinata; ne quinínama
náa'a chóniwenaica sáicta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa líimi nácucha liá'a banácali jí'ineerri mostaza
(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

18 Jesús má'ee lécchoo: "¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána
cábacanaa nuíiwa irrú jíni?

19 Chái léjta áabai mostaza íimi báqueerri washiálicuerri yáabanani lishínaa
shínaashi íta'au, ya ta lidáwinacuwai máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui
ya ta náiinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo
(Mt 13:33)

20 Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios
wánacaalactaca?
21 Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoo íinetoo
ruéewidani matálii íinabishi íibirra, quéewique'e liwána íinabishi múrracacoo
quinínama.”

Áulabai cuíta núma
(Mt 7:13-14,21-23)

22 Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo
chacáalee máanuini rícu ya júbini libésunactacoo liácoo.
23 Báqueerri sáta'ee léemiwani:
—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?
Jesús éeba'ee lichuáni:
24 —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lirrícu liá'a cuíta nánibala áulabaica;
jiníwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárroojoo.
25 Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine
bináawa imáidaminaa iyáca: ‘Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.’ Ne léebaminaa
ichuáni: ‘jócu nuá léenaa chítashia sána iyái.’
26 Néenee ichánaminau imáca: ‘Wayáwa nárra íyenaimi ya wáirra jiájcha, ya
jéewidate washínaa cáaye rícuba.’
27 Ne léebaminaa ichuáni: ‘Jái nunísa numá irrúi, jócu nuá léenaa chítashia sána
iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!’
28 Néeniminaa ícha irrúwoo cáiwinaa yáamuedacta éeu chíchichinaa, icába
nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quinínama náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni
báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala.
29 Jiníwata náiinuminaa chóniwenaica matuínaami íiba nácueji, ya báacheeji, ya
cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca.
30 Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta,
náa'inaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa
mawénini'inaa.

Jesús ícha Jerusalén nácu
(Mt 23:37-39)

31 Néenee náiinu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:
—Jiáu mayéji áani níwata Herodes wówerri líinua jiyá.
32 Jesús éeba'ee nachuáni:
—Yáa namówai imá lirrú liérra újni iyáliduca: ‘Jicábateni, wáalee ya cajójcha
nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinenaicoo ya batáijinaami nunísajoo.’
33 Ne arrúnaa nusíguia nushínaa iníjbau wáalee, cajójcha ya batáijinaami,
jiníwata jócai éewau máanali báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha
báawachala.
34 ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, íinuenai
náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya íinueda íibayuni náa'a índenai irrú íinuenai
náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai
nuáawaqueda iyá nuéenibiyu, léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu
rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai!

35 Ne icábate, liá'a iyáctaca máaquerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú
jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia líinu liá'a éerrica imácta'inaaca: ‘¡Sáictai
wérri liá'a íinuerrica lijí'inaa liá'a wácalishica!’

14

Jesús chúni báqueerri bálinerriu iméemai náanai

1 Libésunateu áabai éerrii léerdi nawówa íyabactacoo, Jesús yáau líiyaca líibana
néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuínaa.
2 Néeni lécchoo báqueerri washiálicuerri yáa Jesús náneewa, bálinerriu liyú liá'a
iméemai wána lináanai.
3 Jesús sáta'ee léemiu náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica:
—¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálinerriu léerdi nawówa
íyabactacoo, jajá o jócuweeca?
4 Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálinerricoo, lichúni'e
jíni ya ta limá lirrúi léewaque'e liácuwai.
5 Ya fariséobinirru limá'ee:
—¿Tána éenaa iyái, jicúulee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda
liyáalimijani, áawita léerdi nawówa íyabactacoo?
6 Ne jócu néewa néeba lichuánii.

Náa'a nacúmidani áabai fiestarru boda shínanaaca

7 Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmidanica namúrru yáarrubaishi mawíyii cawéni
namáaca nawáaque'iu líta'aa mesa nácula, liá'ee nawítee limá'ee nalí:
8 —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaque'iniu, u'iwáau náarrubai
íta'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri íinu mawí cawéni yúcha;
9 ne liá'a cúmideerri iyá chámatanaa éewerri líinu limá jirrú: ‘Jimáaca liáarrubai
liáni báqueerrica’. Ne ya táminaa báinata jibárruacoo jiácoo jiwáacoo último
yáarrubaishi íta'aa.
10 Báawacha wáucha, nuyá ma jirrú:
Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi íta'aa, quéewique'e
áicta líinu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirrú:
—‘Nujúnicai, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí ítala.’
Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jiájcha mesa
nácula.
11 Jiníwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni
jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.
12 Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:
—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jíyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya
jéenajinai, o wéenaa, jiní náa'a rícubini yáainai jirrú urrúni; níwata nayá lécchoo
nacúmidaminaa jiyá chacábacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.
13 Ne uliámaca, numá irrú:
—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócani
éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jínacoo, ya náa'a matuínica.
14 Cháminaa sáicta jiwówa. Nayácala jócani éewa napáida jiyá lijúniba, ne
jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, éerri nacáwio náa'a chóniwenai sáicanimica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máanui'inaa íyacaishica
(Mt 22:1-10)

15 Néemi'inaami liéni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:
—¡Sáicta wérri liá'a íyeerri'inaa íyacaishi máanui wérri Dios wánacaalactalaca!
16 Jesús má'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri méda áabai íyacaishi wérri, ya ta libánua nacúmida íchaba wérri chóniwenai.
17 Quéecha'inaami léerdicai liá'a íyacaishica, libánua lishínaa cashírruedacai
lirrú líiwa nalíni náa'a nacúmidanica: 'Déjcaa jái ya sáicai quinínamai.'
18 Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu:
'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucábacani. Ne nusáta
jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.'
19 Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa
nuáacoo nuéneda nucába wáni. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.'
20 Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucásacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.'
21 Liá'a cashírruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru
quinínama, jócau'u nawówai náiinuca. Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a
liwácalica, ya tá'ee limá lirrú liá'a cashírruedacai lirrú: 'Jiá namówai madéjcanaa
cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jínda áani náa'a carrúni
jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínica ya náa'a tucútucunica.'
22 Déecu'inaami'e mawí cashírruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirrú
jiwánani numédaca, ái újnibi já'a yáarruishi.'
23 Néenee liwácali má'ee lirrú liá'a cashírruedacaica: 'Jiáu iníjbaa lícu ya náa'a
yáainai carretera éemanacu, ya jimésuda nawówa náiinuque'e nawáarruacoo,
quéewique'e cashiámu núbana.
24 Jiníwata numá irrú, jiní'inaa néenaa náa'a nacúmida quéechanacu jócani'inaa
éenaa náaya núya nuíibi.'

Chíta quéewau wáacoo Cristo íshiirricu jíni
(Mt 10:37-38)

25 Íchaba chóniwenai yáau Jesús íshiirricu; jáiwa léejoo limá'ee nalí:
26 "Ne báqueerricta íinu nulí, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisálijinaa
yúchau, ya litúwa, ya líinu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu
mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo.
27 Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu líinu
nuíshiirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.
28 Ne báqueerricta éenaa wówai liméda áabai cuíta wérri, ¿jócuminaa
quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani?
29 Ne áabatayu, liúcacta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama
náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa líiwanaa,
30 namá'ee: 'Liéni washiálicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa
linísaca.'
31 O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau
quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta
liá'a íinuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha?
32 Ne jócta léenaa líinua yáacacoo lijúnta, áicta újnibi déecucheji liyá báqueerri
reyca, libánuaminaa catéecai chuánshi yáajcha lijúnta jócubeecha naméda jináwiu.
33 Cháwa licábacanaa, matuínaami éenaa jócai wówai limáaca quinínama
liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai
(Mt 5:13; Mr 9:50)

34 "Liá'a iwídumaca sáicai; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léejoo limédacoo
sáicai jíni?
35 jócai éewau áawita cáinabirru, jiní léewacalau namédaque'e liyú abono. Jiní
wéni náucaca. Nawáalianai nawíbau éemiu."

15

Jesús méderri áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Mt 18:10-14)

1 Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai
yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íiwanaa cajíconaanica,
lécchoo néemi'e lirrú.
2 Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáania
máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:
—Liáni chóniwerrica lirríshibia náa'a cajíconaanica ya líiya náajcha.
3 Néenee Jesús íiwa nalí áabai licábacanaa, limá'ee:
4 "¿Áicta báqueerri íibi já'a wáalierri cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata
limáaca náa'a noventa y nueveca chaléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a
áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e líinu linácu?
5 Jáicta líinu linácui, sáicta liwówa liúca liséjcu íta'auni,
6 jáicta líinu líibana néerrawai, liáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú
urrúni, limá'ee nalí: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuíinu linácu liá'a oveja
yúquerrimicoo núcha.'
7 Numá irrú chái cábacanaa sáicta wérri wówashi áacairra báqueerri cajíconai
nácueji éejuederricta liwíteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai
sáicanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a báquetoo íinetoo íinuechoo rushínaa moneda nácuu

8 "O lécchoo, ¿chíta báquetoo íinetoo wáaliechocta diez monedani ya bátui yúcau
rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cuíta lícui, rumúrru
arrájuata cáashia ruíinu linácu?
9 Ne jáicta ruíinu linácui, ruáawaqueda rujúninaiu ya náa'a yáainai rulí urrúni,
rumá nalí: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuíinu linácu liá'a moneda
yúquerrimicoo núcha.'
10 Numá irrú chacábacanaa lécchoo ái sáictani wówa náa'a ángelbini Dios
shínaaca báqueerri cajíconaica éejueda liwíteu Diosru."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lisálijinaa míya máecha licúulee jíconau

11 Jesús íiwadeda'ee lécchoo: "Báqueerri washiálicuerri wáaliate chámata
léenibiu.
12 Liá'a, mawí icúlirrijuica, limá'ee lisálijinaarru: 'Nusálijinaa, jiá nulí léenaa liá'a
nushínaa jiwáaliani nulí sái'inaaca.' Néenee nasálijinaa shírrida nalí quinínama
liá'a liwáalianica nanácu.
13 Jócai íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishiimica liwénda
lishínaa quinínama éenaa, ya liyú liá'a warrúwaca liáu déecuchala áabai
cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaishi
cacháninai rícu.
14 Ne linísa'inaami ligásta quinínama liwárruaniu, jáiwa áabai ínaaishi wérri íinu
lítala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani lináiwai.
15 Jáiwa liáu lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washiálicuerri yúcha, lítala liá'a
cáinabi yáctalaca, jáiwa libánua lishínaa finca néerrau jíni litúya puíti.
16 Liá'a icúlirrijuica wówerricta'ee líiya cáawaina liá'a puíti íyanibica, ne jiní
yáirri líiyani.
17 Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: '¡Íchaba tráawajadorbini ya nusálijinaa
íibana néeni wáalianai íyacaishi yúcactacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá
nunáiu!

18 Nuéejoctatawai nusálijinaa íibana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo:
Nusálijinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirrú lécchoo;
19 nuyá jócai sáicanata jimáida jicúuleeyu mawiá; jicába nuyá léjta báqueerri
jishínaa tráawajadorbiniu.'
20 Néenee liwína'ee inájbaa ya tá'ee léejocoo lisálijinaa íibana néerrawai.
"Líinu'inaa déecucheji újni'ii, lisálijinaa cába'ee jíni carrúni jináata'ee licábaqui
jíni. Licánaca'eewoo licúulee júntau lishíquia'ee ya lishíshi liwídani.
21 Néenee licúulee má'ee lirrú: 'Nusálijinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya
jirrú lécchoo. Nuyá jócai sáicanata jimáida cúuleeyu mawiá.'
22 Ne lisálijinaa má'ee nalí náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: 'Ijéda
liá'a íibalashi mawí sáictaca isúwa linácuni. Ya isúwa áabai aníiyu licáaji nácu ya
áabai zapato líiba nácu.
23 Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya íinuani, wáya áani waméda'aa fiesta
sáicta'a wawówa.
24 Léca liáni nucúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwiacoo,
nédacanimicoo nácu yúcacoo, ne wáiinu linácui.' Jáiwa nachánau naméda fiesta
sáicta nawówai.
25 "Ne nácula liá'a licúulee nabéecanaataca chalé'e yáa bacháidala. Líinu'inaa
urrúni cuítarru, léemi'e shímashi wítama yá'ee nawáilaaca.
26 Néenee'e limáida báqueerri icúlirrijui, ya lisáta'ee léemiu liyá tánashia léji
liérra.
27 Icúlirrijui má'ee lirrú: 'Jéenajirri jái éejuacuwai, tánda jisálijinaa wána wáiinua
liá'a becerro mawí quéenaaca, licúulee éejuacalau lirrú sáica cáwicalani.'
28 Ne jáiwa'ee bájiala íiwirri liwówai, jóca'ee liwówai liwárruacoo. Néenee
táda'ee lisálijinaa jiáu litáania liájcha liwówa yáajchau liwárruaque'iu.
29 Ne limá'ee lisálijinaarru: 'Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirrú, séewirri
numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuíinuaque'ini
sáictaque'e nuwówa nujúnicaibini yáajchau.
30 Ne líinu'inaa liéni jicúuleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rúmbabini
nácula, ái jáji jiyá wáneerri náiinua lirrú becerro mawí quéenaaca.'
31 "Ne lisálijinaa éeba'ee lichuáni: 'Nucúulee, jiyá séewirrinaa yáa nuájcha,
quinínama liáni nuwáalianica jishínawa liérra.
32 Tánda arrúnaa waméda fiesta, sáictaque'e wawówa lécchoo, léca liáni
jéenajirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerriu licáwiacoo,
nuédacanimicoo yúcacoo, ne wáiinu linácui.' "

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

1 Jesús íiwa'ee lishínaa éewidenaicoo liáni: "Báqueerri washiálicuerri rícuerri
liwáaliate báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a
rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásteerri'e liyá máashii lishínaa.
2 Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrúi: '¿Tána léji liéni namáni nulí
jinácucha? Jíiwadeda nulí chítashia liá'a quinínama jishínaa tráawajuca, jiyá jócai
éewa jitúya nushínaa mawiá.'
3 Lédacani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: '¿Tána'ee numéda
chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawiá tráawaju? Jiní nudánani nu-
tráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujínanicoo nusáta áabi yúcha.
4 Ya ta nuá léenaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái ríshibierri nuyá já'a
nábana licúlau, jáicta numáacau jiní nulí tráawajujoo.'

5 Néenee limáida'ee bácainaa náa'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiu
báqueerri quéechanacu: ‘¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jíni?’
6 Léeba'ee lichuáni: ‘Numówinia lirrú cien tíimbu aceite.’ Limá'ee liá'a catúyacai
rícuerri shínaa: ‘Jishínaa recibo liáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jitána
áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.’
7 Néenee liáwinaami lisáta léemiu báqueerri: ‘¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia
lirrú jíni?’ Léeba'ee lichuáni: ‘Cien máanabaca trigo ínaabishi.’ Limá'ee lirrú:
‘Jishínaa recibo liéni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.’
8 Liá'a liwácali yáa léenaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri léenaa liyá
liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnsai nashínaa negocioca, náa'a máinecoo éerri
rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashínau, náucha náa'a éewidenai Dios chuáni.
9 “Ne nuá iwítee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igáanaque'e
ijúninaiu, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narríshibia iyá nábana
licúlau jócai amáarra.
10 “Liá'a sáicai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa lécchoo sáica
limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai sáica áulaba yáajcha, chái cábacanaa
lécchoo jócai éewa sáica limédacoo íchaba yáajcha.
11 Ne cháwa cábacanaa, liyú liáni rícucai éerri rícu sái cajíconaica, iyá jócani
sáica médacoo, ¿tánaminaa éewida'inaacu yáawaa, nácta irrú liá'a rícucai jócai
amáarra?
12 Ne jóctaca imédau sáica liájcha liá'a jócai ishínaa, ¿tánaminaa yáa irrú
ishínaa'inaa yáawaa?
13 “Jiní cashírruedacai éewacala lishírrueda chámata liwácanairru; jiníwata
máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri, o machácaniwee
báqueerrirruni o lichániwee báqueerri. Jócai éewa washírrueda Diosru ya
rícucairru.”
14 Náa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama liáni
nacáida'ee Jesús náawa.
15 Jesús má'ee nalí: “Iyá wanárra bésunenaicoo sáicaniyu chóniwenai náneewa,
ne Dios yáirri léenaa iwówa; ne liá'a washiálicuerri wáaliani áacai mawí, Dios
cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

16 “Jócu'inaami Juan Bautista íinu újnibi, Dios wówerricta nayá náa'a
chóniwenaica áabenaa nawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánanimica náa'a
cáiiwadedacanimi Dios chuáni. Néeneete nuíiwadeda sáicai chuánshica
Dios wánacaalactala nácu, ya quinínama naméda nadánaniu quéewiquinicta
nawárruacoo.
17 “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi liúcha liá'a licúmpliacoo
quinínama tánerricoo ley rícu.

Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau
(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

18 “Báqueerri washiálicuerri máacacta líinuu ya léeda líinuu báquetoo, liméda
máashii líinayu; ya liá'a éederri líinu ruá'a máaquechoo rúnirriu, chái lécchoo
méda máashii líinayu.

Liá'a rícuerrica ya liá'a Lázaro carrúni jináataica

19 “Báqueerri washiálicuerri rícuerri yáate, séewirrinaa lisúweda líibala
cawéninamai ya sáicabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta máanui wérri.
20 Báqueerri lécchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérri
liwá'eewoo cáinabi rícu líibana núma lícu liá'a rícuerrica.

21 Liéni washiálicuerri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a íyacaishi
tábi cáirricoo rícuerri shínaa mesa ítacha; yá'ee áuli narrúni'eewoo nabérruda
lichúrruani.
22 Áabai éerri'e máanali léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica
natée'e liyá Abrahám néerra paraíso rícula. Liá'a rícuerrimi máanali lécchoo jíni,
jáiwa'ee nabáya jíni.
23 "Nácula carrúni jináata rícuerri yáca náarrui rícula náa'a máanalinica,
linácuda'ee linániu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha.
24 Néenee'e limáidada liá'a rícuerrica limá'ee: '¡Nuwérri Abrahám, carrúni
jináata jicába nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji juátau shiátai yáacula, ya
líinuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájialanaa lirrícu
liáni chicháica.'
25 Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: 'Nutáqueerri, jédacaniu linácu liá'a sáica'umi
jiyá cáinabi íta'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e sáicta lirríshibia liméda
liwówau áani, ya nácula jiyá carrúni jináata.
26 Nácula liúcha liáni, ái áabai carrátalia wérri wáucha wáacoo já'a ya
jiájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jiyáctalaca, jócani éewa
nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérra wówai nabésunacoo máyala áani, jócani
éewa lécchoo nabésunacoo máyala áani.
27 "Limá'ee liá'a rícuerrica: 'Nusátani wérri jiúcha, nuwérri Abrahám,
jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íibana néerra,
28 nuwáaliacta cinco nuéenajinaiu, quéewique'e litáania líiwa nalí, jócubeecha
náiinu máyala áani carrúni jináata nuyá.'
29 Abrahám éeba'ee lichuáni: 'Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánanimica
ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu; ¡namédaque'e
nawánacaala!'
30 Léeba'ee liá'a rícuerrimica: 'Jajá, nuwérri Abrahám, ne báqueerri
máanalimicta éejoo licáwiacoo, ya líiyadau nalí, ya táminaa néejueda nawíteu.'
31 Ne Abrahám má'ee lirrú: 'Ne jócta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo,
ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida
lécchoo áawitata báqueerri máanali cáwiacoo nalí.' "

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula
(Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

1 Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo: "Ái séewirrinaa cúmideerri naméda
jíconaashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau!
2 Sáicaita liérra chóniwerri náuca manuá yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba
máanui wérri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica.
3 ¡Cáwiwa yúchajoo!
"Jéenajirri médacta máashii jirrú, jiárra liyá; ne licámbiacta liwíteu, jimíya
máecha lijíconaa limédani jirrú.
4 Éewita liméda jirrú máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu líinu limá jirrú:
'jóca nuéejoo numéda jirrú máashii', sietechu arrúnaa jimíya máecha lijíconaa."

Éebida Dios nácu léewa liméda íchaba

5 Náa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jiá walí wéebidaque'e mawí.
6 Jesús éeba'ee: —Iwáaliactata éebidau, éewita píitui rími, léjta bátui líta íimi
liá'a mostaza, éewa imá lirrú liáni banácali jí'ineerri sicómoro: 'Jéerruau wayéji
áani, ya jiáabanau manuá yáacula', ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnaa liméda liá'a cashírruedacaica

7 “Báqueerri éenaa liwáaliacta báqueerri cashírruedacai éejuerriu bacháideji
liáwinaami liyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwárroo jiwácoo
jíyaca?
8 jócai, újni limá lirrú: ‘jiwárroo jichúni núyanibi, ya lístau quéewique'e jiméda
nuwánacaala, nácula núya ya nuíirra. Liáwinaami jéewa jíya ya jíirrai.’
9 Ya lécchoo jócani liá sáicai cashírruedacairru, tánashia liá'a liwána limédaca.
10 Cha lécchoo iyá, jáicta inísa iméda quinínama liá'a Dios wánani limédaca, ya
ta éewa imáca: ‘Wayá cashírruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai liá'a
arrúnai wamédaca.’

Jesús chúni náa'a diez washiálicuenai bálineneu chorróway u

11 Quéecha'inaa'ee Jesús yáacoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a
cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea.
12 Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rími rícu, najiáu lijúnta náa'a diez
washiálicuenai bálineneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji,
13 namáidada'ee cadánani namá'ee: ¡Jesús, quéewidacai, carrúni jináata jicába
wayá!
14 Licába'inaa'ee nayá liá'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau íyadacoo sac-
erdótebinirru. Nácula'ee náawai, sáica jíni náa'a bálineneemicoo.
15 Néenee'e báqueerri néenaa licába'inaa sáica liyái, léejua'eewoowai liá'ee
Diosru sáicai cadánani,
16 litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús náneewa, liá lirrú sáicai. Liáni
washiálicuerrica, licáinaberra jí'ineerri Samaria.
17 Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneecoo? ¿Ya
náa'a nueve, tanácucha nayá jíni?
18 ¿Jiní éejueneu náa Diosru sáicai mawí bácai rími liáni déecucha sáica?
19 Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibárroo, jiá namówai, jéebidacala sáica jiyá.

Chíta líinu'inaa jíni liá'a Dios wánacaalactaca
(Mt 24:23-28,36-41)

20 Náa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa líinu liá'a Dios
wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:
—Jáicta líinu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca.
21 Jiní namá irrú: ‘Liáni yáa áani’, ‘jócta liá'a yáa á'a’; níwata Dios
wánacaalactaca jái yáa íibii.
22 Ya Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: —Líinuminaa éerri iwówaiminaa icábacani
nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ne jócaiminaa icába.
23 Áabi máminaa: ‘Liáni yáa áani’, jócta ‘Liá'a yáa á'a’; ne oyáau néerra, jiní
isíguiacalani.
24 Cháminaajoni icába éenu bérrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu,
cháminaa nuíinucojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
25 Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájialanaa, ya nacháani nuyá náa'a
chóniwenai liyáali éerri.
26 Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo lécchoojoo
liáni éerrica rícu léejocta'inaacoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
27 Chóniwenai liyáali éerrimi íyenai ya íirrenai ya lécchoo cáseneu, cáashia
líinu liá'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, líinu'inaa liá'a únésacaca, ya
quinínama máanali nayá.
28 Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimi rícu, chóniwenai cha
nawíteemija náaya ya náirra, nawéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau;

29 Ne Lot jiá'inaawai liúcha liá'a chacáalee Sodomaca, liúwa'eewau éerri rícue
chichái, ya azufre amuáiyii lécchoo ya quinínama máanali nayái.
30 Cháminaa liéni éerri rícu líyadaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
31 “Liyáali éerrijoo, líinuni nácujoo cuíta íta'aa, liúrrucoo liáque'iu machácani,
jócubeecha liwárroo cuíta rícula léeda lishínaa liá'a yéerri lirrícu; liá'a yéerri
bacháida rícu, jócubeecha léejoo cuíta néerra.
32 Édacaniteu runácu ruá'a Lot íinumica.
33 Liá'a cáarrui máanali Dios jí'inaa nácu, liúcaminau; ne liá'a jócai cáarru
máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminaa wárruau Dios yáctalaca.
34 “Numá irrú liyáali táayee nayáminaajoo chámata máaminaa nayá áabai
yáarrubaijaa íta'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo.
35 Chámata íina júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo
máaquecho'inau. [
36 Chámata washiálicuenai yéenai bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau,
báqueerri máaquerri'inau.]
37 Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácucha'inaa libésunau léju
liérra? Néenee'e limá nalí: —Táshia liyácta liá'a máanalimi, náiinuminaa náa'a
wáachulica néerra.

18

Liá'a licábacanaa linácu ruá'a máanirriuca ya liá'a wánacaleerrica

1 Jesús íiwa'ee nalíni áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámu
nayá.
2 Limá nalí: “Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri
wánacaleerri, jócai cáarru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai.
3 Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a
wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerrica méderri
rulí máashii.
4 Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami
lipénsaa: ‘Áawita jócu cáarru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai lécchoo’,
5 ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerrii jútainchu ruíinu rutáania nuájcha
nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya tácoojoo nuyúda ruyájoo, jócubeecha
ruíinu usébica nuwówa mawiá.”
6 Jesús má'ee nalí mawí: “Léewa limáni liáni washiálicuerri wánacaleerrica
máashiica.
7 Wée, sáica cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya lécchoo náa'a éebidenai linácu
sátenaicoo liúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa nanéndaca?
8 Numáminaajoo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá
Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuíinu, nuíinuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi
íta'aa, ¿áani újni éebida nunácu já'a?”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

9 Jesús íiwa'ee nalí liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e nalíwoo nayá sáicani
wítee náucha náa'a áabica:
10 “Chámata washiálicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo
ya báqueerri liérra cacóbracai impuesto Romarru.
11 Liá'a fariséoca, libárruau li'óracoo chá'a: ‘Oh Dios, nuyá nuá jirrú sáicai
jiníwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédini, máashiica, méderri líinayu
máashii líinu yúchau, ya jiníwata jócala cha nuyá léjta liérra cáwaquedacai
warrúwa chóniwenai yúcha.

12 Nuyá nuyúnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama
nugáananica.’
13 Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau
déecuchata, jócai wíta'ee nácuda linániu áacairra, ta jiáirriu cáinabi nácula cáiwii
ya liwówa lícu limá'ee: ‘¡Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá cajíconai!’
14 Numá jirrú liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo líibana néerrau jái Dios
pérdonaa jíconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jíconaa. Ne liá'a máanui
wérri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani
máanui'inaa Dios yáa wítee.”

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá
(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

15 Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini lécchoo lidúnuque'e nanácu, quéewique'e
Dios yúda nayá. Nacába'inaa'ee jíni náa'a éewidenaicoo, nárra'ee nayá náa'a
índenai sáamanai.
16 Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:
—Imáaca náarra sáamanaica náiinuque'e nuyáctala, o'íyabaida nayá, nayácala
jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca.
17 Yáawaiyii numá irrú, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactala liyá léjta
báqueerri samálita, jócaiminaa'ee liwárruau lirrícula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washiálicuerri rícuerri íinuerri litáania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

18 Báqueerri washiálicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiu Jesús:
—Quéewidacai sáicai, ¿tána'inaa numédai nuéewaque'e nuéenaa liá'a cáwicashi
jócai amáarra?
19 Jesús éeba'ee lirrú:
—¿Tánda jimá nulí sáicaca nuyá? Sáicai ái já'a bácai rímii: Dios.
20 Jái jiá léenaa linácu liá'a Dios bánuanica: ‘Ujiméda jíinayu máashii báquetoo
íinetoo yáajcha, ujíinua, ujinédu, ujiméda jinúma yúwicau báqueerrirru, ya
cawáunta ya jitúya jisálijinaarru ya jitúwa lécchoo.’
21 Liá'a washiálicuerrica limá'ee Jesúsru:
—Quinínama nucúmplianicai quéecha'inaa icúlirrijui nuyá.
22 Quéecha'inaa Jesús léemiqui jíni, Jesús má'ee lirrú: cháucta jibéecha áabata
mawí: jiwénda quinínama liárra jiwáalianica jiáque'e nalíni náarra carrúni
jináatanica. Ya táminaacojoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jíinu chérra
jisíguia nuyá.
23 Né'e léemi'inaa liá'a washiálicuerrica liáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata
liyá rícuerri wérri.
24 Jesús cába'inaa máashii liwówa liá'a washiálicuerrica, Jesús má'ee:
—¡Tráawajui wérri nalíwoo náa'a rícubinica nawárrua'inau Dios
wánacaalactalaca!
25 jócaiminaa tráawaju lirrú liá'a caméeyuca liwárruaque'iu lituí rícu liá'a
ishídui yájuca, tráawajui wérri nalíwoo náa'a rícubinica nawárrua'inau Dios
wánacaalactalaca.
26 Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemiu:
—¿Tána éenaa liácoo Dios néerrai?
27 Jesús éeba'ee nalí: Liá'a jócai washiálicuenai éenaa namédaca, Dios éenaani
limédaca.
28 Pé'eru má'ee lirrú:
—Nuwácali, wayá máaquenai quinínama washínau wasíguiaque'e jiyá.
29 Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, líibanau, ya líinu, ya
léenajinai, ya lisálijinaa, ya léenibi lécchoo,
30 lirríshibiaminaa máanui wérri áani líta'aa liéni cáinabica, ne liáwinaami liá'a
cáwicashi áani, lirríshibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús íiwerri matálichu arrúnaaca máanali liyá
(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

31 Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee
nalí: “Chóquejoo wáaminaujoo chaléeni chacáalee Jerusalén néerra,
licúmpliactala'inaacoo quinínama namánimi náa'a íiwadedeene Dios chuáni
báinacu natánanimica urrúnicala jíni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.
32 Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca,
nacáidaminaa nuyájoo, máashiiminaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo.
33 Nabásedaminaa nuyájoo ya náiinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula
nuéejoo nucáwiacoo báaniu.”
34 Nayá jócai yáa léenaa néemi quinínama Jesús mánica, jiní náacala léenaa liá'a
litáaniani nácu, ne áabi jócai néenaa náa léenaa nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuíyii chacáalee Jericó rícu
(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

35 Urrúni'inaa Jesús íinu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuíyii wáairriu
liyá inijbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrúi.
36 Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo náa'a chóniwenaica, lisáta'ee léemiu tána
jinárra.
37 Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái liérra bésunau árra,
38 liá'a matuíyiica limáida'ee:
—¡Jesús, David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!
39 Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jíni, manúmata jíyabau, ne liyá liá'a
matuíyiica limáidada mawí cadánani:
—¡David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!
40 Néenee'e Jesús libárroowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá líinu Jesús
néerra lisáta'ee léemiu liyá:
41 ¿Tána jiwówai numéda jirrúi?
Liá'a matuíyiica má'ee Jesúsru:
—Nuwácali, nuwówai jiá nulí nutuí nuéewaque'e nucába báaniu.
42 Jesús má'ee lirrú:
—¡Jiwáalia jituí báaniu! Jiwáaliaca jéebidaca nunácu sáica jiyái.
43 Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú sáicai Diosru.
Quinínama náa'a chóniwenaica nacábani, má'ee sáicai Diosru lécchoo.

19

Jesús táanierri Zaqueo yáajcha

1 Néenee Jesús wárruawai á'a Jericó rícula libésunacta'eewoo liácoo néerra.
2 Ái báqueerri washiálicuerri néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai
impuesto Romarru.
3 Liwówa'ee licábacani tánashia jíni liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani
jócta'ee íchaba chóniwenai yá'ee bájiala píituicani liá'a Zaqueoca.
4 Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee líirrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri
sicómoro quéewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca.

5 Quéechanacu Jesús íinuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueoca, licába'ee áacairra,
néenee'e licába jíni. Licába'inaa jíni, néenee'e limá lirrúi, “Zaqueo, jiúrrucoo cálicu
chérra, arrúnaaca numáacacoo wáalee jíibana néerra.”
6 Néenee'e liúrrucua'eewoowai madéjcalicu sáicta wérri liwówa licúmida Jesúsca
líibana néerrau.
7 Nacába'inaa quinínama léji liáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca,
namá'ee liácala'eewoo limáacacoo chaléeni liájcha liá'a cajíconaica.
8 Náiinu'inaa líibana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruawai
limá'ee liwácalirru:
—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nalí náa'a carrúni jináata béewami liá'a
nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéejueda nalí cuatro mawí.
9 Néenee Jesús má'ee lirrú:
—Wáalee líinu liwáseda iyá quinínama náani yáainai lirrícu liáni cuítaca, liyácala
liáni washiálicuerrica chái lécchoo litáqueerrimica liá'a Abrahámca.
10 Táda'ee nuyá, liá'a Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, nuyá íinuerri numúrruca
ya nuwásedaca cajíconaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

11 Náa'a chóniwenaica éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama liáni, jáiwa
líiwa nalí áabai licábacanaa, jiníwata urrúnicala náiinu náacoo Jerusalénra, yá'ee
napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee líinu liyáalimi.
12 Limá'ee nalí:
—Báqueerri washiálicuerri cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi
ítala, quéewiquini'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee.
13 Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbiniu, liá'ee nalí bácainaa
manuába warrúwa, ya tá'ee limá nalí: ‘Itráawajaa liyú liáni warrúwaca cáashia
nuéejocoo.’
14 Ne chóniwenai lishínaa cáinabi lítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua
líshiirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: ‘Jócu wawówai liéni
washiálicuerri washínaa reyyu.’
15 “Ne máayabaca limáacacoo reyyui ya tá'ee léejuacuwai lishínaa cáinabi
ítala. Quéecha'inaami líinuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbiniu, náa'a
léejuedaminaa nalí warrúwa, quéewique'e liá léenaa chítashia máanaba nagáana
jíni bácainaa.
16 Quéechanacu sáica líinu'e líyadacoo limá'ee: ‘Nuwácali, jiwárruani
dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.’
17 Rey éeba'ee lichuáni: ‘Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai wérri;
machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez
chacáalee.’
18 Líinu'e líyadacoo báqueerrica lishínaa tráawajador, limá'ee: ‘Nuwácali,
jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.’
19 Rey éeba'ee lichuáni liéni lécchoo: ‘Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco
chacáalee.’
20 “Ne báqueerri líinu'e líyadacoo limá'ee: ‘Nuwácali, jiwárruani liáni ya áani.
Nuwáaliawa nudájidaqui jíni wárrumashidami íibi;
21 cáarruwa nucába jiyái, níwata jiyá washiálicuerri camáashiicaica,
yáawaquederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiáabana.’
22 Néenee limá'ee lirrú liá'a reyca: ‘Tráawajador máashii, jichuániyuja nuá
jijíconaa. Ne jiácta léenaa washiálicuerri camáashiicai nuyá, nuáawaqueda jócta
numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuáabana,
23 ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrícula liá'a cuíta nawáaliadacta warrúwa,
quéewiquinicta jéejueda nulí ligáananica jáictata nuéejoo cuíta néerrai?’

24 Rey má'ee nalí náa'a yáaine néeni: ‘Éeda liúcha warrúwa liárra, ya yáa lirrúni
liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.’
25 Namá'ee reyrru: ‘Wawácali, ¡ne liyá ái wáalia diez máanabachu mawí!’
26 Léeba'ee liá'a reyca: ‘Ne numá irrú, liá'a wáalierri, náaminaa lirrú mawí; ne
liá'a jiní wáaliani, áawita áulabai liwáalianica nédaminaa liúchani.
27 Ya náa'a nujínai jócanimi wówai rey nuyá, índa áani áani ya ta íinua nunáneewa
jíni.’ ”

Jesús wárroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)

28 Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra.
29 Quéecha'inaami urrúni líinu nalíi náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé
ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa
éewidenaicoo,
30 limá'ee nalí:
—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta íinu néerrajoo
íinuminaa áabai burro bájerriu, jiní íirraniu íta'aa újnibi. Iwásedani ya índa nulíni.
31 Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali
rúnaani.
32 Náa'a éewidenaicoo ná'inaami'eewoo náiinu linácu quinínama léjta Jesús
máyu'u nalí.
33 Nácula nawáseda nayáca liá'a búrroca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:
—¿Tánda iwásedani?
34 Nayá néeba'ee lichuáni:
—Jiníwata Wawácali rúnaani.
35 Ne nadáquinia'ee náabalau burro íta'aa, natée'e jíni Jesúsru nawá'ee líirracoo
líta'aa.
36 Léjta Jesús jínau'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau iníjbaa
lícu.
37 Ya urrúni'inaami liúrrucocoo liácoo dúuli ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama
náa'a yáainecoo liájcha nachánau namáidadaca nawówa chúnicau náa sáicai
Diosru quinínama linácueji liá'a jócai nacába cáji.
38 Namá'ee:
—¡Sáicta wérri liá'a rey íinuerri Wawácali jí'inaa nácu! ¡Sáictacta nawówa
áacairra ya licámarra áacairra wérri!
39 Néenee áabi fariséobini yáainai chóniwenai íibi namá'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, jiárra náarra jínanenaicoo jiájcha.
40 Ne Jesús éeba'ee nachuáni:
—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.
41 Quéecha'inaami urrúni líinu Jerusalénra, licába'inaami liá'a chacáaleeca Jesús
íicha'ee linácueji,
42 limá'ee: “¡Jiáctata léenaa, linácueji liéni éerrica liá'a éewerri liá jirrú
sáitaque'e liwówa! Ne chóque'e liá'a báyeerricoo jiúcha jócainaa jéewa jicábaca
níwata jicháanica nuyá.
43 Ne líinuminaa ítala liá'a éerri máashiica, jijínai naméda pared máanui jitéeji
ayáacai áani, narríjcuedaminaa jiyá ya natáca iyá matuínaami,
44 ya táminaa namárda iyái quinínama. Náiinuaminaa quinínama chóniwenai
yáainai jirrícu, jiníminaa namáacani jirrú áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiníwata
jócala jiá léenaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáseda iyá.”

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu
(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

45 Liáwinaami liéni, Jesús wárroo templo rícula ya jáiwa lijéda néenee náa'a
wéndenai nayá lirrícu,
46 ya limá'ee nalí:
—Á'a cáashta íta'aa Dios chuánica limá: ‘Núbanaminaa, cuíta nasátacta'inaacoo’,
ne iyá imédani áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.
47 Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya náa'a sacerdótebini wácanaica
ya quéewidacanica ley shínaa, ya náa'a lécchoo chacáalee wácanaica, namúrru
namáacoo chítashia náiinua'inaa Jesús.
48 Ne jócu náiinu chítashia namédau'inaa jíni, jiníwata quinínama chóniwenai
éemenai nayá nawówa yáajchau liá'a limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau
(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

1 Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu, léewida liyá náa'a chóniwenaica
ya líiwa nalí Dios chuáni, náiinu náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica, ya náa'a
éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica.
2 Ya namá'ee lirrú Jesúsca:
—¿Tánayu jéewa jiméda léji liáni? ¿Tána yáa jirrú jíni liérra jidánanica?
3 Jesús éeba'ee nalí:
—Nuyá nusáta nuéemiu iyá lécchoo. Éeba nulí:
4 ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?
5 Jáiwa'ee natáania nalí wáacuwai: “Wamá lirrú Dios bánuani, limá walí: ¿Táda
jóca éebida lirrú jíni?
6 Quiní wéewa wamá lirrú jáica washiálicuenai jíni, táda chóniwenai wówai
náiinua wayá íibayu, quinínama néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca.”
7 Jáiwa éeba'ee lichuáni jócala náa léenaa tánashia bánua Juan báutisacai.
8 Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:
—Ne nuyá lécchoo jócai nuíiwa irrú tánashia dánaniyu jíni numéda léji liáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica
(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

9 Jáiwa lichána litáania nalí chóniwenai ya líiwaque'e liáni licábacanaaca:
—Báqueerri washiálicuerri yáabaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nalí
liá'a cáinabi shínaashi yáctaca nalí náa'a áabi tráawajadorbinica quéewique'e
natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai déecuchala wérri.
10 Liáwinaami linísa liá'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta
náucha liá'a banácali íta éenaa náabananica, ne nayá jáiwa nabása jíni liáu cháji'i.
11 Néenee liwácali bánua báqueerri, ne lécchoo jáiwa nacáita jíni, nabásani ya
nabánua cha jiní.
12 Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca
lécchoo, jáiwa nabánua jiní.
13 “Néenee limá jiliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédai? Nubánua nucúuleu
caníinai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’
14 Ne nacába'inaa jíni náa'a tráawajadorbinica namá'ee, léewata'ee
máaquerri'inau liájcha liéni shínaashica, wáiinuani, limáaque'iu walí liá'a
cáinabica.
15 Cháwa'ee najéda jíni liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náiinua jíni.
“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica?

16 Ne liyá yáairriu líinuaminaa náa'a tráawajadorbinica ya ta liáminaa shínaashi
áabirru”.
Néemi'inaa jíni léji liérra, namá'ee:
—¡Jóctata'inaa libésunau wáajcha!
17 Ne Jesús cába nayá limá cháa:
—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:
‘Liá'a íiba nacháaninica náa'a médenai cuíta,
wáalee limáaca liérra íibaca mawíyi rúnaacoo’.
18 Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íibaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínaami
íta'aa, limédani'inaa pucúpucubeeyu.
19 Náa'a wánacaleenai sacerdótebini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai
nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru
nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto
(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

20 Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washiálicuenai sáicanica,
namédaque'e Jesúsru liáni chuánshica quéewiquinicta nawínacani natéequinictani
lirrú liá'a chúnsai wánacaalaca.
21 Néenee nasáta néemiu Jesús:
—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni liérra mawí
rúnaacau. Jiyá éewiderri wayáca léjta Dios bánuau.
22 ¿Sáicaminaa wapáida impuesto lirrú liá'a wánacaleerrica Roma sáica, o
jócuweeca?
23 Jesús yáa léenaa nanácu nawítee máashii natéenica náacoo, limá nalí:
24 —Jíyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lirrú liá'a moneda licábaque'e,
lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jíni, tána jí'inaa jíni liérra yéerri moneda
nácu?
Néeba'ee lichuáni:
—Wánacaleerrica.
25 Jesús ma nalí:
—Yáa lirrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.
26 Quiní limá nalí chóniwenai náneewa, quiní náiinuni lijíconaaca natéeque'e
preso; nacáarrudawai limá nalí manúma nayái.

Nasáta néemiu liá'a Jesúsca linácu liá'a máanali éejoctau nacáwiacoo
(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

27 Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini
jócani cáwiu; táda náiiwa lirrú jíni liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.
28 Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerriu, báqueerri washiálicuerri
cáserriu máanalicta jíni, jiníca léenibi ruájcha ruá'a líinuca, liá'a léenajirrica
licásau ruájcha ruá'a máanaliu íinirri, limáacaque'e léenibiu lirrú liá'a léenajirri
liá'a máanalimica.
29 Ne sáicai, báitate nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu sái néenajirrica,
nabéecanaataca léeda líinuwai, ne máanali jíni, jiní limáacacta cúuleu.
30-31 Liá'a léenajirri líshiirricu sáica ya liá'a matálitaictacani, léeda líinu lécchuni
ya quinínama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanali jíni, jiní namáacala
nacúuleu ruájcha.
32 Néenee liáwinaami máanali ruyá lécchoo.
33 Ne sáicai, ne nacáwiacta'inau ¿tánashia náiibicha, náa'a éedenai náiinu ruyá,
tána'inaa chúnsai rúnirricai?
34 Jesús éeba'ee nachuáni:
—Líta'aa liáni cáinabica, washiálicuenai cásenenaiu íina yáajcha;

35 náa'a éewenai náiinuca lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwiacoo, nayá
washiálicuenai jócta íina, jócuminaa néejoo nacásacoo mawiá,
36 jócani éewa máanali mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios éenibiminaa
nayá nacáwiacalau liúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawiá.
37 Moisés liyája limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali
éemerrimicoo, náa'a máanalini nacáwiacalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios
shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob.
38 ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashínanaa cáwinica, quinínama lirrú cáwini!
39 Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lirrú:
—Sáicai wérri jimáca, quéewidacai.
40 Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiu mawiá jíni, carrúnata namáacacoo
bái nayá.

¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?
(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

41 Jesús sáta léemiu nayá:
—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi?
42 Ne David liyája, liá'a cáashta lijí'inaa salmos, limá'ee:
‘Dios limá'ee nuwácali:
Jiwáau sáicaquictejica,
43 cáashia nuyá méderri jishínaa jijínai máaqueneu jíiba yáajba.’
44 ¿Chíta quéewau'u Cristo David táqueenaimi, David liyája lijí'inaa nuwácalica?

Jesús liá najíconaa náa'a éewidenai ley shínanaaca
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

45 Quinínama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo
liájcha:
46 “Itúyau náucha náa'a éewidenai ley nácu, ya sáicta nawówa jínanicoo náabala
machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai sáicanica.
Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrru yáarrubaishi mawí sáicaca
sinagoga rícu, ya mawí sáictacta yáarruishi náayadaquictaca;
47 néeda náabana náa'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a
náa'a chóniwenai sáicanica; nasátacoo déecu; nayá narríshibiaminaa mawíyii
máashiica”.

21

Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirriu carrúni jináatauca
(Mr 12:41-44)

1 Jesús cába náa'a rícubinica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa
yáarruica.
2 Jesús cába lécchoo báquetoo íinetoo máanirriu, carrúni jináataurruca chámai
moneda rími cóbreyu sána.
3 Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni íinetoo carrúni jináatauca yáichoo
náucha mawí;
4 ne quinínama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináataca ruyá,
ruá quinínama ruwáalianimica ruyáu'inaami.

Jesús má'ee templo cáarralerri'inau
(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)

5 Áabi táanianai nayáca templo nácu, náa'a íiba sáicabeetanica, ya náa'a
cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí:

6 Líinuminaa éerrica, quiníminaa icábani jiní máaquerri'inau, áawita bátui
íibana máaquerri'inaa wítau. Quinínama'inaa cáarraliacoo.

Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica jóctanaa amáarra liá'a cáinabica
(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)

7 Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca
jái atéwa bésunacoo liyácai?

8 Jesús éeba'ee nachuáni: "Icábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo.
Íchabaca náiinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, 'nuyáwa jáni' ya
'wáalee éerrija.' Ne iyá uwáyau náishiirricujoo.

9 Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya íinua yáaquenaiu, ówa icáarrudaujoo, léca
liéni rúnainaa bésunacoo quéecha, újnibii jócai íinu néerra amáarractalacani."

10 Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi líinua yáacaminau áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa
jináwiu áabai país júnta.

11 Líinuminaajoo liá'a cáinabi cúsuerri'inaacoo máanui ya ínaaishi ya
bálinacaalashi yáirri'inau matuínaami cáinabi íta'aa; éerri náani nácu
wacábaminaa íchaba cacháninai wérri ya máanui wérri jócai wacába cáji.

12 Ne quéechanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá,
ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagogala nacástigaaque'e iyá.
Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa náa'a
reyesca ya wánacaleerri náneewa nunácueji.

13 Cháminaa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji.

14 O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inau jíni.

15 Jiníwata nuyá nuá irrú chuánshi wawítee quiníminaa, ijínai jiní éewa'inaa
naméda iyá.

16 Ne iyá néejuedaminaa iyájoo cáashia isálijinaaja, jéenajinai ya ijúnicai.
Éenaaminaa iyájoo náiinuaminaa iyájoo.

17 Ya quinínama chóniwenai íiwirri nawówa cába iyá nunácueji.

18 Ne jiníminaa yúquerriu bácua iwíta báinaa.

19 ¡Jiyá machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

20 "Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narríjcuedacani náa'a soldado
máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani.

21 Néenee náa'a yáaineca liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inau awáca
íibirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najiáque'iu chacáalee
rícucha. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubeecha néejoo chacáalee rícula.

22 Liyáali éerriminaajoo líinuminaajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo
quinínama liá'a Dios chuánica tánerricoo.

23 ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca liyáali éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu
írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi íta'aa, líinuminaa
carrúnatai máanui wérri linácula liáni chacáaleeca.

24 Áabiminaa máanalini'inaa espadayu, ya áabiminaa natéeminaa nayá
preso áabata cáinabi ítala, náa'a jócani judíobini nabáwedaminaa quinínama
macárruninaa ya náiinuedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia linúmami
Dios wówaiqui jíni.

Jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42-44; Mr 13:24-37)

25 “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwiaca, walícui nácu ya sáalii nácu;
ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminau bájiala,
cáiwinaa wérri liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shínaa.
26 Náa'a chóniwenaica mawíteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inau liáni
cáinabica; ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha liéni cáinabica wáalenai
nadánaniu cháminaa cábacanaa licúsuda nayá.
27 Néenee icábaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuíinuminaa sáanai
íibeji nudánaniyu nuchúnicayu.
28 Jáicta léju liáni nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya ibárrueda iwítau,
jiníwata cawíquintaminaa nawáseda iyájoo.”
29 Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: “Icábate áicuba jí'ineerri higuera
jócta áabata áicuba mawiá.
30 Jáicta icába libáinaa cárracuwai, jái urrúni liá'a camuíca*.
31 Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo liéni, yáa léenaa Dios
wánacaleerrica jái urrúnicai.
32 Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liáni bésuneerri'inau, jóctanaa máanali
náani chóniwenaica liyáali éerri sánaca.
33 Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarrai'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa
amáarraca.
34 “Cábawa yúchajoo u'índa cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu sáica liá'a
iwítee, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu liáni icáwica rícu sáica, quéewique'e
liyáali éerri jócu licáu cawíquinta íta'aa léjta áabai trampaca.
35 Níwata íinuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenai líta'aa liéni cáinabica.
36 Iyá ichúni iwówau sáica, isátau éerri jútainchu Dios yúcha, quéewique'e
éenaa imánicoo quinínama liúcha liáni bésuneerri'inaujoo, ya quéewique'e éewa
íyadacoo sáicai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.”
37 Liyáali éerri Jesús éewiderri éerrinacu templo rícu, ne táayee liáu limáaca líibi
liá'a awáca jí'ineerri Olivos.
38 Ya quinínama náa'a chóniwenaica yáaineu manúlacaiba templo rícula
néemique'e lirrú.

22

Judas wówairri léejueda Jesús cabáyainta
(Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

1 Jái'e urrúnicai liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica
jiní'e éewisaa léewaque'e limúrracacoo.
2 Náa'a nawácanaica náa'a sacerdótebinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni,
namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náiinuaqui jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru
nacába chóniwenai.
3 Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Iscariote,
namáanabacami náa'a doce apóstolubinica.
4 Quéechanacu'e liáu litáania náajcha náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a
nawácanai túyenaica templo máanui lécchoo, chítashia'ee léewau'u léejueda nalí
jiníni liá'a Jesúsca.
5 Nayá'ee sáicta'ee nawówa nabáuli'e náa lirrú warrúwa liá'a Judasca.
6 Liyá'ee wée limá'ee nalí, ya múrruerri'e chítashia léejuedayu'u'inaa'ee nalíni
cabáyainta chóniwenai yúcha.

* **21:30** Cháwa Israel néerra jíni, ne Colombia íta'aa jócai cha, libáinaa jiérriu jáicta liwárrua liá'a uniábica.

Jesús íya náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha pascua léerdi rícu
(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

7 Quéecha'inaa líinu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisaica, náiinuacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuaca.
8 Jesús máida liá'a Pé'eruca ya Juan, limá nalí:
—Yáau ichúni liá'a íyacaishi pascua shínanaaca.
9 Nayá nasáta néemiu Jesús:
—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?
10 Jesús má'ee nalí:
—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusalénca icába báqueerri washiálicuerri téerri shiátai urrúwa rícu. Yáau líshiirricu táshia liwárruaquictalau jíni lirrícula liá'a cuítaca.
11 Imá lirrú liá'a cuíta wácalica: "Liá'a quéewidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala líyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu".
12 Liyá líyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda íyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.
13 Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náiinu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a íyacashica pascua íyaninaaca.
14 Líinu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca.
15 Néenee Jesús ma nalí: "Nuyá wówerri wérri núya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau.
16 Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo núya yáajcha liáni íyacashica mawiá cáashia linísa limédacoo liáni Dios wánacaalactalaca."
17 Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá sáicai Diosru, limá'ee:
—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani;
18 ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuíirra vino mawiá, cáashia líinu liá'a Dios wánacaalactaca.
19 Liáwinaami liwína páani liá sáicai linácu Diosru; néenee litúcuedani jíni, liá jíni lishínaa éewidenaicoorru ya limá nalí: —Liyáwa nuíinaa liárra, wáni irrú íinuaque'ini numédaque'e irrú sáicai. Chóque'e wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.
20 Chacábacanaa liméda liájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:
—Liéni vinoca léewa nuíirranaa liérra nuádedeerricoo inácueji. Linácueji liérra Dios méda áabai iwítee wáalii.
21 Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wáajcha mesa nácula.
22 Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájoo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.
23 Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liárra léejuedaminaa Jesúsjoo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

24 Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náiibicha.
25 Néenee Jesús má'ee nalí:
—Líta'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanaica wánacaleenai namá'ee náa'a washiálicuenai médenai sáicai.
26 Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerricta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica lécchoo.

27 “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri íyacaishi? ¿O léewee
jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya jócu liéni liá'a wáairricoo líiya mésa
nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú íya quinínama.
28 Iyá tálidedeenai nuyá liyáali éerri máashiiquictaca.
29 Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yáu nulí
nuwánacaalactaca.
30 Chaléeni nuwánacaalactala'inaaca néerra, iwáaminau íyaminaa ya írra
nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íiwaque'e sáicacta
jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelítabinica”.

Jesús íiwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa
(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)

31 Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:
—Simón Pé'eru, jéemi sáicani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha,
lénedaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca.
32 Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirrú liá'a éebidauca, ya jiyá
jéejoo'ínaa nulí báaniu, jiyúdaque'e jéenajinaiu, nayáque'e cabálininaa nuchuáni
nácu.
33 Pé'eru má'ee Jesúsru:
—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jiájcha cuíta manúmai rícula, nuáujoo; ne
arrúnacta máanali nuyá jiájcha, máanali nuyájoo.
34 Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:
—Pé'eru, numá jirrú wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálichuminaa jibáya
nunáawa jócala jiá léenaa nunácu.

Líinu urrúni liá'a léerdi liá'a léenedacta'inaa.

35 Néenee Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:
—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarrui,
jiní zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jiní, namá'ee lirrú.
36 Néenee Jesús má'ee nalí:
—Wée, ya báaniu ái áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, litéeni, ya wáaleerri
lichácaleu warrúwa yáarru'inaa lécchoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácuniu
jiwéni'a liyú áabai espada.
37 Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoo nunácu liáni limáni jiliéni Dios chuánica
tánerricoo: ‘Ne najútadani náiibi náa'a camédacani máashii’. Ne liá'a tánerricoo
quinínama nunácueji arrúnai'inaa médacoo.
38 Náa'a éewidenaicoo namá'ee:
—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.
Jesús éeba'ee:
—Ája árra.

Jesús óreerri lirrícula liá'a lijí'inactala Getsemaní
(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

39 Jesús nísa'inaa litáania náajchai, lijiáwai cuíta rícucha. Léjta liwítee
séewirrinaaja, liáwai áabai dúuli ítala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenaicoo
náau líshiirricui.
40 Líinu'inaa néerrai, limá nalí:
—I'óra, jócubeecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.
41 Néenee lidáanau náucha píituita liá'a Jesúsca, lidéecucha lidáanacoo náucha
léjta báqueerri éenactala liúca bátui íiba, litúyawai li'óraca.
42 Néenee limái: “Nusálijinaa, jijéda nuyá liúcha liá'a cáiwi'inaaca jócubeecha
nusúfria bájiala, jiwówaicta, ne jócaita bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne
jiwánacaala nácu jiyá.”

[
43 Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewique'e liá lidánani liá'a Jesúsca.
44 Carrúni jináatai licáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne lirruéca jicá'a íirrai dújuerriu máanui cáirriu cáinabi rícula.]
45 Libárrua'inau liúcha liá'a oraciónca, liáu lishínaa éewidenaicoo néerrau, líinu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa.
46 Limá'ee nalí:
—¿Tánda imá iyáca? Ibárroo ya i'óra jócubeecha icáu máashii rícula.

Nawína preso Jesús
(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)

47 Nácula litáania Jesúsca újnibi, náiinu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenaicoo. Liérra rúneerriu lishíshique'e Jesús wídani.
48 Néenee Jesús ma lirrú:
—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwídani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?
49 Quéecha'inaa éewidenaicoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:
—Wawácali, ¿jiwówai wáiinua nayá espadayu?
50 Néenaa náa'a éewidenaicoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdote wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuani wíiba sáicaquictejica.
51 Néenee Jesús ma nalí:
—Imáacani, ája árra.
Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jíni.
52 Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, íinuenai natéeque'inini:
—¿Tánda índa áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá?
53 Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuíta manúmai rícula. Ne wée, léewa éerdi ishínaa liéni, éerdi liwánacaala liá'a wíteeshi máashiica.

Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús
(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)

54 Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdótebini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá.
55 Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca litéeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha lécchoo.
56 Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo íinetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jíni, rumá'ee:
—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha liárra.
57 Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:
—Iinetoo, jócu nucúnusia Jesús.
58 Néenee íchaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:
—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.
Pé'eru má'ee léebacani:
—Jócu, washiálicuerri, jócu nuyáni.
59 Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:
—Liyáwa yéerrimi Jesús yáajcha liárra. Chái Galilea néenee sái.
60 Pé'eru má'ee:
—Washiálicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jitáania.

Liyáalimi, litáaniacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida.
61 Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédacaniu
liá'a Jesús mánimi lirrú: “Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálichujoo
jimáminaajoo jócala jiá léenaa nunácu.”
62 Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérri.

Náasacala Jesús
(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

63 Náa'a washiálicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá.
64 Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:
—¡Jiácta léenaa jíiwa walíni tánashia báseda jiyái!
65 Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

Jesús nanáneewa náa'a judíobini wácanaica
(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)

66 Jái'inai jucámarrai, náawacau náa'a salínai judíobini, náa'a nawácanai náa'a
sacerdótebinica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nalí néenaa náa'a
cawénini mawí jí'ineerri Júnta Suprema Wácanai.
67 Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:
—Jíiwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?
Jesús má'ee nalí:
—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí.
68 Nusátacta nuéemiu iyá, jócai'inaa éenaa éeba núcha.
69 Ne chóque'e, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau sáicaquictejica lidáni
liá'a Dios cadánani wérri wítee.
70 Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:
—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?
Jesús má'ee nalí:
—Iyá jájiu májani.
71 Nayá namá'ee:
—Jócu mawiá warrúnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi liérra jinúma
licuéji.

23

Jesús Pilato náneewa
(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)

1 Quinínama nabárroo natée Jesús Pilato náneewa.
2 Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:
—Wáiinu linácu liáni washiálicuerrica cáarruledérri limáacoo washínaa
chóniwenai ásana áani cáinabi íta'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto
lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reyca
liyá.
3 Pilato sáta'ee léemiu wáni:
—¿Yáawaa jiyá rey judíobini shínaaca?
—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.
4 Néenee Pilato ma nalí náa'a sacerdótebini wácanaica ya chóniwenairru:
—Jiní nuíinucta áabai lijíconaa liéni washiálicuerrica.
5 Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:
—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matuínaami chóniwenai wítee. Lichánau
quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani
Judea.

Jesús Herodes náneewa

6 Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea sái.
7 Namá'inaamite lirrú néenee sáicalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri
Galilea shínaa cáinabi íta'aa, ne liyáalimi éerri chalée yáacani Jerusalénra.
8 Herodes cába'inaami Jesús, sáita wérri liwówa, jiníwata íchaba wérri éerri
liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania linácu ya linénda liméda lináneewa áabai
jócai licába cáji.
9 Ne íchabachu lisáta léemiu Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni.
10 Ya néeni nayá lécchu náa'a sacerdótebini wácanaica, ya náa'a éewidenai ley
shínaaca, ná'ee lijíconaa mamáarraca.
11 Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya
nacáidaque'e nacábacani nasúwa líibala léjta reybini íibala. Néenee Herodes bánua
Pilatorru báaniu jíni.
12 Liyáali éerrimi sáicta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába
yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náiinuaca
(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

13 Pilato yáawaqueda náa'a sacerdótebini wácanaica, ya náa'a wáalianai
wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai,
14 limá'ee nalí:
—Iyá índa nulí liáni washiálicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee;
ne nuyá sátaderri nuéemiu wáni jiní nuíinucta áabai lijíconaa liá'a imáni linácucha.
15 Jiní Herodes íinuca lijíconaa lécchoo, tándawa jicá'a léejueda walí jíni. Jái inísa
icábacai jiní lijíconaa, jócai sáicanata máanalica.
16 Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [
17 Fiesta éerdi rícu Pilato wánaque'e sáicta chóniwenai wówa liájcha liwáseda
nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]
18 Ne quinínama nayá nachánau namáidaca:
—¡Jiwána náiinua Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!
19 Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama
chóniwenai íinua yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee rícu, ya líinuacala
lirrúwoo, báqueerri chóniwerri.
20 Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léejoo litáania nalí báaniu;
21 ne néejoo namáidada mawí cadánani:
—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!
22 Matálichu Pilato éejoo limá nalí báaniu:
—Ne ¿tána máashii lijíconaa limédai? Nuyá jiní nuíinucta lijíconaa quéewique'e
máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.
23 Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne
namáidadacala mamáarraca nawána náiinua Jesúsmi.
24 Pilato máaca liyáu liá nalí liá'a nasátanica;
25 jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jiácoo, liá'a yáairrimi cuíta
manúmai rícula, líinuacala lirrúwoo ya léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya
ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

Jesús natáatani cruz nácula
(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)

26 Quéecha'inaami soldado tée Jesús natáataque'inini cruz nácula, iníjbaa lícu
náiinu báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee

nawána litée cruzca Jesús íshiirricu. Liyáali éejuerriu liácoo bacháide, yáairriu chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

27 Íchaba chóniwenai ya íchaba íina yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu.
28 Néenee Jesús cába nayái náa'a íinaca limá'ee nalí:
—Iina Jerusalén néenee sána, u'ícha nunácu, ícha inácu ya éenibi nácu.
29 Jiníwata líinuminaajoo liá'a éerrica namáctaca: ‘Sáictaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáalia néenibiu, sáictaminaa nawówa náa'a jócani yáawi rícucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra’.
30 Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenaica awácarru: ‘¡Icáu wáata'aa!’ ya náa'a dúulirru: ‘¡Ibáya wayá!’
31 Ne nuyá jiní médani máashiica, náiinua nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?
32 Lécchoo natée chámata washiálicuenai máashiini natáataque'e cruz nácuni Jesús yáajcha.
33 Náiinu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájimi, jáiwa natáata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri máashiquiteji. [
34 Jesús má'ee:
—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiníwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]
Náa'a soldádoca nachújida liá'a íibalashica, tánashia sáicai yáajba máaquerri'inau Jesús íibala yáajcha.
35 Náa'a chóniwenaica yéenai néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenaica nacáida liyá namá'ee:
—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájiu, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.
36 Náa'a soldádoca yáasacalenai Jesús lécchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca ijíshiica,
37 namá'ee lirrú:
—¡Jiyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu!
38 Ya ái áabai já'a tánerriu liwícau, máirri'e: *“Léwata nashínaa rey náa'a judíoca.”*
39 Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:
—¡Jiyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá lécchu!
40 Ne liá'a báqueerrica liárra'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lirrú:
—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja liáni cacháninaica?
41 Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne liéni washiálicuerrica, jiní médani máashiica.
42 Néenee limá mawí:
—Jesús, jédacaniu nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacojoo.
43 Jesús éeba'ee lichuáni:
—Numá jirrú yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha sáictactala wérrica rícula.

Jesús máanalica
(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)

44 Wíyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo.
45 Liá'a cáiwiaca jócai quéena, ya liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploca shírricuerriu béewami áaqueji cáinaculanaa.
46 Jesús máidada cadánani limá'ee:
—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!
Limá'inaa liáni, máanali jíni.

47 Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa liárra bésuneerricoo, jáiwa
liá sáicai Diosru limá'ee:
—Yáawaiyi liéni washiálicuerri jiní jíconaa.
48 Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a
bésuneerricoo, yéenai máashiini wówa nábana néerrau náinueda nacútau, náaca
léenaa cajíconaa nayá.
49 Ne quinínama náa'a Jesús júnicaica, ya náa'a íina yáainai liájcha Galilea néenee
namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerricoo.

Jesús naquénini
(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

50-51 Liyáte báqueerri washiálicuerri sáicai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerri José che
sáimi chacáalee jí'ineerri Arimatea, yéerri Judea shínaa cáinabi íta'aa. Néenaa
náa'a nawácanai náa'a judíobinica. Liyája liárra José, nénderri Dios wánacaalacai
líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabenaa wówa náajcha náa'a limáanabaca
wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús.
52 Liá'a Joséca yáairriu Pilato néerra, lisáta liúcha Jesús máshicaimi.
53 Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimii liwówanaa jíni áabai wáarruma
cabálai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji
chóniwenai.
54 Liyáali éerri biérnimi, náa'a judíoca chúndadeneu nawówa íyabaque'iu lirrícu
liá'a sábadoca, níwata ái atéwa íinu néerra liá'a éerrica.
55 Náa'a íinaca tálidedeenai Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a
útawica, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi.
56 Néenee néejuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús
máshicaimi nácuni. Néenee nawówa íyabau sábado rícu léjta liwánacaalau liá'a
Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwiactacoo
(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

1 Náa'a íinaca nawówa íyabau sábado rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u,
ne domingomi manúlacaiba wérri néejoo Jesús shínaa útawi néerra, natée liá'a
juménibeeca nachúnini.
2 Néenee náiinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri
báawachala.
3 Néenee nawárruawai útawi rícula, ne jiní náiinu Jesús máshicaimi lirrícu.
4 Nayá cáarrudenaiu, jiní náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata
washiálicuenai bárruenaiu urrúni nalí, nábala cabálai ya balíbali wérri.
5 Náa'a íinaca cáarru wérri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nalí
náa'a washiálicuenaica:
—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica?
6 Jiní áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea:
7 Liyácala, licúulee liá'a Washiálicuerrica arrúnaacala'inaa néejueda nacáaji
rícu náa'a cajíconaanica, natáataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo
licáwiaminaujoo.
8 Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nalí náa'a íinaca.
9 Néenee néejoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstoluca
ya nalí náa'a quinínama chóniwenaica.
10 Náa'a téenai liá'a chuánshica nalí náa'a apóstoluca ruá'a María Magdalenaca,
Juana, María Santiago túwaca ya áabibi íina mawí.

11 Ne náa'a apóstoluca namá'ee nalíwoo mawítee yúquenaicoo nárra, ya jócai
nawówai néebida nalí.
12 Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liácoo útawi néerra; ne licába'inaa lirrícui
licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léejuawai cuíta néerrai, cáarruderriu liácoo
licába liá'a bésuneerricoo.

Inijbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra
(Mr 16:12-13)

13 Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula
jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros Jerusalén yúcha.
14 Natáania náacoo quinínama linácu liá'a bésuneerricoo.
15 Nácula natáania náacoo, ya náiiwadeda, Jesúsja lirrúni'eewoo nalí,
lichána'eewoo lijínacoo náajcha.
16 Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jíni.
17 Jesús sáta'ee léemiu nayá:
—¿Tána itáania yáacoo nácui inijbaa lícu?
Jáiwa nabárruawai máashicta nawówa,
18 báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:
—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícu
éerri jiliéni?
19 Jesús sáta'ee léemi wáni:
—¿Tána bésunawai?
Namá'ee lirrú:
—Linácue sái Jesús Nazaret néenee sáica, báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni
wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quinínama
chóniwenai náneewa;
20 ne náa'a sacerdótebini wácanaica ya náa'a wáalianai wánacaalashi wéenaaca,
jáiwa néejueda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náiinuacani natáata cruz
náculani.
21 Wayá éebidenaimi liyácala liá'a íinuerri liwáseda Israel quinínama máashii
yúcha. Ne jái matálii éerri máanaliqui jíni.
22 Áajuani manúlacaiba áabi íina wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo
manúlacaiba wérri namáacactami Jesús,
23 ne jócala náiinu limáshicaimi néejoo nábana néerrau. Ya náiiwadeda áabi
ángel íyadau nalí, namá'ee nalí cáwica'ee Jesús.
24 Ne áabi wajúnicai wéenaa náau liáwinaami nabáyactalami Jesús, chái yáca
léjta namáyu'u náa'a íinaca. Ne Jesús jócai nacába.
25 Néenee Jesús má'ee nalí:
—¡Chábala iwítee báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a
éewidenai Dios chuáni rícueji!
26 ¿Ya jócu arrúnaa carrúni jináata limédacoo liá'a Cristoca quinínama liáni
bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú wíteeshi cawénica?
27 Néenee lichánau líiwa nalí sáica liá'a Dios chuánica táanierri linácu, lichána
léewidaca Moisés cáashtami rícueji, ya quinínama lichánau nacáashtami rícueji
náa'a íiwadedeenaimi Dios chuánshi rícueji báinacu.
28 Náiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a
bésuneerri'inaacoo machácani.
29 Ne jáiwa'ee namáisania jíni namá'ee lirrú:
—Jimáacau wáajcha, jái táicala cái. Wówerri samáacai.
Jesús wárrua'eewoowai limáacaque'iu náajcha.
30 Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácula náayaque'e, Jesús wína licáaji
rícu liá'a páani, liá'e sáicai Diosru, litúcueda'ee liá nalí jíni.

31 Ne liyáalimi natuí méecu nacúnusia Jesús; jáiwa lichálinawai, náau natuí rícucha.
32 Namá'ee nalí wáacoo:
—¿Jócai újni yáawaa litáania'inaami liácoo walí iníjbaa lícu lichánau líiwa walí sáica liá'a Dios chuánica, wasíntia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerricoo liyáca?
33 Jócu nanénda mawiá, jáiwa néejoo Jerusalén néerrai, náiinu nanácu náa'a once apóstolu yáawaquenaiu ya quinínama najúnicai.
34 Náa'a apóstoluca namá'ee nalí:
—Yáawaiyi cáwiacoo liá'a wawácalica, líyadau Simónru.
35 Néenee náa'a chámataca náiiwa nalí liá'a bésuneerricoo náajcha iníjbaa lícu, ya néewau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nalí páani.

Jesús íyadau nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)

36 Natáaniacta nayá újnibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáiwa Jesús íyadau nalí béewami litá'ee limá'ee nalí:
—Sáictacta iyáca.
37 Jáiwa'ee nacáarrudau bájialai nacábacani nalí tá'ee liwówanaami.
38 Ne Jesús má'ee nalí:
—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu?
39 Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia líinau ya liyájide, léjta icábau'u nuwáaliacani.
40 Limá'inaami liéni, líyada licáajiu nalí ya líiba.
41 Ne jócala néenaa néebida újnibi sáictaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:
—¿Iwáalia íyacaishi wáya'inaa?
42 Jáiwa natúcua lirrúi bácua cubái mídiquinaa.
43 Jáiwa liwína náucha jíni líya nanáneewa jíni.
44 Néenee limá'ee nalí:
—Liá'a bésuneerricoo nunácula léewa nuíiwanimite irrú quéecha nuyá'inaami yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácue sáica Moisés shínaa ley rícue sáica, ya nacáashta rícuesaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícueji, ya cáashta salmos shínaaca.
45 Néenee liwána náa léenaa sáica liá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu.
46 Ya limá'ee nalí:
—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali liá'a Cristoca, ya licáwiacoo matáli éerri ricúla.
47 Nují'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íiwa quinínama cáinabi néejuedaque'e nawíteu Diosru, quéewique'e liméetua najíconaa.
48 Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íiwa quinínama liáni.
49 Nubánuaminaa irrú liá'a nusálijinaa báulini liá irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia liá'a wíteeshi dánanica íinuerri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra
(Mr 16:19-20)

50 Néenee Jesús tée nayá bináawala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu liáque'e nalí sáicai.
51 Nácula liá nalí sáicai, lishírriu náucha, jáiwa liáu áacairrai.
52 Nayá nácula, caníinaa nacába liyá náa lirrú sáicai, néejoo Jerusalénra sáictani wérri wówa.
53 Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa sáicai Diosru.

LOS HECHOS
de los Apóstoles

Limáni liáca linácu liá'a Espíritu Santoca

1 Ne nushínaa quéechanacu sái cáashta, nujúnicai cawéni wérri Teófilo, tánerri
urrúni quinínama liá'a Jesús médanica ya liá'a léewidanica quéechanacu,
2 cáashia'inaamitee éerri líirracoo áacairra. Ne jóctanaa liájau áacairra,
léewida nayá Espíritu Santo rícueji, náa'a apóstolubinica liwínanica quéecha, liá'a
arrúnai'inaa namédaca.
3 Ne liáwinaami máanalini, líyadau cáwi chóniwerriyu, yáawacaala cáwijani.
Cuarenta éerri líyadacoo liyá náajcha, litáania nalí Dios wánacaalactala nácu, ne
ta liácoo áacairra.
4 Quéecha'inaami liyá újnibi náajcha náa'a apóstolubinica, Jesús má'ee nalí jócu
béecha éenau chéni Jerusalén néenee. Ne limá nalí:
—Inéndau liá'a nusálijinaa mánimi irrú, linácu liá'a nutáanianimi irrú nácu.
5 Ne yáawaiyi liá'a Juanca báutiseerri shiátaiyu, ne wabéechalawoo Dios báutisa
iyájoo liá'a Espíritu Santoyu.

Jesús íirrerriu áacairra

6 Náa'a yéenaimi Jesús yáajcha náawacau nasáta néemiu liyá:
—Wawácali, ¿jiwána nawánacaala báaniu Israel lirrícu éerri jiliéni?
7 Néenee Jesús má'ee nalí: —Ne jócai arrúnaa yáa léenaa tánashia éerri o jócta
áabata éerri bácai nusálijinaa Dios éewerri liméda liáni.
8 Quéecha'inaa líinu liá'a Espíritu Santo inácuda, irríshibiaminaa lidánanijoo,
ijiáminau itáania nunácu, á'a Jerusalén, quinínama Judea shínaa cáinabi íta'aa ya
Samaria cáinabi íta'aa lécchu, ya quinínama déecuchala áabata cáinabi ítala.
9 Nácula limá nalí léja liérra, nácula nacába nayáca jíni, Jesús nácudau liáque'iu
áacairra, jáiwa libáyau sáanai íibirra, jócu nacába mawiá jíni.
10 Nácula nacába Jesús írrau'u áacairra, chámata washiálicuenai jiáu nalí
cabálani íibala,
11 namá nalí:
—Chóniwenai Galilea néenee sána, ¿tánda icába iyá áacairra? liyája liárra Jesús
yéerrimi yáajcha yáairriu áacairra, líinuminaajoo chacábacanaa léjta liáyu'imiu.

Nawína liá'a Matíasca Judas yáarrumirra

12 Ne chéni lítee liá'a dúulica jí'ineerrica Olivos, néejoo náa'a apóstolubinica
Jerusalén néerra; urrúni rími, léjta númami línda najínanicoo liá'a ley liyáali éerri
nawówa íyabactacoo.
13 Quéecha'inaa náiinucai lirrícula liá'a chacáaleeca, náirrau lirrícula liá'a
cuítaca áacairra namáctala nayáca. Náa'a apóstoluca Pé'eru ya Juan, ya Santiago,
ya Andrés, ya Felipe, ya Tomás, ya Bartolomé, ya Mateo, ya Santiago Alfeo cúulee,
ya Simón liá'a Celóteca, ya Judas licúulee liá'a Santiagoca.
14 Quinínama nayá náawacau séewirri quéewique'e na'óraca náajcha náa'a Jesús
éenajinaica, ruájcha ruá'a Maríaca Jesús túwaca, ya náajcha náa'a áabi íinaca.
15 Liyáalite náawacau náa'a éebidenai Dios nácu, namáanabaca újni ciento veinte
chóniwenai, jáiwa Pé'eru táania limá'ee nalí:
16 “Nuéenajinai, arrúnaa licúmpliacoo liá'a Espíritu Santo máni Davidru, jái
limácai lirrícu liá'a tánerricoo linácu liá'a Judasca, liá'a yúderri náa'a Jesús jínaica
nawínaque'e preso liyá.

17 Liá'a Judasca wéenaami, wáaleerrimi tráawaju léjta wayá.
18 Ne jáiwa liáu liwéni áabai cáinabi liyú liá'a warrúwaca ligáanani máashiicaca liyá; néenee licáwai lijuátamiyu, jáiwa lipáquiawai, lijiáu quinínama líyacuaca.
19 Quéecha'inaa néemiqui jíni náa'a yéenai Jerusalén, jáiwa náa lijí'inaa liá'a cáinabica Acéldama, nachuániyu wówerri limáca: 'bacháida íirrai.'
20 Jiníwata líta'aa liá'a cáashta Salmoca limá'ee:
'Liá'a jíibanaca máaquerri'inau bácai,
jiní'inaa yáa rícu.
Ya limá'ee lécchoo:
Báqueerri wíneerri'inaa jishínaa tráawajumi.' "
21 Néenee Pé'eru má'ee nalí: "Wawáalia áani washiálicuenai tálidedeenaimi wayá quinínama éerri Jesús máa'inaami wáajcha,
22 jínanenaiu wáajcha quéecha'inaami libáutisactami Jesús liá'a Juanca, cáashia líirracoo wáucha áacairra. Mawíminaa sáica, néenaa máacacoo wáajcha, quéewique'e áabenaa wáajcha natáania sáica licáwiacaalau liá'a Jesúsca."
23 Néenee namáaca chámata: José, jí'ineerri Barsabás, ya áabai lijí'inaa Justo, matáli lijí'inaa, lijúnicai báqueerrica Matías.
24 Ya jáiwa nasátau Dios yúcha cháji'i: "Wawácali, jiyá cúnusierri nawówa quinínama, jíyada walí tánashia jiwínani néenaa náani chámataca.
25 Quéewique'e liwína tráawajumi apóstolu shínaa, lipérdiani liá'a Judasca lishínaa lijíconaa nácueji, quéecha'inaa liácoo chaléeni liárrui yáctalaca."
26 Naméda léjta judíobini wítee napóstaca. Jáiwa naméda léji liéni Matías gánaa, ne liyáalimi limáacau náiibirrai náa'a once apóstoluca.

2

Líinu'inaa liá'a Espíritu Santoca

1 Liyáalite léerdi íinu'inaa liá'a fiesta jí'ineerri Pentecostés, quinínama náa'a máaquenai nawówa Dios nácu, yáawaqueneu macáishita áabai cuíta rícuu.
2 Cawíquinta, néemi áacaiji cawítamai wérri íinuca, léjta áabai cáuli cadánani, cawítamai wérri lirrícula liá'a cuítaca nayáctaca.
3 Líyadau nalí léjta chichái íimini bérrucuta, cáirri nanácu quinínama.
4 Ya quinínama namáacau cashiámu nayá Espíritu Santoyu, jáiwa nachánau natáania áabi chuánshiyui, léjta Espíritu Santo liwána natáaniaca.
5 Liyáali éerri áabi judíobini yéenai Jerusalén rícu, náani éebidenai linácu liáni Dios wánani namédaca, íinuenai bájirra cáinabi íteeji.
6 Náa'a chóniwenaica yáawaquenaiu néemi liá'a wítamashi, jiní néewau namáca, jiníwata bácainaa néemicala natáania náa'a éebidenaica Jesús nácu chúnsai nachuániyu.
7 Nayá cáarrudedeeneu wérri nasátada néemiu nayá wáacoo:
—¿Ya jócani Galilea néenee sána náji náani cháni wéemi táaniaca?
8 ¿Tánda wéemi néewa natáania chúnsai wachuániyu?
9 Áani ái chóniwenai já'a báawache sána jí'ineerri Partia, ya Media shínaa, ya Elam shínaa, ya Mesopotamia shínaa, ya Judea shínaa, ya Capadocia shínaa, ya Ponto shínaa, ya Asia shínaa cáinabi,
10 ya Frigia shínaa, ya Panfilia shínaa, ya Egipto shínaa, ya náa'a cáinabi Libia shínaaca urrúni Cirénerru. Ái áabibi já'a íinuenai Roma néenee;
11 áabi judíobini já'a, áabi náaweneu judíobiniyu. Ya ái chóniwenai já'a íinuenai Creta néenee ya Arabia néenee. ¡Ya quinínama wéemi natáania chúnsai wachuániyu, linácu liá'a Dios médani máanuica!

12 Quinínama nacáarrudau jiní náa léenaa namáca; ya nasáta néemi nayá wáacoo
bácainaa:
—¿Tánda libésunau liéni cháica?
13 Ne áabi nacáida'ee namá'ee:
—¡Cámenai nárra!

Pé'eru íiwadeda Jesús chuáni

14 Néenee Pé'eru bárruawai náajcha náa'a once apóstoluca, limá'ee cadánani:
"Judíobini, ya quinínama náa'a yéenai Jerusalén néenee, yáa léenaa quinínama
liáni, éemi sáica liáni nuíiwani'inaa irrú.
15 Náani jócani cáma nayáca léjta imáyu, wáalii las nueveca manúlacaiba.
16 Jócai cha, léjta limáyumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Joel,
limá'inaami:
17 'Bésuneerri'inau á'a amáarracta'inaa éerri, limá liá'a Diosca,
nuwátani'inaa nushínaa Espíritu Santo quinínama chóniwenai íta'aa;
náa'a éenibica washiálicuenaica,
ya náa'a íinaca éenibinaaca natáaniaminaa nuchuáni nácu chóniwenairru,
náa'a icúlinaica nacábaminaa natuírricu sái, ya náa'a salínaica nadájuniminaa
dajuíshi.
18 Ya lécchoo nanácu náa'a médenai nuwánacaala, ya nanácu náa'a íinaca médenai
nuwánacaala,
chóniwenaica nuwátaminaa nalí nuwítee dánaniu liá'a Espíritu Santoca liyáali
éerri, natáaniaminaa nunácu.
19 Éerri rícu núyadaminaa jócai icába cáji,
ya cáinabi íta'aa íirrai, ya chichái, ya íisa léjta sáanai cáinabi íta'aa.
20 Liá'a cáiwiaca catáwacai'inaa, ya liá'a quéerrica náawerri'inau léjta íirrai,
jóctanaa líinu léja liá'a Wawácalica, léerdi máanui ya sáictai wérri.
21 Ne quinínama náa'a mánulicuenai Wawácali jí'inaa nácu, wásedeerri'inaa nayá.'
22 "Éemiu iyá, israelítabinica, liá'a numáni'inaa irrú: Léjta yáa léenau'u sáica,
liá'a Jesús Nazaret néenee sáica, liyá washiálicuerri Dios wínani ináneewa limédaca
lirrú léjta liwówau'u, Dios méda lirrícueji máanui sáictai wérrica, jócai icába cáji
ya señal íibiu.
23 Ne quéewanaa ná'inaa néewa náa'a icáaji rícu jíni, léjta limáyu liá'a Dios
quéecha, iyája iwínani preso íinuaque'inini itáatani cruz nácu, nawánacanaa
washiálicuenai máashiini wérrica.
24 Ne jáiwa Dios cáweda jíni, liwáseda jíni liúcha liá'a cáiwibeeca máanalicaica,
jócai léewa liwáalia néeni mamáarraca jíni.
25 Liá'a rey Davidca, limáte Jesús nácucha:
'Nuyá cáberri séewirri liá'a Nuwácalica nunáneewa;
nuyácta liájcha sáicaquicteji, jiníminaa wána nucáacoo.
26 Tándawa sáicta wérri nuwówa, ya nurrába nuínaneyu sáictaca nuwówa.
Cadánani nuwówa cábacoo jinácu.
27 Jiníwata jócuminaa jimáaca nunáanai útawi rícula,
chacábacanaa jócu jínda nuíinaa bádacoo, nuyáwa jishínaa cashírruedacai jirrú
majíconaica.
28 Jíyadate nulí iníjbaa yáirri nucáwica,
ya jicámusheda nuyá sáitau'u jiwána nuwówa jináneewa.'
29 "Nuéenajinai, índate nuíiwa irrú quinínama yáawaa liá'a wawérrimi Davidca
máanaliyi ya naquénini, liá'a lishínaa útawica yéerri wáiibi újnibii.
30 Ne liá'a Davidca íiwadedeerri Dios chuáni, ne liá léenaa Dios ma lirrú yáawaiyi
liá'a báqueerri litáqueerri rey'inaa.

31 Chacábacanaa újni licábani liyáca, David táanierrimi liyáca Cristo cáwiactacoo
nácu, ya limá'ee liárra jócai'inaa lináanai máacau útawi rícula, jiní limáshicaimi
máashiidacaalau.
32 Ne sáicai, quinínama iyá yáine léenaa Dios cáwedacala liá'a Jesúsca, linácueji
quinínama wayá wáiiwadeda líiwanaa.
33 Jesús nácuderriu quéewique'e liácoo liwáacoo sáicaquictejica Dios lisálijinaa
éemanacu, tándawa Lisálijinaa yáa lirrú Espíritu Santo limánimi liáca, tándawa
chóque'e Jesús yáa walí léja liérra Espíritu Santo icábani iyáca ya éemini.
34 Wáa léenaa David jócai íirrau áacairra, liyá jájiu limá:
‘Dios ma Nuwácali, Cristorru:
Jiwáau nuémanacu sáicaquictejica,
35 cáashia numáaca jijínai jíiba yáajba.’
36 “Yáa léenaa quinínama chóniwenai Israel shínaa cáinabi ítesana, quinínama
yáawaiyica, liéni Jesús itáatanimi cruz nácula, Dios máacani Wawácaliyu ya Cristo.”
37 Náa'a yáawaquenaicoo néemi'inaami liéni, máashii wérri nawówa cáiwinaa,
ya nasáta'ee néemiu Pé'eru ya náa'a áabi apóstoluca namá'ee:
—Numánubaca, ¿Tána arrúnaa wamédacai?
38 Pé'eru éeba'ee:
—Éejueda iyáu Diosru, ya ibáutisau bácainaa Jesucristo jí'inaa nácu, quéewique'e
Dios méetuerri ijíconaa, ya cháminaa liá irrú liá'a Espíritu Santoca.
39 Liáni libáulini liáca irrú sái'inaawa liérra ya éenibirru, ya lécchoo nalí náa'a
yáainai déecuchala; liwówau'u limáca, quinínama náa'a Dios wawácali wówaini
limáidaca.
40 Liyú liáni chuánshica, Pé'eru táania ya liá nawítee limá'ee nalí:
—¡Ishírriu náucha nárra chóniwenai máashiini cajíconaanica!
41 Ne náa'a éewidenai lichuáni, jáiwa nabáutisawai; ne liyáalimi éerri nawínau
náiibirra náa'a éebidenaica namáanabaca tres mil chóniwenai.
42 Quinínama nayá cabálininaa léjta apóstolu éewidau nayá, ya nashírda nanácu
wáacoo quinínama liá'a nawáalianica ya na'órau náawacacoo náayaca.

Chíta nayáyu'u quéechanacu náa'a éebidenaimica

43 Quinínama nayá nacáarrudacoo, nacába liá'a jócai nacába cáji Dios médanica
narrícueji náa'a apóstoluca, líyadaque'e liwítee dánaniu.
44 Náa'a éebidenaica yáawaquenaiu sáictaca nawówa náajcha wáacoo, ya
nashírridani nashínau nanácu wáacoo;
45 nawéndadani nashínau ya quinínama liá'a nawáalianica, ya nashírridani liá'a
warrúwaca nanácu wáacoo náa'a carrúni jináatanica.
46 Éerri jútainchu náawacacoo templo rícula, ya nábana lícu wáacoo náaya
macáishita sáictaca wérri nawówa, jiní báawatai cábacoo liúcha wáacoo.
47 Náa sáicai Diosru, ya quinínama chóniwenai caníinaa nacába nayá; ya éerri
jútainchu Wawácali dáwineda namánabaca náa'a liwásedani'inaaca.

3

Báqueerri macáwai chúneerriu

1 Áabai éerri, Pé'eru ya Juan náau templo rícula táicala las tres, éerdi judíobini
óracoo.
2 Néeni, templo núma lícu, báqueerri washiálicuerri macáwai lijiániu yáajcha,
natéeni éerri jútainchu linúma licúla liá'a templo jí'ineerri Hermosa, quéewique'e
lisáta náucha warrúwa náa'a wárruenaicoo náacoo.
3 Quéecha'inaami macáwai cába Pé'eru ya Juan, jáni wówai nawárruacuwai
templo rícula, lisáta náucha warrúwa.

4 Pé'eru ya Juan yáajcha narrátueda'ee lirrú, jáiwa'ee Pé'eru má'ee lirrúi:
—Jicába walí.
5 Liá'a washiálicuerri licába'ee nalí, linénda tánashia náa lirrúi.
6 Ne Pé'eru má'ee lirrú:
—Jiní nulí warrúwa ya oro, ne liá'a nuwáalianica nuá'a jirrúni: Jesucristo Nazaret
néenee sái jí'inaa nácu, jibárroo jijínacoo.
7 Linísa'inaami limá liáni Pé'eru, wína licáaji sáicaquictejica ya libárrueda jíni,
ya liyáalimi danáanshi íinu líiba rícu ya licúdi nácu.
8 Liá'a macáwaica léenuu libárruacoo, ya lichánau lijínacoo, jáiwa liwárroo
náajcha templo rúculai, chúnsai lijínacoo líibayu, léenunicoo liá sáicai Diosru.
9 Quinínama náa'a cábenai lijínacoo ya liá sáicai Diosru,
10 nacáarruda'eewoo nacábacani linácueji liá'a bésuneerricoo, náaca'ee léenaa
nacába liá'a washiálicuerrica ya náa léenaa liyácala liá'a séewirrimi wáacoo lisáta
warrúwa templo núma lícu jí'ineerri Hermosa.

Pé'eru táania templo júntami

11 Liá'a macáwai níseerri sáicacai, jócai máaca Pé'eru ya Juan. Quinínama
chóniwenai nacáarrudau, nacánacau liyácta liá'a templo númaca néerra jí'ineerri
Salomón shínaa, á'a nayácta nayáca.
12 Pé'eru cába'inaa liáni, limá nalí: "¿Tánda icáarrudau iyá israelítabini? ¿Tánda
icába walí újni wayáchu chúni liéni washiálicuerri, újni wayáchu wána lijínacoo
wadánaniyu o wéebidaca Dios nácu?
13 Liá'a Abrahám shínaa Diosmica, Isaac ya Jacob, wawérrinaimi shínaa Dios,
liyáwa Dios bánuerri wawácali Jesús, liwánacaalaque'e mawí quinínama yúcha.
Ne iyá éejueda romanobinirru quéewique'e náiinuacani, ya áawita Pilato wówai
liwásaidacani, iyá jócai índa liwásaidacani.
14 Jócubeecha isáta Pilato yúcha liwásedaque'e liá'a majíconaica ya sáicaica, iyá
isáta liwásedaque'e irrú báqueerri cáiinuacai.
15 Ya cháte íinua liá'a yáirri wacáwica. Ne Dios cáweda báaniu jíni, táda linácueji
wayá wáiiwadeda linácu yáawaiyi.
16 Liá'a wáneerri cadánani licáwa liéni washiálicuerri icábani iyá icúnusianica,
léebidaca lijí'inaa Jesús nácu. Liá'a limáacau liwówau Jesús nácu liyáwa wáneerri
lichúnicoo sáica quinínama, léjta icábau'i quinínama.
17 "Nuá léenaa, nuéenajinai, quéecha'inaa iwácanai íinua Jesús, yáawaiyi iyá ya
iwácanai jócai yáa léenaa liá'a imédanica.
18 Ne Dios méda cha licábacanaa liá'a náiiwanimi libéecha náa'a quinínama
íiwadedenai Dios chuáni báinacu: Léecala'e liá'a Cristoca máanali'inaa.
19 Tánda, iyá rúnaa éejuacoo Diosru, ináwida iwíteu, quéewique'e liméetua yúcha
ijíconau. Ne cájbami Wawácali bánua irrú éerri iwówa íyabaque'iu,
20 libánua irrú Jesús, liá'a liwínani quéechanacu léjta Cristo irrú'inaa.
21 Báawita chóque'e Jesucristo yáa chaléja áacairra, cáashia Dios lichúni
quinínama, léjta limáyumi nalí náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu yéenaimi
báinacu.
22 Moisés íiwadeda nanácu náa'a wawérrinaimica: 'Liá'a wawácali Diosca liwána
báqueerri jiácoo éewiderri Dios chuáni léjta nuyá. Éewidau lirrú quinínama liá'a
limánica,
23 jiníwata quinínama liáni jócai méda liwánacaala liá'a íiwadedeerri Dios chuáni,
jiérri'inau lirrícucha liáni chacáaleeca.'
24 "Ya quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni, ne íiwadedeerrini Samuel
quéechanacu, natáania lécchu linácu liáni éerrica.

25 Iyája irríshibiaminaa liá'a Dios máni liáca narrícueji náa'a íiwadedeenaimi
Dios chuáni báinacu, ya lécchoo irríshibiaminaa liá'a Dios mánica nalí náa'a
wawérrinaimica. Ne Dios ma Abrahámru: ‘Quinínama náa'a chóniwenaica yéenai
cáinabi íta'aa narríshibiaminaa sáicai nanácu náa'a natáqueenaimica.’
26 Quéecha'inaa Dios cáweda licúuleu, libánuani quéechanacu iyáctala,
quéewique'e litúya iyá, quéewique'e iyá bácainaa imáacaque'e ijíconau
éejuaque'iu lirrú.”

4

Pé'eru ya Juan nanáneewa náa'a wánacaleenaica

1 Újnibii Pé'eru ya Juan táanenaimi nayáca chóniwenairru, jáiwa náiinu nalí
náa'a sacerdóteca, liájcha liá'a liwácali liá'a catúyacai templo ya náajcha náa'a
saduceobinica.
2 Íiwirri wówa jiníwata Pé'eru ya Juan éewidenai náa'a chóniwenaica, ya namá'ee
léecala'e liá'a nacáwiactacoo máanalicai yúcha yáawaiyi, jiníwata licáwiacaalau
liá'a Jesúsca.
3 Jáiwa nawína nayá preso, ya jái táicalacai, nawárrueda nayái cuíta manúma
ricúla cáashia jucámarraca.
4 Ne íchaba náa'a éemenai lichuáni, náa'a éebidenaica Jesús nácu; namáanabaca
náa'a chóniwenai éebidenai lichuáni atéwani cinco mílca jócai wajútada náa'a
sáamanaica ya íina.
5 Cajójchanaami náawacau lirrícu liá'a Jerusalén náa'a judíobinica wácanaica, ya
náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca.
6 Néeni yáca liá'a Anás, nawácali náa'a sacerdótebini, Caifás, Juan, Alejandro ya
quinínama náa'a néenajinai náa'a sacerdótebini wácanai éenaa.
7 Nawána natéeca Pé'eru ya Juan, naínda nayá nasáta néemiu nayá:
—¿Tána wánacaala nácu, ya tána jí'inaa nácu jíni iméda iyáji liáni?
8 Jáiwa Pé'eru, cashiámui Espíritu Santoyu, léeba jíni:
—Chóniwenai wácanai ya salínaibini:
9 Iyá isáta éemiu wayá linácu liáni bálinerricoo, yáaque'e léenaa chítashia éewau
sáicaqui jiníni.
10 Wée sáicai, wáiiwa irrúni quéewique'e náa léenaa náa'a quinínama chóniwenai
Israel néenee sánaca, ne liéni washiálicuerri yéerri áani, quinínama náneewa,
sáicacai Jesucristo jí'inaa nácu Nazaret néenee sái, liyája liérra iwánanimi natáata
cruz nácu, liá'a Dios cáwedanimica.
11 Liéni Jesús léjta íiba iyá camédacani cuíta jócaimi iwówai, ne liyáwa íinuerri
limédacoo yáawaiyi íibaca.
12 Quiní báqueerri mawiá éeneerri litée wayá áacairra, jiníwata mawiá éerri rícu
Dios yáni mawiá báqueerri washiálicuerri éeneerri liwáseda wayá, újni Jesúsca.
13 Ne nacába'inaa jíni, náa'a chóniwenai wácanaica, natáania danáanshiyu náa'a
Pé'eru ya Juan, náa léenaa washiálicuenai jócani éenajta éewa naliáca, yáni léenaa
májta rímii, jáiwa jiní namácai nacáarrudacuwai, ya náa léenaa jíni éewidenaicoo
Jesús shínaa.
14 Mawí'inaa, lécchoo liá'a bálinerrimiu jái sáicacai, néeni limáaca náajcha, tánda
quiní néewa namáca linácucha.
15 Jáiwa nawána najiácuwai náawacactacoo yúcha, jáiwa namáacau natáaniaca
nayáca nayáwoo.
16 Nayá namá'ee:

—¿Tána waméda náajcha náani washiálicuenaica? Quinínama chóniwenai yéenai Jerusalén rícu yáine léenaa namédau liéni jócai wacába cáji, quiní wéewaca wamáca jóca namédani.
17 Ne léju liáni jócubeecha wawówai wéemi nanúma licuéji, wacáarruda nayá, jócu béecha natáania mawiá Jesús jí'inaa nácu.
18 Jáiwa namáida nayái namá nalí jócu béecha natáania mawiá, jócu béecha néewida mawiá, quiní nácu mawiá lijí'inaa nácu liá'a Jesúsca.
19 Ne liá'a Pé'eru ya Juan néeba nachuáni:
—Isátate éemiu iyá jájiu, sáicactani Dios náneewa, wéewidaquicta ichuáni quéechanacu ya jócuweeca wéewida Diosru.
20 Wayá jócani éewa wamáaca wamá liá'a wacábanica ya liá'a wéeminica.
21 Náa'a chóniwenai wácanaica nabáulida nayá, ne namáaca nayái. Quní náiinu najíconaa, jiníwata náa'a chóniwenai médenai sáicai Diosru quinínama, linácucha liá'a bésuneerricoo.
22 Liá'a washiálicuerrica chúneerricoo sáica léjta licábacanaa jócai nacába cáji, wáaleerri'e mawí cuarenta camuí yúcha.

Náa'a éebidenaica Jesús nácu sátenai Dios yúcha nadánaniu jócai cáarrunaa

23 Pé'eru ya Juan jáni nawásedacai, náawacacoo najúnicai yáajchau náiiwa nalíni quinínama nawácanai náa'a sacerdótebini ya salínai máni nácucha.
24 Néemi'inaamini, quinínama áabebacta nasáta Dios yúcha, namá cháa: “Wawácali, jiyá méderri éerri, ya cáinabi, ya manuá ya quinínama liwáaliani néeni,
25 jimáte lirrícue liá'a Espíritu Santoca ya linúma licuéji liá'a lishínaa cashírruedacai jirrú Davidca:
‘¿Tánda cha chóniwenai ya cárra?
¿Tánda naméda mawítee liáni?
26 Náa'a reyebini ya náa'a wánacaleenai cáinabi íiwirri nawówa,
nayá quinínama náajcha áabenaani yáca Dios júnta,
ya najúnta liá'a Dios wínanica, liá'a Mesíasca.’
27 “Yáawaiyica lé'e liá'a Heródesca ya Poncio Pilato yáawaqueneu áani, lirrícu liáni chacáaleeca, náajcha náa'a chóniwenai báawatani chuáni ya náa'a israelítabinica, najúnta náa'a jishínaa Santoca shírruederri jirrú Jesúsca, léjta liá'a jiwínanica Mesíasca.
28 Cháminaaja, nayá namédaminaa léjta jinísau jimácai, arrúnai'inaa bésunacoo.
29 Wáalee, Wawácali, jicábateni nabáulidau wayá, ne wayá shírruedenai jirrú, jiyúda wayá jócubeecha cáarru wáiiwa jichuáni.
30 Ne jidánaniyu sáicaque'e náa'a chóniwenai bálinenaicoo, wamédaque'e báawataica ya jócai wacába cáji lijí'inaa nácu liá'a Santo shírruederri jirrú Jesúsca.”
31 Nanísa'ínaami nasátacuwai, á'a nayáctaca jáiwa licúsuwai; jáiwa cashiámu nayái Espíritu Santoyu, náiiwani cha nawíteemija liá'a Dios chuánica.

Quinínama méenaami nashínaa nashínaa quinínama

32 Náa'a éebidenai íchabani, ne quinínama áabenaa nawówa náajcha wáacoo. Quiní máirri jishínaacalani bácai, ne nashínaa quinínama.
33 Náa'a apóstolubini íiwenai cadánani wawácali Jesús cáwiactacoo, ya Dios túya nayá máanui quinínama.
34 Quiní liyáali náiibi carrúni jináatai, nawáalianai cáinabi, ya cuíta nawéndani, liá'a warrúwaca,
35 náani apóstolubinirru nachújidaque'ini quinínamarru, léjta narrúnijina bácainaa.

36 Cháwate libésunacoo báqueerrirru néenaa náa'a levítabinica jí'ineerri José,
Chipre néenee sái, liá'a apóstolubini yáni jí'inaashi báawatai jí'ineerri Bernabé
(liwówaiyu limáca “Liá sáictai wówa chóniwenai yáajcha”).
37 Liéni washiálicuerrica wáaleerri áabai cáinabi, jáiwa liwénda jíni limáaca
warrúwa nacáaji rícu náa'a apóstolubinica.

5

Liá'a jíconaashi Ananías shínaaca ya Safira shínaaca

1 Ne néeni báqueerri, jí'ineerri Ananías, ne nayá Safira líinu yáajchau, wéndenai
áabai cáinabi.
2 Liéni washiálicuerrica, limédani líinu yáajchau namáacau warrúwa éenaa
yáajcha, ya namáaca áabata warrúwa nacáaji rícu apóstolubinirru.
3 Pé'eru ma Ananíasru:
—Ananías, ¿tánda jínda Wawásimi wárroo jiwówa licúla, jéenedaquinicta
lichálujueda jiyáca Espíritu Santoca, áawita jiwína warrúwa éenaa napáidaumi jirrú
cáinabi?
4 ¿Ya jócai jishínaa léji liérra cáinabica? Ya jiwéndana jíni ¿jócai jishínaa liérra
warrúwaca? ¿Jiá jiwówai jiméda jinúma yúwicau? Jócai méda jiyá jinúma yúwicau
washiálicuenairru, méderri jiyá jinúma yúwicau Diosru.
5 Ananías éemi'inaami liáni, licáu máanalina. Náa'a quinínama yáine léenaa
cáarru wérri nayá.
6 Jáiwa áabi icúlinai íinui, nadájida liá'a limáshicaimi natéeni naquéniqui'ini.
7 Újni matáli hora liáwinaami ruwárruau ruá'a Ananías íinuca, jócu yáa léenaa
tánashia bésuneerriwai.
8 Pé'eru sáta léemiu ruyá:
—Jíiwa nulíni: ¿Iwénda iyá liárra cáinabica le liwéni imáni nácucha?
Jáiwa ruéeba jíni:
—Jajá, léewa liwéni liérra.
9 Pé'eru ma rulí:
—¿Tánda itáania chárra éeneda iyáca Espíritu Wawácali shínaa? Náa'a íinu chéji
téenaimi nabáyau jíinirri, chócaja natée jiyá lécchooja.
10 Jái liyáali rucáu ruá'a Safira máanali'inaa Pé'eru íiba néeni. Nawárruau'inaa
icúlinai, náiinu runácu máanali, ya natéu naquéni ruyá rúnirri éema nácu.
11 Quinínama náa'a iglesia ísanaca, ya náa'a quinínama yáine léenaa liá'a
bésuneerricoo, jáiwa cáarru wérri nayái.

Íchaba jócai nacába cáji ya méderricoo

12 Dios yúda apóstolubini namédaque'e jócai nacába cáji ya méderricoo wérri
chóniwenai íibi; ya quinínama yáawaquenaiu templo núma néerra jí'ineerri
Salomón shínaa.
13 Quiní néenaa náa'a áabica liwówai liwína yáacacoo náajcha, cáarruca nacába
nawácanai, báawita quinínama chóniwenai cawáunta nayá natáania nanácucha
sáica.
14 Jáiwa manuába nayá washiálicuenaica ya íinaca, náa'a éebidenaica nawácali
nácuu.
15 Najéda náa'a bálinenaicoo cáaye rícula cama íta'aa ya yáarrubaishi íta'aa,
jáicta Pé'eru bésunawai, cadánia litáana wínaque'e nayá.
16 Ya lécchoo áabi chacáalee urrúnini liyáca yáaineu íchaba chóniwenai Jerusalén
néerra, téenaiu bálineneu ya chóniwenai wáaleenai espíritu máashii; ne quinínama
sáicani'inaa.

Náa'a apóstolubinica nacánaquedani

17 Liá'a sacerdótebini wácalica ya náa'a saduceobini éenaaca, yáainai liájcha, jáiwa cadéni nayái.
18 Jáiwa nawína apóstolubinimi preso naníqui nayá cuíta manúmai rícula chacáalee shínaa.
19 Ne báqueerri ángel Wawácali shínaa liméecu táayee linúma liá'a cuíta manúmaica, jái lijéda nayái jáiwa limá lirrúi:
20 “Yáa namówai, íibayu templo rícula, íiwa chóniwenairruni liéni cáwiacaishi wáaliica.”
21 Léjta éemiu'inii, cajójchanaami nawárroo manúlacaiba templo rícu, jáiwa néewidai. Nácula, liá'a sacerdótebini wácanai ya náa'a yéenai liájcha, namáida salínaibini israelita áabai yáawaquedenaiu nawácanai nayáwoo, nawána nácu néeda cuíta manúmai rícueji náa'a apóstolubinica.
22 Ne náiinu náa'a catúyacani cuíta manúmai rícula, jócu náiinu nanácu náa'a apóstolubinica. Jáiwa néejoowai chuánshi yáajcha,
23 namá'ee:
—Wáiinu cuíta manúmai báyeerricoo sáica, ya soldado néenini túyaca cuíta núma júntami; ne waméecu'inaani quiní wáiinuni nácu lirrícula.
24 Quéecha'inaa léemiqui jíni sacerdótebini wácalica, ya liá'a nawácali náa'a catúyacani templo, ya nawácanai náa'a sacerdótebini, nasáta'ee nayá wáacoo táshia liáu léju liáni.
25 Néenimichu báqueerri íinu, limá'ee nalí:
—Náa'a iwárruedanimica cuíta manúmai rícula, náa'a yáa templo rícula éewidenai nayáca chóniwenai.
26 Liá'a nawácali náa'a catúyacanica náajcha náa'a túyenai, náau néeda nayá; ne jócani náinueda, cáarruca nacába chóniwenai íinueda nayá íibayu.
27 Náiinu'inaami natée nayái najúntanaa nawácanaicoo, liá'a nawácali náa'a sacerdótebini limá nalí:
28 —Wayá wanísa wamá irrúi jócubeecha itáania mawiá, linácu mawiá léji liérra jí'inaashi liérra. ¿Iyá tána imédajoo? Jái cashiámu iméda Jerusalén liyú liérra éewidauca, ya líta'aa mawí iwówai yáa wáta'a limáanalica liérra washiálicuerrica.
29 Pé'eru ya náa'a apóstolubini néeba'ee chá'a:
—Mawí cawéni liá'a Dios wánani wamédaca, liúcha liá'a washiálicuenai shínaaca.
30 Liá'a Dios wawérrinaibimi shínaa cáwedeerri Jesús, léja liérra íinuanimica icuájidani cruz nácu.
31 Dios nácuda liyá limáaca liyá machácaniquicteji, limáaca liyá nawíta ya wásedeerri nayá, quéewique'e chóniwenai quinínama Israel shínaa néejoocoo Diosru ya néewaque'e najíconaa méetuacoo.
32 Wayá yáini léenaa lécchoo wacábacaalani, tánda wáiiwani lécchoo, liá'a Espíritu Santo Dios yáni nalí léquichoo náa'a éebidenaica.
33 Quéecha'inaa néemi jiliáni, íiwirri wérri nawówa, jáiwa nawówai náiinuaqui jíni.
34 Ne náiibi náa'a nawácanaica, báqueerri fariseo jí'ineerri Gamaliel, báqueerri quéewidacai ley shínaa, chóniwenai íchaba cawáuntani'e. Jáiwa libárruawai ya liwána najéda nayá náa'a apóstolubini íchaitaa.
35 Néenee limá nalí náa'a áabi wánacaleenaica:
—Israelítabini, cáwi icába yúchaujoni namédani'inaa náani washiálicuenaica.
36 Édacaniu báinacu nácu báqueerri washiálicuerri jiáteu jí'ineerri Teudas, máirri'e liyá washiálicuerri wérricala'e liyá, jáiwa'ee cuatrocientos washiálicuenai yáau liájchai. Ne liéni náiinuanica ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai, jáiwa amáarra quinínama jíni.

37 Néenee liáwinaami, liá'a censo éerdimi, jáiwa lijiáu báqueerri Judas, Galilea
néenee sái, jáiwa'ee líinu áabi yáaineu liájcha; jáiwa náiinua jíni lécchoo, ya náa'a
yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai.
38 Tánda, nuá iwítee imáaca náani washiálicuenaica, u'iníquiu náajcha. Jiníwata
liáni shínaashica washiálicuenai shínactani bésuneerri'inau.
39 Ne Dios shínactani, jócainaa éenaa yáajcha. Cáwiwa icá yúchaujoo,
wíshiquicta iméda iyá danáanshi Dios júnta.
Nayá naméda liwánacaala.
40 Jáiwa namáida apóstolubini, néenee nabásaida nayá, jáiwa néeneda náiiwaca
jócubeecha náiiwa Jesús jí'inaa mawiá; liáwinaami nawáseda nayái.
41 Náa'a apóstolubinica jiáineu nanáneewa náa'a wánacaleenaica sáitani wérri
wówa, léca, Dios wówaiyu carrúni jináatai máashiicaishi linácucha liá'a Jesús
jí'inaaca.
42 Éerri jútainchu néewidaca ya náiiwaca liá'a sáicaica chuánshica Jesús shínaa
liá'a Mesíasca, léjta templo rícu ya cuíta lícu.

6

Namáaca siete cayúdacani iglesia rícu

1 Liyáali éerrimi, namáanabaca náa'a éebidenaica dáwinerri liáacoo mawí,
natáania néemi griégoyu, jáiwa najútawai nanácu náa'a táanianai hebreoyu,
namá'ee nanácucha náa'a máanirrini griegasca jócala néenaa natúya nayá sáica
jáicta éerdi nachújidaca.
2 Náa'a doce apóstolubini náawaqueda'ee náa'a éebidenai quinínama, namá'ee
nalí:
—Jócai sáica wamáaca liá'a wáiiwadeda Dios chuáni linácu jiliáni washírruedau
náaya náa'a chóniwenai carrúni jináatanica.
3 Tánda, wéenajinai, imúrru íibi siete washiálicuenai icúnusiani wítee,
cawíteenibinai ya cashiámu Espíritu Santoyu, wamáacaque'e nalí liéni tráawajuca.
4 Wayáminaa mamáarraca sátacoo ya wáiiwadeda Dios chuáni.
5 Quinínama áabenaa nawówa, jáiwa nawína Esteban, washiálicuerri cashiámui
wítee éebiderri ya Espíritu Santo nácu, ya Felipe, ya Prócoro, ya Nicanor, ya Timón,
ya Parmenas, ya Nicolás, báqueerri Antioquía sái, quéecha níquerriu judaismo
rícula.
6 Jáiwa natée nayá apóstolubini néerra, jáiwa nasáta Dios yúcha nanácuda
nacáajiu náta'aa, quéewique'e Dios yúda nayá linácu liáni tráawajuca.
7 Liá'a Dios chuánica mamáarracai dáwinacoo libéechalawoo, liá'a namáanabaca
náa'a éebidenaica mamáarracai manuábaca Jerusalén rícu. Mawíquichuca
íchabani sacerdote judío éebidenai linácu.

Nawína preso Esteban

8 Esteban cashiámui Dios wíteeyu, ya sáicabeeyu Dios shínaa, liméda jócai nacába
cáji ya liá'a méderricoo chóniwenai íibi.
9 Áabibi sinagoga rícu jí'ineerri cashírruedacani jáni wasácuwai, náajcha náa'a
áabi Cirene néenee sána, Alejandría néenee, Cilicia néenee, cáinabi Asia néenee
sái, náani chóniwenaica jáiwa nacáita yáacawai Esteban yáajcha;
10 ne jócai néenaa liájcha, jiníwata litáaniacala lidánaniyu liyú liá'a liwíteeyu
Espíritu Santo yáni lirrú.
11 Napáida'ee áabibi lécchoo náiiwaque'e Esteban íiwaca chuánshi máashii
Moisés júnta yá Dios júnta léquichoo.

12 Cháwa cábacanaaji nacáarralia chóniwenaiji ya salínai ya quéewidacai ley
shínaabini; tánda natáca Estébanmi, nawínani preso, jáiwa natée jíni chaléeni
nawácanai néerra.
13 Jáiwa namúrru chóniwenai canúmai yúwicani, namá'ee:
—Liéni washiálicuerrica jócai éenaa manúmaca lijúnta liáni santo temploca ya
lijúnta liá'a leyca.
14 Ne wéemi jimáca liérra'ee Jesús Nazaret néenee sáica, licáarraliani'inaa liérra
temploca, náawiderri'inaa liá'a wíteeshica Moisés máacanimica.
15 Náa'a wánacaleenaica, náa'a quinínama wáainecoo, nacába'inaa Esteban,
nacába lináni jicá'a báqueerri ángel.

7

Esteban méderri liwícaubaliu

1 Liá'a sacerdótebini wácanai lisáta léemiu Esteban, liá'a namáni jinácucha
yáawactajani,
2 jáiwa léeba jíni: “Iyá numánubaca ya iyá nujúnicaica, éemiteni nulíni:
Washínaa Dios cadánani balíbali wérrica, líyada liyáu wawérrimi Abrahámru,
liyá'inaami cáinabi Mesopotamia shínaa, jóctanaa liáu liyáca Harán rícula,
3 ne limá lirrú: ‘Jimáaca jishínaa cáinabiu ya náa'a jimánubaca, jiá namówai
chaléeni cáinabi núyadani'inaa jirrú.’
4 Jáiwa, Abrahám jiáu chéji Caldea néenee, jáiwa liáu liyá Harán rículai.
Liáwinaami máanali jisálijinaami ya Dios índa Abrahám áani íinuctala iyá chóque'e.
5 Ne quiní lishínaa limáacani néeni; quiní wíta liwáidactana líibau. Ne limá lirrú
liáminaa lirrújoo liáni cáinabica quéewique'e liáwinaami máanalicojoni limáacau
litáqueenairru, (áawita liyáali éerrijoo Abrahám jiníte cúulee).
6 Lécchoote, Dios ma lirrú, táqueenaiminaajoo yáaine'inaa chaléjta chóniwenai
báawatani áabai cáinabi báawatai íta'aa, chóniwenai íjirra, máashiiminaa nacába
nayájoo cha mánubaca cuatrocientos camuíjoo.
7 Lécchoo Dios ma lirrú: Nuyáminaajoo cástigaa nayájoo yáaine líta'aa liérra
cáinabi náa'a wánenaica nájirra nayá, liáwinaami'inaajoo najiáminau che jórra
náiinuminaa nusírbia nulíjoo líta'aa liáni cáinabicojoo.
8 Limácanica Dios méda Abrahám yáajcha, liwána náiju nachíipi dácu íimanaa.
Tánda, liwáalianami ocho éerri lijiácuwai jicúulee Isaac, Abrahám íju lichípi dácu
íimanaa. Cháwa liméda Isaac licúulee Jacob yáajchau, ya Jacob liméda lécchoo
léenibi yáajchau, nayáwa'ee nasálijinaa náa'a doce tribu israelítabinica.
9 “Náani Jacob éenibica, náa'a wawérrinaibimi quéecha, cadéni'inaa nacába
néenajirri José, jáiwa nawénda jíni natéeque'e jíni Egiptola léjta nájirra. Ne Dios
yéerri José yáajcha,
10 ne litúya liyá liúcha liá'a máashiu liwówa. Dios liá lirrú wíteeshi máanui, jáiwa
sáica licáacoo Faraónrui, rey Egipto shínaa, jáiwa limáaca Josémi wánacaleerri
Egipto rícu ya cuíta máanui wérri rícula.
11 “Liyáali éerrija ínaashi ya máashii wérri nawówa quinínama cáinabi Egipto rícu
ya Canaán rícu ya náa'a quéecha wawérrinaibi quinínibinai wáalia náaya'inau.
12 Quéecha'inaami Jacob yáa léenaa Egipto néeni ái'e trigoja, libánua'ee néerra
léenibiu, nuwówayu numáca náa'a wawérrinaibimica. Léewate quéecha nácui
náctamiu namédanimi liáni.
13 Náa'a náau chámaichui, jáiwa José líyadau nalí néenajinaica liyá, jáiwa Faraón
yáa léenaa tánashia éenaa léji liá'a Joséca.
14 Mawí libéechau, jáiwa José libánua jisálijinaa Jacobru ya náa'a jéenajinai,
setenta y cinco chóniwenai, natéequene'e nayá Egiptola.

15 Léewau'inaa Jacob éewa liácoo Egipto néerra; liáwinaami néeni máanali jíni,
liáwinaami néeni lécchoo máanali náa'a wawérrinaimi.
16 Liá'a nayájidemi Jacob natéeni Siquem néerra, naquénique'e nayá líta'aa
cáinabi liá'a Abrahám liwénini warrúwayu néenibi yúcha náa'a Hamor, Siquem
néeni.
17 “Quéecha'inaami urrúni liá'a éerri licúmpliactala'inaacoo liá'a Dios máni liá'a
Abrahámru, náa'a chóniwenai israelítabinica manuába wérri nadáwinacoo Egipto
shínaa cáinabi íta'aa.
18 Ne liyáali éerri báqueerri rey wánacaala Egipto rícu, jócai cúnusia José.
19 Liáni rey lichálujuedate washínaa chóniwenai, ya liá nalí cáiwinaa náa'a
wawérrinaimica; liwána máashiiyu namáaca ya náiinua nacúuleu wáaliimi jiácoo.
20 Ne liyáali éerrimi Moisés jiáu. Liyá samálitaca sáictai Dios cába liwítee, ya
lisálijinaa ya litúwa dáwina jíni liyá líibana lícuu matáli quéerri.
21 Ne quéecha'inaami arrúnaa namáaca liyái, Faraón míyacaula éeda jíni ta
rudáwinaqui jíni jicá'a chúnsai rucúuleeca.
22 Tándawa Moisés éewidau nawítee rícueji náa'a egipcioca, jáiwa lináwau
washiálicuerri máanui wérri wítee, chuánshiyu ya liá'a limédani nanáneewa.
23 “Liwáalia'inaami cuarenta camuí, Moisés yá'eewoo licábadedaca israelítabini,
náa'a chúnsana lishínaa chóniwenai líirranaa wéenaica.
24 Ne licába'inaa báqueerri egipcio íinueda liyá báqueerri israelita léenaa, Moisés
wárrua'eewoo liyúda léenaaca, jáiwa líinua egipciomi.
25 Ne jiníwata Moisés máirri lirrúwoo léenajinai israelítabini yáaquinicta léenaa,
lirríjcue'inaacala Dios jéda nayá liúcha liá'a carrúnatabeeca; ne nayá jócu néenaa
náa léenaa jíni.
26 Ne áabai éerri ricúla, Moisés íinu licába chámata israelítabini íinua yáaquenaiu
nayáca, ne liwówai lichúni nayá, limá'ee nalí: ‘Iyá éenajinai yáaquenaiu; ¿tánda
íinueda iyácau?
27 Néenee liá'a báqueerri íinuederri liyá lijúnicaiu lidána'ee Moisés limá'ee lirrú:
¿Tána máaca jiyái wawácali ya cáberri'inaa wanácu?
28 ¿Ya jiwówai jíinua nuyá lécchoo léjta jíinua'u táiquicha egipcioca?
29 Quéecha'inaami léemi liéni, Moisés máni'eewoo liácoo Madián shínaa cáinabi
néerra. Néerra liyái áawita jócaimi néerra sáimi, liwáalia chámata léenibiu néerra.
30 “Cuarenta camuí liáwinaami, liyá chaléeni jiníctala yáa, urrúni lirrú liá'a
dúuli jí'ineerri Sinaí, báqueerri ángel íyadau lirrú áabai banácali jí'ineerri zarza
júnerriu íibi liyáca.
31 Moisés cáarruda'eewoo licába liá'a licábani liyáca, ne quéecha'inaami
lirrúnicoo licába mawí urrúni, léemi'e liwácali chuáni, limá'ee lirrú:
32 ‘Nuyáwa liá'a Dios iwérrinaimi shínaaca. Nuyáwa Dios Abrahám shínaa, ya
Isaac ya Jacob.’ Moisés chána'eewoo lichéchinacoo licáarruniu, jóca'ee liá liwówau
licábacani.
33 Néenee liwácali má'ee lirrú: ‘Jimídu jizápatoeu, jiníwata liérra cáinabi
jibáwacta jiyáca madúnucunai.
34 Jucámarranaa nucába carrúni jináata nushínaa chóniwenai yáainai Egipto
nácu. Nuéemi nawítama jútacoo, tándawa núrrucuau quéewique'e nujéda nayá
máashii yúcha. Tándawa jíinu chérra, quéewique'e nubánua jiyá Egiptola.’
35 “Ne áawitate nacháani Moisés ya namáte lirrú: ‘¿Tána máaca jiyái wawácali
cáberri'inaa wanácu?’, Dios bánua liyá nawácali'inaa jéderri'inaa nayá máashii
yúcha, lirrícueji liá'a ángel íyaderricoo lirrú banácali zarza júnerriu íibi.
36 Ne Moisés waliérra jéderrite wawérrinaimi Egipto rícucha, liá'a méderrite
jócai wacába cáji ya liá'a wacábanica líta'aa liá'a cáinabi Egipto shínaaca, chaléeni
manuá quíirrai néerra ya chaléeni jiníctala yáairri cuarenta camuí'inaa.

37 Léwa Moisés léja liérra máirrimi nalí náa'a israelítabinica: ‘Dios wánaminaa
lijiácoo íibicha báqueerri cáiiwadedacani nuchuáni léjta nuyá.
38 Léwa Moisés lécchoo léja liérra jínederrimi israelita wítabi jinícta yáairri,
liájcha liá'a ángel táanierrimi lirrú dúuli jí'ineerri Sinaí néeni, ya náajcha
náa'a wawérrinaibimica; liyáwa liá'a ríshibierrimi chuánshi cáwii quéewique'e
libésuneda walíni.
39 “Ne náa'a wawérrinaibimi jócu nawówai néewida lirrú, quéewanaa
nacháanicajani nawówai néejoocoo Egiptola.
40 Namá'ee Aarónru: ‘Jiméda walí áabibi diose jínedeerri'inaa wawítabi, jiníwata
jócai wáa léenaa tánashia yéesa léji liéni Moisés jéderrimi wayá Egiptoeji’.
41 Néenee naméda áabai ídolo léjta pacáa cúulee cábacanaa, náiinua lirrú
cuéshinai ta naméda liyáanaami áabai fiesta wérri, lirrú liá'a becerro cábacanaaca
nayái médaca.
42 Tándawa linácueji, Dios shírriu náucha línda náa lirrú sáicai náa'a sáaliica. Ne
cháwa litánacoo nacáashte íta'aa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu:
‘Israelítabini, ¿Ya jócute cuarenta camuí jinícta yáairri,
yáate nulí cuéshinai éemanimica ya áabata mawí?
43 Ne jócu cha jíni, quéewanaa yáanaida licábacanaa liá'a dios jí'ineerri Moloc,
ya liájcha liá'a sáalii cábacanaa lishínaa liá'a dios Refán,
dios cábacanaa quéewique'e yáa nalí sáicai.
Tándawa núcaminaa iyá chaléeni áabai cáinabi ítala, mawí chaléeni jí'ineerri
Babilonia.’
44 “Wawérrinaibimi wáalianaite chaléeni jinícta yáairri templo licábacanaa léjta
tólda máanui, chái médacoo léjta Dios íiwaumi Moisésruni, léjta líyadau lirrú
licábacanaa.
45 Náa'a wawérrinaibimica narríshibia liéni templo cábacanaaca máaquerricoo
nalí, ya náa'a íinuenaimi Josué yáajcha naínda yáajchau jíni quéecha'inaami néeda
áabi chacáalee cáinaberra, náa'a Dios jédani nabéechau. Chacábacanaa cáashia
David yáctalaca.
46 Liá'a rey Davidca sáica Dios cábaqui jíni, liwówaite liméda áabai yáarruishi
nayácta'inaamicta náa'a Jacob táqueenaimica.
47 Ne Salomón waliérra bárruedeerrimi templo Dios shínaaca.
48 Áawita liá'a Dios áaque sáica jócai yáa templo rícu namédani nacáajiyu
washiálicuenaica. Léjta limáyu'u liá'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu:
49 ‘Liá'a éerrica léwa nuárrui,
liá'a cáinabica léwa numáacacta nuíibau.
¿Chítashia cábacanaa liá'a cuíta nabárruedani nulí?,
limá liá'a wácalishica;
¿tánashia nuárrui nuwówa íyabacta'inau jíni,
50 ne nuyáwa liérra méderri quinínama yáairrica?’
51 “Ne Esteban má'ee nalí mamáarraca: Iyá mamáarracani mawíteeca, wáalianai
iwíbau ya iwówa jócai éebida. Séewirri iyá lijúnta liá'a Espíritu Santoca. Cháni
cábacanaa léjta iwérrinaimi.
52 ¿Tána náiibicha náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu jócani
iwérrinaimi íinueda? Nayá íinuenai náa'a íiwenai líinucala'inaa liá'a chóniwerri
machácanica, ne chóque'e linísaca líinu liéni washiálicuerri machácanica, iyá yáa
lijíconaa ya ta íinuaqui jíni.
53 Iyá, ríshibienai liá'a ley narrícueji náa'a ángelbinica, jócai iméda wánacaala.”

Esteban máanalica

54 Quéecha'inaami néemi jiliéni, íiwirri wérri nawówa, náamueda néu Esteban
júnta.

55 Ne liyá, cashiámui Espíritu Santo wíteeyu, licába áacairra licába'ee Dios
cámarra, licába'ee Jesús bárruerriu liyáca sáicaquictejica Dios éema nácu.
56 Néenee limá'ee:
—¡Icábate! nucába éerri méecucoo, ya Washiálicuerri Dios Cúuleeca
sáicaquictejica Diosru.
57 Ne nayá nabáya'ee nawíbau, namáidada'ee cadánani náu'eewoo linácula
quinínama.
58 Najéda'ee chacáalee rícucha jíni ya náiinueda'ee íibayu jíni; yá'ee
yáinai lijíconaa namáaca'ee liá'a líibalaca báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Saulo,
quéewique'e litúyacani.
59 Nácula náiinueda íibayuni, Esteban óra'eewoo limá'ee: "Nuwácali Jesús,
jirríshibia nucáwica."
60 Néenee litúyau liúrruiu juátamiyu limáidada'ee cadánani limá'ee: "¡Nuwácali,
ujédacaniu linácu liáni najíconaaca!" Ne linísa'inaami limá léji liéni, máanali jíni.

8

1 Saulo néeni yáaca, áabenai wówa náajcha náiinua'inaa Esteban.

Saulo cánaquedeerri náa'a éebidenai Dios chuáni

Liyáali éerrimi lichána naméda jináwiu najúnta náa'a éebidenai Dios chuáni
Jerusalén rícu. Ne bácai rími náa'a apóstolubini máaquenai Jerusalén rícu, ne
náa'a quinínama éebidenai nacáarraliau quinínama cáinabi ítala Judea shínaaca
ya Samaria.
2 Áabi washiálicuenai sáicani naquéni Estébanmi yá'ee náicha bájialanaa
linácueji.
3 Nácula Saulo licánaqueda náa'a éebidenai Dios chuáni, liwárrua'eewoo cuíta
jútainimi lijédaque'e liárdedani washiálicuenai ya íina, ya libánua nayá cuíta
manúmai rícula.

Náiiwadeda sáicai chuáni Samaria rícu

4 Ne náa'a rúnaanimi jiácoo Jerusalén rícucha, náiiwadeda'ee Dios chuáni táshia
náctau jíni.
5 Felipe, báqueerri néenaa, liá'eewoo chacáalee mawí cáiiwanaca Samaria
shínaaca lichána'eewoo litáania nalí Cristo nácue sái.
6 Náawaca'eewoo náa'a chóniwenaica, quinínama nábedacoo Felipe chuáni nácu,
nacábacala liméda jócai nacába cáji nanáneewa.
7 Íchaba chóniwenai wáalianai espíritu máashiini chúneneu, ya náa'a espíritu
máashiinica najiá'eewoo namáidada náucha, ya lécchoo íchaba macáwani ya náa'a
tucútucunica chúneneu.
8 Linácueji liéni sáicta wérri nawówa lirrícu liá'a chacáaleeca.
9 Ne néeni báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simón, quéecha éewerri lirrúwoo
limálica, lichálujueda chóniwenai Samaria ísanaca libésunacoo washiálicuerri
cawéni wérri.
10 Quinínama, náa'a sáamanai ya náa'a salínaica, néemi'e lirrú quinínama, ya
namá'ee: "Léwa namáni nácucha liáni 'liá'a Dios wíteeca'."
11 Naméda'ee liwánaca néewida'ee lirrú, jiníwata limálicaji rícueji, lichálujueda
nayá íchaba éerri.
12 Ne quéecha'inaami néebida sáicai chuánshi nácu Felipe íiwadedani,
linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca, ya linácue sái liá'a Jesucristoca, tándawa
washiálicuenai ya íina nabáutisau.
13 Áawita Simónimi léebida liwána nabáutisa liyá lécchoo, lichána'eewoo
litálideda Felipe, licáarrudau licába liá'a máanui jócai licába cáji ya señal licábanica.

14 Quéecha'inaami náa léenaa náa'a apóstolu yáaine Jerusalén rícu, Samaria-
cala'ee éebiderri Dios chuáni, nabánua'ee néerra Pé'eru ya Juan.
15 Náiinu'inaami néerra, na'óra nanácu náa'a éebidenai Dios chuáni Samaria rícu,
quéewique'e narríshibia Espíritu Santo.
16 Jiníwata jócai íinu nanácu újnibi liá'a Espíritu Santoca; bácai rímii nabáutisau
Jesús Wawácali jí'inaa nácu.
17 Néenee Pé'eru ya Juan nachánaa nacáajiu nanácu, cháwa'ee narríshibia
Espíritu Santo.
18 Simón, licába'inaa Espíritu Santo íinu nanácula, jáicta apóstolubini chánaa
nacáajiu chóniwenai nácui, libáuli'e liá nalí warrúwa,
19 limá'ee nalí:
—Yáa nulí lécchoo liérra wíteeshica, quéewique'e nuchánacta nucáajiu,
lirríshibiaque'e lécchoo Espíritu Santo.
20 Néenee Pé'eru éeba'ee lichuáni:
—¡Jiwárruani yúcau jiájcha, jiníwata jimáca jirrúwoo jiwéni warrúwayu liá'a Dios
wíteeca!
21 Jiyá jiní wána jirríshibia jiyáca, jiníwata Dios náneewa jiwówa jócai machácani.
22 Jimáaca liérra jijíconaacoo, ya jisáta cáiwinaa Dios, cájbamicta liméetua
jijíconaa chácala jimá jirrú wawárra.
23 Nucábacala jiyá cashiámu jiwówa máashiiyu, ya jijíconaa bájiderri jiyá.
24 Simón éeba'ee:
—I'óraa iwácaliu nunácueji, jócubeecha máashii libésunacoo léjta imáyu'u nulí.
25 Liáwinaami quinínama náyada nayáu náiiwadeda Dios chuáni, náa'a
apóstoluca náiiwa sáicai chuánshica íchaba chacáalee júbini Samaria shínaa rícu,
ya tá'ee néejoocoo Jerusalénrai.

Felipe ya liá'a jí'ineerri etiope

26 Liáwinaami liáni, báqueerri ángel wawácali shínaa limá Feliperru: “Jibárruau
ya jiáu báchairra, lirrícuba liá'a iníjbaa Jerusalén néenee sáica yáairricoo Gazala.”
Liéni iníjbaa bésuneerriu jiníctala yáairri.
27 Felipe bárrua'eewoo, jáiwa liáwai; ne iníjbaa lícu lijúnta yáacau báqueerri
cawéni wérri, wánacaleerri ruwárruani ruá'a reina Etiopía sáica. Liéni
washiálicuerrica yáairriu Jerusalénra liá sáicai Diosru.
28 Jái éejoocoo liácoo lichácaaleerrau, wáairriu liácoo carroza rícuu ya liliá'ee
liácoo licáashtemi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaías.
29 Espíritu má'ee Feliperru: “Jiáyu jirrúniu lirrú liérra carrozaca.”
30 Quéecha'inaami Felipe lirrúnicoo, léemi'e etiope liliá liácoo Isaías cáashtemica;
néenee Felipe sáta léemiu jíni:
—¿Jiá léenaa jéemica léja liérra jiliéni jiyáca?
31 Léeba'ee liá'a etiopeca:
—¿Chíta quéewoo'u nuá léenaa nuéemiqui jiníni, jiní yáa léenaa líiwa nulí?
Néenee lisáta Felipe yúcha quéewique'e líirracoo liwáacoo léema nácu.
32 Liá'a tánerricoo cáashta íta'aa liliéni liyáca liwówau limáca:
“Natéete liyá jicá'a áabai oveja natéeni náiinuactalacani;
jicá'a áabai oveja máachu, máaquerricoo manúma nanáneewa náa'a dáulenai nayá
líichuna,
chacábacanaa liérra washiálicuerrica jócu liméecu linúmau.
33 Carrúni jináatate namédacani, ya jócu naméda lirrú machácanica;
¿tána éewa natáania litáqueenaimi nácueji?
Jiníwata licáwica nédani cáinabi ítacha.”
34 Liá'a cawénii washiálicuerri etiopeca, lisáta léemiu Felipe:

—Jíiwate nulí, yáawaiyini, ¿tána nácueji litáania liyá léji liéni cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, linácu liyá jájiu o báqueerriweeca?
35 Néenee Felipe, liwína cáashta liliácta liyá quéecha nácu, etiope liéni liyáca, líiwa lirrú sáicai chuánshi Jesús nácue sái.
36 Mátacachu, nabésunau áabai shiátai yácta, limá'ee liá'a cawéni washiálicuerrica:
—Áani ái shiátai já'a; ¿nuéewaminaa nubáutisacoo?
[
37 Felipe má'ee lirrú:
—Jéebidacta quinínama jiwówa yáajchau, éewerriu.
Liá'a washiálicuerri léeba'ee:
—Nuéebida Jesucristocala Dios Cúulee.]
38 Néenee liwána carroza bárruacoo; jáiwa náurrucoo chámatanaa shiátai yáacula, jáiwa Felipe báutisa liá'a etiopeca.
39 Quéecha'inaa najiácoo shiátai yácucha, Espíritu Wawácali shínaa litée Felipemi, liá'a cawénii washiálicuerrica jócu léejoo licába mawiá jíni; ne liyá mamáarraca lijínacoo lishínaa iníjbaa lícuu sáicta wérri liwówa.
40 Felipe íinu'e Azótola, ya libésunau chacáalee jútainimi líiwa liácoo sáicai chuánshica cáashia líinu Cesareala.

9

Saulo éejueda'inaa liyáu Diosru
(Hch 22:6-16; 26:12-18)

1 Nácula, Saulo jócai íiyabau libáulida líinua náa'a éebidenaica linácu liá'a Jesúsca. Tánda, liáu sacerdótebini wácanai néerra,
2 tánda lisáta liúcha cáashta léewaque'e limédacani, liáque'iu sinagogala chacáalee jí'ineerri Damasco, wówerri liácoo limúrruca náa'a éebidenaica Jesús chuáni nácu, chaléjta washiálicuenai íina lécchoo, natéeque'e nayá preso Jerusalén rícula.
3 Ne urrúni'inaami líinu liácoo chacáalee Damasco, áabai cámarrashi íinuerri áaqueji quéena litéeji cawíquinta.
4 Saulo cáirriu cáinabi ricúla, léemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?”
5 Saulo sáta léemiu: “¿Tána jiyá, nuwácali?” Liwítama éeba lichuáni: “Nuyáwa Jesús, léja liá'a chái jicánaqueda jimácoo.”
6 Jibárroo jiwárroo chacáalee rícula, néerraminaa náiiwa jirrú liá'a jimédani'inaaca.
7 Náa'a yáainecoo séewirri Saulo yáajcha cáarruni wérri, néemica áabai chuánshi, ne quiní nacábani.
8 Jáiwa, Saulo bárruawai cáinabi ítacha; ne liméecu'inaa lituíu jócu léewa licábaca. Jáiwa nawína licáaji nácu natéeque'e liyá Damasco rícula.
9 Néeni liyá matálii éerri jócai éewa licábaca, jócai íya ya jócai íirra shiátai.
10 Á'a Damasco báqueerri washiálicuerri éebiderri Dios chuáni jí'ineerri Ananías, Dios íyadaniu lirrú licábani lituírricuejiu ya limá lirrú: “¡Ananías!” Jáiwa léeba lichuáni: “nuyá liéni yáa áani, nuwácali.”
11 Liá'a liwácalica ma lirrú: “Jibárroo ya jiáu jiwína liá'a cáaye jí'ineerri Machácani, Judas íibana néeni, lisáta jéemiu báqueerri washiálicuerri Tarso néenee sái, jí'ineerri Saulo. Sáterriu liyáca,
12 licába lituírricuejiu báqueerri jí'ineerri Ananías wárruerriu lichánaa licáajiu líta'aa léewaque'e licába báaniu.”

13 Ne léemi'inaami, Ananías má'ee: “Nuwácali, íchaba táania nulí linácu
liáni washiálicuerrica, líiwanaa liá'a máashii limédanica Jerusalén rícu jishínaa
chóniwenai majíconaani.
14 Chóque'e íinuerri áani, nawánacaala nácu náa'a sacerdótebini wácanaica,
natéeque'e preso quinínama náa'a mánulicuenai jijí'inaa.”
15 Ne liwácali ma lirrú: “Jiá namówai, léca liérra washiálicuerrica nuníwani
litáaniaque'e nují'inaa áabi chóniwenairru bájirra cáinabi ítala, ya nashínaa
reybinirru, léquichu israelítabinirru.
16 Nuyá núyadaminaa lirrú máanui carrúni jináatau'inaa liyá nunácu.”
17 Ananías yáu chalée cuíta néerra Saulo yáctaca. Liwárrua'inaami liácoo limáaca
licáajiu linácu, ya limá lirrú:
—Nuéenajirri Saulo, liá'a nuwácali Jesús, liá'a jicábanimi ingíjbaa lícu
jíinuctani, jiácoo nuyá libánuani jéewaque'e jicába báaniu, quéewaque'e cashiámu
jimáacacoo Espíritu Santoyu.
18 Néenimichu licáu Saulo tuí rícueji jicá'a chíchubeshi, jáiwa léewa licábacai.
Jáiwa libárruawai libáutisawai.
19 Jáiwa líyai, jáiwa cadánani jíni, jáiwa limáacau píitui éerri rími náajcha náa'a
éebidenai Dios chuáni nácu Damasco rícu.

Saulo íiwerri Dios chuáni Damasco rícu

20 Liáwinaami Saulo lichána íiwa Dios náawa sinagoga lícu, Jesús liá'a Dios
Cúuleeca.
21 Quinínama náa'a éemenaicani nacáarruda'eewoo néemicani, ya namá'ee:
—¿Jócai liyá léji liéni cánaquedeerri Jerusalén rícu liáni náa'a táanianai Jesús
chuáni nácu? ¿Jócai liyá báaniu léji liéni chái íinu áani liwína preso náa'a éebidenai
Jesús nácu, litée léejuedaque'e nayá sacerdótebini wácanairru?
22 Ne liá'a Saulo táanierri ne jócai cáarrunaa, limáaca nayá mawítee náa'a
judíobini yéenai Damasco rícu, íiyaderri yáawaa lé'e liá'a Jesús léewa'ee Mesías
liárra.

Saulo máanerriu judíobini yúcha

23 Jái'inaami íchaba éerri bésunawai, náa'a judíobini natáania nayá wáacoo
náiinuaque'e Saulo.
24 Jáiwa liá léenaa jíni. Éerrinacu ya táayee nanénda liyá linúma lícu liá'a
chacáaleeca náiinuaque'ini.
25 Ne náa'a éebidenai Jesús nácu namáaca liyá áabai canasto máanui rícu, ne
áabai táayee náurrucueda liyá bádanicaishi máanui ríjcuederri chacáalee. Cháwa
limánicoo jírra.

Saulo yáairri Jerusalén néerra

26 Jái'inaami líinu Saulo Jerusalén néerra, liwówai liáawacacoo náajcha náa'a
éebidenai Jesús nácu; ne nayá quinínama cáarru nacába liyá, jiníwata jócai néebida
Pablo yáawaiyi máacaca liwówau Jesús nácu lécchoo.
27 Ne jáiwa Bernabé tée jíni, líyada apóstolubinirru jíni Saulo cába'ee Jesús ingíjbaa
lícu, jáiwa'ee liwácali Jesús táania lirrú, né'e Damasco rícu Saulo íiwa'ee Jesús nácu
jócai cáarrunaa.
28 Jáiwa Saulo máacawai Jerusalén rícu, ya jínaneerriu náajcha. Táanierri
liwácali Jesús nácu cadánani liwówa.
29 Táanierri náajcha ya méda yáaquerri náajcha judíobini náa'a táanianai Griego;
ne náani nawówaini náiinuaca.
30 Náa'a áabi éebidenai Dios chuáni, náa'a náa léenaa nawówai náiinuacani,
natée Saulo lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, néenee nabánua liyá
chacáalee jí'ineerri Tarso.

31 Néenee liá'a iglésiaca, quinínama liá'a cáinabica Judea shínaaca, Galilea
shínaaca ya Samaria chaiwíteemi yácajaa, ya mamáarracai dáwinacoo Dios
wíteeshi nácu. Yáainai carrúicai yáajaba nawácali Jesús nácuu, ya liyúda liyá liá'a
wíteeshi Espíritu Santoyu, mawí dáwinacoo liácoo namáanabacoo náa'a éebidenai
Jesús nácu.

Pé'eru chúni liá'a Eneasca

32 Pé'eru, jínaneerriu íchaba cáinabi ítaba, licábaque'e liácoo náa'a éebidenaica
wawácali Jesús nácu. Áji éerri léquichoo liáu licába náa'a éebidenai Jesús chuáni
nácu yéenai chacáalee rícu jí'ineerri Lida.
33 Néeni líinu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Eneas, jái'e liwáalia ocho camuí
liyá yáarrubaishi íta'aa, macáwai.
34 Pé'eru ma lirrú:
—Eneas, Jesucristo chúneerri'inaa jiyá. Jibárroo ya jichúni jiárrubaimiu.
Eneas bárroowai cawíquinta.
35 Ya náa'a yéenai quinínama Lida néeni ya Sarón rícu nacábani bárroo
quinínama, jáiwa néejueda nayáu Nawácali Jesúsru.

Tabita éejuechoo rucáwiacoo

36 Liyáali éerri liyáte lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Jope, báquetoo éebidechoo
Jesús chuáni jí'ineechoo Tabita, griego liwówayu limáca Dorcas. Ruáni íinetooca
ruméda séewirri sáicai ya ruyúdaca náa'a carrúni jináatanica.
37 Liyáali éerrica, ruá'a Dorcas rubálinawai néenee máanali ruyái. Rumáshicaimi
nanísa'inaa nabádedaqui jíni, namáaca ruyá áabai cuarto rícu áacai piso rícu.
38 Jope yéerri urrúni Lida, Pé'eru yáctaca; ne náa'a náa léenaa náa'a éebidenai
Jesús chuáni, Pé'eru néeni yáca, nabánua chámata washiálicuenai náiiwa lirrú:
"Jíinu chérra Jope néerra madéjcanaa."
39 Ya Pé'eru yáairriu náajcha. Líinu'inaami néerra natée liyá cuarto licúla ruyácta
ruá'a mashíquishimi. Ne nayá quinínama náa'a íinaca máanirrinica yáainai Pé'eru
téji náichaca, náyada náabalau ya natúnicue Dorcas médanimi'e quéecha'inaa'ee
cáwi ruyá.
40 Pé'eru wána najiácoo quinínama, jáiwa litúyawai ya lisáta Dios; néenee licába
ruá'a máanaliuca, limá:
—¡Tabita, jibárroo!
Ruyá ruméecoo rutuíu, rucába'inaa Pé'eru jáiwa ruwáawai.
41 Jáiwa liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; jáiwa limáida náa'a éebidenai Jesús
chuáni ya náa'a máanirrinica, líyada ruyá cáwiu.
42 Liéni quinínama náa léenaa chacáalee Jope shínaaca ya íchaba éebida
wawácali Jesús.
43 Pé'eru máacau néeni íchaba éerri lirrícu liá'a chacáaleeca, áabai cuíta
báqueerri íibana cachúnicai íimanaashi jí'ineerri'e Simón.

10

Pé'eru ya Cornelio

1 Liyáte chacáalee jí'ineerri Cesarea, báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Cornelio,
wánacaleerri áabi soldado jí'ineenai Italiano.
2 Báqueerri washiálicuerri sáicai wérri, quinínama léenajinai yáajcha liá sáicai
Diosru. Yáirri manuába warrúwa lécchoo liyúdaque'e náa'a judíobini carrúni
jináatanica, ya séewirri lisáta Dios lécchoo.
3 Áabai éerri táicalate las trésmi, licábate lituírricu sáiu:

Licába jucámarranaa báqueerri ángel Dios shínaa, liwárroo liyáctala limá lirrú: “¡Cornelio!”
4 Jáiwa Cornelio cába lítalai liá'a ángel, licáarruni íibejiu lisáta léemiu liyá: “¿Tána jiwówai, nuwácali?” Ángel ma lirrú: “Dios éemi jichuáni ya licába lécchoo liá'a jimédani náajcha náa'a jiyúdacala carrúni jináatani.
5 Jibánua báqueerri liá'a chacáalee jí'ineerri Jope jiwánaque'e líinu liá'a Simónca, ya áabai lijí'inaa lécchoo Pé'eru.
6 Ái yéerri áabai cuíta rícu báqueerri jí'ineerri Simón, báqueerri cachúnicai íimanaashi yéerri manuá tácoowa.”
7 Jái'inaa ángelmi yáawai liá'a táania rími lirrú, Cornelio máida chámata cashírruedacani ya báqueerri soldado bájialai éebidaca ya liá'a líisainica.
8 Liáwinaami'inaa líiwa nalí jíni libánua nayá chacáalee jí'ineerri Jope.
9 Cajójchanaami, léjtaminaa wíyaicumi, nácula náawa inijbaa urrúni Joperru, Pé'eru íirrau lisáta Dios cuíta juátaba lícu.
10 Sámui wówa ne liwówai'e líyaca, nácula naméda nayá líya, licába'ee lituírricu sáiu:
11 licába'ee éerri méecucoo lirrú, yá'ee liúrrucocoo lirrú cáinabi ítala, áabai újni sábanaca máanui bájerriu quinínama náa'a cuatro lijuátaca.
12 Líibi liá'a sábanaca nayá'ee quinínama cuéshinai cábacanaa náa'a wáalianai cuatro náibau, ya lécchoo náa'a cuéshinai yáarrudenaicoo ya lécchoo náa'a míshiiduca.
13 Pé'eru éemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Jibárroo Pé'eru, jíinuani ya jíyani.”
14 Pé'eru éeba'ee lichuáni: “Jócai, nuwácali, nuyá jócai íyacaji íyacaishi casáculai, jócaimi línda wáaya liá'a ley Moisés shínaaca.”
15 Léemi lichuáni wítama báaniu, limá lirrú: “Liá'a Dios yáni jí'inaa sáicai, ujimá máashiicalani.”
16 Jái matálichu libésunacuwai, jáiwa sábana íirrau báaniu áacairra.
17 Pé'eru urrúni wérri wówa, limá'ee lirrúwoo chítashia liwówau limá jiliérra liá'a licábaniu lituírricu, náiinu'inaami néerra náa'a Cornelio shínaa washiálicuenai cuíta núma néeni, sátenai'e náacoo néemiu Simón íibana nácu.
18 Náiinu'inaa néerra, nasáta néemiu cadánani, jáicta'ee néeni liérra jí'ineerri Simón, chái namájirru lécchoo lijí'inaa Pé'eru.
19 Ne nácula Pé'eru újnibi édacanirriu liyáca linácu liá'a licábani lituírricuu, liá'a Espíritu Santoca limá lirrú: “Jicábateni, matálitai washiálicuenai namúrru jiyá.
20 Jibárroo, jiúrrucoo jiáu náajcha ujiásacala, jiníwata nuyáwa bánua nayá.”
21 Pé'eru yúrrucoo limá nalí náa'a washiálicuenaica:
—Nuyáwajani liá'a chái imúrruca. ¿Tána íinu imédacai?
22 Nayá néeba chá'a:
—Wayá íinuenai liwánacaala nácu liá'a Cornélioca, báqueerri washiálicuerri majíconai, yá'ee sáicai wérri Diosru. Quinínama náa'a judíobini cawáuntani ya nawówaini. Báqueerri ángel Dios shínaa limá'ee lirrú, quéewiquini'e limáida jiyá jiáqueni'eewoo líibana néerra, léemiquini'e jirrú tánashia jimáni'inaa lirrú.
23 Néenee Pé'eru wána nawárruacoo, jáiwa namáa néeni liyáali táayee. Cajójchanaami, jáiwa Pé'erumi yáu náajcha, ya áabi mawí éebidenai Dios chuáni Jope néenee sána, yáau liájcha.
24 Néenee cajójchanaami náiinu Cesarea néerra, chalée Cornelio néndactala liyá nayá, náajcha náa'a áabi chóniwenai léenaaja, ya lijúnicai urrúni rími, nayá'ee náa'a Cornelio máidani'inaica.
25 Quéecha'inaami Pé'eru íinu líibana néerra, jáiwa Cornelio jiáu lijúntedacani, jáiwa litúyawai lináneewa liá lirrú sáicai.
26 Pé'eru nácuda liyá limá lirrú:

—Jibárroo jíibayu, nuyá chái washiálicuerri lécchoo jicá'a jiyá.
27 Nácula litáania liácoo liájcha, liwárroo'inau liácoo líinu íchaba chóniwenai yáainai macábaita.
28 Pé'eru ma nalí:
—Iyá yáine léenaa liá'a judíobini wítee jócai línda liyá litáania áabi chóniwenai yáajcha ya nawárroo'inau áabi íibana licúla. Ne liá'a Dios éewiderri nuyá jócubeecha nují'inaa máashiicai nuyá ya jócubeecha casácula nuyá quiní chóniwenairru.
29 Tándawa, náiiwa'inaa nulí jíni, nuíinu'inaa jócaita nuíinuque'e numéda nuyá máashiica. Nuwówai nuá léenaa tándashia namáida nuyá.
30 Cornelio éeba jíni:
—Jái cuatro éerri néenee, léeminaa hóraa léja liáni, nuyá yáairri núbana rícuu yúnerri nuyáca ya méderri oración liyáali táicala, jáiwa báqueerri washiálicuerri íyadau nulí balíbali íibala.
31 Limá nulí: ‘Cornelio, Dios éemi jishínaa jisátaucoo, lédacani'eewoo linácu liá'a jiyúdayu náa'a carrúni jináatanica.
32 Jiwána líinu jiliá'a chacáalee jí'ineerri Jope, jiwána líinu néenee liá'a Simónca, liyá chái jí'inaa lécchoo Pé'eru. Ái ya Simón íibana rícu lécchoo, báqueerri cachúnicai íimanaashi yáairri manuá tácoowa.’
33 Tánda nuwána nácu namúrru jiyá madéjcanaa, ne jiyá nuáni léenaa méda jiliérra. Wayá náani ya áani quinínama Dios náneewa, ne wawówai wéemi jirrú liá'a wawácali bánuani jíiwa walí.

Pé'eru táanierri Cornelio íibana rícu

34 Jáiwa Pé'eru lichána táania liyácai, limá cháa:
—Ta nuá léenaa yáawaiyi Dios jócai cába báawacha áabi chóniwenai yúcha,
35 jócta matuínaami cáinabi ítabaa liwínani nanácucha náa'a éebidenaicani náa'a cawáuntai liyá ya naméda sáicai.
36 Dios táania nalí náa'a Israel táqueenairru, íiwenai chuánshi sáitacta nawówa Jesucristo chuániyu, léwa'ee quinínama Wácali.
37 Iyá yáinai léenaa sáica linácu liá'a bésuneerricoo quinínama liá'a cáinabica nashínaa náa'a judíobinica, lichána á'a Galilea néerra, liáwinaami liá'a Juan íiwanaa liá'a narrúnaa nabáutisacoo.
38 Yáa léenate liá Dios cashiámui liwíteeyu, ya Espíritu Santoyu liá'a Jesús Nazaret néenee sái, ya liá'a Jesús jínaneerriu liméda sáicai, ya lichúnica náa'a quinínama náa'a carrúni jináatanica lirrú liá'a lidánaniyu liá'a Wawásimica. Léewa liméda liáni jiníwata Dios yáani yáajcha.
39 Wayá lécchoo wacábani quinínama liá'a limédanica liá'a Jesúsca á'a líta'aa liá'a Judeaca ya á'a Jerusalén rícu. Liáwinaami liá'a náiinua jíni, nacuájidani áabai cruz nácu.
40 Né'e Dios cáweda jíni matáli éerri rícula, jáiwa liméda líyadawai walí.
41 Jócai íyadau quinínama chóniwenairru, walí rímija, náa'a Dios níwanica quéecha náa'a quéewique'e wáiiwa quinínama wáyu léenaa linácu. Wayá íyenai ya wáirra liájcha liáwinaami liá'a licáwia'inau.
42 Liyá bánua wayá wáiiwaque'e chóniwenairru, lé'e liá'a Dios máacanica nawácali náa'a chóniwenaica, cáberri liá'a máashiica ya liá'a sáicaica cáberri'inaa cáwinica ya náa'a máanalinica.
43 Quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu náa'a táanianaica Jesús nácu, ya namá lécchoo tánashia náa'a éebidenai linácu, narríshibia'ee linácu méetuerri'inaa najíconaa —Pé'eru má'ee nalí.

Náa'a jócani judíobini narríshibia Espíritu Santo lécchoo

44 Újnibi Pé'eru táanierri liyáca, liyáali éerri Espíritu Santo íinu náta'aa náa'a
éemenai nayáca liá'a Dios chuáni líiwani liyá nácu.
45 Ya náa'a éebidenaica Dios chuáni nácu natáqueenaibiminaa israelítabini,
íinuenai Pé'eru yáajcha, nacáarruda'eewoo nacábacani Espíritu Santo wínaca nayá
lécchoo náa'a jócani judíobini,
46 néemi'e natáania áabi chuánshi báawataiyu, ya naméda sáicai Diosru.
47 Néenee Pé'eru má'ee:
—¿Ya nayá jócani'eewoo lécchoo nabáutisacuwai, náani chóniwenaica cháni
ríshibia Espíritu Santo léjta wayá?
48 Jáiwa libánua nayái nabáutisaque'iu lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca.
Liáwinaami náa'a chóniwenaica namá lirrú quéewique'ini'e limáacacoo náajcha
áabi éerri rími mawí.

11

Pé'eru íiwa chuánshi iglésiabinirru Jerusalén rícu

1 Náa'a apóstolubinica ya náa'a néenajinai yáainai Judea rícu néemi'e chuánshi
lécchoo náa'a jócai judíobini nawína'ee Dios chuáni lécchoo.
2 Ne Pé'eru éejoo'inau Jerusalén néerra, natáania máashii linácu náa'a éebidenai
Dios chuáni natáqueenaibimi náa'a israelítabini.
3 Nasáta léemiu liyá:
—¿Tánda jiwárroo náiibirra náa'a jócani judíobini, jáiwa jimáacoo náajchai, ne
tánda jíya náajcha?
4 Pé'eru íiwa nalí lidáni néenee quinínama liá'a libésunaucoo. Limá nalí:
5 —Nuyá yáairri chacáalee jí'ineerri Jope, nácula nutáania Dios yáajcha, nuwáalia
áabai nutuírricu sái: Nucába jicá'a áabai sábana máanui nabájerriu náa'a cuatro
lijuátaca, íinuerri éerri néenee chalée nuyáctalaca.
6 Jáiwa nucába sáica jíni tánashia yáa lirrícui, jáiwa nucába líibi cuéshinai
cuatroni íiba, ya cuéshinai cawálani, ya náa'a yáarrudenaicoo cáinabi íta'aa ya
náa'a míshiiduca.
7 Jáiwa nuéemi lichuáni wítama mérri nulí: 'Jibárroo, Pé'eru, jíinuani ya jíyani.'
8 Nuyá éeberri: 'Jócai, Nuwácali, quiní wárruerriu nunúma lícu máashiica ya
casáculai.'
9 Néenee lichuáni wítama éerri néeneeji léejoo litáania nulí: 'Liá'a Dios yáni
jí'inaa sáicai, ujimá máashiicalani.'
10 Liáni jái bésunacuwai matálichu, jáiwa quinínama léejoo líirracuwai áacairra.
11 Liyáalimi, matálitai washiálicuenai nabánuani Cesarea néenee sána namúrru
nuyá, náiinu cuíta néerra á'a nuyáctalaca.
12 Liá'a Espíritu Santoca libánua nuyá, jócubeecha né'e nuásacala,
nuáaquene'eewoo náajcha. Ya náani seis nuéenajinaica yáaineu nuájcha lécchoo.
Quinínama wawárruacoo áabai cuíta rícu báqueerri washiálicuerri shínaa,
13 líiwa walí licába'ee báqueerri ángel líibana rícu, licába báqueerri ángel
bárruacoo, limá lirrú: Jibánua áabibi chalée chacáalee rícula jí'ineerri Jope,
jiwánaque'e líinu néenee liá'a jí'ineerri Simónca, ya áabai lijí'inaa lécchoo Pé'eru.
14 Limáminaa jirrújoo chítashia'eewoo wáseda jiyá ya quinínama yáainai jíbanaa
lícu.
15 Quéecha'inaami nutáania nalí, Espíritu Santo íinu'inaami náta'aa, léjta
líinu'inaami wáta'a quéecha.
16 Jáiwa nuédacani linácu liáni wawácali mánimica: 'Yáawaiyi Juan báutisa
shiátaiyu, ne iyáminaa báutiseene'inau Espíritu Santoyu.'
17 Wée sáicai, Dios yácta nalí lécchoo, léjta liá'a Dios yáni walí, wayá éebidenaica
wawácali Jesucristo nácu, ¿tána nuyái nuyáque'e Dios júnta?

18 Quéecha'inaami náa'a néenajinai yáainai Jerusalén néeni néemi'inaa liáni
chuánshica, jáiwa manúma nayái, jáiwa naméda sáicai Diosrui namá'ee:
—¡Namá'ee léquichoo náa'a jócani judíobini liá'e nalí néejooque'iu wawácali
Diosru, nénaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra!

Liá'a iglesia Antioquía néenee sáica

19 Liáwinaami liá'a Esteban máanalicamica, jáiwa nacánaquedenai náji náa'a
éebidenaica Dios chuáni, néewau nacánacacuwai cáinabi jí'ineerri Fenicia, Chipre
ya Antioquía. Néerra náiiwa nalí náa'a judíobinica chuánshi sáicai, jócaita áabirru.
20 Ne máayabaca, áabi éebidenai Dios chuáni Chipre néenee sána ya Cirene
néenee sána, náiinu chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, jáiwa natáania nalí
léquichoo náa'a jócani judíobini, náiiwa nalí sáicai chuánshi nácu linácu liá'a Jesús,
wawácalica.
21 Liá'a Dios wítee cadánani yéerri náajcha, tánda íchaba máaca nawíteemiu
ajuítemi, jáiwa néebida Jesús nácuwai.
22 Náa'a iglesia Jerusalén néenee sána, néemi'inaami liáni chuánshica, nabánua
Bernabé Antioquía néerra.
23 Quéecha'inaami Bernabé íinu néerra, licába Dios túya nayáu, sáicta wérri
liwówa. Liá nawítee quinínama namáaca nawówau cadánani linácu liá'a éebidani
Jesús nácu.
24 Jiníwata liá'a Bernabé washiálicuerri sáicai, cashiámui Espíritu Santoyu ya
éebiderri. Tánda íchaba chóniwenai máaca nawówau Wawácali nácu.
25 Liáwinaami liáni, Bernabé yáairriu áabai chacáalee jí'ineerri Tarso néerra,
limúrru Saulo.
26 Líinu'inaami linácu, jáiwa litée jíni Antioquía. Néenee nayá yáajcha náa'a
iglesia ísanaca áabai camuí quinínama, néewida íchaba chóniwenai. Antio-
quía néeniwa náa'a éewidenaicoo nácta nají'inaa náa'a quéechanacu sánaca
cristiánobinica.
27 Liyáali éerri, áabi quéewidacai Dios chuáni yáaineu Jerusalén néenee Antioquía
néerra.
28 Báqueerri néenaa náa'a jí'ineerri Agabo, jáiwa libárruawai Espíritu ma lirrú,
líiwa'ee áabai ínaaishi wérri íinuerri'inaa'ee quinínama cáinabi ítala, jáiwa
libésunawai yáawaa, léerdimi liá'a wánacaleerri jí'ineerri Claudio.
29 Jáiwa náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Antioquía néenee sánaca, jáiwa
nawówai nabánua nayúda nayájoo náa'a néenajinai yéenai Judea néeni, bácainaa
tánashia néenaani náacai.
30 Jáiwa naméda cha jíni, nawánaca liá'a Bernabé ya Saulo, natée nalí nayúdau'naa
nayá náa'a salínaica yéenai Judea néeni.

12

Santiago máanalica ya nawárrueda Pé'eru cuíta manúmai rícula

1 Liyáali éerrimi, liá'a rey Heródesmi, jáiwa lichánau licánaquedani nayá náa'a
áabi iglesia ísana.
2 Libánua líinua espada númayu Santiagomi, liá'a Juan éenajirrimica.
3 Licábaca'ee sáica licáacoo judíobinirru, jáiwa nawína preso Pé'erumi. Liáni
bésunawai liyáali éerri fiesta'inaami, náaya'inaami páani jócai múrracau.
4 Liáwinaamite nawína liyá preso, Herodes wána naníqui liyá Pé'eruca cuíta
manúmai ricúla, éedenai nayáca natuínaa cuatro grupo soldado, ne cuatro soldado
grupo namáni máanubaca. Liwówaini líyadaca chóniwenai náneewa quinínama,
liáwinaami liá'a fiesta jí'ineerri pascua.

5 Liyáali Pé'eru yéerri cuíta manúmai rícula, natúyani wérri, ne náa'a iglesia
ísanaca mamáarracani sáta linácu Dios yúcha cadánani wérri.

Dios jéda Pé'eru cuíta manúmai yúcha

6 Áabai táayee libéecha liyáali éerri Herodes íyadacta'inaamini chóniwenairruni,
Pé'eru máairri liyáca chámata soldado éemanacu, bájerriu chámai cadénayu,
nácula áabi soldado yéenai túyenai linúma liá'a cuíta manúmaica.
7 Cawíquinta báqueerri ángel íyadacoo Wawácali shínaa, jáiwa cashiámu
cámarrashiyu liá'a cuíta manúmaica. Liá'a ángel lidúnu Pé'eru bárrai nácu, jáiwa
licáweda jíni, limá lirrú: "¡Jibárroo cálicu!" Liyáalimi cadena licáwai Pé'eru cáaji
nácucha,
8 jáiwa ángel ma lirrúi: "Jisúwa jíibalau, jisúwa jishínaa sandalias." Cháwa Pé'eru
médacani, ángel ma lirrú báaniu: "Jisúwa jishínaa capau wayúwai."
9 Pé'eru yáau líshiirricu liá'a ángel, jócai liá léenaa yáawashia liá'a ángel
médanica. Cájbami lirrúta'ee lituírricu sái chái licábaca.
10 Ne nabésuneda quéechanacu sána catúyacanica, néenee néejoo nabésuneda
áabi catúyacani báaniu, ne náiinu'inaami néerra linánibala jiárrui néerra yáairri
bináawe, jáiwa liméecu liá'a linánibala bácai. Najiá'inaamiwai, nanísa'inaami
najínacuwai áabai cáaye, ángel máaca liyá bácai.
11 Jáiwa cawítee Pé'erumi, limá'ee: "Chóque'e nucába yáawaiyi, liá'a Wawácali,
bánuerri nulí ángel litúyaque'e nuyá Herodes yúcha, náucha lécchoo náa'a
quinínama judíobini wówaini naméda nuájcha."
12 Liáni léenaa jíni, Pé'eru yáau cuíta María íibana néerra, ruá'a Juan túwaca,
jí'ineerri lécchoo Marcos, íchabacta náawacacoo natáania Dios yáajcha.
13 Limáida liá'a cuíta núma yéerri cáaye rícueji, báquetoo miyácau jí'ineechoo
Rode rujiáu rucába tánashia jíni.
14 Rucúnusia'inaa ruéemi Pé'eru wawítama, jáiwa sáicta ruwówai jócuwa
ruméecu lirrúi, jáiwa rucánacawai cuíta licúla ruíiwa nalíni, Pé'eru yáairri cuíta
núma lícu.
15 Nayá namá rulí:
—¡Jiyá mawítee!
Ruyá rumá yáawaiyii. Nayá namá'ee:
—Jócai liyá, léwa jishínaa ángel liérra.
16 Nácula, liyá Pé'eru mamáarracai limáida nalí cuíta núma licué.
Naméecu'inaamini, ya nacába liyá, jáiwa nacáarrudawai.
17 Ne liyá liméda nalí licáajiu, manúmataque'e nayá, jáiwa líiwa nalí jíni chítashia
liwácali jédau liyá cuíta manúmai rícueji. Jáiwa limá:
—Jíiwa liáni Santiagorru ya léenajinairru.
Jáiwa lijiáwai liáu báawachalai.
18 Quéecha'inaami jucámarracai, jáiwa natáania matuínaami nayá wáacoo náa'a
soldado, jiníwata jócta náa léenaa chítashia nabésunau'u jíni Pé'eru yáajcha.
19 Jáiwa Herodes bánua namúrruqui jíni, ne jóca néenaa náiinuqui jíni, liáni náata
náa'a guárdiaca, jáiwa liwána náiinua nayái. Liáwinaami liáni, Herodes jiáu Judea
yúcha, jáiwa liáu liyácai Cesarea néerra.

Dios cástigaa Herodes Agripa

20 Herodes íiwirri wówa náajcha náa'a chóniwenai yéenaica chacáalee jí'ineerri
Tiro ya Sidón. Tánda néenaa náa'a chóniwenaica náacoo natáania Herodes
yáajcha, jáiwa'ee néenaa naméda najúnicai liá'a Blástoca, báqueerri chóniwerri
cawéni wérri liájabasai liá'a rey Heródesca. Tánda nabánua nachuániu Blasto
yáajcha Heródesru: Wayá jócai wówai wáiinua yáacacoo jiájcha, jiníwata wayá

cúnsiguenai íyacaishi jishínaa cáinabi. Néenee lécchoo Blasto táania liájcha liá'a
Heródesca, quéewique'e lirríshibia nayá.
21 Liyáali éerri lirríshibia'inaa jíni liá'a Heródesca lisúwa'ee líibalau rey shínanaa,
jáiwa'ee liwárruawai lishínaa liárrubai íta'aa. Néenee'e máanui cábacoo litáania
nalí.
22 Néenee'e chóniwenai nachána namáidada'ee: "¡Jócaiwa washiálicuerri liéni
chái jitáania, wamá báqueerri Dios!"
23 Liyáalimi'e, báqueerri ángel Dios shínaa liwána Herodes bálinacoo, jiníwata
liá'a Herodes jócai méda Dios carrúninaa, cáberriu jicá'a dios. Néenee
libéechalawoo máanali jíni éenishi íyani.
24 Nácula'ee liá'a Dios chuánica cáarralerriu mamáarraca náiiwa quinínama
cáinabi íta'aa.
25 Bernabé ya Saulo nanísa'inaa'ee nashínaa tráawaju Jerusalén rícu,
néejoo'eewoo Antioquía néerra. Náajcha'eewoo natée Juan lijí'inaa léquichoo
Marcos.

13

Bernabé ya Saulo nachána nashínaa tráawaju Diosru

1 Liá'a iglésiaca yéerri Antioquía ái íiwadedeerri Dios chuáni já'a ya éewiderri.
Nayá Bernabé, Simón (yá'ee liá'a jí'ineerri léquichoo cachájulai), yá'ee Lucio Cirene
néenee sái, Manaén (liá'a dáwinerricoo Herodes yáajcha, liá'a wánacaleerri Galilea
rícu) ya Saulo.
2 Áabai éerri, nácula'ee nayá'ee nayá culto rícu lirrú'e Wawácalica liyáali nayá
jócai íya, yúnenai, liá'a Espíritu Santo má'ee nalí: "Ishírri nulí liá'a Bernabé ya Saulo
lirrú liá'a tráawajuca numáidani nayá nácu."
3 Néenee, liáwinaami na'óra'inaa ya nayúnaa léquichoo, namáaca'ee nacáajiu
nanácu ya tá'ee náiiwa nanáwau nalí.

Téenai Dios chuáni Chipre néerra

4 Espíritu Santo bánua nayá, náa'a Bernabé ya Saulo ná'eewau áabai chacáalee
jí'ineerri Seleucia, néenee'e ná'eewau náurrucoo lancha ricúla náaque'iu áabai
liwówai néerra jí'ineerri Chipre.
5 Náiinu'inaa'ee liá'a lancha chánactacoo néeni jí'ineerri Salamina, liwówata
néeni jí'ineerri Chipre. Jáiwa nachána'ee náiiwa Dios chuáni lirrícula liá'a sinagoga
judíobini shínaa, Juan yáairriu náajcha léquichoo jicá'a liá'a tálidedeerri nayá.
6 Najína'eewau quinínama litéeji liá'a liwówaica náiinu'e áabai chacáalee
jí'ineerri Pafos, náiinu'e báqueerri washiálicuerri camálicai judío jí'ineerri Bar-
jesús, washiálicuerri canúma yúwicai jócai íiwa yáawaiyi Dios chuánica.
7 Liéni camálicaica yáairri liyá liájcha liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Sergio Paulo,
washiálicuerri cawítee. Liá'a wánacaleerri libánua namáidaca Bernabé ya Saulo,
jiníwata wówairri léemica Dios chuáni.
8 Ne liá'a camálicaica, lijí'inaa griégoyu Elimas, jócu'e liwówai wánacaleerri
éebidaca Jesucristo nácu.
9 Néenee liá'a Sauloca, jí'ineerri léquichoo Pablo, cashiámui Espíritu Santoyu,
licába'ee ya lirrátueda'ee lirrú,
10 limá'ee lirrú:
—¡Canúma yúwicai, máashii wítee, Wawásimi cúulee, lijínai liá'a quinínama
sáicaica! ¿Tánda jísai jináawida báawachala Dios chuáni?
11 Chóquejoo Dios cástiguerri'inaa jiyái: jiyá máaquerri'inau matuí'inaa, íchaba
éerriminaajoo, jiyá jócai'inaa éewa jicábaca cáiwia cámarraa. Liyáalimi'e

camálicaica Elimasca limáaca'eewoo báitanacu catáwacai rícu, matuí jócai cába, limúrru'e báqueerri washiálicuerri téerri'inaa licáaji nácu jiníwata jócai cába.
12 Wánacaleerri cába'inaa jíni, jáiwa léebidai Dios chuáni nácui, jiníwata
cáarruderriu léemica liá'a náiiwanica Jesucristo chuánica.

Pablo ya Bernabé téenai Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Antioquía Pisidia shínaa

13 Pablo ya náa'a máinaicoo liájcha, náurrucoo á'a Pafos néeni lancha ricúla
náaque'iniu áabai chacáalee jí'ineerri Perge, cáinabi íta'aa jí'ineerri Panfilia;
néenee Juan máacau éejoowai Jerusalén néerra.
14 Náiinu'inaa Perge néerrai nabésunau Antioquía néerra, yáairri urrúni Pisidia.
Néenee, sábadoca, éerri nawówa íyabactacoo, nawárrua'eewoo sinagoga rícu,
nawáa'eewawai.
15 Néenee náa'a sinagoga néenee sána, naliá'inaa cáashta shínaa ley ya náa'a
íiwadedenai Dios chuáni báinacu, nawácanai náa'a sinagogaca namáida nalí ya
namá'ee:
—Nuéenajinai, áicta iwáaliani iwówa lícuu já'a íiwa walíni wéemi áani sáicta'a
wawówa yáajcha, íiwa walíni.
16 Néenee Pablo libárrua'eewau liméda licáajiu nalí manúmataque'e nayáca,
limá'ee:
—Éemiu iyá, israelítabini, iyá chajá chóniwenai báawatani chuáni, cáarruni cába
Dios.
17 Liá'a Dios shínaa chóniwenai Israel wíneerri wawérrinaibimi; liméda chacáalee
wérrinai quéecha'inaa nayáca újnibi yáainai báawachala Egipto rícu, néenee
lidánaniyu Diosca najiáu néenee lirrícucha liá'a cáinabica.
18 Dios guánta náajcha liá'a máashii namédani lirrú, chaléeni liá'a cáinabi
jiníctala yéerri cájbami cuarenta camuí,
19 néenee limárda siete naciones cáinabi jí'ineerri Canaán, quéewique'e liá nalí
cáinabi náa'a wawérrinaibimi.
20 Quinínama liéni lidécudau újni cuatrocientos cincuenta camuí. Liáwinaami
liá wánacaleenai chóniwenairru cáashia liá'a léerdi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni
báinacumi jí'ineerri Samuel.
21 Néenee nasáta'ee báqueerri rey wánacaleerri'inaa, ne Dios yáa rey Saul
licúulee liá'a Cisca, Benjamín éenajinaimirru; Saul rey cuarenta camuí.
22 Liáwinaamite Dios éeda liárru liá'a Saúlca, liá rey Davidruni, Dios má'ee David
liúcha: ‘nuíinu liá'a washiálicuerri Davidca, licúulee liá'a Isaíca, washiálicuerri
nugújtani, méderri quinínama liá'a nuwówainica’.
23 Néenaa náa'a natáqueenaimi liá'a Davidca, néenaa Jesúsja, liá'a Dios bánuanica
quéewique'e liwáseda israelítabini, léjta limáyu liá'a Diosca.
24 Jóctanaa Jesús íinu, Juan jái íiwa Dios chuáni quinínama chóniwenai Israelru,
limá nalí néejooque'iu Diosru nabáutisaque'iniu.
25 Juan urrúni'inaa máanaliqui jíni limá'ee nalí: ‘Nuyá jócai léjta imáyu'u
irrúwoo; ne liáwinaamijoo líinu báqueerri, nuyá jócai nuénaminaa nuwásaidaca
líiba nácucha cotizas.’
26 “Nuéenajinai Abrahám táqueenaimi, iyá báawacha sánaca cáarruni cába Dios:
liéni chuánshica léewa éewerri litée iyá áacairra.
27 Náa'a yéenaimica Jerusalén rícu, ya náa'a wánacaleenaica, jócani yáa léenaa
tánashia Jesús, jócai néemi léquichoo náiiwani náa'a íiwadedenai Dios chuáni
báinacu, liá'a cáashta iliánica sábado rícu; cháwa nalíwoojoo, namá'inaa Jesús
rúnai'inaa máanalica, líinu'inaa néerra liá'a Dios máni nácucha báinacu.
28 Jiní náiinuni linácu máashii limédanica néewaque'e náiinuacani, nasáta'ee
Pilato yúcha nawánaque'e náiinuacani.

29 Néenee liáwinaami, jái sámu liméda quinínama liá'a limáni nácucha Dios
chuáni, náurrucueda cruz nácucha jíni, naquéni jíni.
30 Ne Dios éejoo licáwiadacani.
31 Íchaba éerrite, Jesús íyadau nalí náa'a yáainemicoo liájcha Galilea Jerusalén
néerra, ne chóque'e nayá náa'a táanenai Jesús nácu chóniwenairru.
32 “Ne cháwa wayá índenai wayá irrú liáni sáicai chuánshica: Liá'a Dios máni
nácucha nalí náa'a wawérrinaimica,
33 Ái Dios méda wáajchai, wayá natáqueenaimica. Liéni limédani léejueda Jesús
cáwica, újni litánau rey David salmo chámai rícu, linácu liá'a Dios mánimi Jesúsru:
‘Jiyá nucúulee, nuyá jisálijinaa yáawaiyi.’
34 Dios jái íiwaqui jíni liyá éejuerri'inau cáwica, jócubeecha máashii liá'a líinaaca,
limá'inaate náa'a tánenaicoo: ‘Numédani'inaa liá'a majíconaa ya yáawaiyica
numánimi Davidru báinacu.’
35 Tánda limá léquichoo áabai rícu: ‘Jócuminaa línda lináanai bádacoo liá'a
lishínaa majíconaa cashírruedacaica.’
36 Néenee sáicani, yáawaiyi liá'a Davidca sírbeerri lirrú liá'a chóniwenaica
lishínaa éerrimi, léjta Dios wánacaalau liyá, néeneete máanali jíni liáawacau
liwérrinaibini náajchau, néenee lináanaimi bádawai.
37 Ne lináanai liá'a Jesús, Dios éejuedani cáwicai, jócu bádacoo.
38 Chái cábacanaa, nuéenajinai, iyá arrúnaa yáa léenaa léca liá'a lipérdonaayu'u
wajíconaa wáiiwani irrú Jesús íiwanaa rícueji.
39 Ne náa'a quinínama máaquenai nawówau Moisés shínaa ley nácu, jócai
nawáalia bádedeerri'inaa najíconaa nácuejiu, ne chóque'e quinínama máaquenai
nawówau Jesús nácu libádeda najíconaa.
40 Icábawa yúchaujoo, jócubeecha licáu inácula liá'a natánani náa'a íiwadenaica
Dios chuáni báinacu:
41 ‘Icábani, iyáte cháaneenaicani,
icáarrudau ya amáarra iyái,
jiníwata ishínaa éerri numédaminaa máanui wówashica jócai éebida nácu, áiquita
íiwerri irrújani'i’.
42 Liá'a Pabloca ya náa'a lijúnicaica najiá'inau lirrícucha liá'a sinagogaca judíobini
shínaa, náa'a jócani jiáu judíobini, namésuda'ee nayá néejooque'iu báaniu liá'a
áabai sábadoca natáaniaque'e nalí quinínama liáni.
43 Amáarrai'inaami liá'a náawacactacoo sinagoga rícu, íchaba judío ya náa'a
báawache sánaca éebidenai nanácu náa'a judíobinica, jáiwa náau yáajchai Pablo
ya Bernabé. Ya náa nawítee nayáquini'e machácani mamáarraca linácu liá'a Dios
nísau'u limáida nayái.
44 Liá'a áabai semana, sábado rícu, atéwa quinínama chóniwenai chacáalee rícu
sána yáawaquenai'inau néemique'e Wawácali chuáni.
45 Ne náa'a judíobinica nacába'inaa íchaba chóniwenai yáawacacuwai, jáiwa
cadéni nayái, jóca áabenaa nawówa Pablo yáajchai, ya namá cacháni chuánshi
Pablorru.
46 Néenee liá'a Pabloca ya liá'a Bernabéca, natáania'ee cadánaniyu, namá'ee nalí:
—Wawáalia arrúnaaca wáiiwa Dios chuáni quéechanacu irrú iyá judíobinica;
ne iyá jócani icábau icáwicaca jócai amáarra, yáaliminaa wáujoo nayáctala náa'a
jócani judíobini.
47 Jiníwata cháwa Dios bánua wayá jírra, limá walí:
‘Numáaca jiyá jicá'a áabai cámarrashi quinínama chóniwenairru,
itée nuchuáni wásedeerri'inaa cáashia íinu amáarractala cáinabi.’

48 Néemi'inaa jíni, náa'a jócani judíobini sáicta'ee nawówa nachána'eewoo
namáca liá'a Dios chuánica sáicai; yá'ee néebida quinínama náa'a yáainai linácu
liwínanica liáque'e nacáwica jócai amáarra.
49 Cháwa náiiwa Wácalishi chuáni jírra quinínama cáinabi.
50 Ne náa'a judíobinica natáania'ee náajcha náa'a íina sáicani wérri ya cawéninica
ya washiálicuenai cawéninica lirrícu liá'a chacáaleeca, natáania Pablo nácu ya
Bernabé quéewique'e nacánaqueda nayá, néewaque'e najédani lirrícucha liá'a
cáinabica.
51 Néenee Pablo ya lijúnicaica, jáiwa'ee natútuda náiiba nácuchau liá'a
pucúpucubeeca, limáyu'inaa jócani nawówai Dios chuáni náa'a chóniwenaica,
néenee náa'a éewawai Iconio néerra.
52 Ne náa'a éebidenaica cashiámuni Espíritu Santoyu ya sáictani wówa.

14

Pablo ya Bernabé Iconio rícula

1 Liá'a chacáalee jí'ineerri Iconio, Pablo ya Bernabé nawárroo lirrícula
chámatanaa liá'a sinagoga rícula judíobini shínaa, natáania'ee sáicai wérri
chuánshica nalí, íchaba'ee chóniwenai éebida nalí liá'a náiiwanica, náa'a judíoca
ya náa'a jócani judíobini.
2 Ne náa'a judíobinica jócani éebida natáania máashii nalí náa'a jócani judío,
nawánaque'e napénsaa máashii nanácucha náa'a néenajinaica.
3 Tánda náa'a apóstoluca namáaca'eewoo néeni íchaba éerri, máaquenai
nawówau Dios nácu natáania quinínama yáawaiyi Dios chuáni nácu; ya liá'a
wawácalica íyada liá'a namánica liá'a níinaashica Dios wáalianica, liáyu nalí
liwíteu namédacai shínaashica ya jócai nacába cáji.
4 Ne náa'a chóniwenaica chacáalee rícu sánaca jócani áabenaa wówa, áabibi
judíobini yáajcha, áabibi yéenai apóstolu yáajcha.
5 Néenee náa'a judíobinica, ya náa'a jócani judío natáania'ee náajcha náa'a
wánacaleenaica nabásedaque'e nayá ya léquichoo náiinuaque'e nayá íibayu.
6 Ne Pablo ya Bernabé ná'inaa'ee léenaa jíni, jáiwa namániwai chacáalee jí'ineerri
Listra rícula, ya léquichoo chacáalee jí'ineerri Derbe, chacáalee cáinabi jí'ineerri
Licaonia, ne cáinabi líteeji sáica,
7 néeni léquichoo náiiwa nalí Dios chuáni sáicaica.

Náiinueda Pablo íibayu chacáalee Listra rícu

8 Liá'a chacáalee Listraca néeni'e liyá liá'a washiálicuerri jócai éewa lijínacoo.
Jócai jínacajiu, jiníwata lijédanirra. Liéni washiálicuerri wáairriu liyáca,
9 éemerri liyáca liá'a Pablo íiwanica, liá'a Pabloca cába lirrú, yá'ee licába
wáalierri'e éebiderri lichúni'inau.
10 Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:
—¡Jibárroo machácani jicáwayu!
Liá'a washiálicuerrica, jáiwa libárruawai ya léenuwai ya lijínawai.
11 Náa'a chóniwenaica nacába'inaa liá'a Pablo médanica, jáiwa'ee namáidada
chuánshi Licaoniayu:
—¡Diose újnini washiálicuenaica yúrrucuenaiu wayáctalaca!
12 Nacába'ee liá'a Bernabéca jicá'ee nashínaa dios jí'ineerri Zeus, ya liá'a Pabloca
jicá'ee dios jí'ineerri Hermes, jiníwata liyáwa mawí táaniaca.
13 Liá'a sacerdóteca Zeus shínaa, wáalierri áabai templo iníjbaa wárruerricoo
chacáalee rícula, línda'ee pacáa yá'ee cachílinai íwinaashi; liyá'ee ya chóniwenai
nawówai'e nasátacoo apóstolubini yúcha, yá'ee náiinu pacáa néemani'inaa nalí.

14 Ne liá'a Bernabéca ya Pabloca ná'inaa'ee léenaa jíni chóniwenai méda nayá
náajcha, jáiwa'ee nashírricueda nábalawai, jáiwa nawárroo chóniwenai íibirrai,
namáidada'ee:
15 —Washiálicuenai, ¿ne tánda iméda liérra? Wayá washiálicuenai léjta iyá.
Tánda jicá'a wáiinuca wáiiwa irrúni, jócubeecha iméda mawiá liá'a jiníyi iwéni,
éejooque'iu lirrú liá'a Dios cáwiica, liá'a méderri éerri ya cáinabi ya manuá ya
quinínama yáairri lirrícu.
16 Báawita íchaba éerri néenee bésuneerricoo Dios máaca bácainaa nawína
nashínaa iníjbau,
17 séewirri táania liyá jájiu ne liá'a yáawaiyiica; liyá bánuerri irrú únia
quéewique'e iwáalia banácali, yáirri quinínama irrú íyacaishi quéewique'e íyacani
sáictaque'e iwówa.
18 Ne áawita namá nalí quinínama liáni, ne atéwa cabálini wérri nalí jócu naínda
chóniwenai íinua náa'a pacáaca náque'e irrú cuésherri éemerriu, ya náa irrú sáicai.
19 Ya liyáalimi náiinu náa'a judío Antioquía néenee sánaca, ya náa'a Iconio néenee
sána, natáania'ee náajcha náa'a chóniwenaica nanáawidaque'e nawítee; néenee
jáiwa náiinua Pablo íibayu, jáiwa'ee namá'ee nalíwoo máanaliyi, jáiwa'ee nárda
jíni bináawala chacáalee yúcha.
20 Né'e náa'a éebidenaica jáiwa'ee nayá Pablo téejii, jáiwa'ee libárruawai
léejo'eewau chacáalee rícula, áabai éerri cajójcha'inaami jáiwa lijiáwai Bernabé
yáajcha chacáalee jí'ineerri Derbe.
21 Liáwinaami líiwa'inaa Dios chuáni sáicai Derbe rícu, léejuedacta íchaba
chóniwenai Diosru, jáiwa'ee néejoo bániwai Listra néerra, Iconio néerra, ya
Antioquía néerra léquichoo.
22 Narrícu nárra chacáaleeca náa nadánani'e náa'a éebidenai namá'ee nalí
iyáwajoo cadánani Dios chuáni nácujoo, namá'ee nalí wawárruaque'iu Dios
wánacaalactalaca rúna'ee wabésuneda carrúni jináata liá'a íichaba máashiica.
23 Ne léquichoo namáaca wánacaleenai quinínama iglesia máanabaca, ya
liáwinaami na'óra'inaa'ee ya nayúna'inaa, jáiwa'ee namáaca Dios cáaji rícu jíni,
náa'ee éebidenaica.

Pablo ya Bernabé néejoo Antioquía shínaa Siria néerra

24 Nabésuna'eewoo liá'a cáinabi shínaa jí'ineerri Pisidia, náiinu'e cáinabi jí'ineerri
Panfilia néerra.
25 Náiiwa'ee Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Perge rícu, jáiwa náawai chacáalee
jí'ineerri Atalía néerra;
26 náurrucua'eewoo lancha rículai chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, liá'a
chacáalee nasátactani nanácu namáacactani nayá quéechanacu Dios cáaji rícu,
linácu liá'a tráawaju jáiyi nanísacai.
27 Náiinu'inaa Antioquía néerrai, náawaca'eewau náa'a iglesia ísanaca
quinínama, ya tá'ee náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha, ya léjta
wácalishi méecu nalí iníjbaa náa'a jócani judíobini, quéewique'e néewa néebida
léquichoo.
28 Pablo ya Bernabé namáaca'eewoo néeni íchaba éerri náajcha náa'a
éebidenaica Dios nácu.

15

Náawaca'eewau Jerusalén rícu

1 Liyáali éerrimi'e, áabibi chóniwenai jiánaimicoo Judea néenee Antioquía
néerra, nachána'eewau néewidaca náa'a néenajinaica jócani'e nawásedacoo

néebida linácu liá'a náijuque'e nachíipi íimanaa juáta, cha léjta Moisés liwána namédaca.
2 Pablo ya Bernabé, jáiwa nacáita yáacau wérri náajchai, néenee Pablo ya Bernabé
ya áabibi mawí nawína áabai washiálicuenai náaque'iniu Jerusalén néerra ya
natáaniaque'e linácu liáni náajcha náa'a apóstoluca ya náa'a salínai iglesia ísanaca
Jerusalén néenee sánaca.
3 Nabánua'ee náa'a iglesia Antioquía néenee sánaca, nabésuneda'inaa liá'a
cáinabi jí'ineerri Fenicia ya Samaria, jáiwa'ee náiiwa náa'a jócani judíos
namáaca'ee nawítee ajuítaimica quéewique'e nasíguia Diosru. Ya quinínama náa'a
máaquenai nawówau Dios nácu, sáicta'ee wérri nawówa néemi'inaa liá'a chuánshi
sáicaica.
4 Náiinu'inaa Jerusalén néerra, Pablo ya Bernabé narríshibia'ee nayá iglesia
ísanaca ya náa'a apóstoluca ya náa'a salínaibinica, náiiwa'ee nalí quinínama liá'a
Dios médani náajcha.
5 Ne áabi náa'a fariséobinica éebidenai Jesús nácu, nabárrua'eewau ya namá'ee:
—Arrúnaa'ee nawíchua nachíipi íimanaa juáta náa'a éebidenaica jócani judío,
nabánua'ee nacúmpliaque'e ley Moisés wánani namédaca.
6 Jáiwa'ee náawacawai náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaica quéewique'e
natáaniacani linácui.
7 Néenee liáwinaami natáania linácui, jáiwa'ee Pé'eru bárruawai limá'ee nalí:
—Nuéenajinai, iyá yáine léenaa báinacu Dios máiderrite nuyá íibicha
nuíiwaque'e irrú sáicai chuáninica liá'a wásedeerri'inaa nalí náa'a jócani'inai
judíobini, quéewique'e nayá néebidaca.
8 Dios yáa léenaa wawówa, líiyada'ee walí lirríshibiaca nayá, liá'ee nalí Espíritu
Santo, léjta liáyu'u walíni.
9 Dios jiní limédani báawatani wítee wáucha nayá ya wayá, ne léquichoo nayá
bádedeenai nawówau níwata namáacaca nawówau linácu.
10 Ne chóque'e ¿tánda éeneda Dios iwána namédaca liá'a nawítee ajuítaimica,
jócaite wéenaa wacúmpliacte jiní wérri áawita náa'a wawérrinaimica?
11 Báawachala wáucha, wayá éebidenai wawásedacoo mawéniyu sáicaca
wáajcha liá'a Wawácali Jesúsca, nayá wáseneu liúcha liá'a máashii léquichoo léjta
wayá.
12 Quinínama nayá manúmata néemi'e nayáca liá'a Pablo ya Bernabé táaniani liyá
nácu liá'a shínaashi ya liá'a jócai wacába cáji Dios médani náajcha náiibicha náa'a
jócani judíobini.
13 Jái'inaa nanísa natáaniacai, Santiago má'ee:
—Nuéenajinai, éemite nulí:
14 Simón íiwa walíni léjta Dios caníinaa licába nayá quéechanacu náa'a jócani
judíobini, liwína'ee néenaa chóniwenai namédaque'e chacáalee Diosruja.
15 Liáni áabenai léjta natánaumini náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, léjta
limáyu Dios chuánica:
16 ‘Ne liáwinaami liáni nuéejoominaajoo nubárrueda báaniujoni liá'a cuíta
cáarralierricoo liyáca David shínaaca;
nuchúniminaa báaniujoni ya nubárruedaminaa báaniujoni,
17 quéewique'e quinínama náajcha náa'a namúrruque'e Wácalishi nawówa
yáajchau léquichoo,
náajcha náa'a quinínama cáinabi ítesanaca náa'a máaquenai nayáu báawacha
nují'inaa nácu.
18 Liá'a Wawácalica, wáneerri náa léenaa liáni quinínama báinacumi, liá'a
máaquerri lichuániu’.

19 “Nuá léenaa nulíwoo, jócai sáica wabánua naméda liá'a jócai rúnau náa'a
jócani judío, máaquenai nawíteu ajuítaimica nasíguiaque'e Diosru.
20 Rúnaaminaajoo watána nalí nashírrique'iu liúcha liá'a namédani nalí náa'a
jócani Dios. Cáwique'e nacá'a náuchau naméda máashii náinaayu. Jócubeecha
íya liérra cuéshinai sácumenaicoo íinaa, jiní liá'a jórquerricoo, ya jócai léquichoo
íirrai.
21 Ne wawówaicta wáa léenaa báinacu sáimi ái néenaa já'a chacáalee rícu, náa'a
éewidenaica Moisés shínaa ley, liá'a naliénica sinagoga rícu éerri jútainchu nawówa
íyabactacoo.

Liá'a cáashtaca nalí náa'a jócani judíobinirru

22 Apóstolubinica ya náa'a salínaica, ya náa'a quinínama iglesia ísanaca, jáiwa
nawína áabi néenaa náa'a éebidenaica nabánuaque'e nayá Antioquía néerra Pablo
ya Bernabé yáajcha. Jáiwa'ee nawína Judas, né'e léquichoo lijí'inaa Barsabás, ya
Silas, washiálicuenai cawíteenica náiibicha náa'a éebidenaica,
23 náajcha nabánua áabai cáashta mérri chá'a:
“Wayá apóstolubinica ya náa'a salínaica náa'a éenajinaica watáa wéenajinai
náa'a jócani judíobini, náa'a yéenai Antioquía rícu, ya Siria rícu léquichoo ya
Cilicia léquichoo.
24 Wáa léenaa áabi chóniwenai yáaineu wayéji áani jócani wabánua néerra,
ijódia'ee liyú liá'a ichuánicoo, jócai náa léenaa chítashia nayáu'inaa jíni.
25 Tánda, wáawacawai, sáica wacábaca wawína wéenau náaque'iniu nacába
iyáctalaca náajcha náa'a sáictani wérri wítee wéenajinai Bernabé ya Pabloca,
26 náa'a máaqueneu nayáu carrúnatairru Jesucristo jí'inaa nácu.
27 Ne léquichoo wabánua Judas ya Silas léquichoo: Nayájoo natáaniaminaa
yáajchajoo náiiwaque'e irrú quinínama liáni.
28 Ne sáicai wérri wacába liá'a Espíritu Santoca ya wayá léquichoo, jócuminaa
wabánua irrú quéewique'e iméda quinínama léjta Moisés tánimica, báawacha
liúcha liáni:
29 Jócubeecha íya cuéshinai íinaa náani néemani nalí náa'a jócani diose.
Jócubeecha íya íirrai, ya léquichoo náa'a cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e
nacába náuchau naméda máashii náinaayu. Itúyactau wáujoo liúcha léju liáni,
imédaminaa sáicaijoo. Sáicaque'e yáajabajoo.”
30 Ne nayájoo, néenee náiiwa'inaa nanáawau, náau Antioquía néerra,
náawacacoo'eewau náa'a iglesia ísanaca néntregaa cáashta nalí.
31 Náa'a néenajinaica naliá'inaa cáashtai sáicta wérri nawówa.
32 Liá'a Judasca ya Silasca wáalenai Dios wítee nawówa lícu, náiiwani'inaa
chóniwenairru sáicta wérri'e nawówa néenajinai yáajchau.
33 Liáwinaami liá'a éerrica, náa'a néenajinaica náiiwa'ee nanáawau nalí,
nabánua nachuániu nalí sáicta wérri nawówa, quéewique'e néejoocoo báaniu náa'a
bánuenai nayá. [
34 Ne liá'a Silasca wówerri limáacacoo.]
35 Ne Pablo ya Bernabé namáacau Antioquía rícu, íchaba yáajcha mamáarraca
néewida ya náiiwa Jesucristo chuáni.

Pablo chánau lijiácoo chámaichu'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru

36 Áabai éerri liáwinaami, Pablo má'ee Bernabérru:
—Wáu wacába náibeji báaniu náa'a wéenajinaica chítashia nayáu jíni quinínama
chacáalee rícuba, liá'a wáiiwactamite wawácali chuáni, wacábaque'e chítashia
nayáu jíni.
37 Bernabé wówerri litée náajchau Juan, liá'a jí'ineerri léquichoo Marcos;

38 Ne Pablo jócai wówai litée Marcos, jiníwata liá'a Marcosca limáaca bácai Pablo
ya Bernabé Panfilia rícu, jócai wówai liácoo náajcha liá'a tráawaju namédanica.
39 Jáiwa náawacawai naméda yáacacuwai linácu liáni, jáiwa'ee nashírria
yáacawai. Bernabé litée'e liájchau Marcos náurrucoo'eewau lancha rícula
náaque'iniu liwówai jí'ineerri Chipre,
40 nácula Pablo liwówaiyu liwína'a Silas, ya náa'a néenajinaica nasáta'ee nanácu
Dios jí'inaa nácu, jáiwa'ee najiá'eewau néenee,
41 nabésuna'eewau Siria ya Cilicia náa'ee nadánani náa'a néenajinaicoo yáainai
iglesia rícu.

16

Timoteo tálideda Pablo ya Silas

1 Pablo líinu'e Derbe ya Listra néerra, líinuctala'ee linácu liá'a báqueerri
quéebidacai Jesucristo nácu, jí'ineerri Timoteo, rucúulee ruá'a báquetoo íinetoo
judía quéebidacau Jesucristo nácu, lisálijinaa griego.
2 Náa'a néenajinaica yéenai Listra rícu ya Iconio rícu, natáania'ee sáicai wérri
linácu.
3 Pablo wówerri'e Timoteo yáacoo liájcha, ne quéechanacu liwána náiju nachíipi
íimanaa juáta, quéewique'e jóca íiwirri nawówa náa'a judíobinica náa'a yéenaica
líta'aa liá'a cáinabica, ne quinínama yáine léenaa Timoteo lisálijinaa griego.
4 Quinínama chacáalee nabésunactacoo, náiiwa'ee náacoo néenajinairru, linácu
liá'a náiiwani náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaibinica náa'a iglesia Jerusalén
ísanaca.
5 Náa'a iglesia ísanaca, jáiwa'ee nadáwina nawíteewai Jesucristo jí'inaa nácu,
náa'a máaquenai cabálininaa, ya liá'a namánaba náa'a éebidenaica lidáwinau
mawí.

Pablo dájuni báqueerri washiálicuerri Macedonia rícu sái

6 Liá'a Dios shínaa Espíritu Santoca jócai wówai náiiwa Jesucristo chuáni léenaa
lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Asia shínaaca, jáiwa'ee nabésunawai liá'a cáinabi
jí'ineerri Frigia ya Galacia,
7 náiinu linúmamirra liá'a cáinabica jí'ineerri Misia. Ne néenee namá'inaa'ee
nalíwoo nabésunacoo cáinabi jí'ineerri Bitinia, ne liá'a Espíritu Jesús shínaaca, jócai
línda jíni.
8 Néenee'e, nabésunau machácani Misiarra, náurrucua'eewau á'a lancha
chánactau jí'ineerri Troas.
9 Liyáali éerrimi Pablo dájuni'e dajuíshi táayee; licába'ee báqueerri
washiálicuerri shínaa cáinabi jí'ineerri Macedonia, libárrua'eewau limá'ee
Pablorru: “Jibésunau Macedonia rícula jiyúda wayá.”
10 Pablo quéecha'inaa lidájuni'inaa liárra dajuíshica, jáiwa wachúni washínaa
iníjbaawai wáaque'iu Macedoniala shínaa cáinabi ítala, yáawaiyi Dios máiderri liyá
wayá wáaque'iu wáiiwa nalí sáicai chuánshica liá'a Dios chuánica.

Pablo ya Silas Filipos rícu

11 Wáurrucoowai Troas néenee, wáau machácani liwówai jí'ineerri Samotracia,
áabai éerri néenee wáiinu áabai chacáalee jí'ineerri Neápolis.
12 Néenee jáiwa wáawai áabai chacáalee jí'ineerri Filipos, liá'a chacáalee
mawí máanuica líta'aa liá'a cáinabi Macedonia shínaaca, nayácta íchaba náa'a
romanobini. Néerra wayáte jócai íchaba éerri.
13 Áabai éerri liá'a wawówa íyabactacoo, jáiwa wajiáwai bináawala chacáalee,
méeda tácoowala, liá'a wamácacta walíwoo áabai yáarrushi nasátactau náa'a

judíobinica. Jáiwa wawáawai watáania sáicai chuánshi, nalí náa'a íinaca yáawaquenaicoo wáajcha.
14 Báquetoo néenaa jí'ineechoo Lidia; ruyá néenee sáu áabai chacáalee jí'ineerri Tiatira, wéndechoo wárruma cawéni quíirrai wérri. Ruáni íinetooca, yáichoo sáicai Diosru, éemechoo'e ruyáca, liá'a Wawácalica jáiwa lidúnu ruwówai ruéemique'e liá'a Pablo táaniani liyá nácu.
15 Ruéebida Jesucristo nácui rubáutisawai, náajcha náa'a quinínama ruéenajinaica, ne liáwinaami, jáiwa rusáta wáucha:
—Ne iyá imácacta iwówau yáawaiyica yáliminaa nuyá nuéebidaminaa Jesucristo nácu, íinu chérra yáaque'iniu núbana néerra.
Jáiwa ruwána wamáacaque'iniu ruájcha.
16 Libésunate áabai éerri wá'inaateu chaléeni náctalacoo nasáta Dios yúcha, jáiwa wáiinu báquetoo miyácau wáalechoo áabai espíritu cadíbinacai. Ruyá nawánacaala yáarru, ruyá yáichoo léenaa wérri jiníwata áabai espíritu máashii íiwaca rulíni. Tánda ruwácanai jéda íchaba warrúwa.
17 Ruáni miyácauca, jáiwa ruchánau rujínacoo Pablo ya wáajchai, rumáidada'ee ruácoo:
—¡Náani washiálicuenaica sírbenai Diosru liá'a yéerri áacairra, náa'a íiwenai irrú, chítashia Dios éewa'inaa litée iyá áacairra'inaa!
18 Liáni rumédani íchaba éerri, cáashia Pablo, wówa íiwirri liwówa, jáiwa'ee léejoo báaniu limá'ee lirrú liá'a espíritu yéerri runácu ruá'a miyácauca:
—Lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca, nuwána jijiácoo rúcha.
Liyáalimi espíritu máashiica limáaca ruyái.
19 Ne náa'a ruwácanaica ruá'a miyácauca, nacába'ee jócai sáica nagáana runácu warrúwa mawí, jáiwa'ee nawína Pablo ya Silas, jáiwa natéeque'e nayá wánacaleenairru, liá'a plaza chúnsaica.
20 Jáiwa nabárrueda nayái nawácanai náneewa namá'ee:
—Náani judíobinica íinuenai naméda walí máashii nacáarralia washínaa chóniwenai,
21 éewidenai nawíteeyu wayá jócai wéenaa warríshibiaca, jócai wéenaa namédaca, jiníwata wayá romanobini.
22 Néenee náa'a chóniwenaica nabárroo nanácula liá'a Pabloca ya Silas, ya namá'ee náa'a nawácanaica namídudaque'e náabala nabásaidaque'e bárayuni.
23 Néenee nanísa'inaa nabásaida nayái, naníqui jíni cuíta manúmai rícula, namá'ee lirrú liá'a catúyacaica liá'a cuíta manúmaica licábaque'e nayá, jócubeecha najiáu nayáca.
24 Quéecha'inaa lirríshibia liáni catúyacaica cuíta manúmai liníqui wérri nayá sáica, ya liníqui náiiba áacairra linácula liá'a áicuba cadúcunica lijí'inaa cepo.
25 Ne liyáalimi béewami táayebee, Pablo ya Silas nasátau ya narrába shímashi Diosru, ya náa'a áabi yáainai cuíta manúmai rícu néemini nayáca,
26 ne liyáalimi licúsu liá'a cáinabica cadánani wérri lichúnda liá'a cuíta manúmaica. Liyáalimi liméecu linúma liá'a cuíta manúmaica quinínama, náa'a yéenai cuíta manúmai rícu liwásau liá'a nashínaa cadénaca.
27 Quéecha'inaa licáwiacoo liá'a catúyacai cuíta manúmai licába quinínama linúma liá'a cuíta manúmaica méecuerriu, lijéda lishínaa espadau líinuaque'e liyáu, jiníwata limá lirrúwoo náa'a yéenai cuíta manúmai rícu máanenaiwai.
28 Ne jáiwa Pablo máidada lirrúi:
—¡Ujíinuau, wayá náani ya áani quinínama!
29 Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lisáta áabai licámarrau liwárroo licánacacoo ya chéchinau licáarruniu licuá Pablo ya Silas yáajba.

30 Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lijéda Pablo ya Silas ya lisáta léemiu nayá:
—Washiálicuenai, ¿tána arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau Dios yáajcha?
31 Namá'ee lirrú:
—Éebidau linácu liá'a wawácali Jesúsca, jiwáaliaminaa jicáwicau Dios yáajcha jócai amáarra ya jéenajinai lécchoo.
32 Jáiwa natáania lirrúi linácu liá'a Wawácali chuánica ya nalí náa'a yéenai lishínaa cuíta néeni.
33 Ne liyáalimi hóraaca táayebeeca, liá'a catúyacai cuíta manúmai litée jíni báawachala libádeda natúca náa'a Pabloca ya Silas, jáiwa nabáutisawai liyá ya léenajinai.
34 Néenee litée nayá líibana néerrau, liá náaya, liyá ya léenajinai sáitani wérri wówa néebidacala Dios nácu.
35 Manúlacaiba, náa'a nawácanaibinica nabánua áabi catúyacani chaléeni catúyacai cuíta manúmai quéewique'e nawáseda Pablo ya Silas.
36 Liá'a catúyacai cuíta manúmai limá'ee Pablorru:
—Náa'a nawácanaibinica nabánua nuwásedaque'e iyá; tánda yáa namówai chaiwíteemija'a.
37 Ne Pablo má'ee nalí náa'a catúyacanica:
—Ne wayá cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca, nabásaida wayá chóniwenai náneewa, jóctanaa náa léenaa wajíconaa, naníqui wayá cuíta manúmai rícula; ¿ya chóque'e iwówai iwáseda wayá cabáyainta? ¡Ne jóca! Náiinuque'e nayá jájiu najéda wayá.
38 Náa'a catúyacani náaniu náiiwaca nalí náa'a nawácanaibinica, jáiwa nacáarrudawai náa'ee léenaa nayá'ee cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca.
39 Náawai náa'a nawácanaibinica, nasáta perdón Pablo ya Silas yúcha, ya najéda jíni cuíta manúmai rícucha, ya namá'ee nalí najiáque'iu lirrícucha liá'a chacáaleeca.
40 Najiá'inau lirrícucha liá'a cuíta manúmai náa'a Pablo ya Silas, jáiwa náawai rúbana néerra ruá'a Lidiaca, néenee nanísa nacába náa'a éebidenai Dios chuáni náa nadánani, jáiwa náau néenee.

17

Nacáarralia yáacacoo Tesalónica rícu

1 Pablo ya Silas náau mamáarraca nabéechalau. Nabésunau lirrícu náa'a chacáalee jí'ineerri Anfípolis ya Apolonia, jáiwa náiinui chaléeni chacáalee jí'ineerri Tesalónicaca, nawáaliacta áabai sinagoga judíobinica.
2 Pablo, léjta liwíteeja, liáu chaléeni sinagoga néerra, táshia éerri jíni liwówa íyabactacoo, léjta matálii semana litáania náajcha. Léewida nayá léjta limáyu liá'a Dios chuánica,
3 líiwadeda nalí liá'a Mesíasca arrúnai'inaa máanalica, ne máanalicai yáawinaami licáwiaminau báaniu. Limá nalí:
—Liyája liáni Jesús numáni irrú, liyája liérra Mesíasca.
4 Áabi néenaa náa'a judíobinica néebidani, nawína yáacau Pablo yáajcha ya Silas. Cha lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica yáine Diosru sáicai ya íichaba íina cawénini wérri.
5 Ne náa'a áabi judíobinica cadéni nayá. Namúrru áabai chóniwenai máashiini jínanenaiu cáaye rícu jiníni médani, quéewique'e nacáarraliaca ya najódiaque'e chóniwenai chacáalee rícu sánaca. Náani máashiinica lécchoo náau líibana nácula

liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Jasónca, najédaque'e néenee Pablo ya Silas
quéewique'e néejuedaque'e chóniwenairruni.
6 Ne jócala náiinu Pablo ya Silas, jáiwa nárdeda Jasón ya áabi éebidenai Dios nácu
nanáneewa náa'a chacáalee wácanaica, máidadenai náacoo:
—¡Nayája náani washiálicuenai jínanenaiu quinínama cáinabi naméda
namáacoo quinínama máashii chóniwenai íibi, náiinu léquichoo áani,
7 ya Jasón wína nayá líibana néeniu! ¡Quinínama nayá jócani méda liwánacaala
liá'a chúnsai liwácali romano shínaaca, ne namá jáicala báqueerri reyja'a, léja liá'a
Jesúsca!
8 Néemi'inaa liáni, jáiwa chóniwenai ya náa'a cawánacaalacani cáarrudenaiu.
9 Ne Jasón ya náa'a áabibica napáida áabai warrúwa, ya nawáseda nayá.

Pablo ya Silas Berea rícu

10 Ne táaye'inaami, náa'a éebidenaica nabánua Pablo ya Silas náaque'iu
báitanacu chaléeni chacáalee jí'ineerri Berea. Náiinu'inaami náau báitanacu
chaléeni sinagoga néerra judíobini shínaaca.
11 Náani judíoca, mawíni sáica wítee náucha náa'a Tesalónica néenee sánaca,
narríshibiani sáica wérri nawówa yáajchau liá'a chuánshica, mawí éerri néewidau
Dios chuáni nácu, nacábaque'e namáni nalí yáawaictajani.
12 Ne íchaba néenaa éebidenai, ya lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a
griégobinica, cha lécchoo íina cawénini wérrica ya washiálicuenai.
13 Ne náa'a judíobinica Tesalónica néenee sánaca, náa léenaa'inaa Pablo íiwadeda
liá'a chuánshi Dios shínaa á'a Berea lécchoo, náau néerrai nacáarraliaque'e náa'a
chóniwenaica.
14 Ne náa'a áabi éebidenaica nawána Pablo jiácoo madéjcata chaléeni litácoowala
liá'a manuáca, ne Silas ya Timoteo máaquenai á'a Berea.
15 Náa'a tálidedeenai Pablo yáaineu liájcha atanúma á'a chacáalee jí'ineerri
Atenas. Néenee néejuawai náiiwa nalí náa'a Silasca ya Timoteo náaque'iu
madéjcata Pablo íshiirricu.

Pablo Atenas rícu

16 Nácula Pablo nénda á'a Atenas néerra liá'a Silas ya Timoteo, máashii wérri
liwówa licábacala liá'a chacáalee cashiámu diosnai jócai yáawaiyi.
17 Tándawa liméda yáacau sinagoga rícu, náajcha náa'a judíobinica ya áabi
chóniwenai yáinai sáicai Diosru, ya éerri jútainchu naméda yáacacoo náajcha náa'a
yáawaquenaicoo plaza rícu.
18 Cha lécchoo áabi quéewidacani néenaa jí'ineenai epicúreos ya estóicos,
nachána naméda yáacacoo Pablo yáajcha. Áabi má'ee:
—¿Tána litáania léji liéni catáaniacaica?
Ya áabi má'ee:
—Jicá'a liá'a táaneerri áabata diosnai déecuche sái nácu.
Léewa'ee namáni liérra níwata Pablo íiwadedeerri linácu liá'a chuánshi sáicaica
Jesús nácu, néewacala nacáwiacoo náa'a máanalinica.
19 Néenee natée jíni chaléeni Areópago néerra. (Atenas néerra jí'ineerri
Areópago, náarrui náa'a wánacaleenai chacáalee rícu). Liá'a yáarrushi sáictata
nacába náawacacoo, nasáta néemiu Pablo:
—¿Jéewa jíiwa walí liá'a wáalii chuánshi jéewidani nácu jíndani walí?
20 Ne jitáania walí áabata chuánshi báawatai, ya wawówaini wáa léenaa tánashia
jiwówai jimácai.
21 Ya quinínama náa'a yéenai Atenas néerra, léjta lécchoo náa'a déecuche sánaca
yéenaimi á'a, bácainaa sáictai néemica ya natáaniaca chuánshi wáalii.
22 Pablo bárroo nalí béewami Areópago rícu, limá'ee:

—Chóniwenai Atenas néenee sánaca, quinínama liáni nucábanica, iyá chóniwenai éebidenai wérri linácu liá'a wíteeshica.
23 Nácula nujínaniu chacáalee rícu, nucába iyá isátau íchaba diose yúcha, ya nuíinu áabai altar liá'a tánerricoo cháa: 'Liá'a Dios jócai wacúnusia'. Wée sáicai, liérra Dios isátanicoo yúcha jócai icúnusia, linácuwa nutáania irrú.
24 "Liá'a Diosca quénuderri quinínama cáinabi quinínama liá'a yéerri líta'aa, liyáwaja liérra wácalishi áacai sáica ya cáinabi íta'aa. Jócai yáa lirrícu liá'a temploca washiálicuenai médanica.
25 Jiní lirrúnaani naméda liwícaubali, liyája liárra yáirri wacáwica quinínama, cáuli ya quinínama mawí.
26 "Bácai rímii washiálicuerri rícue quénuderri quinínama chóniwenai, nayáque'e quinínama cáinabi íta'aa; líyadani nalí liá'a éerrica ya liá'a yáarruishica néewacta nayáca,
27 namúrruque'e Dios, ya cáajbami, újni najísedauca néewaque'e náiinucani, báawita yáawaa jócu Dios ya wáucha déecucha bácainaa.
28 Jiníwata wayá yéenai Dios nácula, wachúniniu ya wéewa wayáca; ya léjta léquichoo náa'a áabibi éewenai najéda chuánshi nawíta rícuejiu nashínaaca namá'ee: 'Wayáca Dios táqueenaibimi'.
29 Wayácta Dios táquenaibimi, jócu arrúnaa wamá walíwau léecala, liá'a Dios litáanaaminaa óroyu, ya platayu, jócta íibayu namédani náa'a washiálicuenaica nawíteeyu.
30 Báinacu Dios míya máecha quinínama namédani liárra, jiníwata jócala náa léenaa liá'a namédanica; ne chóque'e, Dios bánua quinínama chóniwenai, quinínama cáinabi néejuacoo lirrú, néebidaque'e linácu.
31 Dios ái wína áabai éerri, ya liyáali éerri, jiní licábacala báqueerri chóniwerri sáicai áabi yúcha; liyáminaa májoo chóniwenai médacta sáictai o máashii. Quinínama liérra limédani'inaa báqueerri washiálicuerri rícueji liá'a liwínanica, jí'ineerri Jesús. Dios íyadani chóniwenairru cháca rúnaa libésunacoo, liyáwa wáneerri Jesús cáwiacoo náiibicha náa'a máanalinica".
32 Néemi'inaa liáni nacáwiacalau máanalicai yúcha, áabibi nacáida'ee ya áabi namá'ee:
—Wanísaminaa wéemicojoni áabata yáajcha.
33 Néenee Pablo máaca nayái, jáiwa liáwai.
34 Ne áabi yáau liájcha néebidani. Náiibi yéerri liá'a Dionísioca, néenaa náa'a Areópagoca; ya léquichoo báquetoo íinetoo jí'ineechoo Dámaris, ya áabi mawí.

18

Pablo Corinto rícu

1 Liáwinaami liáni, Pablo jiáu Atenas rícucha, jáiwa liáwai lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Corinto.
2 Néerra líinu báqueerri washiálicuerri judío jí'ineerri Aquila, liyá che sáini cáinabi jí'ineerri Ponto. Liyáali íchaitaa Aquila ya líinu Priscila íinuenai lítee liá'a cáinabica jí'ineerri Italia, chéni rúnacte najiácoo jiníwata liá'a nawácali jí'ineerri Claudio, wáneerri najiácoo quinínama náa'a judíobinica, najiáque'iu chacáalee jí'ineerri Roma. Pablo yáairri licába nayá,
3 jiníwata Pablo wáaleerri léenaa liá'a tráawajuca, namédaque'e tólda nawéndacta'inaa nashínau, íchaitaa limáacau náajcha limédaque'e náajcha liá'a tráawaju.

4 Ne éerri jútainchu nawówa íyabactacoo, Pablo yáairriu sinagoga rícula,
natáaniactaca néewidactaca náa'a judíobinica ya náa'a jócani judío, quéewique'e
néebida Jesús nácu.
5 Quéecha'inaa Silas ya Timoteo náiinu'inaa á'a Macedonia, Pablo liyá'inaaja
líiwadeda quinínama éerri liá'a chuánshica, líyadaque'e nalí náa'a judíobinica
Jesúscala léja liá'a Mesíasca.
6 Ne nayá nachána namédacoo báawacha liúcha namá lirrú chuánshi máashii;
jáiwa Pablo tútuda líibalau, liwówau limáca nayá médenai máashii jócai néebida,
ya limá nalí:
—Iyáminaa wáalia ítalashi iyá jájiu yúcaque'iu; nuyá jócai wáalia ítalashi.
Chóque'e libéechalawoo nuáu jócani judíobini néerra.
7 Lijiáu chéni sinagoga, néenee liáu líibana néerra liá'a báqueerri washiálicuerri
jí'ineerri Ticio Justo, sáterriu Dios yúcha, yéerri léema nácu liá'a sinagogaca.
8 Báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Crispo, liwácali liá'a sinagogaca, léebida Jesús
nácu quinínama yáainai líbana lícu. Ya lécchu quinínama náa'a Corinto sánaca,
néemi liá'a Jesús chuánica, jáiwa néebida jíni nabáutisawai.
9 Áabai táayee, liá'a Wawácalica limá'ee Pablorru liá'a áabai lituírricu sái:
“Ucáarru jiyá; jiáyu jíiwadeda liá'a chuánshica mamáarraca.
10 Jiníwata nuyá yéerri jiájcha, jiní éewa lidúnu jinácu limédaque'e jirrú máashii,
ne nuyá wáaleerri íchaba chóniwenai lirrícu liáni chacáaleeca.”
11 Tándawa Pablo máacau áabai camuí ya béewami á'a Corinto, léewidaca náiibi
liá'a chuánshica Dios shínaaca.
12 Ne liyáali éerri liá'a Galiónca wánacaleerri á'a Acaya, náa'a judíobinica
náawacau Pablo júnta'inaa; natéeni nawácanaibini júnta,
13 ne má'ee lirrú liá'a wánacaleerrica:
—Liáni washiálicuerrica jínaneerriu éewiderri limácoo náa'a chóniwenaica,
quéewique'e náa Diosru sáica liyú liá'a áabataca lijúnta liá'a leyca.
14 Pablo ái'inaata táaniacai, quéecha'inaa Galión máca nalí náa'a judíobinica:
—Ne jíconaashiquictani, jócta cáiinuacai áabi, nuyáminaa nuéemiminaa irrújoni
iyá judíobinica;
15 ne liyú'inaa liérra chuánshica, jí'inaashi ya ishínaa ley, ichúniu iyá jájiuni,
jiníwata nuyá jócai wówai nuwárruacoo linácu liárra.
16 Ya lijédani lirrícucha liá'a náawacactacoo náa'a wánacaleenaica.
17 Néenee nawína báqueerri namánabayu jí'ineerri Sóstenes, liwácali liá'a
sinagogaca, nabásaidani néeni, nanáneewa náa'a nawácanaibinica. Ne Galión jiní
wérri wéni lirrú liérra.

Pablo éejuerriu Antioquíarra

18 Pablo máaquerriu íchaba éerri á'a Corinto. Liáwinaami líiwa lináwawai
léenajinairru, liájcha Priscila ya Aquila, náurrucoo náaque'iu lítala liá'a cáinabi
jí'ineerri Siria. Liá'a chacáaleeca jí'ineerri Cencrea, jóctanaa liúrrucuajau,
lirráirreda liwíta báinawai, quéewique'e licúmpliaque'e liá'a chuánshi limánimica.
19 Quéecha'inaa náiinucai á'a Éfeso, Pablo máaca Priscila ya Aquila, jáiwa liáwai
sinagoga néerra litáaniactaca náajcha náa'a judíobinica náawacactacoo.
20 Nayá namésudani wówa namáaque'iu íchaba éerri mawí, ne jócu liwówai,
21 ne jáiwa líiwa lináawawai limá'ee nalí: “Dios wówaicta, nuéejuaminaujoo
nucába iyá báaniu.”
Néenee Pablo yúrrucoo báaniu, jáiwa liáwai Éfeso néenee.
22 Quéecha'inaa líinucai á'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, liáwai Jerusalén néerra,
liáque'iu litáa nalí náa'a éebidenaica Dios nácu, néenee liáu chaléeni Antioquía
néerra.

23 Liáwinaami áabi éerri, liáu báaniu lijínanicoo áabainaa lirrícu liá'a chacáalee
liá'a cáinabi jí'ineerri Galacia ya Frigia, liá nadánani quinínama náa'a éebidenai
Dios chuáni.

Apolos íiwadedeerri Dios chuáni Éfeso rícu

24 Ne liyáali éerrimi líinu Éfeso néerra báqueerri judío jí'ineerri Apolos, chacáalee
jí'ineerri Alejandría néenee sái. Yáirri wérri léenaa sáica, cúnusierri sáica liá'a
tánerricoo Dios chuánica.
25 Yéerri sáica wérri Dios chuáni nácu, ya táaneerri jucámarranaa liwówa
yáajchau, léewidaca jucámarranaa Jesús nácu, báawita bácai licúnusia linácu liá'a
bautísmoca Juan shínaaca.
26 Liá'a Apólosca libárroo litáaniaca chóniwenai náneewa sinagoga rícu; ne
néemi'inaami jíni Priscilaca ya Aquila, néenee natée jíni báawachala náiiwa lirrú
jíni sáica wérri liá'a Dios chuánica.
27 Quéecha'inaa Apolos wówai liácoo nayáctala náa'a chóniwenai yéenai cáinabi
íta'aa jí'ineerri Acaya, néenajinai yúdani, ya natána áabai cáashta nalí náa'a
éebidenai Dios nácu néenee sánaca, quéewique'e narríshibia sáicani. Ne líinu'inaa
Acaya néerrai, liyúda íchaba nalí náa'a éebidenaica, jiníwata Dios sáicai wérri
néebidaque'e linácu.
28 Ne quinínama náneewa namá judíobini nácucha, limáni nalí jócai néenaa
nabáyaca, líyada Dios chuáni nácu, léewidani yáawacaala léja liá'a Jesúsca liá'a
Mesíasca.

19

Pablo Éfeso rícu

1 Nácula Apolos yáa á'a Corinto, Pablo chuáu líibi liá'a awácaca líinu Éfeso néerrai,
líinu íchaba éebidenai Dios nácu.
2 Jáiwa lisáta léemi nayái:
—¿Irríshibia léji liá'a Espíritu Santoca éebida'inaami Jesús nácu?
Nayá néeba liúchani:
—Jócai wíta wéemi natáania nácu liá'a Espíritu Santoca.
3 Pablo sáta léemiu nayá:
—Ne, ¿chíta nabáutisau iyá jíni?
Nayá éeba'ee:
—Liyú liá'a bautismo Juan shínaamica.
4 Pablo má'ee nalí:
—Jajá, Juan báutiseerri náa'a éejuenaicoo Diosru, ne limá'ee nalí éebida linácu
liá'a íinuerri'inaa báaniu nuíshiirricu, wówerri limáca, liyáca Jesús.
5 Néemi'inaa liáni, jáiwa nabáutisawai Jesús jí'inaa nácu;
6 ya néenee Pablo máaca'inaa licáajiu nanácu, líinu nanácu liá'a léquichoo liá'a
Espíritu Santoca, natáania áabai chuánshi báawatai, néewidau chuánshi Dios yáani
nalí.
7 Namánabaca doceca náa'a washiálicuenaica.
8 Ne liyáali matálii quéerri, Pablo yáairriu liyáca sinagoga néerra, líiwadedacta
jócai cáarrunaa chuánshi, cáiteerri nayá yáawai wérriyu, ya liwówai métaa
néebidaque'e Dios wánacaalactaca.
9 Ne áabibi, liyájurricani, jócani wówai néebidaca, újni chóniwenai náneewa
natáania máashii linácu liá'a wáalii chuánshica. Néenee Pablo lishírriu náucha, ya
litée náa'a éebidenaica chaléeni escuela néerra lishínaa báqueerri jí'ineerri Tirano.
Chaléeni litáania éerri jútainchu,

10 Cha limédaqui jíni chámacua camuí, chái léjta náa'a yéenai quinínama líta'aa
liá'a cáinabi jí'ineerri Asia, ya náa'a judíobinica ya náa'a jócani judío, néemi liá'a
wawácali chuánica.
11 Dios limédaca máanui jócai nacába cáji Pablo nácueji,
12 báawita liá'a pañueloca, ya liá'a íibalashi dúnuerri lináanai natéeni
bálinenairru, ne liáni éederri nabálinacaala ya náa'a espíritu máashiica jiérriu
náucha.
13 Ne áabibi judíobini, jínanenaiu cáaye rícu jédenai namácoo chóniwenai
yúcha espíritu máashii, nawówaini namédaca lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesúsca;
namá'ee nalí náa'a espírituca: “¡Lijí'inaa lícu liá'a wawácali Jesúsca, Pablo
íiwanica, nabánua jirrú jijiáyu!”
14 Léwa liáni namédani náa'a siete léenibi liá'a judíoca jí'ineerri Esceva, liá'a
báqueerri nawácalica náa'a sacerdótebini.
15 Ne áabai éerrimite liá'a espíritu máashiica limá'ee: “Nucúnusia Jesús, ya nuá
léenaa Pablo; ne iyá ¿tána iyái?”
16 Ne liyáalimi, liá'a washiálicuerrica wáaleerri espíritu máashii íinuerri
nanácula, ya quinínama lidánani yáajchau liméda mawí náucha quinínama,
líinueda bájiala nayá carrúnatai, najiáwai nábana rícucha jushícai ya catúcai.
17 Quinínama náa'a yáainai Éfeso rícu, judíobini ya jócani judío, ná'inaa léenaa,
jáiwa cáarru wérri nayái. Ne chacábacanaa licáarraliau Jesús jí'inaa íiwanaa
cawéni wérrica.
18 Ya lécchoo íchaba náa'a éebidenaica náiinu náiiwadedaca quinínama liá'a
máashiica namédani quéecha,
19 ya íchaba médenaiu camálicaniyu, náinda nashínaa cáashtau néemaque'ini
quinínama náneewa. Quéecha'inaa májna nalíwoo liwéni liá'a cáashtaca, liwéni
jiá'eewoo léjta cincuenta mil éerri tráawaju shínaa.
20 Cha járra liá'a lichuánica liá'a wawácalica yáairriu mamáarraca cáarraliacoo
matuínaami, liácoo íyaderriu liácoo liwíteu.
21 Liáwinaami liáni bésuneerricoo, Pablo wówai liácoo Macedonia néerra ya
Acaya néerra, ya liáu mamáarraca chaléeni Jerusalén néerra. Ya léquichoo limá'ee
néenee liáu Jerusalén néerra ya arrúnaa liácoo léquichoo chaléeni Roma néerra.
22 Ya néenee libánua Macedonia néerra chámata liájcha sána, Timoteo ya Erasto,
nácula limáacau áabata éerri mawí á'a Asia.

Matuínaamini méda yáacacoo Éfeso rícu

23 Ne liyáali éerrimi, naméda á'a Éfeso rícu íchaba cáarraleneu nayáca urrúni
lirrú liá'a néewidani wáaliiyu,
24 liwánaca liá'a báqueerri jí'ineerri Demetrio, tráawajeerri jiárru sáicai jí'ineerri
warrúwa, méderri quinínama méenaami cábacanaa. Liáni washiálicuerrica
méderri mawí licábacanaa cuíta píitui rími, léjta templo diosa jí'ineechoo Artemisa,
liáni namédanica yáirri nalí manuába warrúwa, lirrú ya náa'a tráawajenai liájcha.
25 Liáawaqueda náani, áabi yáajcha tráawajenai áabenaa tráawajuca, limá'ee
nalí: “Nawácali, yáa léenaa washínaa cashínanica wayáque'e sáica wacábajoni liáni
washínaa tráawajuca.
26 Ne iyá cábenai ya éemi, liárra Pabloca máirri limácoo náa'a diosnai
washiálicuenai médani áani, jócaita diosnai; cha léewida íchaba chóniwenai,
jócaita bábajuta áani Éfeso rícu, á'a atéwa quinínama cáinabi Asia íta'aa.
27 Liáni carrúnatai, jiníwata washínaa negocio carrúnatai yúcacoo, ya léja liá'a
temploca lishínaa liá'a diosa cawéninica jí'ineechoo Artemisa, éewerri lipérdia liá'a
cawénica lishínaaca, chacábacanaa náuca ruá'a máanui cábacoo jicá'a diosa náani
jirrú sáicai á'a Asia ya quinínama macájirra cáinabi.”

28 Néemi'inaa quinínama liáni, íiwirri wérri nawówa, jáiwa namáidada namá'ee:
"¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!"
29 Jáiwa namáidada mamáarracai lirrícu liá'a chacáaleeca. Jáiwa náiinu linácula
náa'a Gayo ya Aristarco, chámata washiálicuenai Macedonia sána máinaiu Pablo
yáajcha, jáiwa nárda jíni chaléeni áabai cuíta máanui wérri quiní báinaa jí'ineerri
teatro, náawacactacoo.
30 Pablo wówai liwárruacoo lirrícu liá'a cuíta máanuica, quéewique'e litáania nalí
náa'a chóniwenaica, ne náa'a éebidenaica jócu náinda jíni.
31 Ya léquichoo náiibi náa'a cawánacaalacanica Asia sánaca ái néenaa já'a Pablo
júnicai, nabánua nachuániu lirrú jócala léewa liwárruacoo néerra.
32 Nácula, lirrícu liá'a náawacactacoo, áabi máidada báawatai, áabi báawata,
jiníwata náa'a chóniwenaica yáawaquenaiu matuínaami; náa'a áabibica jócai náa
léenaa tándashia náawacawai.
33 Ne áabi néenaa náiiwa lináwa liá'a Alejandro. Liyá judíobini dáanedani
quinínama náneewa. Alejandro nácuda licáajiu quéewique'e náyabacoo,
litáaniaque'e liwícaubali chóniwenai náneewa.
34 Ne ná'inaa léenaa liá'a Alejándroca judío lécchoo, namáidada quinínama
chámai hóraa: "¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!"
35 Báqueerri nawácali náa'a chacáaleeca, léewa'inaa liyábeda náa'a
chóniwenaica, limá'ee: "Chóniwenai Éfeso sána, quinínama náa'a chóniwenaica
lísana liáni chacáaleeca namáacani túyaca liáni temploca shínaa máanuica diosa
Artemisa, ya rushínaa tánaashi cáirriu áacaiji.
36 Jiníwata jiní éewa libáya liáni, íyabau iyá, u'iméda jóctanaa yáa léenaa sáica.
37 Jiníwata náani washiálicuenaica índanica jócani méda máashii templorru, jiní
natáaniacala máashii runácucha ruá'a washínaa diosaca.
38 Ya Demetrio ya náa'a tráawajene liájcha wáalenai áabata chuánshi linácucha,
wánacaleenai náa'a ya néeni ya náarru náa'a wánacaleenaica; nasátaque'e néemiu
nanáneewani náa'a wánacaleenaica natúyaque'iu nashínaa bácainaa.
39 Ya iyá isátacta áabata mawí, arrúnaa náawacacoo yáawaiyi.
40-41 Liá'a bésuneerricoo wáalee carrúnatai, jiníwata néewa náiiwacai wayá
cáiinua yáacacanicoo, jiní áabai chuánshi wéewani wáiiwaca, nasátacta néemiu
wayá linácu liáni wacáarraliactacoo." Linísa'inaa limáqui jiliéni, líiwa lináwawai
chóniwenairru.

20

Pablo yáairriu Macedoniala ya Greciala

1 Amáarrai'inaa léji liá'a nacáarraliactacoo macáishita, Pablo máida náa'a
éebidenaica quéewique'e léewida nawítee. Néenee líiwa lináwau nalí, jáiwa liáwai
Macedoniala.
2 Ne liáu licába nashínaa cáinabi néerra quinínama, liá nadánani íchaba limácala
nalí náa'a léenajinaica; ya néenee líinu Greciala.
3 Grecia néerra limáacau matálicua quéerri. Áimi yáacoo liyá cái lancha rícula
quéewique'e liácoo Siriala, liá'inaa léenaa náa'a judíobinica nawówai naméda lirrú
máashii. Néenee liwówai liácoo macáshtai, libésunau báaniu Macedonia.
4 Natálideda liyá náa'a Sópater Berea néenee sái, lisálijinaa jí'ineerri Pirro;
ya Aristarco ya Segundo Tesalónica néenee sánaca, Gayo, Derbe sái, Timoteo ya
léquichoo Tíquico ya Trófimo chésa náani líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia.
5 Náani wéenajinaica náau wabéecha nanénda wayá á'a Troas.

6 Wayá, liáwinaami liá'a fiestaca wáayacta liá'a páanica méewisaa jócta
limúrracau wajiáu chéni Filipos néenee lancha rícu, ne cinco éerri rícula wáiinu
nanácu á'a Troas, wamáacactacoo siete éerri.

Pablo yáairriu Troas néerra

7 Ya néenee áabai éerri domingo rícu, wáawaca yáacau náajcha náa'a éebidenai
Jesús nácui, wáirraque'e liá'a Santa Cenaca, Pablo táaneerri liyáca náajcha náa'a
éebidenaica. Arrúnaaca liácoo cajójchanaami, Pablo íiwa nalí Dios chuáni cáashia
béewamicta táayebeeca.
8 Wáawaca yáacau áabai cuarto rícu áacairra matálii piso rícula, íchabactala
lámpara túculenaiu;
9 ya báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Eutico wáairri liyáca ventana númacua íta'aa.
Ne Pablo táaniacala déecu wérri, néenee cadájuni jíni liá'a icúlirrijuica, jáiwa
limáaca béemi, néenee licáwai chéni matálii piso ítee; jáiwa nabárrueda jíni
máanali.
10 Néenee Pablo yúrrucuawai liyácta liá'a icúlirrijuica, liwína jíni lishíquia jíni.
Limá'ee léenajinairru:
—U'icáarrudau, cáwi.
11 Néenee Pablo éejoo líirracoo, lisúbirreda páani, wáaya jíni, jáiwa lisíguia
litáaniaca cáashia jucámarraca. Néenee liáwai.
12 Néenee natée jíni liá'a icúlirrijuica, cáwi líibana néerrau, liyú sáicta wéerri
nawówa.

Yáairriu chaléeni Troas néenee Mileto néerra

13 Wayá yáainaiu nabéecha wáau lancha rícu, chaléeni Aso néerra wáque'iu wéda
Pablo, le namáyu'u, jiníwata liwówaicala liácoo macáshtai.
14 Quéecha'inaa wáiinu linácui á'a Aso, liúrrucoo wáajchai wáawai Mitilene
néerra.
15 Wajiáu néenee, cajójchanaami wabésunau lijúntami liá'a Quío, wáiinu áabai
éerri liáwinaami liájba lícu liá'a Samos. Ne batáijinaami náau áabai éerri
mawí, wáiinui Mileto néerra. Liáwinaami wabárruacoo áabai chacáalee jí'ineerri
Troguílio.
16 Liméda cháa, jiníwata Pablo, jócubeecha lidécudau bájiala Asia néeni, jócu
liwówai liácoo Éfeso néerra; liwówai linísacoo madéjcata Jerusalén néerra,
léewactau liyáca Jerusalén néerra léerdi liá'a Pentecostés.

Pablo táaneerri náa'a silínaica Éfeso néenee sána

17 Nayá'inaa chacáalee jí'ineerri Mileto rícu, Pablo wána namáida náa'a salínai
yáainai iglesia Éfeso rícu litáaniaque'e náajcha.
18 Quéecha'inaa náiinuca limá'ee nalí: “Iyá yáine léenaa sáicai, chítashia nuyáu
jíni quéechanacu'inaa nuíinu cáinabi Asia rícula.
19 Éerri jútainchu nuyá yáajcha nusírbia nuwácali nuwówa yáajchau, rúnaa
nuíchaca liá'a máashii nubésunedanica, náa'a nawówaini naméda nuájcha náa'a
judíobinica.
20 Ne jócai numáaca iyá nuíiwaque'e irrú, liá'a sáicai'inaa irrú, nuéewida iyá
chóniwenai náneewa ya nábana rícu lécchoo.
21 Náa'a judíobinirru ya náa'a jócani judíobini numá nalí éejooque'iu Diosru
imáaca iwówau Jesús nácu.
22 Chóque'e nuáu Jerusalén néerra, Espíritu Santo wána nuáacoo néerra, jócai
nuá léenaa tánashia yéesa nuyá néerrai.

23 Ne nuá léenaa máayabaca táshia nuíinucta chacáalee náiiwa nulí, Espíritu
Santo ma nulí rúnaaminaa natée nuyájoo cuíta manúmai rícula carrúni
jináataminaa nuyá néerrajoo.
24 Ne nulí, áawita libésunacoo liáni, jiní wéni máanaliquicta nuyá. Ne nuwówaini
nutée liá'a sáicai Dios chuánica, Dios caníinaa licába wayá, léjta Jesús nuwácali
bánua nuyá.
25-26 "Nuyá nuá léenaa yáawaiyi jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, iyá nuíiwani
irrú Dios chuáni wánacaalactalaca. Nuwówai numá irrú nunísa nuíiwa irrú Dios
chuáni, tánda linácue jóca nuá léenaa cajíconaa nuyá.
27 Jái nunísa nuíiwa irrúi Dios chuáni máyu'uca. Jócai nubáya yúcha.
28 Ne rúnaa iyáca, cawíteeyu itúyau'inaa quinínama náa'a máaquenai nawówau;
Espíritu Santo máacanica pastorbini, natúyaque'e chóniwenai iglesia rícu sána Dios
shínaaca, liá'a liwénini chúnsai líirranayu.
29 Ne nuá léenaa jáicta nuáawai, náiinuminaa áabi chóniwenai, jicá'a náa'a
cháawi carrúnatanica, wówainai namáardaca chóniwenai iglesia rícu sána.
30 Ne íibicha lijiáminau chóniwenai íiwadedenai nanúma yúwicau quéewique'e
náa'a éebidenaica náaque'iu líshiirricu.
31 Yáainai cáwi tuíshiyu; édacaniteu linácu liá'a matáli camuíca, éerrinacu ya
táayee, nuéewida iyá ya nuíicha irrú bácainaa yáajcha.
32 "Ne chóque'e, nuéenajinai, iwína iwówa lícula Dios, caníinaa Dios cába iyá.
Dios wáaleerri lidánaniu liwánau náa wadáwinacoo lichuáni nácu, liáminaa irrú
quinínama liá irrú iyá lishínaa chóniwenai majíconaanica.
33 Jócai nuwówai nulíwoo nuyá, liá'a warrúwaca ya liá'a íibalashica jiní shínaa;
34 jócai cha, ne iyá yáine léenaa nuyá tráawajairri nucáajiyu nuíinu'inaa
quinínama liá'a nurrúnaani jinánica ya náa'a yáainai nuájcha.
35 Séewirri nuéewidani iyá nácu léquichoo cháwa wéewa watráawajaaqui jírra,
wayúdaque'e náa'a carrúni jináatanica, wédacanique'u linácu liá'a wawácali
Jesúsca: 'Dios túyerri liá'a yáairri lishínaa'eenau báqueerrirru.' "
36 Ne liáwinaami limá'inaa léji liáni, Pablo litúyau liúrrui juátayu lisáta Dios liúcha
náajchau quinínama.
37 Jáiwa'ee quinínama náichai, ya jáiwa'ee nashíquia yáacawai nashíshi'e Pablo
wídani nácu.
38 Jáiwa'ee máashii nawówai, jiníwata limáca'ee nalí jóca néejoo nacába liyá
mawiá. Jáiwa'ee náau liájchai lancha néerrai.

21

Pablo yáairriu Jerusalén néerra

1 Liáwinaami wamáaca'inaa náa'a wéenajinaica, jáiwa wáurrucoo lancha rículai
machácani Cos néerra, áabai éerri liáwinaami jáiwa wáawai Rodas néerra, ne
néenee jáiwa wáau báaniu Pátara néerra.
2 Pátara néenee jáiwa wáiinu áabai lancha yáairriu Fenicia néerra, jáiwa
wáurrucoo lirrículai.
3 Wabésuna'inau wáacoo wacába liwówai jí'ineerri Chipre, wamáaca'inaami
béema waná apáulicue sáica, wabésunau machácani Siria néerra. Liá'a lanchaca,
arrúnaaca limáaca shínaashi liájba lícu Tiroca, jáiwa warrúniu néeni.
4 Jáiwa wáiinu néeni áabibi máaquenai nawówau Dios nácu, jáiwa wamáacau
náajchai siete éerri. Espíritu Santo má'ee nalí, jócubeecha Pablo yáau Jerusalén
néerra.

5 Jái'inaa libésunawai siete éerri, jáiwa wajiáwai. Quinínama náiinu ya néenibi
yáajchau lécchoo, jáiwa náau wáajchai bináawala chacáalee yúcha, chaléeni cáina
ítala, jáiwa watúyawai wasátacoo Dios yúcha.
6 Jáiwa wáiiwa wanáwau nalí ya wáurrucoo lancha rículai wáawai néeni, nayá
éejoo nábana néerra.
7 Jáiwa wanísa washínaa iníjbaawai manuá yáacu yáaineu Tiro néenee, Tole-
maida néerra, watáaniactala'inaa náajcha náa'a wéenajinaica, jáiwa wamáacau
náajcha áabai éerri.
8 Áabai éerri liáwinaami, jáiwa wajiáwai wáiinu Cesarea néerra. Jáiwa wáawai
Felipe íibana néerra, liá'a éewiderri Dios chuáni, liyáwa'ee néenaa náa'a siete
cayúdacanica apóstolubini, wamáacau liájchai.
9 Liá'a Felipeca wáalierri cuatro miyácanai máanirri, íiwadedenai Dios chuáni.
10 Íchaba éerri'inaa wayáca néeni, jáiwa báqueerri íinu chésaini Judea
íiwadedeerri Dios chuáni jí'ineerri Agabo.
11 Líinu'inaa wáiibirrai, jáiwa liwína wálibeshi Pablo shínaa, jáiwa libáji lináu ya
jicáaji ya líiba chámajianaa, limá'ee:
—Espíritu Santo ma Jerusalén néeni, náa'a judíobinica nabájidaminaa chá'a
léquichoo liwácali liéni wálibeshica, ya néejuedaminaajoo nacáaji rícuni náa'a
chóniwenai báawatanica.
12 Wéemi'inaa léji liéni, wayá ya náa'a Cesarea néenee sánaca, jáiwa wamá
Pablorrui jócubeecha liáu Jerusalén néerra.
13 Ne Pablo éeba'ee nachuáni:
—¿Tánda íicha iwánaque'e máashii nuwówa? Nuyá yáairri sáica, jócaita bácai
nabáji nuyá, nuyá yáairri sáica máanalique'e nuyá Jerusalén néerra Jesús Nuwácali
nácue.
14 Jóca'inaa wéenaa wáayabeda liyái, wamáaca liyái, wamá'ee:
—Máta Dios méda liájcha léjta liwówau.
15 Ne liáwinaami liáni, jáiwa wáchúndadaniwai wáque'iniu Jerusalén néerra.
16 Jáiwa náau wáajcha náa'a wéenajinaica Cesarea néenee sánaca, jáiwa natée
wayái líibana néerra liá'a báqueerri washiálicuerri Chipre sái, jí'ineerri Mnasón,
máaquerri'e liwówau báinacu wérri, yáirri'inaa walí cuíta wamáctala'inaa.

Pablo yáairriu licába Santiago

17 Wáiinu'inaa Jerusalén néerra, náa'a wéenajinaica narríshibia wayá sáictacta
nawówa yáajchau.
18 Cajójchanaami Pablo yáau wáajcha licába Santiago, néerra nayá léquichoo
quinínama náa'a salínaica.
19 Pablo tá'ee nalí, jáiwa líiwa nalí quinínama liá'a Dios médani lirrícueji náajcha,
náa'a jócani judíobini.
20 Néemi'inaa jíni, jáiwa'ee náa sáicai Diosrui. Namá'ee Pablorru:
—Wée, nuéenajirri, náiibi náa'a judíobinica íchaba máaquenai nawówau,
quinínama nayá yáaineu namáca rúnaa wamédaque'e Moisés shínaa ley.
21 Náiiwani nalí, jiyá éewidenai quinínama náa'a judíobinica náa'a yéenai
déecuche áabai cáinabi ítee, jócubeecha naméda Moisés wánacaala, limá'ee
nalí jócubeecha iméda iwíchua nachíipi íimanaa dácu, jócubeecha nasíguia liá'a
wawíteeca.
22 ¿Tána jimá linácucha jiliéni? Ne chóniwenai yáine léenaa jinácu jíinucala'inaa.
23 Cájbamiminaa jimédaque'e sáicai chá'a: Áani wáiibi, cuatro washiálicuenai
rúnaa namédaca liá'a namáni nácucha íinuerri'inaaca.
24 Jitée jiájcha wáni, jichúni jiwíteu náajcha, jipáida nashínaa arrúnai páida
nalí, quéewique'e néewa nabíchu nawíta báinau. Cháwa jáni quinínama

nacábaque'inini jócai yáawaiyini liá'a namáni jinácucha, jócai báawacha jiyá éewiderri liá'a ley Moisés máacanica.
25 Náa'a wéenajinai jócani judíobini, máaquenai nawówau, wayájani nísa watánacai liá'a waméda'inaaca: jócubeecha íya ínaashi náani lirrú liá'a jóca Dios, ya íirrai léquichoo jócai wéewa wáayaca, ya liá'a ínaashica cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náiinaayu.

Nawína Pablo templo rícu natéeni cuíta manúmai rícula

26 Néenee Pablo tée nayái cuatro washiálicuenaica, cajójchanaami, jáiwa'ee lichúni libádeda liwówawau náajchai; jáiwa liwárroo templo rículai líiwaque'e nalí linácu liá'a chacálitashia éerdi néewa naméda liá'a namáni nácucha, liwówai limáca, chacálishi éerri néewa bácainaa natée nashínaa náni'inaa Diosru.
27 Jái'inaa nawówai nanísa nayáca siete éerrica, áabi judíobini cáinabi jí'ineerri Asia néenee sána, nacába'ee Pablo templo rícu, jáiwa'ee nacáarralia chóniwenai. Jáiwa'ee náau Pablo júnta,
28 máidadenai náacoo: "¡Israelítabini, iyúda wayá! Liéni washiálicuerrica jínaneerriu quinínama éerri rícu, léewida chóniwenai máashii lijúnta liá'a wíteeshi washínaa chacáaleerru, táanierri máashii linácucha liá'a ley Moisés shínaa, ya linácucha liáni temploca. Áawita mawí, jáiwa'ee liwárrueda áabi griégobini, jóca cawáunta liéni templo santoca."
29 Namá'ee liáni, jiníwata nanísaca'ee nacábate liájcha liá'a Trófimo Éfeso néenee sái, nayá máinai nalíwoo jáica'ee Pablo tée liyái templo rícula.
30 Quinínama chóniwenai chacáalee ísanaca íiwirrini wówa, cánaqueneu Pablo néerra. Nawína'ee Pablo'ee, jáiwa'ee nárda bináawala templo yúcha, jáiwa'ee nabáya madéjcanaa templo númai.
31 Atéwai náiinuaca, liá'a nawácalica batallón romanoca, léemi'inaa'ee líiwanaa náiiwa lirrú jíni quinínama chóniwenai Jerusalén ísanaca íiwirrini wówa.
32 Liá'a wánacaleerri liáawaqueda'ee lishínaa soldádobini ya náa'a áabica licánaca'ee náau chaléeni chóniwenai yáctalaca. Nacába'inaa'ee liá'a wánacaleerri ya náa'a soldádoca, jóca'ee nabáseda Pablo mawiá.
33 Néenee'e liá'a wánacaleerrica lirrúniu nalí, liwína preso Pabloi, liwána nabáji Pablo chámai cadénayu. Néenee lisáta léemiu chóniwenai tána washiálicuerriqui jíni ya tána limédai.
34 Ne áabi namáidada matuínaami náibeji wáacoo, tándawa linácueji, liá'a wánacaleerrica jócai léewa liá léenaa jíni, bájialacala namáidada matuínaami; tándawa liwána natéequi jíni nayáctalaca.
35 Náiinu'inaa ásacaleera númami soldado íibana rícu, jáiwa'ee nanácuda jíni nawárruedaqui'inini, chóniwenai yúcha;
36 jiníwata quinínama máidadenai náacoo líshiirricu "¡máanali jiyá!"

Pablo táanierri liwícaubaliu chóniwenai náneewa

37 Jái'inaa natée chaléeni náawacactalacoo soldado íibana néerra, Pablo sáta léemiu liá'a wánacaleerri soldado:
—¿Nuéewa nutáania yáajcha íchaitaa rími?
Liá'a wánacaleerrica léeba'ee:
—¿Jéewa jitáania griégoyu?
38 ¿Jócaita jiyá liá'a egipcio méderri máashii báinacumi jijiá'inaamiu áabai cáinabi ítala wáunamactalaca cuatro mil washiálicuenai máashiini wérri yáajcha?
39 Pablo má'ee nalí:
—Nuyá judío, nuyá Tarso shínaa Cilicia sái, jiáirriu áabai chacáalee máanui wérri; ne nusáta jiúcha sáicai jída nutáania chóniwenairru.

40 Liá'a wánacaleerrica jáiwa línda litáaniacai, Pablo bárrua'eewau á'a
ásacaleera númami yáctaca licáajiyu liwána manúma náa'a chóniwenaica.
Manúmata'inaa nayácai, jáiwa'ee litáania chuánshi hebreoyui, limá'ee:

22

1 "Nuéenajinai ya nusálijinaanai, éemi liéni nuíiwani'inaa irrú nuwícaubaliu,
jócaita yáawaiyi liá'a éeminica."
2 Néemi'inaa litáania chuánshi hebreoyu, jáiwa'ee mawí néemi lirrúi. Pablo
Mamáarraca'ee litáaniaca:
3 "Nuyá judío. Nuyá jiáirriu Tarso shínaa Cilicia, ne nuyá dáwinerriu Jerusalén
rícu. Nuyá éewiderriu liájcha liá'a Gamaliel, nuyá áabenai wítee náajcha náa'a
wawérrinaimica. Ne nuyá séewirri wówai nushírrueda Diosru quinínama nuwówa
yáajchau, chaléjta imédanica chóque'e éerri.
4 Nuyáte quéecha nucánacaida wérri náa'a chóniwenai wínenai liáni
wáalii iníjbaaca, nuwína nayá nuwárruedaque'ini cuíta manúmai rícula, ya
washiálicuenai ya íina lécchoo.
5 Liá'a nawácali sacerdótebinica ya náa'a salínaica yáine léenaa linácu liáni
bésuneerricoo. Nayá tánenai nulí cáashta nuéewaque'e nuwína náa'a wéenajinai
judío yéenai Damasco rícu, néerrate nuáu numúrru nayái náa'a éebidenaica Jesús
nácu, nuíindaque'e nayá áani Jerusalén rícu cacástigaaque'e nayá.

Pablo íiwerri chítashia Jesús lináawidau liyá jíni

6 "Nuá'inau nuáacoo iníjbaa lícu urrúni'inaa nuyá Damascorru, újnita wíyaicumi,
nucába áabai cámarrashi quéneerri áacaiji nuyáctaca ya nutéeji,
7 jáiwa nucáu cáinabi rículai. Nuéemi áabai chuánshi mérri nulí: 'Saulo, Saulo,
¿tánda jicánaqueda nuyá?'
8 Nusáta nuéemiu liyá: '¿Tána jiyái, nuwácali?' Liá'a táaneerri liyá nulí limá nulí:
'Nuyáwa Jesús Nazaret sái, nuyáwa liá'a jicánaquedanica.'
9 Náa'a chóniwenai yáainecoo nuájcha, nacába'ee áabai cámarrashi quéneerri,
Jáiwa'ee nacáarrudawai, ne jócai néemi liá'a chuánshi táaneerri liyáca.
10 Nusátai nuéemiu: ¿Tána nuéewa numédacai nuwácali Jesús? Nuwácali Jesús
ma nulí: Jibárroo jiá namówai iníjbaa yáairricoo Damasco néerra. Néerraminaajoo
náiiwau jirrújoo liá'a jimédani'inaaca.
11 Liá'a cámarrashi máaquerri nuyá matuí, náa'a nujúnicaica natée nucáaji nácu
Damasco néerra.
12 "Néerra báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Ananías, sáicai wérri
washiálicuerrica máaquerri liwówau Moisés shínaa ley máyu'uca; quinínama náa'a
judíobinica yáainai Damasco rícu, natáania'ee linácu sáicai wérri washiálicuerrica.
13 Ananías íinu licába nuyá, líinu'inaa limá nulí: 'Nuéenajirri Saulo, jirríshibia
wáalii jituí.' Liyáalimi nucábai jucámarranaa, nuéewa nucába Ananías.
14 Néenee Ananías ma nulí: 'Wawérrinaibimi shínaa Dios, liwína jiyá
jicúnusiaque'inini léjta liwówau'u, jicábaque'e liá'a Jesús machácani wérri,
jéemique'e jiwíbayu limáni linúmayu chúnsai Jesúsca.
15 Jiyá yáairri'inau jíiwa lichuáni quinínamai chóniwenairru, jíiwaminaa nalíjoni
liá'a jicábanica ya liá'a jéeminica.
16 Ne chóque'e, ujinénda mawiá. Jibárroo, jibáutisau, jimánu lícu Wawácali
jí'inaa quéewique'e libádeda jijíconaa.

Pablo íiwa chítashia liáyu'u nalí náa'a jócani judíobini

17 "Nuéejoo'inau Jerusalén néerra, jáiwa nuáu templo néerra nu'óraca, nucábani
nutuírricu.

18 Nucába Jesús, limá nulí: ‘Madéjcalicunaa, jijiáu Jerusalén rícucha, jiníwata
jóca néebida jirrújoni liá'a jíiwani nunácu’.
19 Numá lirrú: ‘Nuwácali, nayá yáine léenaa, nuyá yáairriu quinínama sinagoga
ya nutée cuíta manúmai rícula náa'a máaquenai nawówau, nabásedaque'e nayá.
20 Quéecha'inaa náiinua jishínaa cashírruedacai jirrú Esteban, liyá táanierrimi
sáica jinácu, nuyáwa yéerri náajcha néeni, nuyá áabenai wówa náiinuaque'e
Esteban, néenee nutúya náabala náa'a íinuenaicani.’
21 Ne nuwácali Jesús ma nulí: ‘Jiáu iníjbaa rícula, nubánuaminaa jiyájoo bájirra
cáinabi ítala déecuchala nalí náa'a jócani judíobini.’ ”

Pablo yáirri cáaji rícu liá'a wánacaleerri

22 Atanúma ája'arra léemi lirrú jíni; né'e jáiwa namáidada cadánani: “¡Liéni
washiálicuerrica jócai sáicanata cáwica! ¡Jimárdani lítacha liáni cáinabica!”
23 Ya léjta mamáarraca namáidadaca, nacúsuda'ee náabalau, nawína'ee
pucúpucubee náuca'ee áacairrani.
24 Liá'a wánacaleerrica liwána'ee nawárrueda Pablo soldado íibana rícula,
liwána'ee nabásedacani, líiwaque'e nalí ne tándashia chóniwenai máidadai
linácuchai.
25 Jái'inaa'ee nabájida nayáqui jíni nabásaidaque'inini, Pablo sáta'ee léemiu liá'a
wánacaleerrica liá'a yéerri náajcha néeni:
—¿Iwáaliaminaa liá'a wánacaalashi, libásedaque'e liá'a báqueerri
washiálicuerri chái cábacanaa léjta náa'a romanobinica, ya mawí jóca isátadani
éemiu yáawacta cajíconaajani?
26 Léemi'inaa liá'a wánacaleerrica, jáiwa'ee liáwai líiwa lirrú liá'a wánacaleerri
liúcha mawí, limá'ee:
—¿Tána'inaa jimédai? Liáni washiálicuerri chái jicá'a náa'a chóniwenai Roma
shínaa cáinabi ítesanaca.
27 Néenee liá'a wánacaleerrica lirrúniu Pablorru, lisáta léemiu liyá:
—¿Jiyá yáawai Roma shínaa cáinabi ítesai?
Pablo éeba'ee:
—Jajá.
28 Liá'a wánacaleerrica limá'ee:
—Nuyá cawéni wérri jiácoo nulí warrúwayu quéewique'e éewa romano sái nuyá.
Ya Pablo éeba'ee lichuáni:
—Nuyá jiáirriu chái cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana.
29 Ne linácue, náa'a wówenaica nabáseda Pablo, jáiwa náawai; liá'a
wánacaleerrica, liá'inaa léenaa linácu romano néenee sáicalani, jáiwa'ee cáarru
liyái liwánaca nabájida Pablo.

Pablo yáairri nanáneewa náa'a wánacaleenai judíobinica

30 Cajójchanaami, liá'a chúnsai wánacaalaca, wówairri liá léenaa sáica tándashia
náa'a judíobini náa Pablo jíconaa, jáiwa liwáseda liúcha cadena licáaji nácuchai,
jáiwa'ee liwána náawacacoo náa'a wánacaleenaica sacerdótebini, ya quinínama
néenaa wánacaleenaica jí'ineenai Júnta Suprema. Jáiwa najéda Pablo limáaca
nanáneewa jíni.

23

1 Pablo cába nalí náa'a wánacaleenaica limá'ee nalí:
—Nuéenajinai, nuyá yáairri sáica machúnuca nuwítee chóque'e Dios náneewa.
2 Néenee liá'a Ananíasca, nawácali sacerdótebinica, libánua'ee náa'a yéenai
urrúni Pablorru nabásaque'e linúma.
3 Ne Pablo éeba'ee lirrú:

—¡Dios básairri'inaa jiyájoo, chámaini wítee! Jiyá wáairricoo árra, jiáque'e nujíconaa léjta limáyu liá'a ley, ¿tánda jiwána nabáseda nuyá, jócai ley bánua imédaca?
4 Náa'a yéenai néeni namá lirrú:
—¿Chá'a máashii jinúma lirrú, liá'a sacerdote wácali Dios shínaaca?
5 Pablo má'ee nalí:
—Nuéenajinai, nuyá jócai yáa léenaa liyáshia wánacaleerri sacerdótebini; ne limá liá'a Dios chuánica limá: ‘umáashii jinúma linácucha liá'a wánacaleerri jishínaa chacáalee’.
6 Ne, liá'a'inaa léenaa náa'a áabi néenaa náa'a wánacaleenaica náa'a saduceobinica, áabi mawí néenaa náa'a fariséobinica, Pablo má'ee máanui chuánshiyu:
—Nuéenajinai, nuyá fariseo, wéenajinai fariséobini shínaa; iyá múrruenai nujíconaa médacta máashii nuéebida linácu liá'a nacáwiactacoo náa'a máanalinimica.
7 Néenee Pablo má'inaami léji liéni, náa'a fariseo ya saduceo nachánau najútacoo nalíwaacoo, jáiwa nashírrida náucha wáacuwai.
8 Jiníwata náa'a saduceo máinai jócala máanalini éejoo nacáwiacoo, jinícala'ee ángelbini ya wówanaashi; ne náa'a fariséobinica éebidenai quinínama liáni.
9 Quinínama namáidadaca; ya áabi quéewidacani ley shínaabinica, néenaa náa'a fariséobinica, nabárruau namá'ee:
—Liáni washiálicuerrica jiní médani máashiica, cájbami báqueerri wówanaashimi jócta báqueerri ángel táania lirrú.
10 Ne nacáarraliacalau mamáarraca, liá'a wánacaleerrica cáarru liyá, carrúnataca nasúberreda Pablo, jáiwa libánua namáida lishínaa soldado quéewique'e lijéda néeneeni ya liwárrueda soldado íibana rículani.
11 Áabai táayebee rícula, liá'a Wawácali líyadau Pablorru limá'ee: “Cadánani, Pablo, léjta jitáaniau'u nunácu áani Jerusalén rícu, chacábacanaa arrúnaa jitáania Romala.”

Nabáulidacta chítashia néewau'u náiinua Pablo

12 Áabai éerri ricúla, áabi judíobini nachánau áabenaa nawítee quéewique'e náiinua Pablo, jáiwa najúrau máashii máashiinaa wérri jócu náaya, jiní náiirraca shiátai cáashia náiinuacani.
13 Namánabaca cuarenta washiálicuenai náa'a máaquenaicoo naméda chái jiliéni.
14 Jáiwa náau nayáctala náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica ya náa'a salínai judíobinica, namá'ee nalí:
—Wayá júrenai máashiinaa jócubeecha wáaya nácula wáiinua Pablo.
15 Chóca já'a, iyá ya náa'a áabi ijúninai, isátau liúcha liá'a wánacaleerrica soldado, quéewique'e náinda cajójchani ináneewa, iwówai yútaa yáque'e léenaa linácu arrájuata; ya wayáminaajoo nénda wayácojoni quéewique'e wáiinuacani jóctanaa linísau irrú.
16 Ne Pablo éenajetoo cúulee, jáiwa liá léenaa linácu jiliáni, jáiwa liáu soldado íibana néerrai líiwa Pablorru.
17 Jáiwa Pablo máida báqueerri néenaa wánacaleenaica, limáa'ee lirrú:
—Jitée liéni samálitaca lirrú liá'a wánacaleerri soldado, jiníwata wáalierri chuánshi líiwani'inaa lirrú.
18 Liá'a wánacaleerri litée samálitamica lirrú liá'a wánacaleerri soldado, limá'ee lirrú:
—Liá'a preso Pabloca limáida nulí quéewique'e nuínda jirrú liáni samálitaca wáalierri áabai chuánshi jirrú.

19 Liá'a wánacaleerri soldado liwína samálita licáaji nácu litée báawachalani
lisáta léemiu wáni:
—¿Tána jiwówai jíiwa nulí?
20 Samálita má'ee lirrú:
—Náa'a judíobinica áabenaani wówa quéewique'e nasáta jiúcha cajójcha
jitéeque'e Pablo nalí náa'a wánacaleenai nanácu, nawówai yútaaque'e náa léenaa
linácu mawí.
21 Ne jócu jéebida nalí jóni, jiníwata mawí cuarenta washiálicuenai néndenai nayá
liájaba cabáyainta, jiníwata júrenaiu máashiinaa jócu náaya, jiní náiirraca shiátai
cáashia náiinua'ee Pablo; chóca já'a néndenai nayá jichuáni tánashia jimá nalí.
22 Néenee liá'a wánacaleerrica soldado, libánua samálitami limá lirrú jócu béecha
líiwadeda liá'a líiwani lirrú.

Nabánua Pablo lirrú liá'a Félix wánacaleerrica

23 Liá'a wánacaleerri soldado limáida chámata wánacaleenai liájabata, libánua
nachúndadanica doscientos soldado náiibayu sána, ya setenta éema íta'aa, ya
doscientos cuélaleyu sána, quéewique'e náacoo liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea
las nueve táayebeeca.
24 Ya mawí liwána nachúni éema Pablo yáni'inau íta'aa ya liwána natée sáicani
cáwi lirrú liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Félix.
25 Náajcha libánua áabai cáahsta máirri liliácoo:
26 “Nuyá Claudio Lisias, nutána jirrú nuédacanica jinácu jiyá chóniwerri
cawénica Félix cawánacaalacai: Nutáa jirrú:
27 Náa'a judíobinica nawína preso liáni washiálicuerrica quéewiquinicta
náiinuacani, ne quéecha'inaami nuá léenaami chái cábacanaa léjta náa'a
chóniwenai cáinabi Roma ítesana, jáiwa nuáu nushínaa soldado yáajchawai, jáiwa
nuéda náucha jíni.
28 Ne nuwówaicala nuá léenaani tánashia nácueji náa lijíconaa, jáiwa nutée
liyái nanáneewa náa'a judíobini wácanai.
29 Cha nuá léenaa náani nayá jíconaa linácueji liá'a ley nashínaaca; ne jócai
cajíconaa náiinua'inaacani, jiní sáicanata liyá cuíta manúmai rícula.
30 Ne nuáca léenaa náa'a judíobini nawówai náiinaucani, liárra nubánua
jirrú; ne nusáta náucha náa'a yáinai lijíconaa, quéewique'e namá jináneewa liá'a
arrúnai'inaa namáni'inaaca”.
31 Náa'a soldado, léjta nawácali bánua nayá, nawína Pablomi, jáiwa natée táayee
jíni áabai chacáalee jí'ineerri Antípatris rícula.
32 Áabai éerri rícula náa'a soldado yáainemicoo náiibayu néejoo nárrui licúla
báaniu, ne náa'a éema ítasanaca náau Pablo yáajcha.
33 Ne náiinu'inaami Cesareala, jáiwa néejueda lirrú cáashta lirrú liá'a
wánacaleerri néeni ya néejueda lirrú lécchoo Pablomi.
34 Liáwinaami liliá cáashtaca liá'a wánacaleerri néeni, lisáta léemiu Pablo
chítashia sái jiníni; ne liá'inaami léenaa Cilicia sáicani,
35 limá'ee Pablorru:
—Nuéemiminaajoo jichuáni cáashia náiinu náa'a yáinai jíconaa. Néenee
liwánacaala nácu liwána natúya lirrícuni liá'a Herodes íibana wérri rícu,
jócubeecha limániu.

24

Pablo táanierri liwícaubaliu Félix náneewa

1 Cinco éerri liáwinaami, Ananías sacerdótebini wácalica, líinu Cesareala áabi
salínai yáajcha ya báqueerri catáaniacai sáica, quéewique'e liá Pablo jíconaa,

jí'ineerri Tértulo. Náiinu náyadacoo Félix cawánacaalacai náneewa, quéewique'e
náa Pablo jíconaa.
2 Quéecha'inaami náinda Pablo, Tértulo chánau liá lijíconaa, limá Félixru:
—Sáicai wérri jiwítee, jiyá wánacaleerrica, wayá sáicta wawówa, ya jiwítee
rícueji jiméda sáicai wérri washínaa cáinabirru.
3 Liáni warríshibiani wawówa yáajchau séewirrinaa ya quinínama wayáctaca,
jiyá cawítee Félixca, sáicai wérri wáa jirrú.
4 Ne quéewique'e jócu nuéda jiúcha bájiala éerri, nusáta jiúcha nuwówa yáajchau
jéemique'e walí íchaitaa.
5 Wáiinu linácu liáni washiálicuerri carrúnataica, quinínama cáinabi íta'aa
jínaneerriu léewida liwána máashii nacába yáacacoo náa'a judíobinica, léewa'ee
nawíta náa'a éewiderri áabai wíteeshi jí'ineenai nazarenos.
6-7 Ya jiní wéni licába lirrúwoo liá'a Dios íibanaca, tándawa linácueji wawína natée
cuíta manúmai rícula jíni. Ne wawówaini wáa léenaa quinínama liá'a limédanica,
quéewique'e wacástigaacani léjta washínaa ley; ne liá'a wánacaleerrica jí'ineerri
Lisias, jáiwa léeda wáucha danáanshiyu jíni; ne limá'ee náa'a yáine nayá lijíconaa
arrúnaa náacoo náayadacoo jiyáctala.
8 Jiyá éewa jisáta jéemiu jáni, tánashia nácue yáawaa wáa lijíconaa.
9 Náa'a judíobinica yáaine néeni chacábacanaa namá lécchoo.
10 Liá'a Félix wánacaleerrica limá'ee licáajiyu Pablorru litáaniaque'e, jáiwa'ee
Pablo má'ee:
—Sáicta nuwówa nutáania nuwícaubaliu irrú, nuácala léenaa jiyá yáirri léenaa
jéemica sáicactani o máashiiquictani; jiyá wánacaleerri líta'aa liáni cáinabica
báinacu wérri.
11 Léjta jiyá jájiu éewerri jisátada jéemiu, walícanama doce éerri néenee nuíinu
Jerusalén néeni, quéewique'e nuá sáicai Diosru.
12 Jiní náiinucta nunácu nucáita yáacacoo áabi yáajcha, jiní nucáarraliaca
numácoo chóniwenai Dios íibana rícucha, jiní sinagoga rícuba, jiní báawachala
chacáalee yúcha.
13 Náani chóniwenai jócani éewa náyada yáawaaca cajíconaa nuyá.
14 Ne ta liyá nuíiwani nusírbia Diosru léjta nuwérrinaibimi, áabenaa liájcha liá'a
wáalii inijbaaca liá'a namáni linácucha jáicala nuéewidacala jócai yáawai, jiníwata
nuéebidacala liá'a ley tánerricoo cáahsta ley íta'aa, léjta namáyu'u náa'a éewidenai
Dios chuáni báinacu.
15 Ya nuwáalia, chaléjta nayá, nuéebida Dios nácu nacáwia'inaacalau náa'a
máanalinimica, léjta náa'a sáicanica ya náa'a máashiinica.
16 Tándawa linácueji séewirrinaa nuéneda nuyá masácula nuwítee Dios náneewa
ya washiálicuenai náneewa.
17 “Liáwinaami nujínanicoo íchaba camuí matuínaami cáinabi íta'aa, nuéejoo
nushínaa cáinabi ítala, quéewique'e nuá warrúwa nalí náa'a carrúni jináatanica
ya nuá ofrendaca.
18-19 Numédacta nuyá liáni, liáwinaami nuchúni nubádeda nuyáu léjta wawítee
médau'u séewirrini, áawita áulaba chóniwenai yáajcha, jiní wíta cáitadedeerri
nuyá, quéecha'inaami áabi judíobini chésanani Asia náiinu nunácu templo rícu.
Nayáwa éewenai náiinu áani náyadacoo náaque'e nujíconaa, yáawacta nawáalia
nunácula jíconaashi.
20 Ne jócta, náani yáaine áani namáque'e yáawacta náiinu nujíconaa
quéecha'inaami nuyá nanáneewa náa'a wánacaleenai judío.
21 Ne jócuminaa nuyá'inaami náiibi numá cadánani chuánshiyu: ‘Wáalee yáa iyá
nujíconaa nuéebidacala nacáwia'inaacoo náa'a máanalinimica.’

22 Félix éemi'inaami liéni, liáca léenaa linácu liá'a wáalii iníjbaaca, limáaca léji
liéni léejo'inaacoo litáania linácu báaniu, limá'ee nalí:
—Jáicta líinu léju liá'a Lisias wánacaleerri soldado, líiwaminaa nulí sáica léju liá'a
ichuánica.
23 Félix bánua liá'a wánacaleerri liájbata quéewique'e nawáalia cuíta manúmai
rícula Pablo újnibi, ne quéewique'e línda máayaba nacábacani náa'a lijúninaica
nashírruedaque'e lirrú.
24 Liáwinaami áabata éerri rícula léejoo báaniu néerra liá'a Félixca, ruájcha ruá'a
líinu Drusila, judíobini éenaa. Félix bánua namáida Pablo, léemiu Pablo chuáni
linácue sái liá'a léebidau'u Jesucristo nácu.
25 Ne Pablo táania'inaami linácu liá'a cáwicaishi machácanica, ya wéewau'inaa
wawánacaalacoo wayá jájiu, ya carrúnatabee íinuerri'inaaca, Félix cáarrudau
léemicani, limá'ee lirrú:
—Cái jiá namówai. Nuéejoominau numáida jiyájoo jáicta nuwáalia éerrijoo.
26 Ne limédacalau, Félix néndacta Pablo yáa lirrú warrúwa, quéewiquinicta
liwásedacani; tándawa íchabachu limáida áji éerri náani litáaniaque'e liájcha.
27 Cháji'i chámai camuí bésunacuwai; néenee jócu Félix wánacaala mawiá, ne
liárrumirra báqueerri wárroo jí'ineerri Porcio Festo. Ne Félix wówaica sáica
limáacacoo judíobini yáajcha, limáaca preso Pablo.

25

Pablo lináneewa liá'a Festoca

1 Festo íinu quéewique'e liwína yáarruishi liwánacaalacta'inaaca, matáli éerri
yáawinaami lijiáu Cesarea néenee Jerusalén néerra.
2 Néerra sacerdótebini wácanaica ya náa'a judíobini cawénini mawí náiiwa lirrú
Pablo jíconaa nácue sái.
3 Nasáta liúcha cáiwinaa, quéewiquinicta libánua Pablo Jerusalénra. Nawówa
licuéjiu quéewiquinicta náiinua iníjbaa licué jíni.
4 Ne Festo éeba'ee nachuáni Pabloca yáairri cuíta manúmai rícula Cesarea néerra,
ne liyá jájiu éejuerri'inau áulaba éerri ricúla.
5 Limá nalí:
—Tándawa, náa'a iwácanaica, éewenai náacoo nuájcha Cesareala, ne liárra
washiálicuerrica yáawacta ái limédau lijíconau, já'a néeniminaa éewa yáa
lijíconaa.
6 Festo máacau Jerusalén néerra újni ocho o diez éerri mawí, néenee léejoo
Cesareala. Áabai éerri ricúla liwáau liárrubai íta'aa liwánacaalacta'inaaca, jáiwa
liwána náinda lirrú Pablo.
7 Quéecha'inaami Pablo wárruacoo, náa'a judíobini íinuenai Jerusalén néenee
narrúniu nawárruacoo, náa lijíconaa cáiwinaa, áawita jócu néewa náa léenaa
yáawaitani.
8 Pablo, liyája, táania liwícaubaliu:
—Nuyá jócai méda nujíconau, jiní linácula liá'a ley judíobini shínaaca, jiní templo
nácula léccchoo, jiní linácula liá'a wánacaleerri Roma.
9 Ne Festo wówaica sáica limáacacoo judíobini yáajcha, lisáta léemiu Pablo:
—¿Jiwówai jiácoo Jerusalénra quéewique'e néerra nucába tánashia jijíconaa?
10 Pablo éeba'ee:
—Nuyá yáairri lináneewa liá'a wánacaleerri Roma, néeniwa néewa náa
nujíconaa. Léjta jéewau'u jiá léenaani, jiní máashii numédani nanácula náa'a
judíobinica.
11 Ne yáawacta ái nujíconaa cáiwiica já'a sáicanatai náiinua nuyá nácueji, jócu
cáarru máanali nuyá; ne jinícta yáawaiyii liá'a náayu'u nujíconaa, jiní yáirri

léejueda nuyá nalí. Nusáta quéewique'e liyá yáa nujíconaa léja liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaaca.

12 Néenee Festo sáta léemiu náa'a yáainai'inaa liwítee, néenee limá'ee:

—Ne jáicala jisáta liáque'e jíconaa liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaa, néerraminaa jiáu lirrújoo.

Pablo lináneewa liá'a rey jí'ineerri Agripa

13 Liáwinaami áabi éerri bésunau, liá'a rey Agripa ya Berenice náau Cesareala nacába Festo néerra.
14 Ne nayácala néerra íchaba éerri, Festo líiwa linácu liá'a reyca, linácue sái liá'a Pabloca. Limá'ee lirrú:

—Ái báqueerri washiálicuerri ája áani Félix máacanitee cuíta manúmai rícula.
15 Quéecha'inaamite numáacoo Jerusalénra, náa'a sacerdótebini wácanaica ya náa'a salínai judíobinica, náyada nulí áabai jíconaashi linácula, nasáta núcha quéewique'e náiinuacani.
16 Nuyá nuéeba nachuáni náa'a wánacaleenai Roma rícu, jócani ísadau náiinua cháji'i cáashia najéda nanániu áani náa'a yáine lijíconaa, quéewique'e léewa litáania liwícaubaliu.
17 Tándawa, náiinu'inaami áani, jócu núcha éerri, jáiwa cajójchanaami nuwáau nuárrubai íta'au nuwánacaalacta'inaaca, jáiwa nuwána náinda léji liá'a washiálicuerrica.
18 Ne náa'a íinuenai náa lijíconaa, jócu natáania máashii wérri linácula, léjta jíconaashi máanui léjta numáyu'u nulíwau.
19 Liyárrimi namáni linácucha liá'a léjta nawítee éebidau, ne ya báqueerri cáiwanai jí'ineerri Jesús máanalimi, ne Pablo máirri cáwicalani.
20 Ne jócala nuá léenaa numéda linácueji liéni, nusáta nuéemiu Pablo liwówaicta liácoo Jerusalénra quéewique'e náiiwa lijíconaa méenaami.
21 Ne liyá sáteerri quéewique'e liyá yáa lijíconaa liyá máanui wánacaalaca, tándawa linácue nuwána nawáalia preso cáashia nuéewa nubánua lirrúni.

22 Néenee Agripa ma lirrú liá'a Festoca:

—Nuyá wówerricta nuéemi lichuáni liérra washiálicuerri lécchoo.

Néenee Festo éeba'ee lichuáni:
—Cajójchaminaa jéemi lichuánijoo.

23 Áabai éerri ricúla, Agripa ya Berenice íinu nawárroo cacábacanani wérri líibana ricúla liá'a wánacaleerrica, náajcha náa'a soldado wácanaica ya náa'a wánacaleenai chacáalee rícu. Festo bánua natéeque'e lirrú Pablo,
24 Festo limá'ee:

—Rey Agripa ya iyá wánacaleenai yáawaquenai wáajcha áani: liérra iwáalia árra washiálicuerrica. Quinínama judíobini yáa nulí lijíconaa, léjta Jerusalén néenee, ya chacábacanaa áani Cesarea rícu, jócu íyabau imáidada nulí quéewique'e máanalicani.
25 Ne nulí jiní médacta lijíconau cáiwii quéewique'e máanalicani. Ne liyá jájiu, sáta núcha quéewique'e liyá yáa lijíconaa liá'a máanui liyá wánacaleerrica, jái nuwówai nubánua lirrú jíni Romala.
26 Ne jinícala nuá léenaa yáawaiyii nutána jirrú lijíconaa nácue sái, liyá máanui wánacaleerrica linácue sái, nuínda ináneewani, ya jináneewa jiyá, rey Agrípaca, jáicta quéewique'e jisátada éemi wáni nuwáalia chuánshi nutánani'inaa lirrú, liá'a máanui wánacaleerri quinínama Roma.
27 Ne nucába jócu sáicta nubánua lirrú preso, jócai náiiwa tánashia lijíconaa.

26

Pablo íiwa tánashia nácueji náa lijíconaa rey Agríparru

1 Néenee Agripa ma Pablorru:
—Jéewa jitáania jiwícaubaliu.
Pablo nácuda lináu, jáiwa lichánau litáania chá'a:
2 Sáicta nuwówa nuéewacala nutáania wáalee jináneewa jiyá cawéni wánacaalaca, oh jiyá rey Agripa, quéewique'e nutáania nuwícaubaliu linácueji liá'a nujíconaa náani núta'a judíobinica.
3 Jiníwata jiyá máanui wánacaalaca, yáirri léenaa jicába nawítee quinínama náa'a judíoca ya léewa wacáita yáacaniu nácueji. Tándawa nusáta jiúcha quéewique'e jéemi nulí arrájuata jiwówa yáajchau.

Pablo cáwica jócu léejueda liyáu újnibii

4 “Quinínama judíobini yáine léenaa chítashia nucáwicami jíni náiibi, nucáinabi íta'aa ya Jerusalén rícue, icúlirrijui'inaate nuyái.
5 Chái náa léenaa, néewani náiiwaca nawówaicta náiiwadedacai, nuyá séewirrinaa fariséoca, léewa máanabacashi mawíyii machácani wéebidani nácu.
6 Ne chóque'e náa nujíconaa nuéebidacala liá'a Dios mánimi wawérrinaimirru.
7 Washínaa doce tribu Israel shínaaca, nanénda licúmpliacoo liá'a limáni liá walí, tándawa náa sáicai Diosru nashírrueda lirrú éerrinacu ya táayee. Linácue liéni wanéndani wayáca, oh rey Agripa, náa'a judíobini náa nujíconaa chóque'e.
8 ¿Ne tánda jócu éebida Dios éenaaca licáwedaca náa'a máanalinimica?

Pablo íiwadeda licánaqueda náa'a éebidenaica

9 “Nuyá jájiu numáte nulíwoo quéecha nuéebacta'ee numéda íchaba méenaami lijúnta liá'a Jesús jí'inaaca Nazaret néenee sáica,
10 ne cháwa numéda Jerusalén néeni jíni. Nawánacaala nácu náa'a sacerdótebini wácanaica, nawárrueda íchaba cuíta manúmai rícula, náa'a éebidenai Jesús nácu; jáicta náiinua nayái, nuyá áabenai wówa náajcha.
11 Íchabachu numéda nalí máashii quéewiquinicta nuwána namáaca néebidauca. Liéni numédani quinínama sinagoga rícu, áawita nuyá camáashiicai wérri náajcha nucánacaida nayá áabata chacáalee rícula báawachala.

Pablo íiwa báaniu chítashia léejuedau liyáu jíni

12 “Linácue jiliérra nuáteu nuáacoo chacáalee jí'ineerri Damasco rícula, nawánacaala nácu nuáu náa'a sacerdótebini wácanaica.
13 Ne iníjbaa lícu, oh rey, nucába wíyaicumi áabai jucámarrabee éerri rícueji, mawí cadánani cáiwia cámarra yúcha, liquéna nutéeji náajcha náa'a yáainecoo nuájcha.
14 Quinínama wacáu cáinabi ricúla, jáiwa nuéemi áabai chuánshi mérri nulí hebreoyu: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá? Jiyá jájiu máashii jiméda jirrúwoo, jicá'a liá'a jidúrruchucoo jicúshtau.’
15 Néenee numái: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Jáiwa Wawácali éeba nuchuáni: ‘Nuyáwa Jesús, léja liá'a jicánaquedani jimáacoo.
16 Ne jibárroo, jíiba íta'au, ne jiníwata núyadau jirrú quéewique'e shírrueda nulí ya jíiwaque'e quinínama liá'a jicábani wáalee, ya liá'a jicábani'inaa nuájcha mawí.
17 Nujéda'a jiyá náucha náa'a judíobinica, ya náucha náa'a jócani judíobini, chóque'e nubánua jiyá nalí.
18 Nubánua jiyá nalí quéewique'e jiméecu natuí, jócubeecha najínaniu catácta, quéewique'e najínanicoo jucámarrabee rícu, jócubeecha náinda Wawásimi wánacaala nayá mawiá, quéewique'e náaque'iu Diosru; ya néebidaque'e nunácu

ya nawínaque'e liá'a numéetuau'u najíconaa, ya áabai sáicabee náiibi náa'a chóniwenai majíconaanica Dios shínaaca.’

Pablo méda liwánacaala liá'a licábanica

19 “Cháwa jíni, oh rey Agripa, jáiwa nuéebida linácu liá'a nucábani áacaiji,
20 quéechanacu nuíiwa nalí chuánshi náa'a yéenai Damasco rícu, liáwinaami nalína náa'a Jerusalén rícu sánaca, ya quinínama cáinabi Judea shínaaca, ya nalí lécchoo náa'a jócani judío, numáida néejoocoo, néejueda nayáu Diosru, ya namédaque'e liá'a sáicaica íyadenai nayá yáawaaca néejueda nayáu.
21 Linácueji liáni nawína nuyá templo rícu náa'a judíobinica, nawówai náiinua nuyá.
22 Ne Dios yúdacala nuyá numédau cabálininaa újnibi wáalee, nutáania Dios nácu quinínamarru, júbinica ya máanui namánirru. Jócu náiiwa báawachala náucha náa'a táanianaimi Dios wítee rícueji, Moisésca arrúnai'inaa bésunacoo;
23 liá'a Dios wínanica arrúnaacala máanalicani, ne liáwinaami máanalicani lé'e nawáa quéechanacu sái cáwiacoo liérra, ne líiwaminaajoni nawásedacoo jucámarranaa, léjta washínaa chóniwenairru ya áabata cáinabi ítesana.”

Pablo éenedau liwána Agripa náawacoo cristiánoyu

24 Linísa'inaami litáania linácu liáni Pabloca, Festo máidada cadánani:
—¡Báawa jiwítee, Pablo! Bájialacala jéewidacoo jináwau jiyáca báawa jiwítee.
25 Ne Pablo éeba'ee:
—Nuyá jócai báawa wítee, jiyá cawénica Festo; jócai cha léjta jimáyu'u, liá'a numánica cawíteeyui numáca yáawaiyiica.
26 Liérra yáa árra rey Agrípaca, yáirri léenaa sáica quinínama liáni, tándawa nutáania chawítemija'a lináneewa; náucala léenaa yáawaa liá léenaa quinínama linácu liáni, jiníwata jócala watáania wayá cabáyainta liúcha liáni.
27 ¿Jéebida jiyá máanui wánacaleerri, namánimi náa'a éewidenaimi Dios chuáni báinacu? Nuáni léenaa jéebidaca.
28 Agripa éeba'ee lichuáni Pablorru:
—Atéwata jiwána nunáawacoo cristiánoyui.
29 Pablo má'ee:
—Áawita atéwa áulabacani ya manuába, Dios wówaicta, jócai jiyá bácai máanuica wánacaalaca, áawita quinínama náa'a éemenai nayá nulí wáalee, néenaaquinicta namédacoo léjta nuyá, áawita jócu liájcha liáni cadena nubájica.
30 Néenee libárroo liá'a reyca, ya lécchoo liá'a wánacaleerri liájbata, ruájcha ruá'a Bereníseca ya quinínama náa'a wáainecoo nayá náajcha,
31 ya ta náacoo báawachalai natáania linácu liáni. Namá'ee nalí wáacoo:
—Liáni washiálicuerri jiní médani máashiica éewaque'e máanalicani; jócaita sáicanata nabáya cuíta manúmai rícula.
32 Agripa má'ee Festorru:
—Sáica natái iwáseda liáni washiálicuerri, jóctata liyá jájiu sáta quéewique'e liyá yáa lijíconaa liá'a máanui wánacaleerri Roma.

27

Pablo nabánuani Romala

1 Quéecha'inaami namácacoo nabánua wayá Italiala, Pablo ya áabi presobini, jáiwa'ee néejueda jíni báqueerrirru wánacaleerri jí'ineerri Julio, néenaa náa'a soldado yáarruica jí'ineerri Emperador shínaa.
2 Wáurrucoo lancha rícula, áabai lancha chánactacoo jí'ineerri Adramitio jái jiácoo liyácai íyaberri'inau liácoo chaléeni áabi lancha chánactacoo liá'a cáinabi

jí'ineerri Asia. Yáairri wáajcha lécchoo báqueerri jí'ineerri Aristarco, che sáini Tesalónica néenee sái, áabai chacáalee yáairri Macedonia shínaa cáinabi íta'aa.
3 Cajójchanaami wáiinu áabai chánactacoo lijí'inacta Sidón, néenee Julio sáica
limédacoo Pablo yáajcha, línda Pablo yáacoo licába náa'a lijúnicai quéewique'e
nashírrueda lirrú.
4 Wajiáu Sidón néenee, jáiwa wanáwau liwójuna íteeji liá'a liwówaica jí'ineerri
Chipre, jiníwata liá'a cáulica cánaquerriu wajúnta.
5 Wachuáu manuá lirrícu lijúntamirra liá'a litácoowa jí'ineerri Cilicia ya Panfilia,
ya ta wáiinu chalée jíni Mirala, áabai chacáalee Licia shínaa.
6 Liá'a wánacaleerri soldado líinu áabai lancha mawíyii máanuica nácu che sáini
Alejandría sái, yáairri'eewoo liyáca Italiala, jáiwa liwána wáurrococoo wawína
washínaa iníjbau úniacu.
7 Íchaba éerri wáau arrájuata, ya carrúni jináatayu wáiinu lijúntamirra liá'a
jí'ineerri Cnido. Ne áicala újnibii cáuli cánacau wajúnta já'a, wabésunau lijúntami
liá'a jí'ineerri Salmón, warríjcocoo liwówai íteeji liá'a Crétaca;
8 wachuáu carrúni jináatayu litácoowala, wáiinu áabai yáarruishi jí'ineerri
Buenos Puertos, urrúni lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Lasea.
9 Jái wáuca íchaba éerri, jái carrúnata wamáacacoo manuá yáacoo, jiníwata jái
urrúni wárruacoo liá'a uniábica. Linácueji Pablo yáa nawítee:
10 —Washiálicuenai wánacaleenai, nucába liáni wáctacoo carrúnatai wérri'inaa,
ya wáucaminaajoo liá'a lanchaca ya liá'a quinínama watéeni lirrícu, ya carrúnata
wáuca wacáwicau.
11 Ne liá'a soldado wácalica, léewida lirrú mawí liá'a lancha wácalica ya liá'a
wánacaleerri litée lancha, Pablo yúcha mawí.
12 Ne jócala sáica liá'a nachánactacoo nabésunedau'inaa uniábi néeni, jáiwa
quinínama namá'ee nalíwoo sáicanata najiácoo néenee, néenedaquinicta náiinu
Fenice néerra, áabai náiinucta nachánacoo Creta shínaa yáairri lijúntami
liá'a cáiwia wárruactalacoo ya léemalawoo báchairra, ya néeni wawówaicta
wabésuneda uniábi.

Cáuli wérri manuá yáacu

13 Namá nalíwoo najínacoo báaniu machúnuca lijiáu áabai cáuli arrájuata chéni
sur néenee, najiá'eewoo nachuáu litácoowa liá'a liwówai jí'ineerri Creta.
14 Ne arrájuata rími liáwinaami áabai cáuli wérri íinuerri léemamiyu, báseerri
cadánani lancha nácula,
15 jáiwa lichánau liwátanedaqui jíni. Jócu wéenaa wamáchiquinia cáuli júnta liá'a
lanchaca, arrúnaa wáida litée wayái.
16 Wabésuna'inau liwójuna ítee áabai liwówai píitui rími jí'ineerri Cauda, jiníwata
liá'a cáuli jócai énajta básа néenee cadánani, ya jócai súti tráawajo wéenaque'e
wáawaqueda liá'a íida éenibi natéenica.
17 Néenee náirda'inaa lirrícula, narrúnaa nabájiqui jíni jócubeecha liájoo
dujíwala liá'a lanchaca. Néenee'e cáarru náiinu lítala liá'a cáina jí'ineerri sirte,
náaca'ee léenaa limíicheda nayá, náinda'ee cáuli tée nayá.
18 Cajójchanaami, liá'a cáuli wérri ái újni cadánani já'a, cháwa'ee nachánaa náuca
manuá yáacula liá'a shínaashi natéeni lancha rícu.
19 Matáli éerri ricúla'inaami, náuca nacáajiyu quinínama yáairri lancha rícu sáica
20 Íchaba éerri jócai wéewa wacába cáiwia ya náa'a sáaliica, liyú liá'a cáuli wérri
básairri wayá, wayá walíjani yúcacuwai.
21 Jiníwata wabésunau íchaba éerri jiní wáayani, Pablo libárruacoo béewami nalí,
limá nalí:

—Nuwácanai, imédactata sáica nuwánacaalai jócu wajiáu chéni Creta; jócuminaata wabésunau cháiji'i, jiní wáuquedaca washínau yáairrimi lancha rícu.
22 Ne wáalee, áawita wabésunacoo cha, oyúrruqueda iwówa, jiníwata íibicha éenaa máanali'inaa, áawita liúcacoo liá'a lanchaca.
23 Ne táayee báqueerri ángel íyadau nulí Dios bánuani, nuyá Dios shínaa lécchoo nusírbia lirrú,
24 limá nulí: —Ocáarru jiyá, Pablo, jiníwata arrúnaa jíyadacoo lináneewa liá'a máanui wérri wánacaalaca Roma néenee sáica, ne jinácueji Dios jócu línda máanali jiyá ya náa'a yáainai jiájcha lancha rícu.
25 Tándawa, nuwácanai, o'éjueda iwówau, jiníwata nuéebida Dios nácu nuyá yéerri yáawaiyi quinínama liá'a bésuneerricoo limá'ee nulí liá'a ángel.
26 Ne arrúnaa wachánacoo áabai liwówai nácula.
27 Áabai táayebee, libésunau chámai semana nácu, jáiwa wáiinu manuá, áabai jí'ineerri Adriático, litéecala bajiálanaa liá'a cáulica, ne liyáali béewami táayebee, ne náa'a téeni'inaacoo lancha náa léenaa warrúnicoo wáacoo cáinabirru.
28 Néeneda lidujíwaca liá'a shiátaica, ne liwáalia treinta y seis metros, ne mawí libéechala néeneda báaniu, liwáalia'ee veintisiete metros.
29 Ne cáarrucala nayá carrúnataca náiinuacoo íiba wérrica nácula, jáiwa náuca cuatro náa'a gámbia wérrinai chéni líishii néenee liá'a lanchaca, nácula nasáta Dios yúcha quéewique'e jucámarraca.
30 Ne náa'a téene nácu lancha namá'ee nalíwoo quéewique'e namánicoo lancha rícucha, jáiwa nachánau náurrucueda náa'a íida éenibirrimica, namédacala'eewoo nayáca jicá'a náa'a yúquenai'inaa gámbia wérrinai lancha béecha.
31 Ne Pablo líiwa'ee lirrú liá'a wánacaleerrica ya lishínaa soldádorru lécchoo, limá'ee:
—Ne jócta namáacau lancha rícu, iyá jócai'inaa cáwi.
32 Néenee náa'a soldádoca, nawíchua nabáji náa'a íida éenibirrimica, jáiwa náida licáacoo shiátai yáacula.
33 Ne wówai'inaa jucámarracai, Pablo íiwa nalí quinínama quéewique'e náaya máayabaca, limá'ee nalí:
—Jái chámai semanacai wanénda wacábaca libésunau'u, iyá jócaini íya léjta iwítee séewirrinaa.
34 Nusáta yúcha íyaque'e máayabaca. Sáicabee'inaawa irrú liérra quéewique'e cáwi iyá, jiní'inaa yúquerriu yúcha, jiní áabai iwíta báinaa.
35 Linísa'inaami limá liéni, Pablo wína licáaji rícuu áabai páani, liá sáicai Diosru quinínama nanáneewa. Lishírridani jíni, jáiwa lichánau líyaqui jíni.
36 Jáiwa liá nadánani quinínamai nachánau náaya lécchu.
37 Wayá'ee wamánaba lancha rícu doscientas setenta y seis chóniwenai quinínama.
38 Liáwinaami nanísa'inaa'ee náaya liá'a nawówainica, náuca'ee liá'a trigo manuá yáacula jéewique'e lijínacoo madéjcalicu liá'a lanchaca.

Lancha yáajuerriu

39 Jái'inaa jucámarrai, náa'a téenai nácu lancha jócu náa léenaa táshia nayá jíni, ne nacába áabai libéerricula liwáalia'ee cáina; nawówai narrúnda lancha néerra.
40 Nawíchueda licuábai náa'a gámbia wérrinaimica, namáaca'ee manuá yáacu jíni, ne nawáseda jíni náa'a téenaca sírbierri litée lancha. Jáiwa nanácuda cáulirru liá'a vela libéechala sáica, jáiwa liá'a lanchaca lichánau lirrúnicoo cáina nácula.
41 Ne liáu cáina ítala macáshtairra, limáacactala'inau liá'a barco machúnucunaa. Liá'a libéechala sáica cháneerri júchananaa cáina íibirra, jócta néewa

nachúnidacani, nácula liá'a líishiicaa néenee sáica lichána'eewoo lisúbirriedacoo lidánaniyu'e liá'a marrádacaca.
42 Náa'a soldádoca nawówai'e náiinua náa'a presobinica, jócubeecha náindata namánicoo náamarracoo.
43 Ne liá'a nashínaa wánacaleerri soldado, liwówai lijédacani liá'a Pabloca, jócu línda namédacani, jiníwata liwánacaala nayá, tánashia éewerri liámarracoo shiátai yáacu quéecha mawí íinu litácoowala.
44 Ne náa'a áabica náa'eewau líta'aa liá'a tabla lancha shídanaamica. Cháwa'ee wáiinu quinínama cáwi cáinabi íitala.

28

Pablo yáairri liwówai íta'aa jí'ineerri Malta

1 Quéecha'inaa cáwi wayá quinínama, wáa léenaa liá'a liwówai jí'ineerri Malta.
2 Náa'a chóniwenai néeni sánaca narríshibia wayá sáica wérri quinínama, jiníwata yúwairriu liyáca ya casálini lécchoo, natúculia chichái wérri, jáiwa namáida wayá warrúnicoo néerra.
3 Pablo yáawaquederri chichába máacarrai liníquini liyá libówanaa, ne bácua áai cánacau lijiácoo líibicha liá'a amóeiyica, jáiwa'ee liwówanau licáaji nácui liámuacani.
4 Nacába náa'a chóniwenaica nacába áai cuácoo licáaji nácu liá'a Pabloca, namá'ee nalí wáacoo: “Ta liá'a washiálicuerri cájbami cáiinuacai léji liéni, ne áawita jócu lisácumawai manuá yúcha, ái áabai wíteeshi cadánani jócai'inaa índa cáwi liyá.”
5 Ne Pablo licúsuda liúcha liá'a áaica chichái ricúla, ne jiní libésunawai.
6 Quinínama nanénda nayáca limúrracacoo, jócta licáu máanalina; néenee íchaba liáwinaami nanénda jiní'e libésunawai, nanáawida'ee nawíteu yá'ee nachánau namáca Pablo cála'ee dios.
7 Urrúni lirrú liá'a áabai cáinabi lishínaa liá'a chóniwerri wánacaleerri liwówai néeni, jí'ineerri Publio, ríshibia wayá sáica ya licába wanácu matáli éerri.
8 Ne bésuneerriu liá'a lisálijinaa liá'a Publio yéerri liárrubaiu íta'aa, bálinerri'eewoo cáiwinaa, licámuna nácu ya suliá wérri nácu. Pablo yáa'eewoo licábaqui jíni, néenee liáwinaami lisáta Dios yúcha jíni licháana'ee licáajiu linácu, jáiwa'ee sáica jíni.
9 Ne linácueji, náiinu náa'a áabica bálineneecoo náa'a yáaine liwówai íta'aa, jáiwa'ee sáica nayá lécchoo.
10 Jáiwa'ee náa walí quinínamai ne liáwinaami jái'inaa wáirrau wayá báaniu náa walí quinínama liá'a warrúni jinánica washínaa wáni'inau yáajcha.

Pablo íinu Roma néerra

11 Libésunau'inaa matáli quéerri nayá liwówai íta'aa, wáirrau áabai lancha rícula néeni bésuneda uniábi; lishínaa lancha áabai chacáalee jí'ineerri Alejandría, téerri linácu licábacanaa liá'a nashínaa diosca jí'ineenai Cástor ya Pólux.
12 Wáiinu chaléeni nachánactalacoo jí'ineerri Siracusa, néeni wamáacau matáli éerri.
13 Néeni wáau báaniu urrúni litácoowala cáashia wáiinu áaquirra chacáalee jí'ineerri Regio. Cajójchanaami cáuli cánacau sur néenee, áabai éerri táicala mawí wáiinu áabai chacáalee jí'ineerri Puteoli, néeni wabárruau.
14 Wáiinu áabi wéenajinaiu nawána wamáacacoo áabai semana náajcha; cháji'i wanísacoo walíwoo Roma néerra macáshtai.
15 Náa'a wéenajinai Roma néenee sánaca, jái nawáalia chuánshi wáiiwanaa néerrai; ne jái najiáu najúnteda wayái Foro de Apio, néerra liá'a liyáctaca jí'ineerri

Matáli Tabernas. Pablo licába'inaa, liá'ee sáicai Diosru ya liá'ee léenaa cadánani liyá.
16 Ne wáiinu'inaa chaléeni Roma néerra, namáaca'ee Pablo liyáaque'e báawachala, bácairrimi soldado túyajani jócubeecha limániu.

Pablo Roma rícu

17 Matáli éerri liáwinaami líinucai, Pablo bánua namáida nachúnsanaca judíobini Roma rícu. Jái'inaa náawacawai limá'ee nalí:
—Nuéenajinai, nuyá jiní médani nanácula náa'a judíobinica, jiní linácula liá'a nawíteemi wawérrinaimi shínaa, ne báawachata Jerusalén néeni nawína nuyá néejueda nuyá nalí náa'a romanobinica.
18 Néenee liáwinaami nunísa nutáaniaca nawówai nawáseda nuyá, jiníwata jiní náiinuni nunácue, éewaque'e náiinua nuyá.
19 Ne náa'a judíoca jócu nawówai nawáseda nuyá, arrúnaacala nusáta liúcha liá'a máanui wérri wánacaalacai libánua náiinua nuyái, o nawásaidawee nuyá, áawita jiní máashii nuwáaliani linácueji liá'a nushínaa cáinabica.
20 Tada linácue, numáida iyá quéewique'e nucába ya nutáania irrú, tánda linácueji wawáaliaque'e wéebidaca wayá israelítabinica, jicába nuyáyu cabáji áani.
21 Namá'ee lirrú:
—Wayá jiní ríshibiani áabai cáashta Judea néenee sái jinácue, jiní áabi wéenajinai judío íinuenai néenee, jiní'e namá jinácucha máashii jinácue.
22 Wawówai wéemica chítashia jiwítee jíni, jiníwata wáa léenaa quinínama cáinabi natáania linácucha liáni wáalii éewidacalashica.
23 Tánda namáca áabai éerri, liá'a lijiáctemicoo íchaba chóniwenai liá'a Pablo yáctamica. Néenee manúlacaiba cáashia táicala, Pablo táania Dios wánacaalactaca. Liwówai'e líiwa nalí Jesús nácu, táda béewami ley Moisés shínaa, natána náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu.
24 Áabi éebidenai liá'a Pablo íiwanica, ne náa'a áabica jócani éebida.
25 Ne jócu áabenaa nawówa nalíwoo, nachána'eewoo náacoo. Ne jóctanaa náawai, Pablo má'ee nalí:
—Sáicai litáania Espíritu Santo nalími náa'a iwérrinaibimica ibéechala sánamica, linúma rícue liá'a íiwadedeerri Dios chuáni Isaías, limá'ee:
26 ‘Jiá namówai jíiwa nalí náa'a chóniwenaica:
Ne áawita mawí néemica, jócai'inaa néewa néemica;
áawitaque'e mawí nacábaca, jócai'inaa nacába.
27 Ne liwítee liéni chóniwenai cabálini wérri,
nawíba báyau,
ya liá'a natuí báyeerri lécchoo,
jócubeecha néewa nacábaca,
jiní néewaca néemica,
jiní néewaca náa léenaani;
quéewique'e jócu néejoo nulí,
jócubeecha nuchúni nayá.’
28 Yáaque'e léenaa iyá, chóque'e ibéechalau, liéni liwásedauca Dios shínaa, liáni nalí áawita náa'a jócani judíobini, ta nayá éemenaijani. [
29 Quéecha'inaa Pablo máirri liáni, náa'a judíobini náawai nacáita yáacacoo nayáwacoo.]
30 Pablo máacau chámai camuí machácani á'a lijédacta lirrúwoo cuíta, liwínau liyá nayá, náa'a quinínama yáainecoo nacába liyá.
31 Cha liwíteemi íiwa Dios wánacaalactaca, léewidacala urrúnica liá'a wawácali Jesucristo, jiní cáarrucalani jiní namáshidacalani.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Nuédacaniu inácu

1 Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, léjta Dios wówau'u, nutáa irrú iyá yáainai
chacáalee jí'ineerri Éfeso, iyácala chóniwenai Dios shínaa, éebidacala áabenaa
iwówa Cristo Jesús nácu.
2 Ya Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, yáa irrú mawéni sáicaica ya
sáictaque'e iwówa.

Dios yáa walí Cristo nácu

3 Wáa sáicai Dios lisálijinaa liá'a wawácali Jesucristoca, Dios Cristo nácu liá walí
sáicaica áacairra, quinínama sáicabee cábacanaa Espíritu nácu.
4 Dios wína wayá Cristo nácu jócu'inaami liquénuda cáinabi újnibii, quéewique'e
majíconaa wayá lirrú, jiní'inaa máashii wawítee lináneewa. Qéechami caníinaa
licába wayá,
5 liwínanite quéewique'e liméda léenibiyu wayá Jesucristo nácu, áabenaa léjta
liwówau'u naméda liwánacaala.
6 Linácue jiliéni wáa sáicai séewirrinaa Diosru, sáicacala liwítee carrúni jináata
licába wayá, liá walí sáicai licúulee nácuu caníinaaca licábaca.
7 Níwata Dios caníinaa licába wayá bájialanaa quéechami, Cristo nácueji ya
líirranaa jiérricoo máanali'inaa cruz nácu, wawáalia liwásedaque'e wayá, ya
liméetua wajíconaa.
8 Dios íiyada walí caníinau'u licába wayá, liá quinínama wawítee ya wáaque'e
léenaa wéemica,
9 ya liwána wáa léenaa Wacába liwánacaala báyeerrimicoo. Léjta limáyu'u liá'a
yáairrimi liwíta lícu, cháwa limédaqui jíni.
10 Liéni léjta limáyumi, limédaminau machácani wérri, quéecha'inaami líinu
léerdicai. Dios bánua liáawacacoo liwánacaalaque'e quinínamani liá'a Cristoca,
léjta náa'a áacai sánaca ya náa'a cáinabi íta'aa sánaca.
11 Dios wína wayá quéechai quéewique'e wayá macáishita Cristo nácu, wawáalia
lirrícuca éenaa, léjta áabenaa Dios wówaumijani, quinínama liméda léjta sáicai
liwówau'u licábacani.
12 Limédani cháji'i, quéewique'e wayá quéechanacu wamáaca wéebida Cristo
nácu, quéewique'e wayá quinínama wáa lirrú sáicai liwítee dánani nácueji.
13 Sáicacajani Cristo, iyá lécchoo éemenai chuánshi yáawaiyica, liá'a sáicai
chuánshi liwásedau'inaa iyá, ya iwárruacala éebidaca, Dios yáa irrú lishínaa
Espíritu Santo léjta áabai marca, cháwa limá liáacani quéecha.
14 Liéni Espíritu Santoca léewa libéecha sái liérra yáawacaala'inaa Dios yáa walí
lirrícuca éenau, jáicta wanísa wawásedacoo quinínama yúcha, ya ta liméda wayái
lishínaa chóniwenai liyáni'inaa yáajcha, quéewique'e quinínama wáa lirrú sáicai
liwítee dánani nácueji.
15 Linácueji liéni, nuá léenaa éebida wawácali Jesús nácu, ya Caníinaaca icába
náa'a chóniwenai Dios shínaaca.
16 Jócu numáaca nuá sáicai Diosru inácueji, nuédacaniu inácu jáicta nusátau Dios
yúchai.
17 Nusáta Dios wawácali Jesucristo shínaaca, liwítee dánani liá'a wasálijinaaca
liáque'e irrú wíteeshi áacai sái, quéewique'e yáa léenaa liá'a Dios íyadani,
quéewique'e yáa léenaa Dios mawí mawí.

18 Nusáta Dios yúcha quéewique'e liméecu iwítee ya jucámarranaa, quéewique'e
yáa léenaa liá'a inéndani iyáca linácueji limáida iyá, sáictacala wérri liwítee ya
cawénii liá'a Dios yáani nalí lishínaa chóniwenaica.
19 Yáawaiyii máanuica ya jiní númami liá'a jiwítee dánanica, liá'a yáairri
wadánani wayá éebidenaica. Léewa wíteeshi máanui Dios íyadanimi lidánaniyu
ya liwítee dánani yáajcha,
20 quéecha'inaami licáweda Cristo ya liwána liwáacoo sáicaquictejica léema nácu
áacairra.
21 Dios limáacani quinínama wíteeshi dánani íta'aa, Dios yáirri Cristorru liwíteu
máanui mawí, ya Cristo wánacaleerri quinínama náucha mawí náa'a wánacaleenai
áacairra nácu ya áani cáinabi íta'aa, léjta liáni léerdica ya liá'a íinuerri'inaaca.
22 Limáaca Cristo íiba yáajba quinínama, ya Cristoja limáacani nawíta quinínama
náa'a éebidenai Dios chuáni.
23 Ne liá'a iglésiaca léwa Cristo náanai, tándawa liá'a iglésiaca Cristo rícueji
liwáalia quinínama, Cristoca liá'a téerri quinínama sáicai wérricalani.

2

Cristo wáseda wayá caníinaaca Dios cába wayá

1 Quéecha iyá léjta máanalinimi yáca linácueji liá'a jíconaashica ya máashiica,
2 liá'a iyánimi rícu, imédacala léjta éerri wówau'u, ya liwánacaala liá'a
espíritu máashii wánacaleerri cáuli rícu, yáairri nadánani náa'a jócani méda Dios
wánacaala.
3 Cháwate wayámi jírra lécchoo quinínama wayá'inaa báinacumi wawíteeyu,
wamédacaalami máashii léjta wawówau'u, ya waméda licábacanaa liá'a wawítee
cajíconaica, ya waméda liwánacaala liá'a wawítee máashiica. Linácueji, liérra
máashiica sáica natá'inaata líinu wátala liá'a cacháninabeeca Dios, máashiicaca
áabenaa náajcha náa'a áabi jócani éebida.
4 Ne liá'a Dios carrúni jináatai cába wayá ya caníinaa wérri licába wayá bájialanaa.
5 Liyá yáirri wacáwica áabenaa Cristo yáajcha, quéecha'inaa léjta máanali wayá
újnibii liwánaca liá'a wajíconaaca. Jiníwata Dios caníinai cába iyá éewani iwáseda
ijíconaa ya éewani yáacacoo áacairra.
6 Dios cáweda wayá Cristo Jesús yáajcha, ya liwána wawáacoo liájcha áacairra.
7 Liméda liáni quéewique'e líiyada liá'a éerri wabéecha, caníinaa licába wayá
bájialanaa ya liá'a sáicai wérri liyá wáajcha Cristo Jesús nácu.
8 Ne sáicai wérrica liá'a Dios, iyá éewenai yáacoo áacairra, inísaca éebida Jesús
nácu. Liéni jócai íinu iyá jájiu, níwata liáni wíteeshica Dios yáani irrú.
9 Jócai íinu liwánaca liá'a imédanica, jiní béecha éewerri sáicta licábacoo,
10 ne Dios méderri wayá; liyá quénuderri wayá Cristo Jesús nácu, quéewique'e
waméda sáicai cábacanaa; Dios quéechanacu lichúni walí wamédani'inaa.

Liá'a sáictaica wawówa Cristo yáani walí

11 Ne chái'inaa, iyá, náa'a jócani judíobini, náa'a náani jí'inaa “jócani náiju
nachíipi dácu íimanaa”, náa'a judíobini (náiju washiálicuerri tácai sáica, ne nayá
jájiu nají'inaa náiju nachíipi dácu íimanaa).
12 Édacaniteu áabata éerrimite iyá jócani yáa léenaa Cristo nácu, shírreneu
chóniwenai Israel shínaa yúcha, ya jócani yáa néeni á'a Dios litáania'inaa nalí náa'a
chóniwenai Israel shínaaca, ne liá'a limáni liméda lishínaa chóniwenai yáajchau.
Iyá líta'aa liáni cáinabica jiní irrú Dios ya jiní inéndacala líinu liá'a éerrica Dios
wásedactala'inaa iyájoo.

13 Ne chóque'e, iyá yáainemi Dios yúcha déecuchejijani, nísa irrúnicuwai lirrú,
yáaine macáishita Jesucristo nácu, linácueji liá'a líirranaa jiérricoo máanali'inaa
cruz nácu.
14 Cristo yáirri walí sáictaque'e wawówa. Liyá'ee méderriu judíobinica ya jócani
judíobini áabai chacáalee néenee sána, licáarralia liá'a báyeerrimi nayá wáacoo ya
licáarralia lináanaiyu liá'a íiwirri nawówa nayá wáacoo.
15 Cristo méderri amáarra leyca, liá'a ley wáaleerri liwánacaalau'u ya limá'ee
chítashia nayáyu'inaa náa'a chóniwenaica; linácueji liméda chámai chacáalee
áabai rími chacáalee wáalii. Cha liméda léji liéni sáictacta'inaa nawówa.
16 Cristo máanali cruz nácu amáarra jíni jócu náiinua yáacau mawiá náa'a chámai
chacáalee, limáaca nayái sáictaica nawówa Dios yáajcha, liméda nayá áabai rími
nanáishija.
17 Cristo íinu línda nalí sáicau chuánshica sáictaque'e nawówa quinínama,
chaléjta iyá yáainai déecucha Dios yúcha, chaléjta lécchoo náa'a yáainai urrúni.
18 Cristo nácueji, náa'a áabica ya náa'a áabi, wéewa warrúnicoo wasálijinaa
Diosru áabai rímii Espíritu nácueji.
19 Tándawa, iyá jócani áabai cáinabi íta'ai sána mawiá, jócani yáa báawachala
ishínaa cáinabi yúchau, ne chóque'e ishírrida liá'a chacáalee Dios shínaa áabenaa,
cháni léjta Dios éenibi.
20 Iyá éebidenaica chaléjta áabai cuítaca, méderri líta'aa liá'a íibaca
cabálininaaca, iyá nayáwa néewidani náa'a apóstolubinica ya náa'a éewidenai Dios
chuáni, liyáwa Cristoca léjta íiba cawénii.
21 Chaléjta liá'a cuítaca yáairri linácula wáacoo nácuderri liácoo quinínama
áabenaa, cáashia líinu limédacoo léjta templo majíconaa ya wáni Wawácalirru.
22 Chacábacanaa iyá lécchoo, yáainai Cristo yáajcha macáishita, yáawaaca
yáaqueneu éewaque'e iyá chaléjta áabai templo, Dios yáaque'e néeni linácueji
lishínaa Espírituyu.

3

Pablo éewida litée Dios chuáni nalí náa'a jócani judíobini.

1 Linácueji liéni, nuyá Pablo, nuyá cuíta manúmai rícula, Cristo Jesús nácue,
sáicabee'inaa irrú iyá jócani judíobini.
2 Iyá jáini arrúnaa yáa léenaa sáicaca liá'a Diosca limáaca nulí liáni tráawajuca,
nuíiwaque'e irrúni linácue liá'a caníinaabeeca lichúnicau.
3 Chítashia Dios wánau'u nuá léenaa linácu liá'a jócaimi chóniwenai yáa léenaa
nácu quéecha, léjta nunísau'u nutána irrú áabai chuánshi píitui rími.
4 Áicta iliá éemiujoni, néenee yáa léenaajoo nuá léenaa sáica linácu liá'a jócaimi
chóniwenai yáa léenaa báinacumi, ne chóque'e Cristo limédani'inaa.
5 Dios jócai íiwa nalí liáni náa'a chóniwenai yáainai wabéecha, ne chóque'e liwána
lishínaa Espíritu íiwa nalíni náa'a majíconaanica apóstoluca, náajcha náa'a íiwenai
Dios chuáni, liwínani namédaque'e lirrú sáicai léjta liwówau'i.
6 Néenee, liéni cabáyainta Dios wána nuá léenaa linácu: Jáicta náa'a judíobini
ya náa'a jócani judío éewidenai náa'a sáicai chuánshica Dios bánuanica urrúni
Cristo, Dios yáani nalí náa'a quinínama náa'a sáicabeeca. Liwówai limá, quinínama
nayá áabenaani lináanaija, liyá léjta Cristo lináanai, nayá náa'a jócani judíobini
narríshibia lécchoo liá'a Dios limánimi liáca léjta nája náa'a judíobinica.
7 Dios yúderri wérri nuyá nutráawajaaque'e lirrú, nuéewaque'e nuíiwadeda
chóniwenairru liáni chuánshi sáicaica wásedeerri'inaa nayá. Báawita jócai sáica
nuyá, nuéewa numéda quinínama liáni liyú liá'a Dios wíteeca liáni nulí.

8 Áawita nuyá mawéni mawí Diosru náucha náa'a quinínama chóniwenai Dios
shínaa, liyúda nuyá nuéewaque'e nuíiwadeda nalí náa'a jócani judío liáni chuánshi
sáicaica cawénii wérrica Cristo shínaa.
9 Dios, liá'a quénuderri quinínama éerri, bánuerri nuyá nuíiwaque'e lichuáni
mamáarraca, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa Dios wásedeerri
lécchoo náa'a jócani judíobini. Dios quéecha jócai índani quinínama chóniwenai
yáa léenaa linácu liáni chuánshica.
10 Liméda liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náyadaque'e nalí
náa'a ángelca, wánacaleenai áacairra, náyadaque'e nalí lécchoo náa'a espíritu
máashiinica, sáictai wérrica Dios wíteeca méderri sáicai quinínama
11 Dios méda liáni léjta liwówau'u liméda áabenaa quéechanacu éerrite, liméda
liáni lirrícue liá'a Wawácali Jesucristo.
12 Cristo nácue wawáalia wawáseda wajíconau wéewaque'e warrúnicoo Diosru,
tádawa jócu cáarru warrúnicoo waléenaca wéebida linácu.
13 Tádawa nusáta yúcha jócubeecha yúrrucueda iwówau inácueji carrúni jináata
nuyáca, jiníwata liáni yáawaiyi numá irrú sáicai wérrica.

Cristo caníinaa wérri cába wayá

14 Nuédacaniu'inaa linácu liáni, chítashia Dios médau'u iyá jócani judíoca
áabenaani náajcha náa'a judíoca, nutúyau nu'óraaque'e lirrú liá'a Lisálijinaa liá'a
Wawácali Jesucristoca.
15 Tánashia ríshibianai jí'inaa quinínama chóniwenai chaléjta yáainai áacairra,
cha náa'a náani yáainai cáinabi íta'aa.
16 Nusáta liúcha liá'a Diosca, wáalierri quinínama sáicai áacairra, quéewique'e
liá irrú danáanshi iwówa lícu linácueji liá'a Espíritu Dios shínaa.
17 Nusáta Dios yúcha Cristo yáaque'e iwówa lícu éebidau linácu. Nuyá sáteerri
lécchoo quéewique'e quinínama liá'a imédanica caníinaaca icába liá'a Diosca ya
quinínama náa'a chóniwenaica.
18 Ya chacábacanaaque'e yáa léenaa náajcha náa'a quinínama chóniwenai
Dios shínaa, chítashia manújirrau, limáchenica ya liáacaica ya lidujíwaca liá'a
níinaashica Cristo shínaa.
19 Nusáta icúnusiaque'e caníinau Cristo cába iyá, mawíyi máanui liúcha liá'a
quinínama wéewa wacúnusianica, chacábacanaaque'e cashiámu iyá Dios wíteeyu.
20 Ya chóque'e, wáa sáicai wérri Diosru, liwáaliaca danáanshi limédau'inaa
íchaba mawí liá'a wasátani o liá'a wapénsani, linácu liá'a lidánani tráawajairri'inaa
wanácu.
21 Wayá yéenai iglesia rícu, wayá macáishita Cristo Jesús yáajcha, arrúnaa
séewirrinaa wáa sáicai Diosru mamáarraca. Chácajani.

4

Iyá macáishita liyú liá'a Espírituca

1 Táda linácue nuyá cuíta manúmai rícula, linácueji liá'a Wawácalica, nusáta
yúcha imédaque'e sáica léjta náa'a Dios máidanica, chacábacanaa léjta iyá.
2 Imíya iyá ya sáica iyá; u'urrúni iwówa ya iwánta yáajcha wáacoo caníinaabeeyu.
3 Éeneda iyá séewirrinaa yáajcha wáacoo, lidánaniyu liá'a Espíritu Santo, ya
lirrícueji liá'a sáicta iwówa liwána sáica iyá áabenaa.
4 Ái bácai rímija náanaishi, ya bácairrimi Espíritu, chaléjta Dios máidau'u inénda
áabai rímii.
5 Ái bácai rímija Wawácalija, wéebida áabai rími chuánshija, ái áabai rími
bautísmoja.

6 Ái bácai rími Diosja, liyáwa Wasálijinaa'inaa quinínama; Dios wájani wawácali
wayá'inaa quinínama. Dios méderri quinínama inácueji; Dios méderriu quinínama
wanácu.
7 Ne wayá bácainaa ái ríshibia wíteeshi Espíritu yáanica Cristo wówaini liáca.
8 Tándawa limá liá'a tánerrimicoo:
“Líirrau áacairra litée liájchau náa'a yáainemi preso,
ya liá nalí wíteeshi áacai sái washiálicuenairru.”
9 ¿Ya tána liwówau limáca líirracalau áacairra? Wówerri limáca quéechanacu
liúrrucoo líta'aa liéni cáinabica.
10 Ne liá'a yúrrucuerrimicoo liyáwajani léja liá'a íirrerricoo mawí áacairra
quinínama éerri wícau, quéewique'e licámusheda macájirra éerrimi liwánaca.
11 Ya liyája yáa áabi quéewique'e apóstolu nayá, ya áabi íiwadedeerri Dios
chuáni, ya áabi íiwenai Dios chuáni nalí náa'a jócani éebida, áabi pastorbini ya
quéewidacanica.
12 Cháwa lichúni náa'a chacáalee majíconaanica, áabai tráawajo lirrú machácani,
quéewique'e lidáwinacoo liá'a Cristo náanaica.
13 Cáashia quinínama wáiinu áabebata wayá wéebidaca ya cawítee wayá
linácu liá'a Dios cúuleeca, ya wéenaa wáiinuca salírricta wayá, áabenaaque'e
wamáanuibaca léjta Cristo.
14 Ne jócuminaa léjta sáamanai wayá mawiá, jócani déecuna wanáawida wítee
wapénsaca, ya jócani déecuna wáardaca áabai wáalii néewidauca, ya waínda
wachálujueda nayá nayú náa'a chóniwenai canúma yúwicanica, náa'a jínenaicoo
iníjbaa yúquerriu rícu.
15 Mawí sáicaca, watáaniaca liá'a yáawaiyica ya liá'a caníinau'u wacába
yáacacoo, arrúnaa wadáwinacoo quinínama Cristo nácu, liyáwa liwíta liá'a
iglésiaca léjta lináananai.
16 Ya Cristo nácu liá'a náanaishica quinínama licháanacoo lirrúnicoo sáica, liyú
liáwacau quinínama litánai sáica; ya jáicta quinínama léewawai sáica, lidáwinau
liácoo linácu liá'a caníinau nacába yáacacoo.

Liá'a wáalii cáwicaishica Cristo nácu.

17 Léwa numáni irrú liáni ya nucárgueda irrú Wawácali jí'inaa nácu, jócubeecha
imédau mawí léjta náa'a jócani yáa léenaa Dios nácu. Náa'a yáainai áabenaa léjta
mawítee mawéni máyu nalí,
18 nayá catáwacai wítee, jócani yáa léenaa néemica. Nayá jócani wáalia
cáwicaishi Dios yáanica, jiníwata mawíteeni, cháni járra jiníwata nawówa
náawerriu cabálini ya jócani nasíntia.
19 Cabálinini wérri médacoo ya náijueda nayáu éerri shínanaarru, nasíguia
naméda quinínama máashii jócani bárroo.
20 Ne iyá nísenai icúnusia Cristo, néenee u'iyá léjta náa'a jócani cúnusia Cristo.
21 Ne yáawacta éemi chuánshi linácucha ya éewidau iyáca chaléjta liwówau'u,
chaléjta liá'a yáawaiyiica yéerri Jesús nácu.
22 Ne léjta iyáyumi báinacu, ijiáyu liúcha liérra wíteeshi ajuítaimica, ijiáque'iu
liá'a iyánimi rícu quéecha, máashiiderricoo, chálujuedeerri nawówau'u naméda
máashii.
23 Iyá arrúnaa iméda wáalii iwíteu ya iwówa.
24 Iyá arrúnaa ináawidacoo quinínama iwíteu, quénuerricoo léjta Dios wówau'u,
qéewique'e quinínama chóniwenai éewa nacába iyá machácani, majíconaa ya
bárruerricoo lirrícueji liá'a yáawaiyiica.

Chíta arrúnaa wayáyu'u chóqueji'i.

25 Tándawa, jóca iméda inúma yúwicau mawiá, ne itáania yáawaiyiica
iyácachuirru, jiníwata wayá quinínama léjta bácai rími wanáanaija.
26 Íiwirricta iwówa áabi yáajcha, u'iméda ijíconau, ya iméda idánaniu jócubeecha
íiwirri iwówa éerri yájinaa.
27 O'imáaca yáarrushi lirrú liá'a Wawásimica.
28 Liá'a néduerrica, jimáaca jinédiu, jichánau jitráawajaaca, jiméda sáica
tráawaju jicáajiyu, quéewique'e éewa jiá narrúnijinaa náa'a carrúni jináatanica.
29 U'imá chuánshi máashii, ne imá bácai chuánshi sáicai ya léerdi rícu, iyúdani
dáwinacoo ya línda sáicabee nawíba licúla náa'a éemenaicani.
30 U'iwána máashii liwówa Espíritu Santo Dios shínaaca, Dios yáaca irrú
lishínaa Espíritu liáque'e léenaa lishínaa iyá, liyáali éerri'inaa liá irrú quinínama
liwásedaque'e iyá.
31 Idána yúchau liá'a máashiu'u iwówa, ya liá'a iwówau'u iméda máashii,
ya íiwirriu iwówa, ya imáidadau'u nawítee, ya máashiu inúma, ya quinínama
méenaami máashiica.
32 Sáicai iyá, carrúni jináata icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya imíya máecha
ijíconaa wáacoo, léjta Dios méetuau ijíconaa Cristo nácu.

5

Chítashia quéewo'u nayáqui jíni náa'a Dios éenibica

1 Iyá léjta Dios éenibi caníinaani'inai licábaca, éeneda imédacoo léjta liyá.
2 Caníinaa icába yáacacoo quinínama, léjta caníinaa Cristo cába wayá léentregau
quéewique'e natáata cruz náculani wanácueji. Liá'a Cristo máanalicaca, léjta áabai
ofrenda ya carrúni jináata limédacoo, sáitaque'e Dios wówa.
3 Iyáwa chóniwenai Dios shínaa, jócani sáicanata táania linácu liá'a éerri
shínanaa namédau náinaayu máashii, jiní méenaami casáculai, jiní yawíquica.
4 U'imá chuánshi máashii, jiní chuánshi mawénii, jiní chuánshi jócai sáicanata
itáaniaca, jiníwata liéni jócai sáica irrú; mawí yáa sáicai Diosru.
5 Ne yáani léenaayii liá'a méderri máashii líinayu, áabata jíconaashi casáculai,
o yawíquicani, (chái léjta liá'a yáirri sáicai jócai Dios), jócai éewa liwáalia lishínau
chaléeni Cristo wánacaalactalaca ya Dios.
6 Jiníbeecha chálujueda iyá linácu liá'a chuánshi mawéniica, jiníwata yáawaiyi
linácueji liéni líinu liá'a carrúnatai wérri Dios shínaaca, nanácula náa'a jócani méda
léjta Dios máyu'u.
7 U'iníquiu náajcha nárra chóniwenai chánicarra.
8 Iyá quéechanacu yáainaimi léjta wajínani'inaamiu catáwacai jirrícu, ne
chóque'e, wayácala warrúnicoo Wawácalirru, yáainai léjta wamáctau éerrinacu,
iyáyu léjta náa'a wáalianai jucámarrabee,
9 ne liá'a Espíritu Dios shínaa wáneerri sáica wayáca, wáneerri wayá machácani
ya wáneerri watáania yáawaiyii.
10 Éeneda iméda liá'a sáicaica Wawácalirru.
11 U'iméda iwówau áabenaa náajcha náa'a jócani cúnusia Dios, ne liá'a namédani
nayá jiní wéni. Máajiani, iwána nacába najíconau ya liá'a máashiica.
12 Ne yáawaiyi báinatai watáania linácu liá'a namédani cabáyainta.
13 Ne jáicta jucámarrai, wéewa wacába quinínama, wéewa wacába chítashia
yáawai jiníni.
14 Jiníwata liá'a jucámarrabeeca méecuerri liwícau quinínama. Tándawa litánau:
“Jicáwiau, jiyá máairrica;
jibárroo liúcha liá'a léjta náa'a máanalinica,
ya Cristo quéena jiyá”.

15 Tándawa, itúyau iyáyu'uca. U'iyá mawíteeta, iyá cawíteeyu.
16 U'índa léerdi bésunacoo cháji'i, jiníwata liáni éerrica chóniwenai médacta íchaba máashii.
17 Jócu imédau mawíteeta; éenedau éemica tánashia Wawácali wówai imédacai.
18 U'icáma mawiá, liérra téerri iyá chaléeni jócai sáicanata imédaca; báawachata, índa Espíritu Santo cámusheda iyá.
19 Itáania irrú wáacoo salmoyu, himnos ya shímashi Espírituyu, ya irrábau yáa sáicai iwówa yáajchau Wawácalirru.
20 Yáa mamáarraca sáicai quinínama nácu liá'a Dios wasálijinaaca, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesucristo.

Liá'a cáwicaishi léenajinai liá'a éebiderri Cristo nácu.

21 Iméda iwánacala yáacau, cawáunta Cristo nácu.
22 Iyá náinuca éewenai iméda íinirri wánacaalau, chaléjta imédau Cristo wánacaalacta iyá.
23 Níwata liá'a rúnirrica wánacaleerri ruá'a líinucoo, léjta Cristo wánacaalau chóniwenai iglesia rícu sána, liá'a iglesia chaléjta lináanai liá'a Cristoca; ya liyá lécchoo téerri ruyá áacairra.
24 Chaléjta náa'a chóniwenai yéenai iglesia rícu néebida Cristo nácu, cha lécchoo náa'a náinuca arrúnaa néebida náanirri chuániu quinínama.
25 Iyá náanirri, caníinaa icába íinu, chaléjta caníinau Cristo cába náa'a chóniwenai iglesia rícu sána, máanali liyá nanácueji.
26 Liméda liáni sáicai'inaa lirrú jájiu, libádedaque'e liyú liá'a lichuánica ya libádedaque'e nayá shiátaiyu, ya líiwa nalí libádedacala nayái,
27 quéewique'e líyada liyá jájiu, léjta áabai iglesia sáictai wérri, jiní jíconaa ya íiwirribee, jiní wérri máashii, jócta majíconaa ya machácani.
28 Chaléjta rúnirri caníinaa licába lináananai liyá jájiu, chacábacanaa caníinaa licába líinuu. Liá'a caníinai cába líinuu, caníinaa licába liyá jájiu.
29 Níwata jiní máashii cába liyá jájiu, ne litúyani wérri sáica, léjta Cristo médau chóniwenai iglesia rícu sána,
30 níwata liá'a iglésiaca léjta lináanai. Wayá léquichu léjta léenaa liá'a lináananaica.
31 Tánerriwai: “Néenee, liá'a washiálicuerrica limáacaminaajoo lisálijinau ya litúwa, quéewique'e cáinu liyá, nayáminaa chámatanaa léjta áabai rími náinaa.”
32 Léja liáni áabai chuánshi máanui wérri cabáyainta ya manúmata, ne nuyá nutáania nuyáca Cristo nácu ya náa'a iglesia ísanaca.
33 Ne tándawa, iyá bácainaa arrúnaa caníinaa icába ruá'a íinucoo, léjta caníinau jicába jiyá jájiu, ya náa'a ininaica, bácainaa cawáuntaque'e nayá náanirrirru.

6

1 Iyá néenibi, éebidau isálijinaarru caníinaa icába liá'a Wawácalica, níwata liéni machácani.
2 Liá'a quéechanacu sái liwánacaalauca Dios shínaaca limánica méderri sáicai nalí náa'a éebidenai lirrú, léwani liéni: “Cawáuntaque'e ya jitúyau jisálijinaarru ya jitúwarru lécchoo;
3 quéewique'e sáica jiwówa ya iyáque'e machéni jicáwica líta'aa liáni cáinabica.”
4 Ya iyá nasálijinaa, u'iwána íiwirri nawówa náa'a éenibicoo, mawí sáicaca idáwinani iwána naméda sáicai, éewidani léjta liá'a éebiderri wawácali nácu arrúnaa limédacani.

5 Iyá wáalianai iwácanai, éebidau iyá líta'aa liáni cáinabica nalí náa'a ishínaa
iwácanaica. Iméda nalíni cawáuntani, cáarructani ya iméda yáawaiyi iwówa
yáajchau, léjta imédau Cristorru.
6 Ishírrueda, jócaita á'a nacábacta nayá iyá, quéewique'e sáica imáacacoo
náajcha, chaléjta náa'a shírruedenai Cristorru, iméda yáawaiyi liá'a Dios
wówainica.
7 Imédau jishínaa tráawaju sáica iwówa yáajchau, léjta Wawácalirru jócaita
chóniwenairru.
8 Ne jái yáa léenaa bácainaa, wánacaala yáarru, jócaita liwánacaala,
lirríshibiaminaa Wawácali yúcha liá'a léjta jáni limédanica sáicaica.
9 Ya iyá, nawácanai, imédau sáica náajcha náa'a iwánacalanica, jiní ibáulidacala
nayá. Édacaniu tándawa iyá ya nayá yáaine licáaji rícu liá'a Wawácalica yéerri
áacai, ya liyá jócai níwa liyá chóniwenai, liyá cáberri áabenaa quinínama.

Lishínaa arma liá'a éebiderri Cristo nácu.

10 Ya chóque'e, nuéenajinai, iméda idánaniu macáishita Wawácali yáajchau,
linácula cabálininaa jiní éenaa liméda liájchaa.
11 Itúyau quinínama liyú liérra ármaca Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iyáca
cabálininaa liúcha liá'a lichálujuedau liá'a Wawásimica.
12 Jiníwata jócani íinua yáacau wayáca chóniwenai júnta náa'a wáalianai náinau
ya iyájii, báawachata, najúnta náa'a demonio jócani wáalia náinaa ya nayájideu
lécchoo, ne wáalianai danáanshi máanui nawánacaalau'inaa líta'aa liáni cáinabica
catáwacaica ríjcuederri wayá.
13 Tándawa, iwínau quinínama liá'a arma Dios yáni irrú, quéewique'e éewa
iwántaca liá'a éerri jáicta Wawásimi líinu ináculai, ya liáwinaami néenee lichúniu
sáica, iyáque'e cabálininaa.
14 Tándawa, nuéenajinai, iyáyu cadánani, isúwa íibalau liá'a yáawaiyica, léjta
áabai íibalashi, itúyau iméda quinínama liá'a machácanica.
15 Iyá séewirrinaa sáica ijiáque'iu íiwadeda liá'a lichuáni sáictaica wána iwówa.
16 Quéechanacu sái quinínama, lishínaa liá'a léebidauca léjta áabai escudo túyerri
iyá lipúyani túculerricoo chicháiyu, Wawásimi yúcani inácula.
17 Liá'a ishínaa wásedeerri iyá chái léjta áabai casco túyerri iwíta nácu, ya liá'a
Dios chuánica léjta liá'a espadaca Espíritu Santo yáni irrú.
18 Iyá u'imáaca liá'a isátaucoo, isátau wérri Dios yúcha mamáarraca, yáau
Espíritu Santo yáajcha. Iyá cawíteeniyu, uyúrrucueda iwówau, ya isáta Dios yúcha
lécchoo quinínama lishínaa chóniwenai nácu.
19 Isáta Dios yúcha nunácu, quéewique'e Dios yáa nulí chuánshi numáni'inaa, ya
nuéewaque'e nutáania jócai cáarru, ya nuyá éewerri nuíiwacani liá'a Dios máanimi
cabáyainta liyácala sáicai chuánshi nácu.
20 Dios bánua nuyá lijí'inaa lícuu nutée liáni lichuánica, chóque'e linácueji liáni
lichuánica nawáalia nuyá cuíta manúmai rícula. Isáta Dios yúcha quéewique'e
nutáania linácu liá'a lichuáni jócubeecha cáarru nuyá.

Litácta liájumirrau

21 Tíquico, washínaa wéenajirri caníinai wacábaca, ya séewirri yúda wayá
tráawaju Wawácalirru, litéeminaa quinínama liá'a chuánshica nunácu ya liá'a
numédani nuyáca.
22 Tándawa nubánua irrúni, quéewique'e líiwa irrú chítashia wayáyu jíni,
chacábacanaa liá idánani.
23 Liá'a Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, liáque'e irrú iyá wéenajinaica
sáitaque'e iwówa yáca ya caníinaaque'e icába yáacacoo, liyú liá'a éebidauca.

24 Dios liáque'e lishínaa sáicai nanácu quinínama caníinaani cába Wawácali
Jesucristo caníinaiyu mamáarraca.

Primera carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

1 Nuyá Pablo liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa
nuéenajinai iglesia ísanaca liá'a chacáalee jí'ineerri Tesalónica, yáainai áabenaa
nawówa Dios Lisálijinaa yáajcha ya Wawácali Jesucristoca. Dios yáa irrú sáicai
wérri ya sáictaque'e iwówa iyáca. Liá'a nawítee sáicaica nanácu náa éebidenai
náa'a chóniwenai yáainai Tesalónica rícu.
2 Séewirrinaa wáa sáicai Diosru inácueji quinínama, ya wédacaniu inácu jáicta
wasátau Dios yúcha.
3 Éerri jútainchu wédacaniu inácu lináneewa liá'a Dios Wasálijinaaca, linácu liá'a
éebidani nácu itráawajaacala, iwówa yáajchau isírbiacala lirrú bájialanaa ya liá'a
máanui wérrica inéndanica Wawácali Cristo nácu, quinínama liérra liyúda iyá liá'a
idánani ya danáanshi iwántaque'e liá'a carrúni jináatabeeca.
4 Nuéenajinai, Dios caníinai cába iyá, ya wáa léenaa liwína iyá.
5 Ne jáicta wayá wáiiwadeda irrú liá'a chuánshica wásedeerri'inaa, jócai
bábajuta chuánshiyu, lécchoo liá'a lidánaniyu liá'a Espíritu Santoca ya quinínama
yáawai wérri liáni chuánshi yáawaiyiica. Yáani léenaa chítashia wayáyu jíni íibi,
wamúrru sáicai irrú.
6 Iyá inácueji, iwína wawítee, ya liwítee liá'a Wawácali, ya irríshibia liá'a
chuánshica sáictai wówashiyu Espíritu Santo yáani irrú, báawitate nawána carrúni
jináata iyáca, náa'a jócani éebida Cristo nácu.
7 Chacábacanaa íinu imédaca sáicai iwítee nalí náa'a quinínama náa'a éebidenai
Dios nácu, náa'a yáainai cáinabi jí'ineerri Macedonia ya Acaya.
8 Jiérriu inácueji, liá'a Wawácali chuánica cáarralerriu jócaita bácai Macedonia
rícu ya Acaya rícu, ya quinínama liáni cáinabica lécchoo, ya náa léenaa éebida Dios
nácu, tánda wayá jócu arrúnaa watáania mawí quinínama linácu jiliáni.
9 Ne báawachata, nayája táanianai linácue liá'a wamá'inau néerra, ya sáicai wérri
irrú iwína wayá, ya chítashia imáacau'inaa náji náa'a ídoloca, quéewique'e isíguia
liá'a Dios cáwiica yáawaiyiica ya quéewique'e ichánau isírbia lirrú.
10 Cha lécchu náiiwacani inéndaca iyá quéewique'e léejocoo áaqueji liá'a Jesúsca,
Dios Cúuleeca, liá'a Dios cáwedanica máanalini íibicha. Jesús liyá'inaa wáseda
wayá liúcha liá'a máanui wérri carrúnataica íinuerri'inaaca.

2

Liá'a tráawajuca Pablo shínaa Tesalónica rícu

1 Iyá jájiu, nuéenajinai, yáine léenaa liá'a wéewidau iyá jócai'inaa mawéni.
2 Mawí sáica, áawita yáa léenaa jíni, báawita quéechami nacáitadeda wayá
ya náiinueda wayá lirrícu liá'a chacáalee jí'ineerri Filipos, Dios yúda wayá
wáiiwaque'e irrú liá'a lichuánica wásedeerri'inaaca iyá, jócu cáarru wayá béewami
lirrú liá'a danáanshi carrúnataica.
3 Níwata wayá jócani yúcau wayáca linácu liá'a wéewidani nácu, jiní
watáaniacala máashii wíteeshiyu, jiní wawówaicala wachálujueda wamácoo áabi.
4 Báawachata, Dios nísa léeneda wayá, ya limáaca wayá quéewique'e wáiiwa
liá'a chuánshica wásedeerri, cháwa cábacanaa watáaniaca. Jócaita wawánaque'e
sáicta chóniwenai wówa wáajcha, Diosru wáa wamédani, léewa cáberri wawówa.

5 Léjta yáayu léenaa, jócai cáji watáania irrú chuánshi sáictaica, jiní
wachálujuedaca wamácoo iyá wéedaque'e yúcha warrúwa. Dios yáirri léenaa
quinínama liáni.
6 Jócai cáji wamúrru sáicai walíwau wayá jájiu, jiní yúcha, jiní áabi yúcha.
7 Báawita wéewa waméda wawánacaalau inácu, jiníwata wayá wánacaleenai
chaléjta apóstolubini Cristo nácuji, wayá wéewacta caníinaa wérri wacábacoo íibi.
Chaléjta báquetoo íinetoo dáwinechocta ya rutúya chúnsai ruéenibiu.
8 Chái cábacanaa caníinaa wérri wacába iyá, wawówaicta wáa irrú sáicai
chuánshi Dios shínaa, jóctacala wáa irrú wacáwicau inácueji lécchoo.
¡Caníinaacala wérri wacába iyá!
9 Nuéenajinai, éedacaniu chítashia watráawajaayumi jíni ya yáacaliyu wérri
quéewique'e wéewa wawáalia quinínama liá'a warrúnaanica wacáwicarru. Wa-
tráawajaa éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha imá iyáca jáicala itúya
wayá nácula wáiiwadedanimi irrú Dios chuánica, tándawa waméda chámai
tráawaju báitanacu.

10 Iyá éewenai yáa léenaa sáicaica, ya Dios lécchoo, wayáca jiní máashii
wamédani, wayácala machácani, jiní éewerri lijútacoo wanácu iyá éebidenai Dios
nácu.
11-12 Ya iyá yáine léenaa lécchoo, wayácala yáine idánani ya sáicta iwówa
bácainaa iyá, léjta lisálijinaa yáayu'u léenibi wíteu. Wamánimi irrú quéewique'e
sáica iyáca léjta náa'a Dios shínaaca, limáidacaalami iyá quéewique'e iwáalia
ishínau liwánacaalactaca cadánani wíteeshiyu balíbalictalaca.

13 Linácueji wáa sáicai Diosru séewirrinaa, quéecha'inaami éemi liá'a Dios
chuánica liá'a wáiiwadedani irrú, irríshibiani yáawai wérri léjta Dios chuáni, ne
jócai chaléjta washiálicuenai chuáni. Ne yáawaiyi Dios chuánicaa, liáni chuánshica
sáicai wérri méda irrú éebidenaica.
14 Quéecha'inaami iyá nuéenajinai, carrúni jináata nacánaqueda iyá nacáaji
rícueji náa'a chóniwenaica éenaaca, ibésunau léjta náa'a iglesia Dios shínaaca
yáanai Judea cáinaberra íta'aa, Jesucristo shínaaca, nayá lécchoo cháni cábacanaa
nacánaqueda nacáaji rícueji náa'a chóniwenai néenaaca, judíobinica.
15 Náani judíobini náiinuate Wawácali Jesús, léjta quéecha náiinua náa'a
éewidenai Dios chuáni báinacu, náwa nabánua bináawala wayá. Jócai naméda
sáicai Diosru yáaine lijúnta quinínama.
16 Wawówaicta watáaniaque'e nalí náa'a jócani judío, quéewique'e nawásedacoo
lécchoo, náa'a judíobini jócai náinda wamédaca. Chacábacanaa jáica cashiámu jíni
najíconauyu jíni. Ne chóque'e, ya ta, líinu cái liá'a máanui wérri carrúnatabee Dios
shínaaca íinuerri nátala.

Pablo wówerri liácoo bániu náa'a Tesalónica ísanaca

17 Nuéenajinai, quéecha'inaa wadánacoo yúcha íchaitaa, báawita jóca wacába
iyá, séewirrinaa wédacanicoo wawáalia iyá wawówa lícuu ya wawówai iyá
bájialanaa wáacoo wacába iyá.
18 Wawówai metá, wáacajau chaléjta nuyá Pablo, íchabachu nuwówai
numédacani, ne liá'a Wawásimica jócu línda wamédaqui jíni.
19 Ne ¿tána léji liá'a washínaa wanéndanica, washínaa sáictai wérri wawówa,
sáicta wérri wawówa bájialanaa, ya sáicta wawówa cábacoo wayá jájiu? ¡Iyáwajani
jáicta léejocoo washínaa Wawácali Jesucristo!
20 Jajá, iyáwa wánenai sáicta wawówa bájialanaa, éewauna sáicta wawówa.

3

1 Néenee quéecha'inaa jócu nuwánta mawí, jáiwa nuwówai numáacacoo nuyá
bácai, chacáalee jí'ineerri Atenas.
2 Nubánua washínaa wéenajirri Timoteo, liyá cayúdacaica Dios chuáni nácu,
quéewique'e líiwa sáicai chuánshica Cristo nácue sái. Nubánuani quéewique'e
liácoo licába iyá, liáque'e idánani quéewique'e néebida mamáarraca Dios nácu.
3 Quéewique'e jócu yúrrucueda iwówau áawita líinu wátala liá'a máashiica. Ne
iyá jájiu yáine léenaa arrúnaaca carrúni jináata wamédacoo quinínama liáni.
4 Ya mawí, quéecha'inaate wayá yáajcha újnibii, wáiiwa irrú jíni
wawáaliacala'inaa máashii wawówau, cháwa libésunacuwai, léjta yáayu léenaa.
5 Tándawa, jócu nuwánta mawí, nubánua lisáta léemiu chítashia iyáqui jíni
éebidau Dios nácu, ne cáarru nuyá jócubeecha Wawásimi dáana iyá máashictalaca
ya washínaa tráawaju yúcacoo.
6 Ne chóque'e Timoteo éejuerriu Tesalónica néenee, línda walí sáicai chuánshica
éebidauca, ya caníinaa icába yáacacoo. Limá walí séewirrinaa édacanicoo nácu
caníinaiyu, ya iwówai icába wayá, léjta wawówai wacába iyá lécchoo.
7 Táda liáni chuánshica, nuéenajinai, áawita íchaba carrúnataica ya máashii
wówa, ne sáicta wawówa bájialanaa wáaca léenaa yáaineu cabálininaa éebidauca
Dios nácu.
8 Ne wáa léenaa iyá sáica Wawácali chuáni nácu, wáne cadánani wawówa.
9 ¿Chítata wéewa wáa sáicai wérri mawí washínaa Diosru inácue ya le sáicta
wérri wawówa iwánaca lináneewa liá'a Diosca?
10 Éerrinacu ya táayenaa wasáta liúcha liá'a Diosca, quéewique'e léejueda wayá
bániu wacábaque'e wanáni wáacoo, wachúnique'e wáa irrú liá'a cháuctai irrú liá'a
éebideni Dios nácu.
11 Wawówai liyáque'e Diosja Wasálijinaaca ya Wawácali Jesúsca, liyúda wayá
quéewique'e wáacoo wacába iyá, ya watráawajaaque'e yáajcha mawí.
12 Quéewique'e Wawácali liwána idáwinaacoo, ya iwáaliaque'e mawí
caníinaabee icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya quinínama yáajcha, léjta
caníinau'u wacába iyá.
13 Quéewique'e liyá cabálininaa iwówa rícu, ya majíconaa lináneewa liá'a Diosca
Wasálijinaa, jáicta léejocoo Wawácali Jesús quinínama náa'a éebidenai linácu.
Chácajani.

4

Liá'a cáwicaishica sáictai Dios cábaca

1 Chócojoo, nuéenajinai, wasáta irrú ya numá irrú liáni lijí'inaa nácu liá'a
Wawácali Jesúsca: Quéewique'e iyá sáica imédaque'e (léjta séewirrinaa iméda
yáacuwani) léjta wéewidau'u iyá, quéewique'e sáicta Dios cába iyá.
2 Iyá yáine léenaa liá'a wéewidani iyá nácu, liwánacaala nácu liá'a Wawácali
Jesúsca.
3 Liá'a Dios wówaini yúcha quéewique'e iyá lirrú majíconaa, jiníbeecha méderri
máashii lijíconaa líinaayu.
4 Quéewique'e bácainaa náa léenaa sáicaque'e liyá líinu yáajchau, jiní jíconaa
cawáuntai líinu yáajchau.
5 Jócaita lijíconaa yáajcha ya máashii wówashi yáajcha, léjta náa'a chóniwenai
jócani yáa léenaa Dios nácu.
6 Jiní chóniwenai méderri máashii, jiní lichálujuedacala áabi linácu liáni, jiníwata
Wawácali carrúnatai wérri quinínama liáni jíconaashi, léjta wanísau'u wáiiwami
irrúni.

7 Ne Dios jócai máida wayá quéewique'e wayá wajíconaa rícuu, máiderri wayá
quéewique'e wayá sáica lirrú.
8 Cháwajani, liá'a cháaneerri liáni wéewidacala, jócai cháani washiálicuerri
bácai, cháaneerri liyá quéechanacu Dios, liá'a yáirri lishínaa Espíritu Santo irrú.
9 Ne linácu liá'a caníinaabee icába yáacacoo, éenajinai wáacoo, jócu rúnaa
watána irrú, jiníwata Diosja liyá éewida caníinaa icába yáacacoo.
10 Ne léji liáni imédani náajcha quinínama náa'a éenajinai yáainai liá'a cáinabi
jí'ineerri Macedonia. Ne wasáta yúcha, wéenajinai, caníinaaque'e icába yáacacoo
mamáarraca.
11 Éenedate iyá machúnuca ya iméda chúnsai ishínau, itráawajaa icáajiyu, léjta
wawánau imédacani.
12 Quéewique'e cawáunta nacába iyá náa'a yáainai, bináawe jócani éebida, ya
quéewique'e jiní cháucta irrú.

Liá'a léejuacta'inaacoo Wawácalica

13 Nuéenajinai, jócai wawówai imáacacoo jócta yáa léenaa liá'a bésuneerri
náacoo náajcha náa'a máanalinimica, quéewique'e iyá jócu máashii wówa léjta
náa'a áabica, jiníni nénda nayáca.
14 Léjta wéebidau quéecha'inaa máanali Jesús, ya liáwinaami licáwiawai
máanalicai yúcha, cháwa wéebida lécchoo, Dios cáwedeerri'inaa Jesús yáajcha,
náa'a máanalinimica éebidenai linácu.
15 Tánda wamá irrú, léjta Wawácali éewidau'u, wayá máaquenaicoo cáwi cáashia
léejocoo liá'a Wawácalica, jócuminaa wáau nabéecha náa'a máanalinimica.
16 Jiníwata wéemiminaa áabai chuánshi cadánani wérri, lichuáni liá'a ángel
wánacaleerri ya liwítama liá'a trompetaca Dios shínaaca. Liyáminaaja Wawácali
Jesús yúrrucuerri'inau áaqueji. Ya náa'a máanalinimica éebidenaimi Cristo nácu,
nacáwiauminau quéechanacu;
17 liáwinaamijoo, wayá cáwininaica, litéeminaa wayá liájchaujoo, áabenaaque'e
wacába yáacacoo náajcha sánai íibirra, quéewique'e wajúnteda Wawácaliu cáuli
íibi; cháminaa wayá liájcha liá'a Wawácalica mamáarraca éerri.
18 Ya idánani yáacau liyú liáni chuánshica.

5

1 Ne linácu liá'a éerrica ya léerdi'inaaca, nuéenajinai, jócai arrúnaa nutána irrú.
2 Iyá yáine léenaa sáica, liá'a éerri léejocta'inaacoo, liá'a Wawácalica
íinuerri'inaa jócacta wanénda wayácani, léjta báqueerri canédi íinuerri táayee
linéduca.
3 Jáicta namá náa'a chóniwenaica: “Quinínama yáairri sáica wérri, jiní
bésuneerriu”, néeneeminaa líinu cawíquinta náta'aa limárdactana nayá, léjta líinu
rulí cáiwibeeca ruá'a íinetooca cúlicuecho'inaaca, jiníminaa náctalau liúcha.
4 Ne iyá, nuéenajinai, jócai yáa mawítee mawiá, quéewique'e liá'a éerrica
líinucta'inaa liá'a Wawácalica licáarruda iyá léjta báqueerri canédi.
5 Iyá quinínama éebidenai Wawácali nácu, léwa iyáyu'u léjta jucámarrabee,
cámarra lícuu, jócaita léjta táayebee catáwacabeeca;
6 tándawa jócu wéewa mawítee wayáca léjta náa'a áabica, arrúnaa wayá cáwi ya
wawítee sáicaque'e wayáca.
7 Náa'a mawíteenica cháni léjta náa'a máainai éerri nácu, chaléjta náa'a
cámadedeenai éerri nácu;
8 ne wayá yáainai jucámarra jirrícu, arrúnaa wayá séewirrinaa sáicai wíteeshiyu.
Wayá éebidenaica, arrúnaa wamúrruca watúya'inau wayáu sáica, jócubeecha
waméda máashii wajíconaacoo. Táda arrúnaa wéebidaca Jesucristo chuáni sáica,

ya jéewique'e caníinaa wacába yáacacoo, ya jéewique'e wamáaca wawówau
Jesucristo nácu, liwásedaque'e wayá Dios shínaa carrúnatai yúcha.
9 Jiníwata Dios jócai shírri wayá quéewique'e warríshibia carrúnatabee, Dios
shírri wayá quéewique'e wéenaa wáacoo áacairra linácueji liá'a Wawácali Jesu-
cristo.
10 Jesucristo máanali wanácueji, quéewique'e báawita cáwi wayá, o máanali
wayá, quéewique'e wayá liájcha mamáarraca.
11 Tándawa, yáa idánani wáacoo, ya danáanshiyu icába inácu wáacoo, chái léjta
imédau iyácajani.

Pablo yáa nawítee náa'a éebidenai Dios nácu

12 Wéenajinai, wasáta yúcha cawáuntaque'e icába náa'a tráawajenai íibi, náa'a
yáaine iwítee ya éewidenai sáicai chuánshi Wawácali nácu.
13 Arrúnaa iwówaica ya caníinaa wérri icába nayá, linácueji liá'a tráawaju
namédanica. Sáictaque'e iwówa iyá wáacoo.
14 Wéenajinai, Wamá irrú lécchoo, yáarraque'e náa'a jiníni wówai namédaca.
Yáa nadánani náa'a máajinaani Dios chuáni nácu, iyúdaque'e náa'a madánaninica
ya iwántaque'e chaijiwítemija'a quinínama yáajcha.
15 Icábawa yúchaujoo jócubeecha éejueda júnibai irrú wáacoo. Báawachata,
arrúnaa iméda mamáarraca liá'a sáicaica, chacábacanaa yáajcha wáacoo ya
quinínama chóniwenai yáajcha.
16 Sáicta iwówa éerri jútainchu.
17 I'óra éerri jútainchu.
18 Yáa sáicai Diosru quinínama nácu, jiníwata léwa liwówaini yúcha, léjta
éebidenai Cristo Jesús nácu.
19 Ujóca imá jáicta Espíritu Santo wána imédaqui jíni.
20 Ujicháani liá'a chuánshica Dios wánani natáaniaca.
21 Éenedani quinínama ya iwína liá'a sáicaica.
22 Ishírriu quinínama méenaami máashii yúcha.
23 Ne Diosja, liá sáicaica, liméda iyá sáica wérri majíconaanica lijí'inaa nácu,
ya litúya iyá quinínama inácu sáica, iwówa, icáwica ya ináanai jiní cháucta irrú
libéecha liá'a líinucta'inaa Wawácali Jesucristoca.
24 Liá'a Dios máiderri iyá machácani wérri, ya licúmpliaminaa quinínama liáni.

Litáa irrú ya liá nalí sáicai liájumirrau

25 Nuéenajinai, isáta Dios yúcha wanácu lécchoo.
26 Itáa nalí quinínama náa'a wéenajinaica áabai ishíshicani majíconaiyu.
27 Numáca irrú, Wawácali jí'inaa nácu, iliá'que'e liáni cáashtaca quinínama
wéenajinai éebidenaicarru.
28 Quéewique'e Wawácali Jesucristo yáa irrú sáicabeeca quinínama irrú.

Segunda carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

1 Nuyá Pablo, liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa
nuéenajinaica iglesia ísanaca liá'a chacáaleeca jí'ineerri Tesalónica, yéenai
áabenaa nawówa Dios Wasálijinaa ya liá'a Wawácali Jesucristoca.
2 Nusáta Dios Wasálijinaa yúcha ya Wawácali Jesucristo yúcha liá irrú mawénii ya
liáque'e irrú sáitau'i iwówa inácu.
3 Nuéenajinai, séewirrinaa warrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, níwata rúnaaca
wamédacani, níwata liá'a éebidanica dáwinerriu liácoo ya liá'a caníinaabee icába
yáacacoo, mawí máanui éerri jútainchu.
4 Táda, wayá jájiu watáania inácu sáica wérri iglesia rícu Dios shínaaca, linácue
liá'a danáanshica ya liá'a éebidauca íyadani, béewami lirrú liá'a quinínama
nacánaquedaniyu iyá, ya máashiica nawána ya carrúni jináatabee íibi.
5 Liáni Dios íyada liyáu machácani léjta liyá limédanica, liwáaliaca iyá sáica
iwárrua'inau liwánacaalactalaca, linácueji liá'a carrúni jináata iyáca.
6 Ne Dios méderri machácaniyuni liwánaca carrúni jináata namédacoo náa'a
wánenai carrúni jináata iyá;
7 Ya iyá náa'a carrúni jináatanica, liáminaa irrú iwówa íyabacta'inaacoo léjta
wayá. Liáni bésuneerri'inau liyáali éerri, jáicta Wawácali Jesús íinujoo lishínaa
ángelbini cadánaninica, líinuminaa áaqueji íibi liá'a chichái cámarraca.
8 Íinuerri'inaa liméda nayá carrúni jináata náa'a jócani wówai Dios, jiní
namédacala Wawácali Jesús chuáni wánacaala, wásedeerri'inaata wayá máashii
yúcha.
9 Náani carrúni jináataminaa liméda nayájoo cáiwinaa jóctala éewa amáarra
nayá, ya táminaa liúca nayá déecuchala lináneewa yúchau liá'a Wawácali, ya
lidánani ya licámarra yúchau.
10 Jáicta líinu liá'a Wawácalica liyáali éerriminaa, náa lirrú sáicai náa'a
lishínaaca, ya sáicta wérri nawówa náa'a quinínama éebidenaica, ne iyájani éebida
linácu liá'a wamáni irrú Jesús nácue sáica.
11 Wayá sátenai Dios yúcha inácu séewirrinaa, quéewique'e liméda iyá sáica
éewaque'e iméda liá'a tráawaju limáidani iyá nácu. Wasáta Dios yúcha
quéewique'e liyúda iyá imédaque'e liá'a sáicaica iwówaini imédaca, ya éewaque'e
iméda náa'a tráawaju éebidauca idánani yáajchau Dios nácu.
12 Chacábacanaa, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca náaminaa lirrú sáicai
inácueji, ya liyá liáminaa irrú sáicai léjta licábacanaa caníinaabeeca washínaa Dios,
ya Wawácali Jesucristo shínaaca.

2

Lichúni líiwa linácueji liá'a léejuacta'inaacoo liá'a Wawácalica

1 Chóque'e, nuéenajinai, ne linácu liá'a léejuacta'inaacoo Wawácali Jesucristoca
ya wáawacacta'inaacoo liájcha, wasáta yúcha,
2 quéewique'e jócu ináawida iwíteu madéjcanaa, jiní índaca nacáarruda iyá,
áawita báqueerri máca espíritu táaniacala lirrú, jócta máirri jáicala wéewida jíni,
o watánaca lirrú áabai cáashta, jáicala wamái Wawácali éerri jái íinu cái.

3 ¡O'índa nachálujueda iyá jiní wérri nácuejoo! Libéechajoo liá'a éerrica
chóniwenai náasacalaminaajoo liá'a Dios máni'inaacucha, jáicta lijiáujoo liá'a
washiálicuerri máashiicai wérrica, liá'a yúqueerri'inaacoo amáarraca.
4 Léwa lijínai bárruerriu lijúnta náa'a quinínama téenai Dios jí'inaa, o arrúnaa
náa sáicai wérri liúcha, ya lécchoo líinuminaa limáaca liárrubaiu Dios íibana rícu,
limáminaajoo liyá waliá Dios, liá lirrú sáicai.
5 ¿Jócu édacaniu nutáania'inaami irrú linácu liáni nuyá'inaami yáajcha?
6 Ya chóque'e iyá yáine léenaa tánashia chá'a bárrueda liyácani, quéewique'e
jócu líiyadau jóctanaa léerdi íinuu.
7 Ne liá'a limédani cabáyainta máashiica, jái naméda nayácai liérra méenaami
máashiica yáairri cabáyainta; cháucta bácai já'a léedacoo béewami liá'a wíneerri
liyácani.
8 Néenee líiyadaminau liá'a máashiicaica, liá'a Wawácali Jesús líinuani'inaa
linúma cálesayu, ya limárdani'inaa jáicta léejojoo lidánani cámarrayu.
9 Ne liárra máashiicaica, íinuerri'inaa Wawásimi dánaniyu; líinuminaa wíteeshi
dánaniyu, ya limédaminaa chóniwenai náneewa jócai nacába cáji, quéewique'e
lichálujueda nayá.
10 Ya limédaminaa quinínama máashiica, quéewique'e lichálujueda náa'a
yáaine'inaacoo náucacoo, jócala nawówai néebidaca, ya jócu nawówai naméda
Dios chuáni wánacaala, quéewiquinicta néenaa náacoo áacairra.
11 Tándawa, Dios índa nachálujueda nayá ya néebidaque'e liá'a númashi
yúwicaca.
12 Quéewique'e náucacoo quinínama náa'a jócani wówai néebida liá'a
yáawaiyiica, báawachata sáicta nawówa méda liá'a máashiica.

Dios wínani quéewique'e náacoo áacairra

13 Ne wayá séewirrinaa arrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, wéenajinai
caníinaa licába iyá liá'a Wawácalica, jiníwata Dios wíneerri iyá quéewique'e
iyá quéechanacu éenaaque'e íinu icáwicau Dios yáajcha, lirrícueji liá'a Espíritu
wáneerri majíconaa iyá, ya liá'a yáawaiyii éebidani nácu.
14 Tándawa, Dios máida irrú lirrícueji liá'a chuánshi sáicai wayái íiwadeda irrú:
Quéewique'e íinu iwáalia léenaa liá'a licámarra liá'a Wawácali Jesucristoca.
15 Tándawa, nuéenajinai, yáau machácani ya jócu imíya máecha liá'a wéewidau'u
iyá wanáanacaiyu ya cáashta rícueji.
16 Wayá sáta Wawácali Jesucristocaja, ya Dios Wasálijinaa, caníinaaca licába wayá
ya liá walí sáictaque'e wawówa mamáarraca, ya áabai sáicai wanéndani wayáca
sáicacala liyá,
17 sáicta liméda iwówa ya limáaca cadánani iyáca, quéewique'e liá'a imánica ya
liá'a imédanica sáicaque'ini quinínama.

3

Isáta wanácu Dios yúcha

1 Léwa liájumirra sái liáni, nuéenajinai, isáta wanácu, quéewique'e liá'a
Wawácali chuáni líinu madéjcanaa quinínama cáinabi, quéewique'e caníinaa
nacábacani, léjta libésunau yáajcha.
2 Isáta Dios yúcha lécchoo quéewique'e litúya wayá náucha náa'a chóniwenai
máashiinica ya náa'a cajíconaanica, níwata jócai quinínama néebidaca.
3 Ne Wawácali liá'a machácanica, liyáminaa wáalia iyájoo machácani iwítee ya
litúya iyá máashii yúcha.

4 Wawácali nácu wawáalia éebidani iyá imédacala iyáca, ya imédani'inaa
mamáarraca, léjta wabánau'u imédacani.
5 Wawácali liyúda iyá caníinaaque'e icábaca yáacacoo, léjta Dios caníinaa
licábaca, ya iwáalia carrúni jináatabee danáanshi Cristo nácu.

Arrúnau'inaa tráawajaaca

6 Nuéenajinai, wabánua lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e
ishírricoo náucha náa'a wéenajinai jócani wówai natráawajaaca, ya jóca áabenaa
nawítee linácu liá'a wéewidani iyá nácu.
7 Iyá yáine léenaa chítashia'eewo'u iyáqui jíni quéewique'e éewa iméda léjta
wamédanica: Wayá séewirrinaa watráawajaaca quéecha'inaami wayá íibi,
8 jiní wáayacala íiyanibi mawéni, séewirri wapáidaca. Báawachata, wa-
tráawajaa yáacaliyu éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha wáiinu waméda
imánubaca quiní irrú.
9 Ne yáawaiyii natáa, wéewa wasáta yúcha iyúdaquinicta wayá, ne jócu cháa jíni,
watráawajaa quéewique'e wáa irrú wacábacanau éewani'inaa iméda yácanaa.
10 Quéecha'inaa wayá yáajcha, wáa irrú chítashia arrúnaa iyáqui jíni: Liá'a jócai
wówai litráawajaaca, chacábacanaa jócu líiya.
11 Ne wáa léenaa áabi éenaa, yáainai cháji'i jócani tráawajaa, níwata awátuini
wérri, naníquicoo jóctalata néewa naníquicoo.
12 Náarra chóniwenaica wabánua nalí ya wamá nalí, liwánacaala nácu liá'a
Wawácali Jesucristoca, quéewique'e natráawajaa cha nawíteemi já'a, néewaque'e
nawáalia narrúnijinau.
13 Nuéenajinai, osámu iméda liá'a sáicaica.
14 Jócta áabi éenaa jócani méda wawánacaala liá'a watánani líta'aa liáni
cáashtaca, éeda lituínaa tánashiajoni, ya u'iwína yáacau liájcha, quéewique'e
báicani.
15 Ne jócu iwáalia ijínaiyu wáni, yáa liwítee léjta éenajirri.

Sáicai liá nalí liájumirrau

16 Ya liyá jájiu Wawácali sáictactaca nawówa yáca, liá irrú sáictacta iwówa
quinínama éerri ya matuínaami. Liá'a Wawácali yáa yáajcha quinínama.
17 Nuyá, Pablo, nutána irrú nutáayu irrú, chúnsai nucáaji yá nushínaa letrayu.
Cháwa nutána nují'inau quinínama nushínaa cáashta nácu, cháwa nutánacani'i.
18 Ya Wawácali Jesucristo yáa irrú sáicai quinínama irrú.

Primera carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

1 Nuyá, Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu
wásedeerri wayá, Wawácali Jesucristo, washínaa wanéndani wayáca.
2 Nutána jirrú liáni cáashta Timoteo, yáawayi nucúulee éebidani nácu, nuwówai
Dios Wasálijinaa ya Cristo Jesús washínaa Wawácali yáa jirrú liwíteu, jishínaa
carrúni jináatai ya sáictactaca jiwówa yáca.

Nuíiwani jirrú lijúnta náa'a éewidenai jócani yáawaiyii

3 Léjta jinísa numá jirrúi quéecha'inaa jóctanaa nuáu chaléeni cáinabi jí'ineerri
Macedonia, quéewique'e jimáacacoo chacáalee jí'ineerri Éfeso, quéewique'e bánua
nalí chóniwenai quéewique'e jócu néewida báawatai wíteeshica,
4 u'éemi nachuáni náa'a náiiwadedanimica ya chuánshi jócai amáarra nanácu
náa'a nawérrinaibimica. Liáni wíteeshi téenai bácai nacáita yáacaque'iu, jócai
éewa liwána liwáalia néebidauca liá'a Dios wówaini limédaca.
5 Liá'a Dios wówaini liméda liájcha liáni rúnaa caníinaa wacába yáacacoo, liájcha
liá'a caníinaabee íinuerri áabai wówashi masáculai, áabai wíteeshi sáicai, ya áabai
wéebidani yáawaiyica.
6 Áabi jiéneu báawachala liúcha liáni ya yúqueneu cáita yáaqueneu, jócai
áanama nácueji.
7 Nawówaini namédacoo quéewidacani liá'a ley Dios shínaa, ne jócai néemi liá'a
namánija, ne jiní liá'a néewidani jicá'a liá'a yáawaiyi namáca.
8 Wáa léenaa liá'a ley sáicai wérri, chácta waméda léjta liwówai limédaca, léjta
liyáyu'u.
9 Rúnaa wédacanicoo, jiní ley náa nalí náa'a médenai sáicaica. Liá'a ley náani
quéewique'e náa léenaa náa'a médenai máashii ya náa'a jócani éemi, ya náa'a
máashiicanica ya cajíconaanica, náa'a jócani cawáunta Diosru ya liá'a éebidani
nácu, ya náa'a íinuenai nashínaa nasálijinau ya natúwa, quinínama íinuenaica.
10 Ya náa'a médenai máashii náiinaa yáajchau, ya náa'a washiálicuenai médenai
máashii náajcha wáacoo, ya náa'a íinaca médenai máashii nayá wáacoo lécchoo,
ya náa'a nawénda ya nawéni chóniwenai, ya náa'a canúma yúwicanica; ya náa'a
júrenaiu mawéni; liáni liwówaiyu limáca, náa'a médenai liá'a yáirrico éewidenai
sáicai júnta.
11 Ya liáni sáicai éewidani léewa wáiinuni sáicai wérri chuánshi, léewidani wayá
nácu wéewaunaa wáacoo áacairra, liá'a Dios sáicai wérri máacani nulí.

Yáirri sáicai nácu liá'a carrúni jináatai Dios shínaaca

12 Nuá sáicai washínaa Wawácali Jesucristo, liyá yáirri nulí danáanshi, níwata
cáberri nuéebida linácu limáaca nuyá nuyúdaque'e lishínaa tráawaju nácu,
13 báawita nuyá quéecha numá chuánshii máashii linácula, nucánaquedani ya
nucáitani. Ne liyá Dios carrúni jináata licába nuyá, níwata nuyá újnibi jócai éebida
linácu ya jócu nuá léenaa liá'a numédanica.
14 Cháwa jáni washínaa Wawácali yáa nulí liwíteu máanui wérri, ya liá nulí liá'a
nuéebidani nácu, ya liá'a caníinaabee wawáalianica washínaa rúneerriu Cristo
Jesúsru.

15 Liéni yáawaiyi wérri, quinínama rúnaa néebidacani: liá'a Cristo Jesús íinuerri
cáinabi ítala quéewique'e litée náa'a cajíconaanica áacairra, náucha nárra nuyá
quéechanacu sái.
16 Tándawa, Dios wáalia carrúni jináata licába nuyá; quéewique'e Jesucristo íyada
nunácu quinínama sáica wíteeshica. Nuyá íinue numédacoo núyadacoo nalí náa'a
rúnaa néebida linácu, quéewique'e wéewa nawáalia liá'a cáwicaishi jócai amáarra.
17 ¡Wáa lirrú máanui licábacoo, ya cadánanibee wérri mamáarraca éerri, lirrú
liá'a rey jócai amáarra, liá'a jócai éewa máanalica, jócai wéewa wacábaca liyá
bácai Dios! Chácajani.
18-19 Timoteo, nucúulee, nuá jirrú liáni tráawajuca quéewique'e jíinua yáacacoo
sáica liáni íinua yáacashica jéebidani nácu, ya sáicai wíteeshiyu, léjta liá'a namáni
quéecha náa'a éenajinai náa'a táanianaimi jinácu lijí'inaa lícu Diosca. Áabi jócta
néemi jiwánacaala nashínaa nawíteu yúqueneu nashínaa néebidani nanácu.
20 Liéni bésuneerriu nalí náa'a Himeneo ya Alejandro, náani néejueda
Wawásimirru quéewique'e néewidacoo jócubeecha namá máashii chuánshi Dios
júnta.

2

Chítashia arrúnaa isátacoo Dios yúcha.

1 Quéechanacu numáca irrú iméda isáta Diosru, isáta Dios yúcha, isáta íchaba ya
yáa sáicai Diosru quinínama nanácu náa'a chóniwenaica.
2 Arrúnaa wasáta Dios yúcha nanácu náa'a wánacaleenaica, ya náa'a
bánuenaica, quéewique'e wéewa sáicta wawówa ya wacáwica machúnuca, ya
jiní íinua yáaquenaiu, cawáunta wayá Diosru, ya cawáuntaque'e quinínama
licábacanaa.
3 Liáni sáicai ya licába sáictai liá'a Diosca téerri wayá áacairra.
4 Liyá wówerri quéewique'e quinínama náiinu náa léenaa yáawaiyiica, ya
náaque'iu quinínama áacairra.
5 Ái bácai rími Dios já'a; ái báqueerri Washiálicuerri éeneerri litée quinínama
washiálicuenai quéewique'e nayá Dios yáajcha, lijí'inaa liá'a Washiálicuerrica
Jesucristo.
6 Níwata Jesucristo éejuederri licáwicau quéewique'e quinínama chóniwenai
éewa náacoo áacairra, léjta liáyu chuánshi liyáali léerdimi rícu.
7 Tándawa nuyá Dios máacani téerri'inaa lichuáni ya apóstolu, ya namáaca nulí
quéewique'e éewiderriu linácu éebidani, ya liá'a yáawayiica náa'a jócani judío. Ne
liéni numáni yáawaiyi waliérra; jócaita númashi yúwica.
8 Cháwa jáni, nuwówai náa'a washiálicuenaica nasáta Dios yúcha quinínama
matuínaami, ya nanácuda nacáajiu Diosru wówashi masáculai, jiní íiwirri wówa
ya jiní cáiteerri
9 Ya nuwówai quéewique'e náa'a íinaca nasúwa nábalau léjta íina íibala
cábacanaa, imíyaiyu ya sensíyuiyu lécchoo; quéewique'e nachúnicoo ne jócai jiérri
ruwítau quéewique'e nacába ruyá, jiní óroyu, ya íiba cawénini, jiní íibalashi cawéni
wérri,
10 arrúnaa iméda sáicai, léjta arrúnaa naméda náa'a íinaca máaqueneu nayáu
Diosru.
11 Ruá'a íinetoo rúnaa ruéemi liá'a néewidani nácu manúmata, cawáuntaque'e
quinínama ruyá náajcha wánacaleenaica;
12 ya jócu nuínda quéewique'e ruá'a íinetoo éewida íchaba chóniwenai náneewa,
ya jócaque'e ruwánacala liá'a washiálicuerrica. Nuwówai ruyáque'e manúmata,
13 níwata Dios méderri quéechanacu Adán, liáwinaami ruá'a Évaca;

14 ya Adán jócaite Wawásimi chálujueda, ruyáwani ruá'a íinetooca, lichálujuedate ruyá rucáu jíconaashi rículate.
15 Dios méetuaminaa rujíconaa ruá'a íinetooca ya táminaa litée ruyá áacairra, rumédacta quinínama sáica léjta túwashi, ya ruéebidacta mamáarraca, caníinaabee nácu, jiní rujíconaa ya imíya ruyá.

3

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a wánacaleenaica iglesia rícu

1 Liéni yáawaiyii waliáni: Báqueerri wówerricta liárru iglesia rícu liwánacaalaque'e, wówerri áabai tráawajo sáicai.
2 Tádawa, liá'a licábacanaa liá'a wáaleerri liá'a wánacaalashica léjta wánacaleerri jiní jíconaa. Arrúnaa liwáalia bácau rími líinuwa, ya liyáque'e áabai cáwicaishi cawáuntai, áabai chuánija, catráawajaacai ya jóca liséwica yáarru. Arrúnaa léewa liwína chóniwenai líibana rículau mamáarraca; arrúnaa léewa léewidaca.
3 Jócai arrúnaa cáirracalaicani, jiní liwówaica líinua yáacacoo, arrúnaa sáicai wérri liyá, machúnucai ya jócai máaca liwówau warrúwa nácu.
4 Arrúnaa léewa liwánacaala líibana rícu sána, ya léewidaque'e léenibiu juménani nayá ya cawáuntani quinínama.
5 Ne jóctacala léewa liwánacaala chúnsai líibana rícu sánaca, ¿chítate quéewau'u jíni litúya liá'a iglesia Dios shínaaca?
6 Tándawa, liá'a wánacaleerrica jócai éewoo báqueerri wáalii éebidaca, carrúnataca máanui licábacoo, ya licáacoo léjta Wawásimi cáayu'u lirrícula liá'a cacháninaica.
7 Arrúnaa cawáunta nacábacani náa'a jócani éebida Dios nácu, quéewique'e jócu licáu báinabee rícula nanáneewa náa'a chóniwenaica, ya licá'echau Wawásimi shínaa máashii rícula.

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a nayúdenai pastor iglesia rícu

8 Chacábacanaa, náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, rúnaa washiálicuenaicani cawáuntani, ya séewirrinaa naméda liá'a namánica, ya jócani cáirracalani, jiní nawówaicala nawáalia shínaashi méenaami naméda máashii chóniwenairru.
9 Arrúnaa nacháanacoo lirrú liá'a yáawaiyi náyadanica, liá'a wéebida nácu ya nawáaliaque'e masáculai wíteeshica.
10 Quéechanacu arrúnaa néeneda nayá, ya liáwinaami, ya jócta nawáalia najíconau néewaminau namédacoo léjta nayúdenai pastor iglesia rícu.
11 Chacábacanaa, náa'a íinaca cawáuntani wérri, jócani cáiiwadedacani chuámshi shínanaa, cawáuntani ya machácani quinínama nácu.
12 Báqueerri yúderri pastor iglesia rícu, rúnaa liwáalia bácau rími líinuja, ya léewa liwánacaala sáica wérri léenibiu ya lishínaa quinínama líibana rícu sána.
13 Níwata náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, médenai sáica nashínaa tráawajo, náiinuni'inaa nalíwoo áabai yáarruishi cawéni, ya chawíteemi wérri já'a néewaminaa natáaniaca néebidauca Cristo Jesús nácu.

Liá'a yáawaiyiica íiyaderricoo linácueji liá'a wéebidani nácu

14 Nunénda nuáacoo nucába jiyá; ne nutána jirrú liáni,
15 quéewique'e, báawita nudécudau, jiáque'e léenaa chítashia jíni rúnaa jimédacoo Dios shínaa éenajinai íibi, léwa liáni iglesia Dios cáwiica, liá'a iglesia wíneerri ya túyerri yáawaiyica.
16 Yáawaiyii atéwai jócu wéewa wáiiwadedaca liá'a wéebidani nácu bájialai máanui wérrica:
“Cristo íinuerri cáinabi ítala limédacoo washiálicuerriyu,

néenee Espíritu Santo íiyada majíconaiyu,
ya náa'a ángelbini nacábani.
Náiiwa nalí chóniwenai yáaine quinínama cáinabi íta'aa,
náa'a éebidenai linácu quinínama cáinabi,
ya narríshibiani sáicai wérri áacairra.”

4

Náa'a shírruedenai nawíteu liúcha liá'a néebidani nácujoo

1 Ne liá'a Espíritu Santo limá'ee jucámarranaa, cha lé'e amáarractala'inaa liyáca
liá'a éerrica, áabiminaa dánaujoo liúcha liá'a néebidani nácu, nasíguiaminaa náa'a
espíritu cachálujuedacanica ya néewidani nanácu náa'a íinuenai demonio néenee.
2 Namédaminaa nawánacaala náa'a chóniwenai chámaini wíteeshi ya canúma
yúwicani, nashínaa nawítee márquerriu nashínaa jíconaashi újni jiárruyucani.
3 Náani chóniwenaica jócu naínda néda yáacacoo, ya jócu naínda náaya
matuínaami íyacaishi, ne Dios quénudanica quéewique'e náa'a éebidenaica ya
lécchoo náa'a yáine léenaa liá'a yáawaiyica náayaque'ini, náaque'e sáicai Diosru.
4 Ne quinínama liá'a Dios quénudanica sáicai wérri; ya jiní wéewani wadánaa
jiúcha warríshibiactani wáa sáicai Diosru,
5 níwata liá'a Dios chuánica ya isáta Dios yúcha limédani majíconaa.

Báqueerri sáicai catráawajaacai Jesucristorru

6 Ne jéewidacta quinínama liáni nalí náa'a jéenajinai, ya jíya liá'a Dios chuánica
ya liá'a sáicai jéebidanica nácu séewirrinai jiyá nácu, jiyá bácai cashírruedacai
sáicai Jesucristorru.
7 Ne jócai jiméda liwánacaala náa'a chuánshi éerri rícu sánaca ya mawíteeca.
Jimáaca jicáwicau Dios cáaji rícu mamáarraca;
8 áawita liá'a ejercicio sáicai wanáanairru máayabaca, jimáaca jiyáu Diosru
sáicai quinínamarru, níwata índa walí sáicai liáni wacáwicaca, ya liá'a wacáwica
wabéechala sáica.
9 Liáni yáawaiyii waliáni, arrúnaa quinínama néebidacani.
10 Tándawa liáni, watráawajaa ya waméda wadánaniu, níwata wamáaca
wanéndaca liáni liá'a Dios cáwiica, liá'a wásedeerri quinínama chóniwenai, nalí
chúnsai náa'a éebidenai linácu.
11 Liáni arrúnaa jibánua ya jéewida áabi mawí.
12 Ujicába jiyáu jiníca jiwéni, báawita icúlirrijui jiyá, mawí jíyada jiwíteu nalí
chaléjta éebiderri Dios chuáni nácu, chaléjta jitáaniacala, chaléjta jiyáyu'u jiwówa
yáajchau, ya jéebidacala ya jicáwica jiní jíconaa.
13 Nácula nuíinu jichána jiliá nalí náa'a chóniwenaica liá'a Dios chuánica, jiá
nadánani náa'a jéenajinai ya jéewida nayá.
14 Ujínda amáarraca liá'a sáicabee Dios yáani jirrú, quéecha'inaami Dios wána
salínaica iglesia ísanaca nachánaa nacáajiu jinácu.
15 Jimáaca quinínama jiwíteu linácu liáni, néewaque'e nacába quinínama léjta
jidáwinacoo jinácu.
16 Jitúyau jiyá jájiu, liá'a jéewidau'u áabi, jiáu cabálininaa quinínama nácu. Ne
jimédacta cháni'i, jéewaminaa jiácoo áacairra jiyá jájiu, ya chacábacanaa náa'a
éemenai jirrú, néewaminaa náacoo áacairra lécchoo.

5

Chíta éewau'u jiyá náajcha náa'a éebidenaica

1 Ujicáitadeda liá'a salírranica, báawachata, jéewida liwítee chaléjta újni
jisálijinaa, jiyá náiibi náa'a icúlinaica ya jiá nawítee léjta jéenajinai.
2 Náa'a salítuenica, jiyá ruájcha chaléjta jitúwa; ya náa'a miyácanai, chaléjta
jéenajinai íina, wíteeshi majíconaiyu.
3 Jiyúda máanirrinica náa'a jócani wáalia tánashia yúderri nayái.
4 Ne báquetoo máanirriuctani ruwáalia rucúuleu jócta rutáqueerri, nayáwa
quéechanacu éewenaa néewidacoo naméda nacábacanau náajcha náa'a chúnsana
néenajinaica, caníinaaque'e nacába nasálijinau léjta caníinaa nacába nayá lécchoo,
léwa sáicai liéni, sáicai Dios cába lécchoo.
5 Ne ruá'a yáawaiyii máanirriuca, ruá'a máaquechooca bácai, máaquechoo
ruwówau Dios nácu, jócau íiyabau rusátacoo Dios yúcha éerri jútainchu ya táayee
lécchoo, quéewique'e Dios yúda ruyá.
6 Ne ruá'a máanirriuca médechoo léjta éerri wówau, máanaliu yáca rucáwica
yáajchau.
7 Jibánua nalí náa'a quinínama liáni, quéewique'e jócubeecha arrúnaa nacáida
íiwanaa.
8 Ne liá'a jócaita túya léenaaca, mawí'inaa chúnsana léenajinaica, jócai méda
nacábacanaa náa'a éebidenai Dios chuáni, chái jicá'a liá'a mawí cacháninai wítee
náucha náa'a jóca éebida Dios nácu.
9 Táshia natánacta nají'inaa náa'a máanirrinica, arrúnaa nayáca bácai nája náa'a
wáalenai mawí sesenta camuí, ne ruá'a wáalechoomi bácairrimi rúnirrijau.
10 Néewani náa léenaa nácu liá'a sáicai rumédanica: Dáwinechoo sáica
ruéenibiu, sáica wítee náiinucta rúbana rícula, bádedeechoo náiiba náa'a
éebidenaica, ruyúdacta náa'a carrúni jináatanica; ne lécchoo, ruwówa rumédaca
quinínama sáicai.
11 Ne jócu tána nají'inaa néeni náa'a máanirrinica wáalianai píitui camuí, níwata
ruíinaa wána rushírricoo Cristo yúcha, wówainai nawína yáacacoo wáaliiyu bániu,
12 nawáalia najíconaa nayá jájiu, jóca naméda léjta namáyu nalí quéechanacu.
13 Ne lécchoo najínaniu cuíta jútainchu, ya naméda náinuniu lécchoo, ne jócanita
íinu bácai canúma yúwicani lécchoo, níqueneu quinínama nácu ya náiiwadeda
jócai sáicanata náiiwadedaca.
14 Tánda nuwówai náa'a máanirrini miyácanaica ruéewa ruéda yáacacoo
wáaliiyu, nawáaliaque'e néenibiu, natúyaque'e nábanau léjta íina, jócubeecha náa
lirrú yáarrushi liá'a najínaica.
15 Ne áabi náa'a máanirrinica najiáu Jesucristo yúcha, jáiwa náawai Wawásimi
yáajcha.
16 Ne báquetoo íinetoo éebidechoo Cristo nácu, ruwáaliacta ruéenajinai
máanirrini íibiu, arrúnaa iyúdacani, jócubeecha cadúcuni liyá iglésiarru; cháminaa
iglesia éewa liyúda nayá náa'a máanirrinica jiníni yúda mawí.
17 Náa'a salínaica wánacaleenai sáica iglesia, éewenai cawáunta icába mawí,
náa'a yáawaiyinica íiwa ya éewidenai Dios chuáni.
18 Ne liá'a Dios chuáni limá'ee: “U'ibáji linúma liá'a pacáaca jáicta litráawajaa liyá
cái”. Né'e limá'ee lécchoo: “Liá'a tráawajeerrica iglesia rícu, éewerri lirríshibia
liwéniu lécchoo”.
19 Ujiméda nawánacaala náa'a táanianai lijúnta liá'a salírrani éewiderri iglesia
rícu, jócta liwáalia chámata jócta matálitai cábenai liyá.
20 Náa'a médenai náacoo najíconau, arrúnaa náarracani quinínama náneewa,
quéewique'e chacábacanaa cáarru náa'a áabica.
21 Nubánua jiyá Dios náneewa, Jesucristo náneewa ya náa'a ángelbini Dios wínani
lécchoo, jiméda quinínama liá'a nuwánani jimédaca, ya machácani jiyá quinínama
yáajcha, jicába quinínama áabenaa.

22 Ujichánaa jicáajiu áabi nácu jóctanaa jiá léenaa liwítee sáica, jócubeecha
jiméda jijíconau náajcha. Jitúyau liúcha liá'a quinínama máashiica.
23 Níwata éerri jútainchu bálinacoo jiáwai nácu, ujíirra shiátai bácai liyáwoo,
jéewa jíirra píitui vino lécchoo.
24 Najíconaa náa'a áabica, nacábani jucámarranaa jóctanaa náau liyáctala
cáberri yáawacta cajíconaajani, ne áabata náani léenaa liáwinaami.
25 Ne chalécchoo, liá'a sáicai namédani lécchoo nacábani jucámarranaa; ya liá'a
jócai nacába, jóca'inaa máacau libáyacoo séewirrinaa.

6

1 Náa'a arrúnaani tráawajaaca nawácanairru mawéni, arrúnaa náa'a
nacáarruni'inau nawácalirru, arrúnaa cawáunta nayá, jócubeecha licáida
náiiwanaa Dios jí'inaa nácucha, jiní natáaniacala máashii linácu liá'a wéewidani
nácu.
2 Ne áabi wáaliacta nawácanai éebidenai Dios chuáni, néewaque'e
cawáuntaque'e nayá, níwata néenajinaiwajani éebiderri Jesucristo chuáni nácu;
tádawa, arrúnaa iyúda nayá sáicai wérri mawí, tándawa náa'a ríshibianai nashínau
sáicai tráawajuca, éebidenai lécchoo, ya éenajinai caníinaa icába nayá.

Rícucaishi yáawaiyiica

Jéewida ya jíiwa nalí liáni:
3 Ne áabi éewidacta iyá báawatai liúcha liá'a léewidani iyá nácu, ya jócu áabenaa
liyá liájcha liá'a yáawaiyica néewidani nácu, Wawácali Jesucristo nácue sáica, ne
jócani éewida léjta wawítee,
4 ne báqueerri sáictai cábacoo liyá jájiu liwítee rícuejiu, ne jiní yáani léenaa.
Íiserri litáania nanácu náa'a chuánshi jócani sáica licábaca, ne yáairri linácu
chaléjta bálinacaalashi; ne léwa líinucteji liá'a cadéni nacába yáacacoo, jócu
áabenaa nawítee, máashii linúma, jócu léebida linácu,
5 ya líinua yáacau éerri jútainchu áabi yáajcha, náajcha náa'a chóniwenai
máashii wítee, ya jócai liá léenaa liá'a yáawaiyica, wíneerri liá'a wíteeshica cháji'i
warrúwa nácueji.
6 Ne jucámarrai yáaca liá'a wawíteeca, yáawaiyii cawéni wérrica, ne bácai lirrú
liá'a sáictai wówa liájcha liá'a liwáalianica.
7 Táda jiní waíndani lítala léji liéni cáinabica, jiní'inaa wéewani watéecojoo.
8 Áicta wáayanijaa ya ái wábalajaa, ta éewa sáicta wawówai liájcha liáni.
9 Náa'a wówenai nawáalia máanui wérri warrúwaca, jócu néenaa nawánta liá'a
máashii méda nawówa lícu, ya liwána napénsaa áabata matuínaami mawíteeyu,
ya liá'a máashiica téerri washiálicuenai carrúni jináatactala'inaa nayá, ya chaléeni
náucaquictala'inaacoo.
10 Níwata lináinaa liá'a warrúwaca, náawiderri nawítee náa'a washiálicuenaica,
namédaque'e máashii liyú liá'a warrúwaca, náa'a sáictani cábacani liá'a
warrúwaca, lináawida nawítee liúcha liá'a néebidauca. Jáiwa carrúni jináata
naméda nacáwica nayá jájiu.

Liá'a sáicai íinua yáaquerricoo linácu liá'a léebidauca

11 Ne jiyá, washiálicuerri Dios shínaa, jimáaniu liúcha liáni quinínama máashiica.
Jitée cáwicau machácani, máaquerri jiwówau Dios nácu, jiwáaliaca jéebidauyu,
caníinaaca jicábacani, u'íinu jiyá nuchuáni nácu mamáarraca, jiáu jibéechalau,
imíyaiyu jiwówa yáajchau.

12 Jíinua yáacoo linácue liá'a sáicaica jéebidau Dios nácu, ujínda liácoo jiúcha
liá'a cáwicashi jócai amáarra, linácuejiwa Dios máida jiyá, tánda linácueji líiwa
jirrú quinínama nanáneewa náa'a chóniwenaica.
13 Chócaja'a, Dios náneewa, yáairri nacáwica quinínama yáanai lirrícu liáni
éerrica, ya Jesucristo náneewa, cha lécchoo liméda áabai líiwa nalí sáicai, ya líiwa
sáicai chuánshica lináneewa liá'a Poncio Pilatoca; nubánua jiyá,
14 jimédaque'e chaléjta nubánuau, jócai jéewa jiwána nanáawidaca, jócubeecha
arrúnaa nucáita jiyá. Jiméda cháni cáashia líinuctala liá'a Wawácali Jesucristoca.
15 Dios méda quinínama áabenaa licábacanaa chaléjta limáyu, liyáwa bácai Dios
sáicai wérri yáairri quinínama íta'aa, náiibicha náa'a reyebinica liyá mawí máanui
náucha ya náiibicha náa'a wánacaleenaica, liyá mawí máanui náucha.
16 Liyáwa bácai jócai máanali, yáairri áabai cámarrashiyu jinícta éenaa
lirrúnicoo. Jiní báqueerri washiálicuerri éeneerritee licábacani, jócai'inaa léenaa
licábacani. ¡Bácai Dios yáairri'inaa mamáarraca éerri! Cháwajani.
17 Náa'a wáalianai warrúwa líta'aa liáni cáinabica, jibánua nalí jócubeecha
máanui nacábacoo, jócubeecha namáaca nawówau linácu liá'a nanéndani nayáca
warrúwa nácu, níwata liá'a warrúwaca éewerri amáarraca, jiní wéni. Imáaca
iwówau Dios nácu, liyáminaa yáa walí quinínama liá'a warrúnaani'inaa walíwoo,
quéewique'e liméda walí sáicai.
18 Jiwána naméda liá'a sáicaica, quéewique'e namédacoo rícubiniyu naméda
sáicaica. Jíiwa nalí nanéndaque'e nayúdau'inaa náa'a carrúni jináatanica.
19 Cháwaminaa nawáalia rícubinique'e nayá, liáminaa nalí nadánani, yáairri'inaa
nalí cabálininaa nabéechalau, náiinuminaa liá'a nacáwica jócai amáarra.

Líiwa lirrú báitaa liá'a Timoteoca

20 Timoteo, túya sáica liáni nuáni jirrú jicáaji rícu. Ujéemi chuánshi matuínaami
éerri rícu sái mawéniica, jiní jiácala liwíbanaa nalí náa'a chóniwenai máinai
náacala léenaa, ne jiníni yáani léenaa;
21 ne áabi náa'a nanáawida nawíteu, liúcha liáni nawítee jócai yáawaiyi,
shírreneu liúcha liáni léebidauca. Nusáta Dios yúcha irrú'inaa liáque'e irrú
sáicabee inácu'inaa.

Segunda carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

1 Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu, chaléjta
Dios máyu'u liá'a cáwicashii Cristo Jesús nácu.
2 Nutána jirrú liáni cáashtaca liá'a Timoteoca, caníinai nucábaca jicá'a nucúulee.
Nuwówai Dios wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo liá jirrú jidánani ya carrúni
jináatau ya sáicai wérri jinácu.

Wáiiwadedau Cristo nácu

3 Nuédacaniu'inaacu séewirrinaa jáicta nusáta nuyáwai Dios yúcha, ya nuá
sáicai Diosru éerrinacu ya táayee, liá'a nushírruedanirru sáica nuwítee, léjta
nashírruedaumi náa'a nuwérrinaibimi lécchoo.
4 Nuédacaniu séewirrinaa jituí yáabi nácu, ya nuwówaiyu ta nucába jiyá,
quéewiquinicta sáicta wérri nuwówa.
5 Níwata nuédacaniu jéebidau machácani, quéechanacumi ruéebida ruwáalia
ruá'a jirruída Loidaca ya jitúwa Eunice, ya nuyá éebiderri lécchoo jiyácala chái
wáaliacajani jéebidauca.
6 Tánda linácue nuárra jiyá, quéewique'e ujínda liácoo jiúcha liá'a jiwítee
sáicaica Dios yáani jirrú, quéecha'inaami nusáta jinácu nuchánaa nucáajiu jinácu.
7 Ne Dios jócai yáa liyá walí áabai wíteeshi cáarruica, yáairriu walí áabai wíteeshi
cadánani, caníinaa wacábaca ya wéewa watúyacoo wayá jájiu.
8 Ubái jiyá jíiwadeda sáicai wawácali nácu, ubái jiyá nunácueji lécchoo, nuyá
naníquini cuíta manúmai rícula linácu liá'a Jesús bánuani wamédaca; báawachata,
liá'a danáanshi Dios yáani jirrú, jiwánta liá'a carrúni jináatabee íinuerri'inaaca
linácueji liá'a chuánshi sáicaica.
9 Dios wásedeerri wayái ya limáida wayá quéewique'e wamáacaque'e licáaji
rícu quinínama wacáwicau, jócaita linácu liá'a wanísani wamédacai, níwata léwa
liwówau jáni ya caníinaaca licába wayá Cristo Jesús nácueji. Dios caníinaa licába
wayá quéecha'inaa jiní éerri újnibii.
10 Dios íyaderri walí caníinaa licába wayá chóque'e, quéecha'inaa líinu Jesucristo
téerri'inaa wayá áacairra, liá'a márderri máanalicai dánani, ya lirrícueji liá'a Dios
chuánica lijéda jucámarranaa liá'a cáwicaishica jócai amáarra.
11 Dios máaquerri nuyá nuíiwaque'e liáni chuánshica, ya libánua nuyá léjta
apóstolu ya qéewidacaica.
12 Tánda linácueji liáni carrúni jináata nuyá quinínama. Ne jócu bái nuyá
linácueji, níwata nuá léenaa tánashia nácu nuéebidai, ne nuyá yáairri léenaa
liyá wáalierri liwítee dánaniu quéewique'e nuíiwa lichuáni mamáarraca, cáashia
líinuctala'inaa liá'a amáarracta cáinabi.
13 Jéewidau léjta jicábau nuéewida liá'a chuánshi yáawaiyiica, liá'a jinísani
jéewidacoo nácu nuájcha, ya jéebidaque'e mamáarraca, ya liá'a níinaashi
wawáalianica wayáyuca macábaita Cristo Jesús nácueji.
14 Espíritu Santo dánaniyui yáairri wanácu, jitúya linácu liá'a chuánshi
machácanica liá'a Dios máacani jirrú.
15 Léjta jiáyu léenaa, quinínama cáinabi Asia shínaa ítesana, namáaca nuyái
bácai, náiibicha náa'a Figelo ya Hermógenes.

16 Wawácali carrúni jináataque'e licába náa'a léenajinai liá'a Onesíforo, níwata
liyá íchabachu líinu liyúda nuyá, ne jócu bái líinu licába nuyá yáairri cuíta manúmai
rícula.
17 Báwachata, jái'inaami líinu Romalai, lichánau limúrru nuyái jócai wówa íyabau
cáashia líinu nunácu.
18 Wawácali carrúni jináataque'e licábacani, liyáali éerri jáicta amáarra
cáinabijoo. Jiyá jái yáa léenaa íchabachuca liyúda wayá Éfeso rícu.

2

Báqueerri soldado sáicai Jesucristo shínaa

1 Ya jiyá, Timoteo, nucábani jicába nucúulee, jéderri danáanshiyu liá'a Jesucristo
yáani jirrú.
2 Liá'a jéeminica numáca íchaba chóniwenai náneewa, jéewidani náa'a
washiálicuenaica jíisainica, náa'a éeneenai néewidaca áabi.
3 Jiyá sáicai wérri léjta soldado Jesucristo shínaa, éewerri jiyá sáicai áawita carrúni
jináata naméda jiyá linácueji.
4 Jiní báqueerri soldado éewerri liwína áabai tráawaju, arrúnaa liyá linácuja
éewaque'e sáicta liwácali cábacani.
5 Chacábacanaa, liá'a caséwicacaica, jócai éewa lirríshibia liá'a premioca,
jóctacala liséwica léjta licábacanaa liséwicau'inaa.
6 Liá'a tráawajeerri bacháida lícu, quéechanacu arrúnaa litráawajaaca,
quéewique'e liáwinaami léewa liáwaqueda líta liá'a liáabananica.
7 Jédacaniu linácu liáni numánica jirrú, liá'a wawácalica liwánaminaa jiá
léenaaca quinínama.
8 Jédacaniu Jesucristo nácu, cáwerrimicoo máanalicai yúcha, David táqueerrimi;
léwa chuánshi léewidani wayá nácu, wéewaunaa wáacoo áacairra ya
nuíiwadedani.
9 Linácu liáni chuánshica nuwánta carrúnatabee, ya nabáji nuyá léjta báqueerri
cáiinuacai; ne liá'a Dios chuánica jócai bájiu.
10 Tándawa nuwánta quinínama, quéewique'e numédaque'e sáicai nalí náa'a Dios
wínanica, quéewique'e nayá néenaaque'e náacoo áacairra, liá'a sáictai wérrica, ya
jócai amáarra Cristo Jesús nácu.
11 Liáni yáawaiyii wérri:
Máanalicta wayá linácu, cáwiminaa wayá liájcha lécchoo;
12 Carrúni jináatacta wayá linácu, wawáaliaminau washínau liájcha
liwánacaalactalaca;
ya wabáyacta lináwa wáa léenaa linácu, chacábacanaa libáya wanáwa lécchoo;
13 jócta machácani wayá, liyá mamáarracai méda machácanii,
níwata jócai éewa limáaca licábacanau, le licábacanaaja liérra.

Báqueerri catráawajaacai sáicai wérri

14 Jédacaniu séewirrinaa nalí linácu liáni: Limá nalí Dios náneewa u'icáita yáacau
linácu jiliérra chuánshi. Náa'a cáitenai jócai sáicai, méderri máashii nalí náa'a
éemenai nayácani.
15 Jiméda quinínama tánashia jéewani jimédaca, Dios náneewa jicá'a báqueerri
washiálicuerri catráawajaacai méderri sáicai, jócai éewa báica, éewiderri sáica
léjta licábacanaa liá'a Dios chuánica yáawaiyiica.
16 Ujitáania chuánshi máashii cáinabi íta sái, jiní wéni, léca liá'a natáaniani nácu
cha, yúquerri nayá mawí máashiiquictala,
17 ya liá'a néewidacalaca cáarralerriu chaléjta liá'a bálinacaalashi cachánaninica.
Léwa libésunau liáni náajcha náani washiálicuenai nají'inaa Himeneo ya Fileto,

18 náawa yáainiu náani báawachala liúcha liá'a yáawaiyiica; namá'ee linácucha
liá'a wacáwiactacoo jái bésunacuwai, ya jínaneneu nacáarraleda chacábacanaa
náa'a áabi éebidenaica.
19 Ne Dios máaca áabai liárrubai cadánaniyaca, tánda litánaa nalí: “Liá'a
wawácali yáirri léenaa náa'a lishínaaca”, ya “Quinínama náa'a sátenaicoo Dios
yúcha, arrúnaa nashírrique'iu liúcha liá'a jíconaashica”.

20 Waméda áabai cuíta máanui cábacanaa: Áabai cuíta máanui, jócai bábajuta
oro yáca ya warrúwa ái néeni já'a, lécchoo áicuba ya bádanicaishi, áabi
namédaniyu sáicai, ya áabata mawí cuíta lícu sái.
21 Cháwa libésunacoo á'a cuíta wawácali shínaaca. Ne wayácta majíconaa
quinínama máashii yúcha, cháiminaa léjta liá'a cawéninamaica, yáairri sáica
wawácali cáaji rícu, méderri'inaa quinínama méenaami sáicaica.
22 Jidánau liúcha liá'a máashiica icúlinai wíteeca. Jimúrru jiyá machácaniyu ya
jéebida mawí, caníinaa jicába, ya sáictaque'e jiwówa, náajcha náa'a quinínama
chóniwenai wáalianai nawówau masácula nasátacoo Wawácali yúcha.
23 Ujiméda liwánacaala náa'a cáitenai matuínaami, jicá'a náa'a chóniwenai
mawíteeni, jái jiá léenaa índeerri íinua yáacashi.
24 Báqueerri washiálicuerri tráawajeerri wawácalirru, jócai jínaniu líinua
yáacacoo, báawachata, arrúnaa sáica limédacoo quinínama yáajcha, arrúnaa
éeneerri léewida sáica, ya arrúnaa liwántaa quinínama.
25 Ya jiárra imíyayu jiwówa yáajchau náa'a médenai lijúnta máashii, jínda Dios
náawida nawíteejoo náaque'e léenaa liá'a yáawaiyiica.
26 Nawítee cáwiaque'iu, néewaque'e najiácoo liúcha liá'a cachálujuedacaica
Wawásimi wáalierri nayá mawítee, limédaque'e náajcha léjta liwówainica.

3

Chítashia nacábacanaa náa'a chóniwenai urrúnictala amáarra cáinabi

1 Ya lécchoo arrúnaa jiá léenaa, liá'a éerdi éenamicojoo líinuminaajoo éerri
carrúnatai'inaa.
2 Náa'a chóniwenaica cadéniminaa nayájoo, caníinaaminaa wérri nacá'a
nawárruaniu, wachósuni ya cábadedeenaicoo nayá jájiu. Natáaniaminaajoo
máashii Dios nácu, jócuminaajoo néewidajoo nasálijinaarru; nayáminaa
quiní'inaajoo máj nalí, quiní nabústanijoo, jóca'inaa náa'a licáarruninaa liá'a
Dios máni nácucha.
3 Jiní caníinai nacábacoo, jiní carrúni jináataca nacába áabi, nayá catáaniacani,
nanúma yúwicau, jócuminaa néenaa nawánacaalacojoo liúcha liá'a máashiica;
nayá liyájurricani, najínai'inaa quinínama liá'a sáicaica.
4 Nayá cachálujuedacani, jócani cawáunta, nayáminaa cashiámuni wítee
wachósuni, namúrruminaa léjta nawítee máashii wówau'u, méewanita múrru Dios.
5 Namédaminaa újnii jicá'a náa'a éebidenaica ne újni namá nayáca, ne íyada
nayá léja liá'a máashii namédanica. Níwata nayá jócai néebida Dios chuáni dánani.
O'iwína yáacoo náajcha nárra chóniwenaica.
6 Níwata nayá néenaa náa'a wárruenai lirrícula liá'a cuítaca nachálujueda náa'a
májinani íinaca, cashiámuni jíconaa, liárdanica quinínama wíteeshi máashiica,
7 nayá séewirrini éewidacoo, ne jócu néenaa náa léenaa linácu liá'a yáawaiyiica.
8 Chaléjta náa'a camálicai jí'ineenai Janes ya Jambres, jáiwa naméda máashii
Moisés júntai, léquichoo náa'a chóniwenaica jócu néewida liá'a yáawaiyiica.
Jiníwata washiálicuenai nawítee máashii wérri najíconaiyu, máashiderriu, jócani
éebida linácu.

9 Ne quiní'inaa namédani bájialajoo, níwata náa'a quinínama náa léenaajoo
chóniwenai mawíteeni, chaléjta nabésunaucoo náa'a chámataca Janes ya Jambres
Moisés júnta.

Pablo íiwa Timoteorruni liá'a limédani'inaaca

10 Ne jiyá Timoteo, jái éewidacuwai linácu liáni nuéewidau chóniwenai, léjta
nucábacanaa yáayu, nuwówaini numéda séewirrinaa, nuéebidanica, nuyá jócai
íiwirri wówa áawitate naméda nulí máashii, ne caníinaa nucába chóniwenai, ya
nudánani nuwántaque'e quinínama,
11 léjta nacánaquedau nuyá ya carrúni jináata numácoo. Jiá léenaa quinínama
liá'a nubésunaucoo á'a Antioquía, ya Iconio, ya Listra, nacánaquedau nuyá carrúni
jináata, ne nuyá liá'a wawácali túyerri nuyá quinínama yúcha.
12 Yáawaiyii waliáni, quinínama náa'a wówenai nayáca sáicai wérri Cristo Jesús
yáajcha, nabésunedaminaa carrúni jináatabee.
13 Ne náa'a máashiinica, ya náa'a cachálujuedacanica mawíminaa máashii
náacojoo, nachálujuedaminaa ya áabi chálujueda nayá lécchoo.
14 Jiyá yáairri cabálini quinínama linácu liá'a jéewidanicoo nácu, yá jéebidau'uni.
Jiníwata jiyá ái yáa léenaa tánashia éewida jiyái.
15 Jédacaniu samálita'inaami jiyá yáirri léenaa Dios chuáni, jái éewa léewida jiyá
ya litée jiyá áacairra, jéebidauca Cristo Jesús nácu.
16 Quinínama liá'a Dios chuáni tánerricoo sáicai wérri, ya Dios yáani walí, sáicai
léewidaca ya liárra wayá, quéewique'e lichúni wayá, léewidaque'e wayá, áabai
wíteeshi machácaniyu,
17 quéewique'e liyá washiálicuerri Dios shínaaca, éeneerri limédaca quinínama,
wáaleerri quinínama liwíteu ne yáirri léenaa léewaque'e liméda quinínama
méenaami sáicai.

4

1 Dios náneewa ya Cristo Jesús náneewa, líinuminaa jicá'a reyjoo, líiwa
najíconaajoo, náa'a cáwinica ya náa'a máanalinica ne numá jirrú bájiala,
2 jíiwa Dios chuáni liá'a sáicaica, ya mamáarraca jiyáca jáicta léerdi ya jócta
léerdi, jiwána léewidaca, jiárrani, ya jiá jidánani, jéewidau cawáunta ya u'íiwirri
jiwówa.
3 Líinuminaa léju liá'a léerdica, náa'a chóniwenaica jócu nawánta néewida
sáicai chuánshicojoo, namédaminaa nawíteeyu liá'a nawówaini namédaca;
namúrruminaa manuába qéewidacani néewidaminaa léjta nawówau néemicani.
4 Nanáawida nawójunaa lirrú liá'a yáawaiyiica, namédaminaa quinínama
liwánacaala liá'a chuánshica.
5 Ne jiyá wáalierri séewirri liá'a sáicai wíteeshica, jiwántaque'e carrúni
jináatabeeca, jiméda mamáarraca jíiwa Dios chuánica, jiméda machácani jishínaa
tráawaju.
6 Jái urrúni náiinua nuyái, nucáwica nuáni Dios cáaji rícu.
7 Nuyá yáairri machácani nuéebidaca mamáarraca, áawita cacháninabee íinu
nútala, léjta báqueerri washiálicuerri íinua yáaquerriu jináwiu rícu. Nunísa nuíinu
chaléeni nuéewactala nuíinuca, nuyá jócai numáaca nuéebidauca Dios chuáni
nácu.
8 Chóque'e nushínaa premio nénda nuyá, nugáananica, ne liá'a nuwácali liá'a
chóniwerri éewerri licábaca liá'a máashii o liá'a sáicaica, liyáali éerri liáminaa
nulíjoni. Léeminaa liá'a nulí ya nalí náa'a quinínama náa'a caníinaani cába liyá,
néndenai liyá cáashia líinuca.

Pablo éewidacala bácai Timoteo

9 Jiméda quinínama jíinuque'e madéjcanaajoo jicába nuyá.
10 Ne liá'a Demas caníinai cába mawí liá'a éerri shínaaca, jáiwa limáaca bácai nuyái, jáiwa liáwai Tesalónica néerra, Crecente liáu déecuchala Galacia, ya Tito yáa Dalmacia néerra.
11 Bácai Lucas yáa nuájcha, jimúrru nulí Marcos ya jíndani jiájchawoo, níwata yúderri'inaa nuyá tráawajorru.
12 Liá'a Tíquico nubánuani Éfeso néerra.
13 Jáicta jíinujoo jínda nushínaa capa, numáacani Troas tána íibana néeni liá'a Carpo. Lécchoo jínda nushínaa cáashta, ya náa'a cáashta báinacu sánami, jí'ineenai pergamino.
14 Alejandro jiárru shínanaa, máashii wérri médacoo nuájcha. Liyá wawácali lipáida liyájoo, léjta linácu liá'a limédanica.
15 Jitúyau jiyá liúcha, níwata máashii médacoo wajúnta linácue liáni wéewidanicoo nácu.
16 Quéechanacu nutáania nubícaubaliu nanáneewa náa'a wánacaleenaica quiní yúda nuyá, quinínama namáaca bácai nuyá. Nunénda Dios jócubeecha licóbra liúcha liá'a máashii namédanica.
17 Ne liá'a nuwácalica liyúdawa nuyái, ne liá nudánani quinínama nutéeque'e liéni nuíiwa Dios chuáni, liá'a chuánshi sáicaica wásedeerrica, quéewique'e néemicani quinínama náa'a jócani judíobini. Cháwa wawácali túyerri nuyá liúcha liá'a carrúnatai újni cháawi quíirrai núma rícucha.
18 Liá'a nuwácali litúyaminaa nuyá quinínama liúcha liá'a máashiica, liwáaliaminaa nuyá lishínaa liwánacaalactaca éerri ítala. Wacábactala balíbalibee ne liyá yáawaiyii, chái'inaa.

Nutáa jirrú ya nuá jirrú sáicai nuájumirrau

19 Nuédacaniu Prisca nácu ya Aquila nácu, ya náa'a tána éenajinaica Onesíforo.
20 Erasto liá'a máacau Corinto néeni ya Trófimo numáaca bálinerriu á'a Mileto néeni.
21 Jimédawa jidánijoo jíinu uniábi béechajoo. Nabánua jirrú nédacani'eewoo jinácu Éubulo, Pudente, Lino, Claudia ya quinínama éenajinai éebidenaica Cristo nácu.
22 Liá'a Wawácali Jesucristoca liyá jiájcha. Dios cámusheda iyá liwíteeyu quinínama irrú.

Carta de
SAN JUDAS

Nuédacaniu Inácu

1 Nuyá, Judas, cashírruedacai Jesucristo shínaa ya Santiago éenajirri, nutána liáni
cáashtaca nalí náa'a chóniwenai caníinaani Dios wasálijinaa cábaca ya limáida
nayá, náa'a Jesucristo túyanica.
2 Irríshibia iyá máanui bájiala carrúni jináata, sáictacta iwówa ya caníinaabee.

Náa'a éewidenai númashi yúwica

3 Nuéenajinai caníinaani nucábaca, nuwówai nutána máanui wérri linácu liá'a
wásedeerri iyá ya chacábacanaa nuyá lécchoo, ne chóque'e nucába rúnaacala
irrú, quéewique'e íinua yáacacoo linácu liá'a éebidauca quéechamite léejueda nalí
náa'a Dios shínaaca.
4 Níwata linácu nachálujueda nawárruacoo íibirra áabi chóniwenai, nalí liá'a
chuánshi Dios shínaa líyadanica quéechamite linácula liá'a náucaquictalacoo.
Náa'a washiálicuenai máashiicanica, náa'a pénsenaica caníinaaca Dios cába
wayá bájiala, jócuminaa carrúni jináata licába wayájoo quinínama liá'a máashii
wamédanica, ya namá Jesucristocala jócai wánacaala wayá jiní wawácalicalani.
5 Báawita iyá ái yáa léenaa, nuwówai édacanicoo liá'a Wawácalica, liáwinaami
lijéda náa'a chóniwenai Israel shínaaca Egipto lícucha, limárda nayái náa'a
jócanimi éebida.
6 Ya nalí náa'a ángelbini jócani máacau sáica, jiníwata néechate chúnsai náarru,
Dios wáaliani cuíta manúmai catáwacai ya jócani amáarra, liyáali éerri máanui Dios
mácta'inaa tánashia yáau áacairrai ya tánashia yáau infierno rículai.
7 Chacábacanaa léjta náa'a ángelbinica, lécchoo náa'a chacáalee jí'ineenai
Sodoma ya Gomorra ya náa'a chacáalee léema nácu sánaca, naméda'inaa
náa'a rúmbabini médanica, ya naínda natée nayá máashiiquictala lijúnta liá'a
licábacanaa. Tánda nasúfria carrúni jináatami liá'a chichái jócai amáarra ya
namáaca náiiwanau chacábacanaa quinínamarru.
8 Báawitate náa léenaa liérra, náarra washiálicuenai lécchoo, nayá léjta dajuíshi
rícula, nasáculeda nanáanaiu, nacháani liá'a wánacaleerri wawácali chuánica ya
nacáitadeda nanáawa náa'a wánacaleenai mawí.
9 Liyája liá'a ángel Miguel, liá'a wánacaleerri máanui mawí náucha náa'a
áabi ángelbinica, quéecha'inaami líinua yáacacoo lijúnta liá'a Wawásimica
quéewique'e léda liúcha Moisés máashiicaimi, jócu léenaa liúca chuánshi
máashiiyu, léerrimi'e limáni lirrú: “¡Liá'a Wawácali liárra jiyájoo!”
10 Ne náarra washiálicuenai natáania máashii linácu liá'a jócai náa léenaa; ya
liá'a náani léenaa cábacanaa, léjta náa léenau'u cuéshinaica jiníni wítee, namédani
chúnsai'inaa náucacooyu.
11 ¡Áchunu carrúni jináata nayá! Quéewique'e wínenai léjta chacábacanaa liá'a
Caínca. Linácu nagáana warrúwa nanáawawai, léjta liá'a washiálicuerri jí'ineerri
Balaam, ya léjta liá'a jí'ineerri Coré, máanalini jócala léemi nalí namáni nácucha.
12 Náa'a báinatanica shímashi caníinacta nacábacoo náiibi éenajinai ya ijúnicai
sáictacta naméda nawówau. Liyáali éerri náayactaca ya náirra sáictai wérri
nawówa, jócu náyada nayáu cawáunta. Cháni léjta pastorbini natúyenaicoo nayá
jájiu. Cháni léjta liá'a sáanai jinírru shiátai, litéeni liá'a cáulica. Cháni léjta banácali
jócai yáa lítau léerdi rícuu, máanali chámaichu ya lijíchu éerruau.

13 Cháni léjta marrádaca carrúnatai wérri manuá shínaaca, náucani léjta licáli
náa'a máashii namédanica, wáneerri báinata nayá. Cháni léjta sáalii yúquenaiu
nájabaa yúchau, yéenai yúquenai'inau lirrícula liá'a mawí catáawacabee jócai
amáarra.
14 Lécchoo liá'a washiálicuerri jí'ineerri Enoc, liyá sietechu, Adán yáawinaami,
litáania Dios lijí'inaa nácu, limá'ee nanácucha náa'a chóniwenaica: "Nucába
wawácali, íinuca íchaba wérri ya íchaba wérri lishínaa ángelbini yáajchau,
15 licábaque'e cajíconaani ya jiní jíconaa quinínama washiálicuenai, ya
liúcaque'e quinínama náa'a máashiinica, quinínama máashii namédanica nalíwoo,
ya liá'a quinínama chuánshica jócai sáicanata namáca, léjta máashiicani
cajíconaani namánimi linácucha."
16 Quinínama najútau, quinínama náasacala, bácai namúrru nalíwoo sáicaque'e
nayá. Natáania wachósuniyu, ya natáania áabi nácu újni sáica néedaque'e náucha
sáicabee nalíwoo.

Liárrani náa'a éebidenaica

17 Ne iyá, caníinaani nucába nuéenajinaiu, édacaniu linácu náa'a apóstolubini
wawácali Jesucristo shínaa
18 mánimi nácucha: "Liá'a éerri éenamictala'inaa nayáminaajoo náa'a
chóniwenai cásacalacani, nayáminaa áabenaa náajcha náa'a wówenai naméda
liá'a máashiica."
19 Nayáwa náarra wówenai nashírredacoo; naméda nawíteu léjta nawówau ya
jinínirru Espíritu Dios shínaa.
20 Ne iyá, caníinaani nucábaca nuéenajinai, iyá sáica cabálininaa majíconaa
linácu liáni éebidani nácu. Isáta Dios yúcha índa litée iyá liá'a Espíritu Santo.

Isáta Dios yúcha índa litée iyá liá'a Espíritu Santo.

21 Iyá caníinaani icába Dios mamáarraca ya inénda liá'a éerrica linácu liá'a
Wawácali Jesucristoca, carrúni jináata wayá linácueji, liá walí licáwica jócai
amáarra.
22 Carrúni jináata icába náa'a jócani éenajta éebidaca.
23 Áabibi iwáseda ijéda nayá néenee chichái yúcha, ya carrúni jináata icába náa'a
áabica, áawita itúyacoo náucha ya máashii icába lécchu liá'a náabala natéenica
casáculaica máashiica nayá.

Liá sáicai Diosru liájumirrau

24-25 Liyá Dios bácai rími, liá'a wásedeerri wayá, wáaleerri danáanshi litúyaque'e
iyá jócubeecha iméda ijíconau, ya quéewique'e líyada iyá jiní wérri jíconaa ya
sáicta wérri iwówa lináneewa balíbalibeeca. Liyája liá'a balíbalibeeca, máanui
wérrica, liá'a cadánanica ya liwánacaalauca, linácu liá'a Wawácali Jesucristoca,
quéecha'inami, chóque'e ya mamáarraca. Chácajani.